

การวิจัยผลสัมฤทธิ์ : อิทธิพลเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมชาติ
ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
สิงหาคม 2559

การวิจัยผลสัมฤทธิ์ : อิทธิพลเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตย
ของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

สิงหาคม 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิจัยผานวิธี : อธิพลเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตย
ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
สิงหาคม 2559

จรีพร ภิมาลจันทร์. (2559). การวิจัยผลงานวิธี : อิทธิพลเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตยของ
ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษา
ปรินญาณิพนธ์: ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยเพื่อนำมาสร้างเครื่องมือวัด
ธรรมาธิปไตย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงเหตุพหุระดับของธรรมาธิปไตยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถ
การรับรู้ความสามัคคี และพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวใน
ชุมชน 3) เพื่ออธิบายกระบวนการเกิดและผลของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน การวิจัย
ครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
คือ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำนวน 972 คน 197 แห่ง มีสมาชิกภายในศูนย์พัฒนา
ครอบครัวเฉลี่ย 4.90 ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิง
ลึก และใช้แบบสอบถามจำนวน 11 แบบวัด ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นแบบสอดคล้องภายในของแบบสอบถาม
อยู่ระหว่าง 0.79-0.97 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสร้างรหัส และวิเคราะห์ถอดความ ส่วนการ
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงบรรยาย วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง
ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และศึกษารูปแบบความสัมพันธ์โมเดลสมการโครงสร้างพหุ
ระดับอิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ธรรมาธิปไตยของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หรือ จิตสำนึกคุณงามความดี
หมายถึง การตัดสินใจที่ยึดหลักความถูกต้องในการปฏิบัติงานหรือการกระทำใด ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้
กฎระเบียบ กติกาของสังคม เสียสละ และมีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ต่อคนในชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์และ
ความสุขของคนในชุมชน โดยตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มี 4
องค์ประกอบ 32 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 มีปัญญา หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
สถานการณ์ในชุมชน วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่
2 มีหลักการ หมายถึง การยึดหลักความถูกต้อง ความเมตตา ความเอื้ออาทร ในการดำเนินงานและการ
ดำเนินชีวิต จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 ไม่มีอคติ หมายถึง การไม่ยอมให้อิทธิพลของความชอบ
ความไม่ชอบ ความกลัว และความไม่รู้ของตนเองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการทำงานหรือการดำเนิน
ชีวิต จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 4 รัก และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม หมายถึง การทำงาน
หรือปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความเมตตา เอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อให้คนในชุมชนมีความสุข จำนวน
8 ตัวบ่งชี้

2. แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พหุระดับอิทธิพลเชิงเหตุและผลธรรมาธิปไตยของ
คณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังจากการปรับ

แบบจำลอง ($\chi^2 = 856.382$, $df = 231$, $CFI = 0.912$, $TLI = 0.902$ and $RMSEA = 0.059$). ในผลการวิเคราะห์ระดับบุคคลพบว่า ความสอดคล้องระหว่างบุคคลกับธรรมชาติปไตยมีส่วนส่งผลให้เกิดการรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง และพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ การยึดมั่นผูกพันกับศาสนา และสติ-สัมปชัญญะมีอิทธิพลต่อการมีธรรมชาติปไตย และพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ ในผลการวิเคราะห์ระดับกลุ่มพบว่า การมีแบบอย่างของธรรมชาติปไตย และการมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกันมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาครอบครัวในชุมชน การศึกษาในครั้งนี้มีข้อค้นพบที่เป็นการสนับสนุนแนวคิดธรรมชาติปไตย คือ การพบอิทธิพลของตัวแปรธรรมชาติปไตยทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม

MIXED METHODS STUDY: MULTILEVEL INFLUENCE OF ANTECEDENTS
AND CONSEQUENCES OF DHAMMADHIPATEYYA
OF FAMILY DEVELOPMENT CENTRE COMMITTEE

AN ABSTRACT
BY
JUREEPORN PIBALJAN

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Doctor of Philosophy Degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University

August 2015

Jureeporn Pibalan. (2015). *Mixed Methods Study: Multilevel Influence of Antecedents and Consequences of Dhammadhipateyya of Family Development Centre Committee*.
Dissertation, Ph.D. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok:
Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee:
Dr. Numchai Supparerkchaisakul.

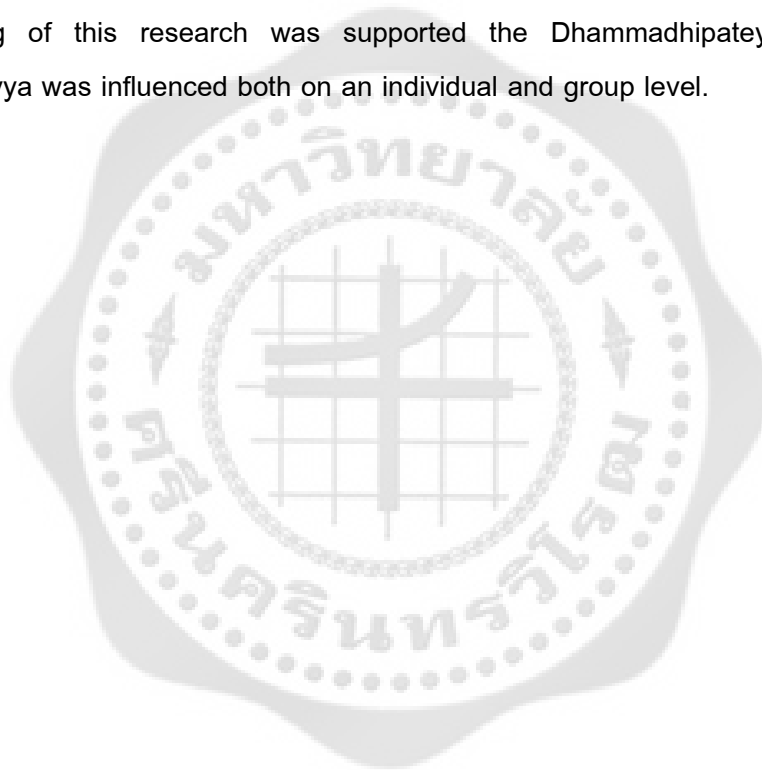
The purposes of this research were: 1) define and develop indicators of the Dhammadhipateyya of the committee of family development community center. 2) examine the multilevel structural equation modeling of the causal model of Influence of antecedents consequences of Dhammadhipateyya of family development centre committee. This research use quantitative and qualitative method. The sample of the research consisted of 972 people, 197 groups and a cluster size of 4.90. The sample, randomly selected using multi-stage sampling. Qualitative data were collected through in-depth interviews and analyze qualitative data by coding and thematic analysis. The questionnaires of eleven measures were used for quantitative data collecting. The Cronbach's Alpha coefficients ranged from 0.79 to 0.97. Descriptive statistics were used to describe the basic features of the data. Second, Confirmatory Factor Analysis was applied to assess the construct validity of the measurement model. Third, Multilevel Structural Equation Modeling (MSEM) was applied to test multilevel structural relationship models.

The research findings were as follows:

1. The Dhammadhipateyya of the committee of family development community center or conscious virtue means the decision making based on accuracy in performance or any action which under the social rules, sacrifice and generosity that complementary for the benefit and happiness of people in their community. Indicators of the Dhammadhipateyya of the committee of family development community center had 4 components, 32 indicators. First, had wisdom – understanding about the community situation, knows how to prevent and resolve family' problem in their community (8 indicators). Second, had principles that based on kindness and generosity (8 indicators). Third, No prejudice – not allowing self's emotion or feeling such as bias from satisfied, bias from unsatisfied, bias from fear and bias from a lack of knowledge or misunderstanding (8 indicators) influencing their decision making in working or lifestyle. Finally,

Love and behave the rightness – working or behave toward others with kindness and ge
(8 indicators).

2. The causal model of multilevel Influence of antecedents consequences of Dhammadhipateyya of family development centre committee are valid and fit well with the empirical data ($\chi^2 = 856.382$, $df = 231$, CFI = 0.912, TLI = 0.902 and RMSEA=0.059). On individual level, Dhammadhipateyya committee's had a direct effect on self efficacy and sufficiency behavior. In addition, epistemic belief and religious commitment had a direct effect on Dhammadhipateyya committee's. On the group level, Dhammadhipateyya role and community rule had indirect effect on community collective efficacy and social cohesion An important finding of this research was supported the Dhammadhipateyya concept that Dhammadhipateyya was influenced both on an individual and group level.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การวิจัยผลงานวิธี : อิทธิพลเชิงเหตุและผลพระดับของธรรมาธิปไตย
ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ของ

จรีพร ภิบาลจันทร์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์จักรชัย เอกปัญญาสกุล)

วันที่ เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2559

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล)

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ สุเชาว์ พลอยชุม)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ โยเหลา)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งกับผู้วิจัยที่มีโอกาสได้เรียนรู้วิถีวิทยาการการวิจัย อีกทั้งยังได้ฝึกฝนความอดทน ความพากเพียรพยายามทั้งร่างกาย แรงใจ และสติปัญญาในการจัดทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ หากปราศจากความช่วยเหลือ และความเมตตาจากผู้มีพระคุณทุกท่าน และขอแสดงความขอบคุณบุคคล ดังต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่คอยกำกับติดตามให้ความหวังใจตลอดจนให้ความช่วยเหลือ แนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และให้การสนับสนุนให้ผู้วิจัยมีพลังใจในการทำงานปริญญานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ทุกท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ สุเชาว์ พลอยชุม และรองศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต โยเหลา ที่ให้ความเห็นและคำแนะนำต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรวุฒิ บัดไชยสง ที่ให้คำแนะนำอันมีคุณค่ายิ่งต่อการวิจัยนี้ รวมถึงขอบคุณพี่จารุณี แซ่ตั้ง ที่ให้การช่วยเหลือในขั้นตอนของการวิจัยเชิงคุณภาพ และให้การสนับสนุนผู้วิจัยในหลาย ๆ เรื่อง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษา และขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านทั้งเพื่อนร่วมรุ่นปริญญาเอกสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ รุ่น 7 ที่มีส่วนในการให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และคอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยมาโดยตลอด รวมถึงรุ่นพี่ รุ่นน้อง สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ และบุคลากรฝ่ายสนับสนุนของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่ให้ความสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในทุกด้าน

ท้ายที่สุดแห่งความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณคุณแม่บุญช่วย ที่ให้ความรัก ความหวังใจ และเป็นผู้จุดประกายให้ผู้วิจัยพัฒนาตนเองเสมอมา

จรีพร ภิบาลจันทร์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	5
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาธิปไตย	9
ปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย : ตัวแปร ความหมาย และวิธีการวัด.....	17
ปัจจัยเชิงเหตุของธรรมาธิปไตย พฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง.....	29
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	52
นิยามปฏิบัติการของตัวแปรที่ศึกษา.....	53
3 วิธีดำเนินการวิจัย	58
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	58
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ.....	62
ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพการวัดของตัวแปรพหุระดับ.....	76
การเก็บรวบรวมข้อมูล	84
การวิเคราะห์ข้อมูล	85

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย	87
ผลการวิจัยช่วงที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงาน	87
ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน.....	
ผลการวิจัยช่วงที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับ	113
อิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงาน ศพค.	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นกลุ่มตัวอย่าง.....	115
ผลการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับ	120
ปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย.....	
ผลการวิจัยช่วงที่ 3 ผลการศึกษาผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงาน	139
ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ที่มีต่อการพัฒนาครอบครัวในชุมชน.....	
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	168
กระบวนการวิจัยโดยสรุป.....	168
สรุปผลการวิจัย.....	171
การอภิปรายผลการวิจัย.....	175
ข้อเสนอแนะ	187
บรรณานุกรม	191
ภาคผนวก.....	
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	205
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย.....	246
ภาคผนวก ค เอกสารรับรองโครงการวิจัย.....	248
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	250

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ปี พ.ศ. 2547-2557.....	59
2 จำนวนศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ศพค. ปี พ.ศ. 2554-2557.....	61
3 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ส่งแบบสอบถามกลับ.....	60
4 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับการถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชน.....	78
5 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับการมีแบบอย่างของธรรมชาติปไต.....	79
6 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับการมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน.....	80
7 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน.....	80
8 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน.....	81
9 ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของตัวแปรระดับกลุ่ม.....	82
10 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในกลุ่มของตัวแปรระดับกลุ่ม.....	83
11 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลการวิจัยช่วงที่ 1.....	89
12 หลักธรรมที่ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดธรรมชาติปไตของคณะทำงาน ศพค.....	100
13 ผลการวิเคราะห์หลักธรรมที่สะท้อนการมีธรรมชาติปไตและส่งเสริมการทำบทาบทภารกิจของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน.....	101
14 หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สะท้อนถึงการมีธรรมชาติปไตของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน.....	102
15 ตัวบ่งชี้ธรรมชาติปไตของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน	103
16 ค่าความสอดคล้องของการประเมินตัวบ่งชี้ธรรมชาติปไตของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน.....	106
17 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง.....	116

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
18 ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันของตัวแปรสังเกตในโมเดลวิจัยระดับบุคคล.....	118
19 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตระดับกลุ่ม.....	120
20 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตระดับบุคคล.....	122
21 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคลของ คณะทำงาน (แบบจำลองสมมติฐาน).....	123
22 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคลของ คณะทำงาน (แบบจำลองที่ปรับแล้ว).....	124
23 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ทุกระดับของตัวแปร เชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย (แบบจำลองสมมติฐาน).....	127
24 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ทุระดับปัจจัยเชิง เหตุผลของธรรมาธิปไตย (แบบจำลองที่ปรับแล้ว).....	128
25 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่มของแบบจำลอง โครงสร้างความสัมพันธ์ทุระดับตัวแปรเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย (แบบจำลองที่ปรับแล้ว).....	130
26 ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของ ตัวแปรเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชน.....	133
27 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลของการวิจัยช่วงที่ 3.....	139
28 แสดงตัวอย่างการสร้างรหัส วิเคราะห์ถอดความ (Coding and thematic analysis)	141
29 ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน.....	149
30 ความเชื่อมโยงของผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเกี่ยวกับอิทธิพลเชิงเหตุ และผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน.....	162

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา.....	52
2 ความหมายของธรรมาธิปไตย.....	90
3 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับบุคคลของคณะทำงาน (แบบจำลอง สมมติฐาน).....	123
4 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับบุคคลของคณะทำงาน (แบบจำลอง ที่ปรับแล้ว).....	124
5 แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พระระดับปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย (แบบจำลองสมมติฐาน).....	126
6 แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พระระดับปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย (แบบจำลองที่ปรับแล้ว).....	129

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสังคม ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลทำให้ชุมชนเมืองและชนบทอ่อนแอลง สังคมเต็มไปด้วยความขัดแย้งทางความคิด ก่อให้เกิดการปฏิบัติต่อกันด้วยความความรุนแรง การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนจึงเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก คำว่า “ธรรมาธิปไตย” จึงได้รับการหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงเป็นอย่างมากในสังคมปัจจุบัน ว่าเป็นสิ่งที่จะสามารถนำมาช่วยแก้ไขปัญหาในสังคมไทยได้ โดยธรรมาธิปไตยเป็นเกณฑ์การตัดสินใจในกิจกรรมทุกอย่างในสังคม ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจของบุคคลที่อยู่หรือร่วมอยู่ในระบบการปกครองนั้น โดยจะต้องมีปัญญารู้ว่าอะไรคือความจริง อะไรถูกต้อง อะไรดีงาม แล้วจึงตัดสินใจไปตามมติของปัญญานั้น โดยจะต้องมีความรู้เข้าใจ ตั้งแต่รู้ข้อมูล รู้ความจริงความถูกต้องในเรื่องนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร พิจารณาธรรมะทั้งหมดแล้วตัดสินใจบนเกณฑ์ของธรรมะ (ป.อ. ปยุตโต. 2549: 10-19) อีกทั้งยังเป็นตัวกำหนดการใช้อำนาจตัดสินใจในการปกครองทุกระบบ แต่ในทุกระบบการเมืองนั้น ก็จะมีระบบการตัดสินใจทางการเมืองอยู่ 3 รูปแบบ (ว.วชิรเมธี. 2551: 84-88) คือ 1) อธิปไตย คือ ระบบการตัดสินใจที่ถือเอาความต้องการของตนเองเป็นใหญ่ 2) โลกาธิปไตย คือ ระบบการตัดสินใจที่ยึดเอาเสียงข้างมากของประชาชนเป็นใหญ่ 3) ธรรมาธิปไตย คือ ระบบการตัดสินใจที่ยึดเอาธรรมะ ความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่ ซึ่งในบรรดาหลักการตัดสินใจทางการเมืองทั้ง 3 ประการนั้น หลัก “ธรรมาธิปไตย” นับว่าเป็นระบบการตัดสินใจทางการเมืองที่ดีที่สุด ถ้าผู้นำทางการเมืองหรือผู้นำชุมชนยึดหลักธรรมาธิปไตยในการตัดสินใจทางการเมือง และหากประชาชนส่วนใหญ่มีค่านิยมในทางธรรมาธิปไตยเป็นพื้นฐานสำคัญ

เมื่อพิจารณาถึงระบอบการปกครองของประเทศไทยซึ่งเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ใช้ระบบผู้แทนในการกระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับกลุ่ม ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ดังนั้นกลุ่มผู้แทนหรือผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มในชุมชน จึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทและมีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมของชุมชน โดยการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของชุมชนนั้น จะเป็นการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยแท้หรือไม่ หรือจะตัดสินใจโดยอิงประโยชน์ส่วนตน หรือเอื้อประโยชน์ให้กับธุรกิจ/กิจการของตนหรือพวกพ้อง หรืออาจมีการทุจริตคอร์รัปชัน จึงขึ้นอยู่กับว่าผู้นำชุมชนนั้นมีคุณลักษณะของการตัดสินใจที่ถูกต้องดีงาม

หรือเป็นธรรมชาติไปโดยหรือไม่ การตัดสินใจจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งหากการตัดสินใจนั้นเป็นไปด้วยความถูกต้องดีงาม ก็จะทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ดังนั้น “ธรรมชาติไปโดย” จึงเป็นคุณสมบัติและหน้าที่ของคนที่อยู่ในสถานะและบทบาทต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้นำชุมชนจำเป็นต้องยึดหลักการตัดสินใจด้วยหลักธรรมชาติไปโดย ชุมชนและสังคมจึงจะเกิดการพัฒนายั่งยืน และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

ลักษณะของการพัฒนายั่งยืนต้องมีจุดกำเนิดจากภายในบุคคล เช่น จากภูมิปัญญา ความรอบรู้ ค่านิยม ทรัพยากรทางจิต และวัฒนธรรม เป็นต้น การพัฒนายั่งยืนในระดับบุคคลต้องเริ่มต้นจากภายในก่อน จึงต้องเกิดลักษณะทางกาย ควบคู่กับจิตลักษณะที่เป็นสาเหตุและส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลอีกทอดหนึ่ง (Haverkort; et al. 2001) โดยการที่จะทำให้เกิดความสมดุลและการปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในระดับบุคคล ต้องอาศัยการรับรู้เหตุการณ์ โดยเฉพาะการตัดสินใจที่จะปรับเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติของตนให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์อยู่เสมอ การตัดสินใจอย่างเหมาะสมในแต่ละกาลเทศะ ยังเป็นจุดรวมที่สำคัญในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และในกระบวนการตัดสินใจต้องอาศัยหลายปัจจัยมาประกอบกัน จิตลักษณะหลายด้าน รวมทั้งคุณธรรม ค่านิยม และจริยธรรม จึงถูกผนวกเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2551: 127-129) ดังนั้น ธรรมชาติไปโดยจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญในตัวบุคคลทั้งในระดับผู้นำและสมาชิกของชุมชน เนื่องจากเป็นคุณลักษณะที่นำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งจะนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยของสังคมชุมชน และการพัฒนายั่งยืน ดังเช่น พฤติกรรมเคารพสิทธิผู้อื่น พฤติกรรมเคารพกฎหมาย (ฤกษ์ชัย คุณูปการ. 2547) พฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (จิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ. 2551) โดยปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการมีพฤติกรรม หรือการตัดสินใจในการทำพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมของบุคคลนั้น มีมาจาก 2 สาเหตุหลัก ได้แก่ 1) ลักษณะทางจิตใจของบุคคล เช่น ผู้ที่มีสติสัมปชัญญะมักเป็นผู้ที่มีจิตลักษณะที่น่าปรารถนา เช่น มีความเอาใจเขามาใส่ใจเรามาก (Beitel; Ferrer; & Cecero. 2005) มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงและมีเอกลักษณ์แห่งตนมาก (Chandler; Alexander; & Heaton. 2005) เป็นต้น และมีแนวคิดที่เสนอเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการยึดมั่นผูกพันในศาสนากับความพึงพอใจของบุคคล เช่น การยึดมั่นผูกพันในศาสนาส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยผลทางอ้อมนั้นส่งผ่านเจตคติต่อการหย่าร้าง อีกทั้งการยึดมั่นผูกพันในศาสนายังเป็นตัวแปรปรับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่อ่อนแอกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส (Lopez; et al. 2011; citing Sullivan. 2001) สำหรับลักษณะทางจิตของบุคคลอีกตัวแปรหนึ่ง คือ แบบแผนการพัฒนาความคิดความเชื่อของความรู้และการได้มาซึ่งความรู้ (Personal Epistemology) โดยใช้ความคิดหรือแบบแผนนั้น

ในการทำความเข้าใจโลก ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้โดยความรู้สึกที่เกิดขึ้นเองในใจ หรือการหยั่งรู้ เกี่ยวกับความรู้ การรู้ และการเรียนรู้ ที่ได้มาจากประสบการณ์ของบุคคลในชีวิตของบุคคล (Hofer. 2001: 2)

สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ปรารถนา ได้แก่ กฎหมาย ประเพณีวัฒนธรรม การอบรมสั่งสอน การถ่ายทอดทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามกฎหมายธรรมชาติ นำไปสู่การเกิดหรือพัฒนาธรรมชาติไปโดย หรือคุณธรรมจริยธรรม (จรีพร ภิมาลจันทร์. 2554: 73) นอกจากนี้ การมีแบบอย่างที่ดีของการกระทำพฤติกรรม และการมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน ถือเป็นสิ่งที่สังคมต้องปฏิบัติและยึดถือร่วมกันเพื่อนำไปสู่ความสงบสุขของสังคม ดังงานวิจัยที่เสนอว่า ควรมีการพัฒนาจริยธรรมในหลายด้าน คือ ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านเอกลักษณ์ทางจริยธรรม และด้านความตระหนักด้านจริยธรรม ด้วยวิธีที่เป็นทางการควบคู่กับวิธีที่ไม่เป็นทางการ คัดเลือกและเชิดชูบุคคลที่มีคุณสมบัติทางจริยธรรมให้เป็นผู้สร้างปทัสถานสังคมในหน่วยงานและชุมชน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน: 2552: 149; อ้างอิงจาก Reynolds; & Ceranic. 2007; Reynolds. 2008)

เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่พบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมชาติไปโดยในรูปแบบของการศึกษาแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ การศึกษาโดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอธิบาย 3 ที่มุ่งพรรณนาให้เห็นหลักการตามหลักดังกล่าว ไม่ได้มีการวิจัยเพื่อประยุกต์ในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ การศึกษาเพื่อพัฒนาแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของธรรมชาติไปโดย จึงเป็นการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมชาติไปโดย และช่วยในการทำความเข้าใจ และอธิบายขยายความเกี่ยวกับธรรมชาติไปโดยที่มีต่อพฤติกรรมหรือแบบแผนในการดำรงชีวิตในชุมชนได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายการพัฒนาธรรมชาติไปโดยให้เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนและสังคมต่อไป

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษารูปร่างความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมชาติไปโดยเพื่อพัฒนาและทดสอบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พหุระดับระหว่างตัวแปรปัจจัยระดับกลุ่ม และปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีต่อตัวแปรธรรมชาติไปโดย และตัวแปรผลในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม และทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลของธรรมชาติไปโดยและการปฏิบัติงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนผ่านมุมมองของสมาชิกในชุมชน เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการศึกษาที่มุ่งทำความเข้าใจและอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์ของการมีธรรมชาติไปโดยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของชุมชน การศึกษานี้จึงทำการศึกษาเชิงพหุระดับที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ทั้งในระดับผู้นำ ผู้ตาม และกลุ่ม นอกจากนี้แล้วความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ศึกษามีความละเอียดซับซ้อน

ของชุมชนเกี่ยวข้องทั้งในระดับชุมชนและบุคคล จึงได้ทำการศึกษาแบบผสมวิธี เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในแต่ละระดับ โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 สร้างนิยามและพัฒนาเครื่องมือวัดธรรมาธิปไตยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi) ช่วงที่ 2 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อพัฒนาแบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับ และนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาประเด็นการศึกษาในระยะต่อไป และช่วงที่ 3 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายเพิ่มเติม ด้วยวิธีการศึกษาเฉพาะรายกรณี (Case study) แล้วจึงดำเนินการสรุปผลการวิจัยโดยบูรณาการผลการวิจัยในเชิงปริมาณและคุณภาพเข้าด้วยกัน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยที่จะนำมาสร้างเครื่องมือวัดธรรมาธิปไตย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงเหตุพหุระดับของธรรมาธิปไตยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถในการทำงาน การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน
3. เพื่ออธิบายผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่มีต่อการพัฒนาครอบครัวในชุมชน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ความสำคัญในเชิงทฤษฎี ในการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยในครั้งนี้ จะเป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมาธิปไตยในสังคมไทย เนื่องจากผลการวิจัยจะแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ของธรรมาธิปไตยกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่น่าปรารถนาของสังคม ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยนี้ทำการศึกษาในบริบทของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนซึ่งมีบทบาทหลักในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ในเชิงพหุระดับที่มีความเกี่ยวข้องทั้งในระดับหัวหน้ากลุ่ม และสมาชิกในกลุ่ม จึงนับเป็นการเพิ่มองค์ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับแบบแผนของธรรมาธิปไตยกับพฤติกรรมที่น่าปรารถนาของชุมชน นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนต่อไป

2. ความสำคัญในเชิงระเบียบวิธีวิจัย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธี (Mixed Method) ซึ่งผลการวิจัยจากการวิจัยแบบผสมผสานนี้สามารถเสริมต่อกันได้ โดยใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งอธิบายขยายความผลการวิจัยอีกวิธีหนึ่ง ช่วยให้ตอบคำถามการวิจัยได้ละเอียดชัดเจนมากกว่าการใช้การวิจัยเพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ ในงานวิจัยเชิงปริมาณจะใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับ (Multilevel Structural Equation Modeling: MSEM) ด้วยโปรแกรม Mplus ที่สามารถวิเคราะห์อิทธิพลแบบพหุระดับได้อย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นการทดสอบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรพร้อมกันทั้งแบบจำลอง งานวิจัยนี้จึงเป็นการนำระเบียบวิธีวิจัยมาใช้ร่วมกันในการหาคำตอบการวิจัยให้มีความชัดเจน และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. ความสำคัญในเชิงปฏิบัติคาดว่า ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ คือ แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน รวมทั้งข้อมูลในเชิงลึกจากการศึกษาเชิงคุณภาพ จะช่วยในการทำความเข้าใจ และอธิบายขยายความเกี่ยวกับธรรมาธิปไตยที่มีต่อพฤติกรรมหรือแบบแผนในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง-พอประมาณ ของคนในชุมชนได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายการพัฒนาธรรมาธิปไตยให้เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนี้ หน่วยงาน องค์กร หรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อค้นพบนี้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนให้เกิดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาธรรมาธิปไตยให้เกิดขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร คือ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทั่วประเทศ จากศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน 6,813 แห่ง จำนวนคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนโดยประมาณ 68,000 คน (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. 2557)

กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะทำงานจากศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จากพื้นที่ 4 ภาคของประเทศไทย (ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้) แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ คือ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำนวน 300 แห่ง แห่งละ 5 คน ประกอบด้วย ประธาน 1 คน และกรรมการ 4 คน รวมตัวอย่างทั้งสิ้น 1,500 คน และกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพได้มาโดยการคัดเลือกจากผลการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และสมาชิกในชุมชน จากชุมชนที่มีคะแนนธรรมาธิปไตยสูงและต่ำ จำนวน 2 ชุมชน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้นำ ปัจจัยด้านจิตลักษณะของผู้นำ และ ปัจจัยด้านจิตลักษณะของผู้ตาม

1.1 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้นำ

- 1.1.1 การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยในชุมชน
- 1.1.2 การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน
- 1.1.3 การมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน
- 1.2 ปัจจัยด้านจิตลักษณะของผู้นำ
 - 1.2.1 สติ-สัมปชัญญะ
 - 1.2.2 ความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา
 - 1.2.3 ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้
- 1.3 ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ ปัจจัยทางด้านจิตลักษณะของผู้ตาม
 - 1.3.1 สติ-สัมปชัญญะ
 - 1.3.2 ความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา
 - 1.3.3 ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้และการรู้
- 2. ตัวแปรคั่นกลาง ได้แก่ ธรรมาธิปไตยในระดับกลุ่ม (ผู้นำ) และระดับบุคคล (ผู้ตาม)
- 3. ตัวแปรผลของธรรมาธิปไตย ได้แก่ ตัวแปรผลของธรรมาธิปไตยของผู้นำที่มีต่อกลุ่ม
ตัวแปรผลของธรรมาธิปไตยของผู้นำ และตัวแปรผลของธรรมาธิปไตยของผู้ตาม
 - 3.1 ตัวแปรผลของธรรมาธิปไตยของผู้นำที่มีต่อกลุ่ม ได้แก่ การรับรู้ความสามารถ
ในการพัฒนาชุมชน และการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน
 - 3.2 ตัวแปรผลของธรรมาธิปไตยของผู้นำ
 - 3.2.1 การรับรู้ความสามารถในการทำงาน
 - 3.2.2 การรับรู้ความสามัคคีของกลุ่ม
 - 3.2.3 พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ
 - 3.3 ตัวแปรผลของธรรมาธิปไตยของผู้ตาม
 - 3.3.1 การรับรู้ความสามารถในการทำงาน
 - 3.3.2 การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน
 - 3.3.3 พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) หมายถึง กลุ่มหรือคณะบุคคลที่ประกอบด้วย ตัวแทน/องค์กร/กลุ่มในชุมชน และตัวแทนเครือข่าย (กลุ่มครอบครัว 5-10 ครอบครัว) และมีการบริหารจัดการในรูปของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแล และ

การสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล/กรุงเทพมหานคร ในด้านงบประมาณและวิชาการ เพื่อช่วยแก้ปัญหาสังคม เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยมีเป้าหมายหลักของการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน คือ 1) เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในลักษณะบูรณาการจากทุกภาคส่วนในสังคม 2) เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีศูนย์รวมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชน และ 3) เพื่อสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารงานและแก้ไขปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน

2. ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนดีเด่น หมายถึง ศูนย์พัฒนาครอบครัวที่ได้รับรางวัลจากการมีผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

3. ธรรมาธิปไตย หมายถึง คุณธรรมหรือคุณสมบัติในการตัดสินใจของบุคคลที่ยึดถือธรรมความถูกต้อง ดีงาม รู้จักใช้ปัญญา มีความจริงใจ บริสุทธิ์ และสุจริตใจ ไม่เอนเอียงไปตามอคติ

4. ตัวแปรระดับบุคคล หมายถึง ตัวแปรที่ค่าคะแนนแตกต่างกันไปตามแต่ละหน่วยของบุคคล ในงานวิจัยนี้ตัวแปรระดับบุคคล ได้แก่ สติ-สัมปชัญญะ ความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ ธรรมาธิปไตยของผู้ตาม การรับรู้ความสามารถในการทำงาน และพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ

5. ตัวแปรระดับกลุ่ม หมายถึง ตัวแปรที่ค่าคะแนนแตกต่างกันตามหน่วยของกลุ่มงาน ในงานวิจัยนี้ตัวแปรระดับกลุ่มแบ่งได้เป็น 3 ประเภท (Klein; & Kozlowski. 2000: 33-34) คือ 1) ตัวแปรระดับกลุ่มเชิงคุณลักษณะ (Global properties) เป็นตัวแปรที่สะท้อนคุณลักษณะของกลุ่มในภาพรวม ซึ่งไม่ได้เกิดจากการรวมกันของลักษณะจากสมาชิกกลุ่มแต่ละคน แต่เกิดจากลักษณะของกลุ่มเอง การวัดจึงไม่จำเป็นต้องวัดจากสมาชิกทุกคน แต่สามารถวัดจากสมาชิกกลุ่มคนใดคนหนึ่ง โดยในงานวิจัยนี้วัดจากผู้นำหรือประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่ สติ-สัมปชัญญะ ความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ ธรรมาธิปไตยของผู้นำ การรับรู้ความสามารถของตน และพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ 2) ตัวแปรระดับกลุ่มที่เกิดจากการรับรู้ร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม (Shared properties) ซึ่งในงานวิจัยนี้มีตัวแปรระดับกลุ่ม จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยในชุมชน การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของชุมชน การมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน และการรับรู้ความสำคัญของชุมชน ตัวแปรนี้วัดโดยให้คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนประเมินคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัดสิ่งเดียวกัน Referent-shift model โดยการประเมินพฤติกรรมที่สะท้อนถึงคุณลักษณะของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในแต่ละตัวแปร 3) ตัวแปรระดับกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการรวมกันของคุณสมบัติที่ต้องการวัดจากสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มงานเดียวกัน ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้แก่ ตัวแปรที่ยกขึ้นไป

เป็นระดับกลุ่ม ได้แก่ ธรรมเนียมปฏิบัติของสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ผู้ตาม) คะแนนตัวแปรเหล่านี้ได้มาจากการให้คะแนนทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแต่ละบุคคลประเมินคุณสมบัติที่ต้องการวัดของตนเอง ตัวแปรระดับกลุ่มประเภทนี้ไม่ได้เกิดจากการรับรู้ร่วมกันของคนในกลุ่ม จึงไม่จำเป็นต้องตรวจสอบความสอดคล้องของคะแนนภายในกลุ่ม ตรวจสอบเพียงคะแนนตัวแปรจากสมาชิกในกลุ่มเดียวกันที่นำมารวมกันเพื่อสร้างเป็นคะแนนตัวแปรระดับกลุ่ม คะแนนที่รวมกันนี้มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มหรือไม่ ซึ่งในงานวิจัยนี้สร้างคะแนนตัวแปรจากการเอาคะแนนมาหาค่าเฉลี่ย

6. ตัวแปรพฤติกรรม หมายถึง ตัวแปรที่มีบทบาทสามารถเป็นได้ทั้งตัวแปรระดับบุคคลหรือตัวแปรระดับกลุ่ม ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายหรือบทบาทของตัวแปรที่ผู้วิจัยกำหนด เนื่องจากมีบทบาทที่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม การตรวจสอบคุณภาพการวัดตัวแปรจึงจำเป็นต้องตรวจสอบคุณภาพการวัดทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ในงานวิจัยนี้ได้แก่ ธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งได้กำหนดบทบาทให้เป็นตัวแปรระดับกลุ่มที่เกิดจากการรับรู้ร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม

7. ตัวแปรคั่นกลาง หมายถึง ตัวแปรที่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรสาเหตุ จากนั้นจึงทำหน้าที่เป็นตัวแปรสาเหตุส่งผลต่อไปยังตัวแปรผล ตัวแปรประเภทนี้มีบทบาทในการรับอิทธิพลจากตัวแปรสาเหตุ และส่งผ่านอิทธิพลไปสู่ตัวแปรผลในงานวิจัยนี้ได้แก่ ธรรมเนียมปฏิบัติของผู้ตาม และธรรมเนียมปฏิบัติของผู้ตาม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้เป็นการประมวลแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธรรมาธิปไตย บัณฑิตเชิงเหตุ และผลของธรรมาธิปไตย เพื่อแสดงหลักฐานความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อเป็นพื้นฐานในการตั้งสมมติฐานของการวิจัย โดยจะนำเสนอเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนแรก คือ การประมวลความหมาย ความสำคัญ และวิธีวัดของธรรมาธิปไตย ส่วนที่สอง ประมวลแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิตเชิงผลของธรรมาธิปไตย และส่วนที่สาม เป็นการประมวลปัจจัยเชิงเหตุของธรรมาธิปไตย

ส่วนที่ 1 ธรรมาธิปไตย : ตัวแปร ความหมาย และวิธีการวัด

จริยธรรมหรือความถูกต้องดีงาม เป็นค่านิยมหรือสิ่งที่ได้รับความสนใจในการศึกษาทำความเข้าใจเพื่ออธิบายถึงปรากฏการณ์ ขั้นตอนในการเกิดขึ้น เพื่อพัฒนาให้เกิดขึ้นในประชาชนในสังคม มีความมุ่งหมายให้เกิดความเข้าใจ และเป็นฐานองค์ความรู้นำไปสู่การพัฒนาบุคคลในสังคม เนื่องด้วยสังคมปัจจุบันประสบปัญหาความขัดแย้งในหลายด้าน อาทิ เกิดการแบ่งแยกทางความคิด ทะเลาะเบาะแว้ง แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่ได้ยึดถือความถูกต้องหรือความเป็นจริง การตัดสินใจต่าง ๆ จึงเป็นไปเพื่อตนเองและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม ขาดความรอบคอบระมัดระวังในการปฏิบัติต่อบุคคลรอบข้าง ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มหรือมีความคิดไม่ตรงกับตนเองก็จะไม่ได้รับการพิจารณาให้ได้รับผลประโยชน์หรือสิ่งที่ควรจะได้รับภายใต้สิทธิของความเป็นชนในชาติ เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม ทำให้เกิดการแก่งแย่งแบ่งแยก และรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจึงเกิดเป็นปัญหาขึ้นมา ซึ่งหากคนในสังคมมีการปฏิบัติต่อกันโดยยึดมั่นในจริยธรรมหรือความถูกต้องดีงาม ก็จะนำสังคมไปสู่ความสงบเรียบร้อย มีการประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้ออาทร ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง เบียดเบียน แก่งแย่ง แข่งขันกัน (จุฬาราชวิทยาลัย. 2552)

การตัดสินใจในเชิงจริยธรรม หรือการตัดสินใจในการปฏิบัติหรือทำพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมกับกฎเกณฑ์ของสังคมนั้น สามารถสะท้อนได้จากการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545: 6 อ้างอิงจาก Piaget. 1948; Kohlberg. 1964; Piaget. 1932) โดยเหตุผลเชิงจริยธรรม ถือว่าเป็นจริยธรรมของบุคคล เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม และเหตุผลเชิงจริยธรรมร่วมกับลักษณะอื่นสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลได้ดี โดยเพียเจต์ เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดการศึกษาจริยธรรมของบุคคลที่เน้นพัฒนาการลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรม เรียกเหตุผลเชิงจริยธรรมว่าเป็นการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (moral judgment) และให้ความหมายว่าเป็น

มโนทัศน์ทางจริยธรรม (conceptive of morality) โดยแบ่งมโนทัศน์ทางจริยธรรมเป็น 2 แบบ คือ แบบที่เน้นวัตถุวิสัย (objective moral judgment) ซึ่งตัดสินใจโดยพิจารณาความเสียหายทางวัตถุ ยอมตามผู้มีอำนาจเหนือกว่า เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ แบบที่สองเน้นจิตพิสัย (subjective moral judgment) ซึ่งตัดสินใจโดยให้ความสำคัญกับกฎเกณฑ์กติกาของสังคม ต่อมาโคลเบอร์ก (Kolberg. 1964) ซึ่งมีแนวคิดสอดคล้องกับเพียเจท์ในเรื่องพัฒนาการทางจริยธรรมได้ให้ความหมายของการตัดสินเชิงจริยธรรม หรือเหตุผลเชิงจริยธรรมว่าเป็น “แบบซึ่งแตกต่างกันในเชิงคุณภาพของความคิดเกี่ยวกับจริยธรรม” (qualitative different modes of thinking about morality) ส่วนเรสท์ (Rest. 1975: 75) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามผลการศึกษาของโคลเบอร์กว่าเป็นกรอบความคิด (conception framework) ของบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันในการตีความเกี่ยวกับความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคม นอกจากนั้น ยังมีนักวิชาการทางจริยธรรมได้ศึกษาผลงานของเพียเจท์และโคลเบอร์ก รวมทั้งคนอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง (Lickona. 1992: 239) ได้กล่าวถึงเหตุผลเชิงจริยธรรมว่าเป็นกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่กำหนดเกณฑ์ทางจริยธรรม (a theoretical frame-work that offers ethical criteria) สำหรับในประเทศไทย ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2540: 80) ได้อธิบายเหตุผลเชิงจริยธรรมว่าเป็น ความมุ่งหวังหรือเจตนาของบุคคลที่จะก่อให้เกิดประโยชน์หรือหลีกเลี่ยงโทษที่อาจเกิดต่อตนเอง ผู้อื่น หรือส่วนรวม ในการที่ตนจะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ที่ตนมองเห็นว่าการกระทำดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์กับคนบางฝ่ายหรือตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดโทษหรือผลเสียกับฝ่ายอื่น ๆ ได้ ส่วนโกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ (2545: 7) ได้ให้ความหมายของเหตุผลเชิงจริยธรรมว่าเป็นเจตนา หรือความคิดเชิงหลักการซึ่งบุคคลใช้เพื่อการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำเมื่อเผชิญสถานการณ์ขัดแย้งทางจริยธรรมอันเป็นสถานการณ์ที่ผลประโยชน์หลายฝ่ายขัดแย้งกัน เป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์หรือโทษต่อตนเอง เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์หรือโทษต่อผู้อื่น

พัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม หรือการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หรือความสามารถในการตัดสินใจทางจริยธรรมโดยมีหลักการหรือเหตุผลนั้น ถูกเรียกว่าเป็นจริยธรรม ตามแนวคิดของทฤษฎีพัฒนาการลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรม ซึ่งเพียเจท์ (Piaget. 1932) เป็นผู้ริเริ่มทฤษฎีพัฒนาจริยธรรมเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นสำคัญ ส่วนโคลเบอร์ก (Kohlberg. 1964) ได้รับแนวคิดของเพียเจท์มาขยายต่อและทำการศึกษา ซึ่งทฤษฎีของทั้งสองจึงคล้ายคลึงกัน โดยเห็นว่ากระบวนการปลูกฝังจริยธรรมนั้น การที่เด็กจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงขึ้นได้นั้น องค์ประกอบที่จำเป็นก็คือสติปัญญาและการคิด เพราะสติปัญญาจะทำให้เด็กสามารถจดจำ ฟินิจพิเคราะห์ เข้าใจกฎเกณฑ์ ข้อบัญญัติ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมได้ เมื่อเด็กอายุยังน้อยนั้นสติปัญญาและความสามารถในการคิดยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้น สมอง

มีพัฒนาการสูงขึ้น ความสามารถในการสติปัญญาและการคิดก็จะสูงขึ้น ทำให้เด็กสามารถที่จะจดจำ เข้าใจ และรับรู้จริยธรรมที่สูงขึ้น ซึ่งมีความซับซ้อนและยากได้ โดยพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลตาม ทฤษฎีของโคลเบอร์ก พิจารณาที่ความสามารถในการตัดสินใจ โดยใช้หลักการที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่ง หลักการดังกล่าวเรียกว่า “เหตุผลเชิงจริยธรรม” ประกอบด้วย 3 ระดับ 6 ขั้น ซึ่งลีเบอร์ต (โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545 อ้างอิงจาก Liebert, 1973: 368) ได้ให้คำอธิบายระดับและขั้นของ พัฒนาการทางจริยธรรม ดังนี้

ระดับก่อนเกณฑ์ (Pre-conventional level) เป็นระดับที่เด็กยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางในการ ตัดสินการกระทำ การจะทำอะไรมักคิดถึงผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นใหญ่ โดยมีค่านึงถึงว่าการ กระทำนั้นจะส่งผลต่อผู้อื่นอย่างไร ระดับนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ขั้น

ขั้นที่ 1 หลักการเชื่อฟังคำสั่งและหลบหลีกการลงโทษ เด็กจะตัดสินการกระทำว่าดีเลว จากการพิจารณาที่ผลการกระทำ หลบหลีกการถูกการลงโทษทางกายเพราะกลัวได้รับความเจ็บปวด ยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจทางกายเหนือตน จริยธรรมขั้นนี้จะเกิดในบุคคลอายุตั้งแต่ 2-7 ปี

ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล เด็กถือว่าการกระทำที่ถูกต้องคือการกระทำที่สนอง ความต้องการและทำตนเกิดความพอใจ การสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นไปในลักษณะแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน กระทำโต้ตอบระบบตีมาตีตอบ ร้ายมาร้ายตอบ “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ขั้นนี้จะเกิดในบุคคลอายุตั้งแต่ 7-10 ปี

ระดับตามเกณฑ์ (Conventional level) เด็กขั้นนี้เรียนรู้ที่จะกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ของตน กระทำตามกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ของศาสนา รู้จักที่จะเอาใจเขามาใส่ใจเรา และมีความสามารถที่ จะแสดงบทบาททางสังคมได้ ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ พฤติกรรมที่ดีตามทัศนะของเด็กขั้นนี้คือการทำให้ผู้อื่นพอใจและยอมรับ ลักษณะที่เด่นก็คือการคล้อยตามและพยายามทำตนให้ผู้อื่นรักหรือมองเห็นว่า น่ารัก ขั้นนี้จะเกิดในบุคคลอายุตั้งแต่ 10-13 ปี

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (ตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ของสังคม) เด็กจะ เริ่มมองเห็นความสำคัญของกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ เห็นความสำคัญที่จะทำตามหน้าที่ของตน แสดงการยอมรับ เคารพในอำนาจและมุ่งรักษาไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ทางสังคม ขั้นนี้จะเกิดในบุคคลอายุตั้งแต่ 13-16 ปี

ระดับเหนือเกณฑ์ (Post-conventional level) ในระดับนี้การตัดสินพฤติกรรมใด ๆ เป็นไป ตามความคิดและเหตุผลของตนเอง แล้วตัดสินใจไปตามที่ตนคิดว่าเหมาะสม ระดับนี้แบ่งได้ 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา ขั้นนี้มีลักษณะยึดประโยชน์และความถูกต้องตาม กฎหมาย การกระทำที่ถูกต้องคือการกระทำที่เป็นไปตามข้อตกลงและยอมรับกันในชุมชนหรือสังคม

เห็นความสำคัญของส่วนรวม เข้าใจในสิทธิของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองได้ จริยธรรมขั้นนี้ จะเกิดในบุคคลอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล มีลักษณะแสดงถึงการมีความเป็นสากล นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตน มีความยืดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายอันเป็นประโยชน์เป็น อุดมคติที่ยิ่งใหญ่ มีหลักธรรมประจำใจของตน จริยธรรมขั้นนี้จะเกิดอย่างสมบูรณ์ในผู้ใหญ่ ซึ่งหลักการตัดสินใจทั้ง 6 ขั้นดังกล่าว ครอบคลุมพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งถึงขีดสุด ของพัฒนาการ โดยไม่ข้ามขั้นตอนใด เพียงแต่บุคคลอาจมีการพัฒนาในอัตราที่ช้าเร็วแตกต่างกัน และ บางคนอาจพัฒนาไปถึงขั้น 5-6 ในขณะที่บางคนพัฒนาได้เพียงขั้น 3-4 เท่านั้น

เหตุผลเชิงจริยธรรมจึงเป็นจิตลักษณะที่จำเป็นที่จะต้องสร้างให้มีในตัวบุคคลในการพัฒนา จริยธรรม จากการศึกษาของโคลเบอร์ก (โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545. อ้างอิงจาก Kohlberg, 1970: 58-63) ได้ข้อสรุปว่า การอบรมสั่งสอนบุคคลเพื่อให้มีคุณธรรมหรือจริยธรรมต่าง ๆ เช่น การรับผิดชอบ การซื่อสัตย์ การควบคุมตนเอง ความกล้าหาญ และความยุติธรรม โดยใช้วิธีการ บอกล่า ฝึกปฏิบัติ หรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ไม่บังเกิดผลให้บุคคลมีคุณภาพหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้ เพราะความรู้ในเนื้อหาหรือความรู้ในคุณธรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่บุคคลใช้เพื่อยกย่องหรือกล่าวโทษ ผู้อื่นเท่านั้น มิได้นำมาใช้กับตนเอง บุคคลจะทำการตัดสินใจหรือมีพฤติกรรมใด ๆ ย่อมเป็นไปตาม เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจว่าเขาคิดว่าถูกต้องเหมาะสมแก่ตนเองในสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่ง นักวิชาการที่ศึกษาพัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรมต่างให้การยอมรับในสำคัญของเหตุผลเชิง จริยธรรม ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ 1) การตัดสินใจเชิงจริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและมี อิทธิพลสูงสุดเพียงประการเดียวที่มีต่อพฤติกรรม และ 2) พัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความ แน่นนอนไม่มีย้อนกลับ ขณะที่พฤติกรรมยังมีความไม่แน่นอนในบางสถานการณ์ หรือกล่าวได้ว่าเหตุผล เชิงจริยธรรมมีความแน่นอนมั่นคงยิ่งกว่าพฤติกรรมเสียอีก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2543 อ้างอิงจาก Kleinberger, 1982: 154)

ส่วนในทางพุทธศาสนามีหลักธรรมที่มีความสอดคล้องกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรม หรือการใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรม ได้แก่ “อธิปไตย 3” ซึ่งเป็นระบบการตัดสินใจทางการเมือง 3 รูปแบบ (ว.วชิรเมธี. 2551: 84-88) คือ 1) อัตตาทิปไตย คือ ระบบการตัดสินใจที่ถือเอาความต้องการของตนเองเป็นใหญ่ 2) โลกาธิปไตย คือ ระบบการตัดสินใจที่ยึดเอาเสียงข้างมากของประชาชนเป็นใหญ่ 3) ธรรมาทิปไตย คือ ระบบการตัดสินใจที่ยึดเอาธรรมะ ความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และประโยชน์สุขของประชาชน เป็นใหญ่ ซึ่งในบรรดาหลักการตัดสินใจทางการเมืองทั้ง 3 ประการนั้น หลัก “ธรรมาทิปไตย” นับว่าเป็น ระบบการตัดสินใจทางการเมืองที่ดีที่สุด ถ้าผู้นำทางการเมืองยึดหลักธรรมาทิปไตยในการตัดสินใจทาง

การเมือง และหากประชาชนส่วนใหญ่มีค่านิยมในทางธรรมาธิปไตยเป็นพื้นฐานสำคัญ ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดของ “ธรรมาธิปไตย” ดังต่อไปนี้

ธรรมาธิปไตย

ความหมายของคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2542: 554) คือ การถือธรรมเป็นใหญ่ การถือความถูกต้องเป็นหลัก ส่วนพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2549: 10-19) กล่าวว่าธรรมาธิปไตย คือ หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจของบุคคลที่อยู่หรือร่วมอยู่ในระบบการปกครองนั้น โดยจะต้องมีปัญญารู้ว่าอะไรคือความจริง อะไรถูกต้อง อะไรดีงาม แล้วจึงตัดสินใจไปตามมติของปัญญานั้น โดยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ตั้งแต่รู้ข้อมูล รู้ความจริงความถูกต้องในเรื่องนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร พิจารณาธรรมะทั้งหมดแล้วตัดสินใจบนเกณฑ์ของธรรมะ

ลักษณะสำคัญของธรรมาธิปไตย (พระธรรมปิฎก, 2541: 27-28) มี 4 ประการ คือ 1) มีหลักการไม่คล้อยตามกระแส ถือเอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และความเป็นไปตามเหตุและผล 2) รู้จักใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลและสภาพการณ์เป็นจริงในสังคม และเพื่อให้เข้าใจถึงหลักการของความจริง ความถูกต้องดีงาม และเหตุผลในเรื่องนั้น ๆ เพื่อที่จะส่งผลให้สามารถรักษาหลักการของความจริง และความถูกต้องไว้ได้ 3) มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ และสุจริตใจ ในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปตามอคติ 4) รักธรรม รักความจริง และรักความถูกต้องดีงาม โดยทำอะไรก็ตามให้มุ่งถึงธรรมและเป็นไปตามธรรม พร้อมทั้งพิจารณาความจริงและความถูกต้องดีงามประกอบกันไปด้วย นอกจากนี้ ไม่ควรยึดถือตัวตนทั้งในแง่ของเกียรติยศและศักดิ์ศรี ซึ่งจะทำให้เป็นคนที่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ดีร้าย และไม่มียึดถือในการทำกิจกรรม ซึ่งประการสุดท้ายนี้ถือเป็นตัวตัดสินความเป็นธรรมาธิปไตยในแง่ของการปฏิบัติเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะทั้งสี่ประการยังต้องปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้เกิดธรรมาธิปไตย ไม่สามารถที่จะเลือกปฏิบัติเพียงบางข้อได้ นอกจากนี้ ธรรมาธิปไตยยังเป็นตัวกำหนดการใช้อำนาจตัดสินใจในการปกครองทุกระบบ โดยตามทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น ระบอบการเมืองในโลกนี้มีหลายระบอบ

ธรรมาธิปไตยเป็นคุณลักษณะของบุคคลในการใช้ความถูกต้องดีงามในการตัดสินใจกระทำสิ่งใด ๆ จึงเปรียบเหมือนความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูง คือ การยึดหลักในการตัดสินใจแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อหลักการ เพื่อความดีงาม และเพื่อมนุษยธรรม ฉะนั้น จิตลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล จึงมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลในทางอ้อม ดังเช่น ในกรณีของข้าราชการผู้ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงจะเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าเห็นแก่ตัว ข้าราชการจะเลือกกระทำพฤติกรรมที่เห็นว่าจะให้ประโยชน์แก่ส่วนรวมและละเว้นหรือหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะทำให้เกิดผลเสียหายแก่ส่วนรวม สำหรับคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนการ

ปฏิบัติงานนั้นเป็นการอาสาเข้ามาทำงานเพื่อสังคม คุณลักษณะในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบ การเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม ซึ่งจำเป็นต้องมีการติดตามสังเกตในระยะยาวเพื่อดูความถี่ของการเกิดพฤติกรรมนั้น การสิ่งที่จะสามารถสะท้อนถึงการมีพฤติกรรมเหล่านั้น คือ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน โดยมีงานวิจัยในต่างประเทศที่แสดงว่าผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีพฤติกรรมที่น่าปรารถนามากกว่าผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ เช่น มีพฤติกรรมอาสาพัฒนาชนบท (วิเชียร รักการ. 2522) เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว ธรรมาธิปไตยเป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่มีความสำคัญสำหรับเป็นเกณฑ์การตัดสินใจในกิจกรรมทุกอย่างในสังคมหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถือธรรมเป็นใหญ่ ซึ่งธรรมาธิปไตย คือหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจของบุคคลที่อยู่หรือร่วมอยู่ในระบบการปกครองนั้น โดยจะต้องมีปัญญารู้ว่าอะไรคือความจริง อะไรถูกต้อง อะไรดีงาม แล้วจึงตัดสินใจไปตามมติของปัญญานั้น โดยจะต้องมีความรู้เข้าใจ ตั้งแต่รู้ข้อมูล รู้ความจริงความถูกต้องในเรื่องนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร พิจารณาธรรมะทั้งหมดแล้วตัดสินใจบนเกณฑ์ของธรรมะ (ป.อ. ปยุตโต. 2549: 10-19) ดังนั้น ธรรมาธิปไตย จึงเป็นคุณธรรม หรือคุณสมบัติในการตัดสินใจของบุคคลที่ยึดถือความถูกต้อง ดีงาม รู้จักใช้ปัญญา มีความจริงใจ บริสุทธิ์ และสุจริตใจ ไม่เอนเอียงไปตามอคติ

การวัดธรรมาธิปไตย

การวัดเกี่ยวกับคุณลักษณะของการตัดสินใจ เช่น เหตุผลเชิงจริยธรรม การตัดสินใจเชิงจริยธรรม โกศล มีคุณ (2545) ได้สร้างแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยอาศัยแนวคิดจากแบบวัด “แบบประเมินและเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา” (DIT) ซึ่งพัฒนาโดยเรสท์ (Rest. 1976) มีลักษณะเสนอเป็นเรื่องหรือสถานการณ์ขัดแย้งทางจริยธรรมพร้อมการตัดสินใจ ตามด้วยหลักการหรือเหตุผลประกอบการตัดสินใจในการตอบผู้ตอบจะต้องอ่านสถานการณ์ขัดแย้งพร้อมพฤติกรรมการตัดสินใจที่จะเรื่อง และพิจารณาเหตุผลที่กำหนดให้ว่าเห็นด้วยกับแต่ละเหตุผลมากน้อยเพียงใด และแนวคิดจาก “แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมแบบมีเหตุผลให้เลือกของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิก (2519) และแนวคิดของการวัดด้วยสเกล “แบบมาตรประเมินรวมค่า” ของลิเคอร์ท (Likert's scale) แบบวัดเป็นแบบมาตรประเมิน 6 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยที่สุด” ถึง “ไม่เห็นด้วยที่สุด” ประกอบด้วยสถานการณ์ขัดแย้งทางจริยธรรม 12 เรื่อง แต่ละเรื่องมีเหตุผลให้ประเมิน 2 เหตุผล เป็นเหตุผลที่ตรงกับขั้น 5 และขั้นที่ 6 ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก มีพิสัยค่า t อยู่ระหว่าง 2.62 – 5.59 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .84

สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับธรรมาธิปไตย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับหลักคำสอนในทางพุทธศาสนา ซึ่งยังไม่ปรากฏว่ามีการสร้างเครื่องมือวัดที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของธรรมาธิปไตย และยังไม่พบการศึกษาเพื่ออธิบายในรูปแบบของปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจทางจริยธรรมที่วัด

โดยตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะธรรมชาติที่นำไปสู่พฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อธรรมชาติที่ไทย และส่งผลต่อพฤติกรรมจริยธรรม ดังนั้นในงานวิจัยนี้ จึงสร้างเครื่องมือวัดธรรมชาติที่ไทยขึ้นเอง เพื่อวัดคุณลักษณะของการตัดสินใจในการกระทำกิจกรรมใด ๆ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) มีหลักการ และความเป็นเหตุและผล 2) มีปัญญา รู้เท่าทันข้อมูลและสภาพการณ์เป็นจริงในสังคม 3) มีความบริสุทธิ์ใจ ไม่มีอคติ และ 4) รักและปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงาม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่ไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างสติปัญญาและการคิด กับวุฒิภาวะในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม โดยโกศลมีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ (2545) ได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรมไว้ดังต่อไปนี้ (โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545 อ้างอิงจาก Lickona. 1976: 29 citing Abel, 1941; Boehm, 1962; Durkin. 1959; John. 1962; MacRae, 1954) และการที่สติปัญญาเข้ามามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรม ก็ยังมีหลักฐานแสดงอย่างชัดเจน โดยการวิจัยของเครบส์ (โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545 อ้างอิงจาก Krebs. 1965) ที่พบว่า การตัดสินใจเชิงจริยธรรมของเด็กอนุบาลกับเด็กเกรด 1 ไม่ต่างกันเมื่อเด็กมีอายุสมองเท่ากัน ส่วนลี (โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545 อ้างอิงจาก Lee. 1971 citing Keasey. 1975: 42) ได้ศึกษากับเด็กอายุ 5 ปี จำนวน 195 คน พบว่าเด็กซึ่งมีพัฒนาการผ่านขั้นของการคิดด้วยรูปธรรม จะมีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมโดยยึดอำนาจจากภายนอกน้อยลง และจะมีความคิดแบบแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเกิดขึ้น นอกจากนี้โคลเบอร์กก็ได้ทำการศึกษาในกรอบงานที่เน้นพัฒนาการของสติปัญญาเช่นเดียวกับเพียเจท์ (โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545 อ้างอิงจาก Keasey. 1975: 40 citing Kohlberg. 1958;) ได้สรุปว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น มีความซับซ้อนและมีช่วงพัฒนาการอันยาวนาน โดยโคลเบอร์กได้จำแนกกลุ่มของการคิดทางจริยธรรม ซึ่งมีช่วงตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่ออกเป็นคุณภาพที่ต่างกัน 6 กลุ่ม (6 ขั้น) งานวิจัยของโคลเบอร์ก (โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545 อ้างอิงจาก Sprinthall. 1977: 247-249 citing Kohlberg) ได้พบความสัมพันธ์อย่างสูงระหว่างพัฒนาการทางสติปัญญาตามแบบของเพียเจท์กับพัฒนาการทางจริยธรรมตามแบบของเขา (ซึ่งมี 6 ขั้น) และยังพบว่าโดยทั่วไปแล้วขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรมมีแนวโน้มว่าล่าช้าหลังขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาไปเล็กน้อย สำหรับการศึกษาในระยะต่อ ๆ มา เช่น สมิท (Smith. 1978) ได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบตรรกะ (Logical thinking) การสวมบทบาท (Role taking) กับเหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็กอายุ 8-14 ปี จำนวน 100 คน การศึกษาครั้งนี้ได้พบความสัมพันธ์ระหว่างการคิดขั้นการกระทำที่เป็นรูปแบบขั้นสูง กับเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้น 2 และมีหลักฐานบางประการที่บ่งบอกว่าควรพัฒนาความคิดเชิงตรรกะเป็นอันดับแรก แล้วพัฒนาการสวมบทบาท แล้วจึงพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

ซึ่งผลดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดอันเป็นพื้นฐานของโคลเบอร์ก ที่ว่าบุคคลจะต้องมีความพร้อมด้านสติปัญญา และประสบการณ์ทางสังคมก่อนจึงจะสามารถพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมให้ก้าวหน้าไปได้ ดังนั้น สติปัญญาของบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมอย่างมาก เป็นส่วนสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อพัฒนาการทางจริยธรรมอีกด้วย แต่ความคิดตามทฤษฎีนี้ที่แท้จริงสติปัญญาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้จริยธรรมของบุคคลพัฒนาไปได้ด้วยดี จะต้องมีส่วนกระตุ้นหรือสภาวะจากภายนอกประกอบด้วย ซึ่งทั้งเพียเจท์ (โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545 อ้างอิงจาก Piaget. 1932) และโคลเบอร์ก (1964) ต่างก็มองพัฒนาการทางจริยธรรมว่าเป็นผลิตผลร่วมระหว่างพัฒนาการของสติปัญญา (Cognitive development) กับประสบการณ์ทางสังคม (Social experience)

สำหรับในประเทศไทยมีงานวิจัยของโกศล มีคุณ ที่ทำการศึกษาในกลุ่มครู พบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมที่วัดหลังฝึก และเหตุผลเชิงจริยธรรมที่วัด 3 เดือนหลังฝึก แปรปรวนไปตามปริมาณการฝึก เหตุผลเชิงจริยธรรมโดยตรง ผลการเปรียบเทียบพบว่ากลุ่มที่ฝึกปริมาณ 100% ฝึกปริมาณ 50% ให้ผลในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มไม่ฝึก นอกจากนี้ยังมีผลวิจัยเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม เช่น พฤติกรรมการเคารพกฎระเบียบ (ทิพย์ฉิมพร และคณะ. 2551) พฤติกรรมอาสา (วิเชียร รักการ. 2522) พฤติกรรมประชาธิปไตย (ฤกษ์ชัย คุณูปการ. 2547) รวมถึงงานวิจัยของโกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ (2545) ที่พบว่า ผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง หรือผู้ที่ได้ฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอาสาพัฒนาชนบท พฤติกรรมประชาธิปไตย พฤติกรรมตามสิทธิและหน้าที่ พฤติกรรมตามกฎหมายและข้อบังคับ พฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมือง และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูตามแนวพุทธมากกว่าผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ

ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดความหมายของธรรมาธิปไตยในผู้นำชุมชน (จรีพร ภิบาล จันทร. 2554: 72 - 73) สรุปว่า การมีธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนเกิดขึ้นจากการกระทำสิ่งใด หรือการกระทำที่มีเกณฑ์การตัดสินใจด้วยความถูกต้องนั้น ธรรมาธิปไตยจะปรากฏในรูปแบบของการปฏิบัติ ศีลธรรม และจริยธรรม โดยตัวเองอยู่แล้ว การมีธรรมาธิปไตยในระดับของบุคคลนั้น จึงเป็นการเกิดพฤติกรรมที่เป็นพฤติกรรมจริยธรรม ที่เน้นแบบแผนของการพัฒนาหรือความเจริญงอกงามหรือการพัฒนาในด้านจิตใจของคน ให้มีคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม จึงมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาบุคคลให้มีแบบแผนความสัมพันธ์ของจริยธรรมกับธรรมาธิปไตยในผู้นำชุมชน ให้ผู้นำควรมีคุณลักษณะของการตัดสินใจที่กระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม โดยต้องมีการปฏิบัติที่เป็นไปตามกฎระเบียบปกติกา ถูกต้องตามหลักทำนองคลองธรรม เป็นเหตุเป็นผลตามกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งการอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคม จำเป็นต้องคำนึงถึงความเชื่อมโยงจากตัวบุคคลไปสู่สภาพแวดล้อมโดยรวม ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม จึงไม่ใช่เฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องเฉพาะกับตนเองเท่านั้น ยังเป็นการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับบุคคลต่อบุคคล และจะต้องนำไปสู่การตัดสินใจต่อสังคมโดยรวม

(ไพศาล วิสาโล และคณะ: 2542: 140-143) ซึ่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องศึกษา เรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนา พุทธศาสนาจึงวางหลักว่าชีวิตที่ดีงามของมนุษย์ คือ ชีวิตแห่งการศึกษา โดยการที่มนุษย์จะมีชีวิตที่ดีงาม จำเป็นต้องเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนาตนเอง โดยการโยงธรรมกับวินัยเข้าด้วยกัน มนุษย์เรียนรู้เพื่อเข้าถึงความจริงของกฎธรรมชาติ (ธรรม) ถ้ามนุษย์รู้เหตุปัจจัยที่เป็นความจริงในระบบความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลาย มนุษย์จะสามารถเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนให้สามารถสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมที่ดีงามขึ้นมา ต้องมีชีวิตที่ปลอดภัยและสังคมที่อยู่กันสงบเรียบร้อย เป็นสภาพเอื้อหรือเกื้อหนุน จึงเป็นการนำการปกครองและกฎหมายเข้ามา คือ สังคมมีวินัย ทั้งในแง่ของการปกครองและกฎหมาย เพื่อสร้างสรรค์ความสงบเรียบร้อย อันเป็นสภาพที่จะเอื้อให้คนทั้งหลายพัฒนาชีวิตของตนขึ้นไปให้บรรลุจุดหมายของการมีชีวิตที่ดีงาม (ป.อ. ปยุตโต. 2553: 14)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย

การตัดสินใจอย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์จะนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม ธรรมาธิปไตยจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่ทำให้บุคคลในสังคมตัดสินใจกระทำสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม และเป็นประโยชน์ต่อสังคม การตัดสินใจที่ถูกต้องเป็นธรรมาธิปไตย นอกจากจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในระดับบุคคลแล้ว ยังส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยของชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังคำกล่าวที่ว่า การที่บุคคลที่มีความเข้มแข็งในชีวิตมารวมตัวกัน จำนวนมากเท่าใด ก็จะทำให้กลุ่มคนนั้น ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว หน่วยงาน ชุมชน หรือประเทศชาติก็ตามมีความเข้มแข็งตามไปด้วย และถ้าดัชนีด้านสังคมมีปริมาณสูงจะทำให้ดัชนีทางด้านเศรษฐกิจ และดัชนีด้านสภาพแวดล้อมสูงตามไปด้วย จนเกิดเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับสูง (Schmuck; & Vlek. 2003) ดังนั้น พฤติกรรมของบุคคลจึงเป็นเหตุให้บุคคล สังคม ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติ ก้าวไปสู่ความพร้อมในการรับมือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แปรเปลี่ยนไปในโลกยุคโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดมีชีวิตและสังคมที่มีความสมดุล มั่นคง มีความสามัคคี สมานฉันท์ อยู่เย็นเป็นสุขแบบยั่งยืน ผลของการมีคุณลักษณะการตัดสินใจทางจริยธรรม ทั้งในเรื่องการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม รวมทั้งการมีธรรมาธิปไตย นำมาซึ่งการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม และเป็นไปตามกฎเกณฑ์ ค่านิยมของสังคม โดยผลของการมีคุณลักษณะของธรรมาธิปไตย คือ การมีพฤติกรรม หรือการประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงาม โดยเป็นการปฏิบัติหรือการกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และกระทำคุณประโยชน์เพื่อส่วนรวม (จุรีพร ภิบาลจันทร์. 2554) และนำไปสู่ผลของความสามารถในการบริหารจัดการชุมชน และความสามัคคีในชุมชน

ต่อไปนี้เป็น การประมวลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัจจัยเชิงผลของ ธรรมชาติปไตได้แก่ พฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ความสามารถของกลุ่ม และการรับรู้ ความสามัคคีของกลุ่ม ซึ่งจะได้นำกล่าวในรายละเอียดต่อไป

พฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อกกล่าวถึงพฤติกรรมที่เป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม หรือพฤติกรรมจริยธรรมนั้น ก็ย่อมจะ พฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่ง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย (คณะกรรมการขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียง. 2547) โดยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงชีวิตของประชาชน ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความ พอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีภูมิคุ้มกันในตัว ที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความ รอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความ พอที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ และ 3) ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับ ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมีเงื่อนไขของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ใน ระดับพอเพียง 2 ประการ ได้แก่ 1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบ การวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ 2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการ ดำเนินชีวิต

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องเริ่มขับเคลื่อนในระดับบุคคลก่อน จึงจะส่งผลต่อไปยังครอบครัว งานอาชีพ เศรษฐกิจ ชุมชน และสังคมได้ต่อไป การขับเคลื่อนที่บุคคลต้องเริ่มที่จิตใจ และพฤติกรรมของเขา การที่จะไปส่งเสริมให้เขามีความพอเพียง สามารถปรับตัวให้สมดุลในกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการพัฒนานี้ จะต้องทราบว่าต้องการทำอะไรตรงจุดใดมากน้อยเพียงใด จึงจะเกิดพฤติกรรม ผลผลิต และผลลัพธ์ที่ต้องการ ถ้าปราศจากเครื่องมือวัดจิตใจมนุษย์แล้ว นักพัฒนาจะต้องยอมรับว่า จิตใจคนนั้นยากแท้ หยั่งถึง นักพัฒนาจะต้องหยุดชะงักลงตรงจุดนี้ หรือไม่ก็ทำไปตามยถากรรม เพียงสักแต่ว่า ให้ได้ชื่อว่า กำลังทำอยู่ หรือทำแล้ว เท่านั้น แต่ผลจะออกมาหรือไม่นั้น มากน้อยเพียงใด คงจะไม่สามารถคาดคิดได้

โครงการวิจัยและพัฒนาพหุดัชนีทางจิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย คณะกรรมการแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2550) ได้เสนอว่าหากนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับบุคคล และกลุ่มคนแล้ว ควรมีการแยกระหว่างจิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุของการกระทำของบุคคลกับพฤติกรรมของบุคคล (หรือของกลุ่มคน) ออกจากกันให้เด่นชัดเพื่อสะดวกในการทำวิจัย และการจัดการพัฒนาต่อไป นักวิจัยจึงได้แยกพฤติกรรมออกจาก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข มาเป็นพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ ซึ่งเป็นตัวเชื่อมระหว่างจิตพอเพียงทางด้านต่าง ๆ กับผลผลิตและผลลัพธ์ โดยได้เสนอแนวทางองค์ประกอบของพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ เป็น 3 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 จากโครงสร้างของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ระบุหลักสามห่วง สองเงื่อนไขซึ่งอาจจัดเป็นจิตลักษณะสำคัญของบุคคล ของกลุ่มคน และของสังคม ส่วน “ความพอประมาณ” นั้น มีความหมายที่ใกล้เคียงกับการกระทำ หรือพฤติกรรมของบุคคลด้วย ความพอประมาณ มีความหมายเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่เบียดเบียนตนเอง และไม่เบียดเบียนผู้อื่น และพฤติกรรมการพึ่งตนเอง พฤติกรรมการไม่เบียดเบียนตนเอง หมายถึง การทำตนไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ตนเอง ทางด้านสุขภาพ ทางด้านสังคม ทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น เช่น พฤติกรรมการบริโภค และออกกำลังกายอย่างเหมาะสม พฤติกรรมทางด้านธรรมะ 5 (เช่น พฤติกรรมการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ พฤติกรรมการพูดตรงความจริง พฤติกรรมการให้ทานบริจาคสิ่งของ เป็นต้น) ส่วนพฤติกรรมการไม่เบียดเบียนผู้อื่น หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำความเสียหายแก่ผู้อื่นแต่กลับทำตนเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นทางด้านกาย ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น เช่น พฤติกรรมการขับขี่อย่างมีมารยาท เคารพกฎจราจร พฤติกรรมการเป็นกัลยาณมิตรแก่เพื่อน และเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมการพึ่งตนเอง หมายถึงการใช้ความสามารถและความพยายามของตนในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ผลดี โดยตนเองเป็นส่วนใหญ่ไม่ต้องพึ่งหรือขอความช่วยเหลือจากคนอื่น หรือ จากภายนอกมากเกินไป จนบรรลุเป้าหมายที่ตนวางไว้

แนวทางที่ 2 คือ พฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่กำหนดจากผลผลิต หรือ ผลลัพธ์ ซึ่งเป็นการพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง อันหมายถึง พฤติกรรมการปรับตัวได้นั้นเอง การปรับตัวได้เคยกระทำ เช่น กระทำต่างจากเดิม หรือ กระทำบางอย่างเพิ่มไปจากการกระทำเดิม อันนำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทำให้ปัญหานั้น ๆ หหมดไป ทางจิตวิทยาเรียกว่า ความสมดุลกลับคืนมา (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2541 อ้างอิงจาก Piaget. 1972) ความไม่สมดุลมักเกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือสิ่งแวดล้อมรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงภายในตน เช่น เปลี่ยนความอยากความต้องการและ / หรือเปลี่ยนความสามารถไปตามความเจริญเติบโตในวัยเด็ก หรือความเสื่อมถอยทางกายในวัยชรา

แนวทางที่ 3 คือ การกำหนดพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ จากเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเป็นตัวอย่างในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของ ครุฑเรือนไทย โดยมีเนื้อหาว่า ครอบครัเกษตรกรควรแบ่งที่ดินออกเป็น 4 ส่วน เพื่อปลูกข้าว ทำสวน ผักผลไม้ ทำบ่อกักเก็บน้ำ (และอาจเลี้ยงปลาด้วย) และส่วนน้อยที่เป็นบริเวณบ้านที่อยู่อาศัย และคอกเลี้ยงสัตว์ โดยสัดส่วนของที่ดินจะเพิ่มหรือลดจากร้อยละ 30 – 30 – 30 - 10 ตามความเหมาะสมและพอเพียง (ศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีเชียงราย. 2552) จากเกษตรทฤษฎีใหม่นี้ แสดงถึงพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตร สำหรับเกษตรกรที่เป็นชาวอาจไม่เคยทำสวน หรือเลี้ยงสัตว์ประเภทที่ไม่ได้ใช้ในการทำนามาก่อน แต่ถ้าปฏิบัติตามเกษตรทฤษฎีใหม่จะต้องเพิ่มงานเกษตรกรรมในด้านที่ตนและครอบครัวไม่เคยทำมาก่อน

โดยสรุปแล้วพฤติกรรมที่อาจกำหนดเป็นพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม คือ 1) พฤติกรรมไม่เบียดเบียนตนเอง 2) พฤติกรรมการไม่เบียดเบียนผู้อื่น 3) พฤติกรรมพึ่งตนเอง 4) พฤติกรรมการปรับตัวจนเกิดความสมดุลและปัญหาหมดไป และ 5) พฤติกรรมการรับนวัตกรรมที่จำเป็นต่อการเกิดผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ดวงเดือน พันธุมนาวิน และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2552: 222) ได้แบ่งกลุ่มพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นพฤติกรรมพึงปรารถนาของสังคม เป็นกลุ่มพฤติกรรมที่สำคัญ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) พฤติกรรมตามคุณธรรม เช่น การแสดงความเพียร ความพอประมาณ ความอดทน ความช่วยเหลือเกื้อกูล ความสามัคคี การประหยัดและการออม เป็นต้น 2) พฤติกรรมการรับนวัตกรรม ซึ่งเป็นการแสดงถึงความตระหนักของการเปลี่ยนแปลงมีการยอมรับสิ่งใหม่ หรือมีการปรับการกระทำของตนเองให้ทำในสิ่งที่ไม่ได้เป็นนิสัยของตนมาก่อน มีการแสวงหาแนวทางหรือหลักการใหม่ ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ ซึ่งจะส่งเสริมให้บุคคลมีความสำเร็จในอาชีพที่ต้องปรับตัวให้เกิดความสมดุลเป็นระยะ ๆ ไป 3) พฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการไม่ทำลายทำร้ายตนเอง เช่น การอดออม การไม่ใช้จ่ายจนเกินตัว การดูแลสุขภาพของตนเอง

การไม่เสพสารเสพติด การบริโภคสิ่งต่าง ๆ (เช่น อาหาร เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ) อย่างพอเหมาะพอควร เป็นต้น และ 4) พฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เช่น พฤติกรรมซื่อสัตย์ พฤติกรรมพึ่งพาตนเอง พฤติกรรมรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่และเคารพสิทธิของผู้อื่น เป็นต้น โดยเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนตามแนวทางที่ควรจะเป็น ใช้ได้กับประชาชนทุกระดับ ทุกหน้าที่ เป็นการดำเนินตามทางสายกลาง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมิใช่เป็นเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจเพราะเป็นแนวทางการปฏิบัติตนซึ่งมีหลายมิติ เพื่อให้เกิดความสมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันความสมดุลของการกระทำทั้งเหตุและผลจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนา ภายใต้พลวัตทั้งภายในและภายนอกประเทศ (ณัฐพงศ์ ทองภักดี. 2552: 40-55) นอกจากนี้ พฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นปัจจัยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมี 3 ประเภท คือ พฤติกรรมการใช้เหตุผลในการคิดและทำพฤติกรรมการยึดวิถีทางสายกลางหรือความพอประมาณ และพฤติกรรมสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่บุคคลและสังคม และ 2 เงื่อนไขคือ เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม โดยเงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย พฤติกรรมการสั่งสมความรู้เพื่อให้เกิดความรอบรู้ พฤติกรรมการคิด และการทำอย่างรอบคอบ และระมัดระวัง พฤติกรรมการกำหนดเป้าหมาย พฤติกรรมการวางแผน และพฤติกรรมการตัดสินใจด้วยการใช้สติปัญญา และเงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริต พฤติกรรมความเพียรและอดทน พฤติกรรมพึ่งพาตนเอง พฤติกรรมการแบ่งปัน ไมโลภ ไม่ตระหนี่ ช่วยเหลือเอื้ออาทรกันและกัน (เย็นใจ เลาหวณิช. 2552: 26) ดังนั้น พฤติกรรมของบุคคลจึงเป็นเหตุให้บุคคล สังคม ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติ ก้าวไปสู่ความพร้อมในการรับมือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แปรเปลี่ยนไปในโลกยุคโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดมีชีวิตและสังคมที่มีความสมดุล มั่นคง มีความสามัคคี สมานฉันท์ อยู่เย็นเป็นสุขแบบยั่งยืน

สรุปได้ว่า พฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความพอเพียง-พอประมาณ และเป็นพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม เช่น การไม่เบียดตนเอง การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การประหยัดและการออม เป็นต้น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความหมายของการมีพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำที่แสดงถึงความพอเพียงพอประมาณ ได้แก่ การไม่เบียดเบียนตนเอง การไม่เบียดเบียนผู้อื่น และการช่วยเหลือผู้อื่น

การวัดพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาเครื่องมือวัดจิตลักษณะพอเพียงพหุระดับ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2551) ซึ่งเป็นการวัดจิตในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับจิต และแต่ละกลุ่มตามลำพัง (จิตเอกภาค) ระดับจิตผสมที่ละสองกลุ่ม (จิตทวิภาค) และระดับจิตผสมที่ละสามกลุ่มพร้อมกัน (จิตไตรภาค) คงจะเป็นคำตอบที่สำคัญให้แก่ทั้งนักวิจัยและนักพัฒนาในทุกระดับ ทุกสาขาอาชีพ トラบใด

ที่การขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องการกระทำที่บุคคล ไม่ว่าจะเด็ก วัยรุ่น หรือ โดยเฉพาะผู้ใหญ่ทำงาน แบบวัดที่พัฒนาแล้ว จำนวน 8 แบบวัด รวมกับอีกอย่างน้อย 39 แบบวัด ในงานวิจัยอีก 3 เรื่องในโครงการเดียวกัน รวมเป็น 47 แบบวัด โดยเฉพาะแบบวัดต่าง ๆ ที่ใช้กับผู้ใหญ่ไทยจะเป็นที่ต้องการของผู้กำหนดนโยบายของผู้ตรวจการหากลุ่มเสี่ยง ผู้ต้องการคัดเลือก ชาวบ้าน เกษตรกร หรือครูอาจารย์ ข้าราชการทั้งผู้ที่ทำหน้าที่พัฒนาคนอื่น และผู้ที่เข้ารับการพัฒนา ต่างก็ต้องผ่านการตรวจวัด จิต และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องเสียก่อน นักส่งเสริมหรือนักพัฒนาก็ย่อมต้องการเครื่องมือวัด จิตและพฤติกรรมชาวบ้าน เพื่อแบ่งประเภทให้การส่งเสริมการทำเกษตรกรรม และทำการค้าแบบพอเพียง เป็นต้น

ส่วนการวัดพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระยะที่ผ่านมา ไม่ได้มีการวัดพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง แต่เป็นการวัดพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการมีคุณลักษณะของความพอเพียง-พอประมาณ การมีคุณธรรม จริยธรรม ดังเช่น งานวิจัยของโกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ (2545) ได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมจริยธรรมทั่วไป มีจำนวน 25 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 ระดับ ตั้งแต่ “ทุกครั้ง” ถึง “ไม่เคยเลย” ช่วงคะแนนของแบบวัดเป็นได้ตั้งแต่ 25 ถึง 150 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมจริยธรรมทั่วไปดี ผู้ที่ได้คะแนนต่ำแสดงว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมจริยธรรมทั่วไปไม่ดี ข้อคำถามของแบบวัดดังกล่าวมีความสามารถในการจำแนกอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่า t ตั้งแต่ 2.61 ถึง 10.04 ค่าความเที่ยง .81 และยังได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรม มีจำนวน 25 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ช่วงคะแนนของแบบวัดเป็นได้ตั้งแต่ 25 ถึง 150 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมสูง ผู้ที่ได้คะแนนต่ำแสดงว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมต่ำ ข้อคำถามของแบบวัดดังกล่าวมีความสามารถในการจำแนกอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่า t ตั้งแต่ 2.66 ถึง 9.09 ค่าความเที่ยง .87

สำหรับจิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ (2547) ได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ ผสมกับคุณธรรมของความประหยัด และคุณธรรมด้านการพัฒนาเพื่อแบ่งเป็น 3 แบบวัด ได้แก่ 1) พฤติกรรมการออมเงิน เป็นมาตรประเมินรวมค่า จำนวน 10 ข้อ พิสัยค่า t อยู่ระหว่าง 4.75 – 11.43 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .81 2) พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เป็นมาตรประเมินรวมค่า จำนวน 10 ข้อ พิสัยค่า t อยู่ระหว่าง 5.80 – 9.85 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .79 และ 3) พฤติกรรมสนับสนุนให้ผู้อื่นปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 10 ข้อ พิสัยค่า t อยู่ระหว่าง 5.89 – 8.79 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .85 นอกจากนี้ยังมีการสร้างแบบวัดพฤติกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แบบวัดพฤติกรรมการเคารพกฎระเบียบ (ทิพย์ฉมพร เกษโกมล และคณะ. 2551) เป็นแบบมาตรประเมินรวมค่า 6 ระดับ จำนวน 10 ข้อ มีพิสัยค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง

10.02 ถึง 31.47 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .78 ส่วนในการวิจัยครั้งนี้ จะสร้างแบบวัดพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นเอง เพื่อวัดพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ ที่แสดงถึงการไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น

การรับรู้ความสามารถในการทำงานของตน และการรับรู้ความสามารถของกลุ่ม/ทีม

การดำเนินงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เป็นการรวมกลุ่มกันของแกนนำ ประชาชนภายในชุมชนในรูปแบบคณะทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ เป็นศูนย์กลางในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไข ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัว ให้คำแนะนำ และมีการบริหารจัดการในรูปของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนองค์กร/กลุ่มในชุมชน และตัวแทนเครือข่ายครอบครัว (กลุ่มครอบครัว 5-10 ครอบครัว) เป็นสมาชิก ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและการสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านวิชาการขององค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล/กรุงเทพมหานคร และมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ คือ 1) เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในลักษณะบูรณาการจากทุกภาคส่วนในสังคม 2) เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีศูนย์รวมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชนในรูปของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน 3) เพื่อสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารงานและแก้ไขปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีภาระหน้าที่หลักที่สำคัญ 4 ด้าน ดังนี้ คือ

1) สำรวจปัญหาและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพครอบครัว สตรี เด็ก และเยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส จัดทำแผนปฏิบัติการที่มีลักษณะบูรณาการ เพื่อการพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งรายงานผลการดำเนินงานเข้าสู่ข้อมูลสารสนเทศด้านการพัฒนาสังคม

2) ส่งเสริมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งกลุ่มก่อนสมรส กลุ่มครอบครัวปกติ และกลุ่มครอบครัวหย่าร้าง ทั้งด้านการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมในการสร้างครอบครัวให้อบอุ่น ฝึกอบรมบทบาทสามี ภรรยา การเตรียมความพร้อมก่อนสมรส กิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว การดูแลสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และการส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น

3) จัดบริการให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานของภาครัฐและองค์กรเอกชนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาครอบครัว (ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี คนชรา คนพิการถูกทอดทิ้ง ยาเสพติด เอ็ดส์ ฯลฯ)

4) ส่งเสริมให้ครอบครัวสร้างเครือข่ายในการเอื้อเพื่อเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครอง

การมีผลการปฏิบัติงานที่ดีสามารถสะท้อนผ่านการรับรู้ความสามารถในการทำงาน ดังแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตน (Perceived Self- Efficacy) นั้น แบนดูราได้กล่าวไว้ว่าการตัดสินใจของบุคคลที่จะกระทำพฤติกรรมในสภาพการณ์ต่างๆ ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการคือ การรับรู้ความสามารถของตนและความคาดหวังในผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น โดยมองว่าการรับรู้ความสามารถของตนจะเป็นตัวตัดสินความสามารถของการกระทำนั้นว่าจะก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างไร ซึ่งการรับรู้ความสามารถของตนจะเป็นตัวกำหนดแบบแผน กระบวนการรู้คิด กระบวนการจูงใจกระบวนการด้านความรู้สึก และกระบวนการเลือกเมื่อบุคคลอยู่ในสภาพการณ์ที่ต้องใช้ความพยายามสูง และบุคคลที่การรับรู้ความสามารถของตนสูงจะมองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นโอกาสที่จะจูงใจตนเอง มีสภาวะอารมณ์ที่ดี และพร้อมที่เลือกกิจกรรมที่ทำหายเพื่อให้ตนเองไปสู่เป้าหมาย (Bandura.1999: 3-6 อ้างอิงจาก วรรณะ บรรจง. 2551) จะเห็นได้ว่าการรับรู้ความสามารถของตนมีความเกี่ยวข้องกับแบบแผนการคิด และพฤติกรรมของบุคคล มีหลักฐานชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนด้านการวิจัยจะสามารถทำนายพฤติกรรมการวิจัยได้ เช่น การศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนในการเรียน โครงสร้างทางการเรียน พฤติกรรมการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (วรรณะ บรรจง. 2551 อ้างอิงจาก Lodewy; & Winne. 2005: 7-10) รวมทั้งความสำนึกในการเรียน ผลสะท้อนกลับความสำเร็จในการเรียน (วรรณะ บรรจง. 2551 อ้างอิงจาก Lee; & Klein. 2002: 63) พบว่า การที่ครูมอบหมายงานที่มีความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ระดับการรับรู้ความสามารถของตนจะเป็นผู้ที่ทำงานที่ยากและท้าทายพอเหมาะสมได้ดีในระหว่างเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านวิชาการสูงด้วย และจากการศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเกรด 9 และ 10 พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนในการเรียนสามารถทำนายพฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (วรรณะ บรรจง. 2551 อ้างอิงจาก Stevens; Olivarez; Lan; & Tallent-Runnels. 2004: 208) ส่วน แบนดูรา พบว่า เด็กที่มีความสามารถพอ ๆ กัน แต่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูงกว่าจะแก้ปัญหาเชิงวิชาการได้มากกว่า ถูกต้องกว่า ยกเลิกวิธีการที่ทำผิดได้เร็วกว่า และบริหารเวลาได้ดีกว่า ตลอดจนมีความเพียรพยายามมากกว่าเด็กที่มีการรับรู้ความสามารถของตนต่ำกว่า (วิลาสลักษ์ วัชวัลลี. 2547: 94; อ้างอิงจาก Bandura. 1997) สำหรับวิลาสลักษ์ วัชวัลลี (2542) พบว่า นักเรียนที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเกี่ยวกับการเล่นเกมสูงจะมีแรงจูงใจภายในในการเล่นเกมนมากกว่าเด็กที่มีการรับรู้ความสามารถของตนต่ำ

แบนดูรา กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตน (Perceived Self – Efficacy) หมายถึง การที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองที่จะจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้

บรรลุป้าหมายที่กำหนดไว้ในสถานการณ์ที่บางครั้งอาจมีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน มีความแปลกใหม่ที่ไม่สามารถทำนายสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งสภาพการณ์เหล่านี้มักจะทำให้บุคคลเกิดความเครียดได้ การรับรู้ความสามารถของตนนี้มิได้ขึ้นอยู่กับทักษะที่บุคคลมีอยู่ในขณะนั้นเท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของบุคคลว่าเขาสามารถทำอะไรได้ด้วยทักษะที่เขามีอยู่ (ประทีป จินฉี. 2539 อ้างอิงจาก Bandura. 1986) และแบนดูราเชื่อว่าการรับรู้ความสามารถของตน มีความสำคัญและมีผลต่อการกระทำของบุคคล มีผลต่อการเลือกกิจกรรม การใช้ความพยายาม ความอดทนในการทำงาน การคิด และปฏิกิริยาทางอารมณ์ของบุคคล บุคคล 2 คน อาจมีความสามารถไม่แตกต่างกัน แต่อาจแสดงออกในคุณภาพที่แตกต่างกันได้ถ้าพบว่า คน 2 คนนี้มีการรับรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน ในคนคนเดียวก็เช่นกัน ถ้าการรับรู้ความสามารถของตนในแต่ละสภาพการณ์แตกต่างกัน ก็อาจจะแสดงพฤติกรรมออกมาได้แตกต่างกัน ซึ่งความสามารถของคนเรานั้นไม่ตายตัว หากแต่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ ดังนั้น สิ่งที่จะกำหนดประสิทธิภาพของการแสดงออก จึงขึ้นอยู่กับการรับรู้ความสามารถในสภาพการณ์นั้น ๆ นั่นคือ ถ้าเรามีความเชื่อว่าเรามีความสามารถ เราก็จะแสดงออกถึงความสามารถนั้นออกมา คนที่เชื่อว่าตนมีความสามารถจะมีความอดทน อุทิศหา ไม่ท้อถอยง่าย และประสบความสำเร็จในที่สุด (Evans. 1989)

นอกจากนี้แบนดูรา (Evans. 1989 : 53-54; อ้างอิงจาก Bandura.1986) มีความเชื่อว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำงานนั้นมีความสำคัญและมีผลต่อการกระทำของบุคคลและการพัฒนาความสามารถและทักษะของบุคคล บุคคลที่มีทักษะเดียวกันสามารถแสดงออกถึงการกระทำ หรือการปฏิบัติงานในคุณภาพที่แตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำงานสูงหรือต่ำต่อสภาพการณ์นั้น ๆ ดังนั้นสิ่งที่จะกำหนดประสิทธิภาพของพฤติกรรมการแสดงออกจึงขึ้นอยู่กับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำงานในสภาพการณ์นั้นๆ และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำงานในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกันก็อาจแสดงพฤติกรรมได้แตกต่างกันเช่นกัน บุคคลจะเลือกกระทำกิจกรรมที่เขาเชื่อว่าตนเองสามารถจัดการได้ แต่เขาจะมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่เชื่อว่าเกินกว่าความสามารถในการจัดการของตนเองถ้าบุคคลมีการรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถสูง เขาจะแสดงออกถึงความสามารถนั้นออกมา มีความเข้าใจ และความอดทนในการเผชิญกับอุปสรรคและความยากลำบากการรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำงานนั้นมีความสัมพันธ์กับรูปแบบของพฤติกรรมและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นว่าจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว (Kreithner & Kinicki. 2001 : 143; อ้างอิงจาก Bandura.1989)

การรับรู้ความสามารถของกลุ่มมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการทำงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เนื่องจากรูปแบบการทำงานเป็นรูปแบบการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยการรับรู้ความสามารถของกลุ่ม (Collective Efficacy) เป็นแนวคิดที่ขยายมาจากการรับรู้

ความสามารถของตน (Self-efficacy) ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับศักยภาพร่วมกันของกลุ่มที่ตนเองมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และผลลัพธ์ร่วมกัน แบบนี้อาจกล่าวว่าการรับรู้ความสามารถ ทำนายผลการปฏิบัติงานของบุคคลได้ และความเชื่อการรับรู้ความสามารถของกลุ่มโดยสมาชิกกลุ่ม ทำนายผลการปฏิบัติงานของกลุ่มได้ (Carroll et. al., 2005: 2) โดยแครอลได้ศึกษาเพื่อพัฒนาแบบวัด การรับรู้ความสามารถของกลุ่มในการทำความเข้าใจผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อชุมชน โดยการสำรวจความเป็นไปได้ในการพัฒนาแบบวัด Community Collective Efficacy (CCE) เพื่อวิเคราะห์ขีดความสามารถของชุมชนโดยชุมชนภายใต้ความเชื่อของประชาชนเกี่ยวกับการรับรู้ ความสามารถของกลุ่มที่มีต่อชุมชนซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของชุมชน ประกอบด้วย การวางแผน และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การเผชิญกับความขัดแย้งภายใน ประเด็นทางการเมืองหรือประเด็นทาง สังคมอื่น ๆ โดยแบบวัดนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรใช้เทคนิคที่เหมาะสมในการประเมินศักยภาพหรือ ความสามารถของชุมชน เนื่องด้วยความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของกลุ่มมีอิทธิพล ต่อผลสัมฤทธิ์ผ่านการกระทำ ในเรื่องเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร และการปฏิบัติต่อกลุ่ม ซึ่งมีหลักฐานการ วิจัยที่พบว่าการรับรู้ความสามารถมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล เช่น คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (เกศรา น้อยมานพ. 2548) พฤติกรรมครูนักวิจัย (วรรณะ บรรจง. 2551) ผลการปฏิบัติงาน (วัลภา สบายยิ่ง. 2542) พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้นำ (เบญจวรรณ ฤกษ์สมเด็จ. 2543) พฤติกรรมการทำงานอย่างมีความรับผิดชอบ (พนิดา ธนวัฒนากุล. 2547) และแบบ แผนชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพ (จิตตราการ ศุภรัตน์. 2546)

สรุปได้ว่า การรับรู้ความสามารถของกลุ่ม เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับการรับรู้ ความสามารถของกลุ่มมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ผ่านการกระทำในเรื่องต่างๆ ของกลุ่ม ดังนั้น ในการวิจัย ครั้งนี้ได้ให้ความหมายของการรับรู้ความสามารถของกลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลมีความเชื่อและรับรู้ถึง ความมั่นใจในความสามารถของกลุ่ม ในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มเกี่ยวกับการบริหาร จัดการชุมชนใน 4 ด้าน คือ 1) การจัดการความขัดแย้ง 2) การพัฒนาชุมชน 3) การบริการทางสังคม และ 4) ความเป็นหนึ่งเดียวกัน

การวัดการรับรู้ความสามารถของกลุ่ม

การวัดการรับรู้ความสามารถของตน แบบนี้อาจกล่าวได้ว่า ควรวัดโดยอาศัย สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น การวิจัย การเรียน การทำงาน เป็นต้น และไม่ใช้การวัดทักษะย่อย ๆ ใน เรื่องนั้นหรือสถานการณ์นั้น เพราะบุคคลอาจรับรู้ความสามารถของตนเองสูงในทักษะย่อย แต่อาจมีการ รับรู้ความสามารถของตนต่ำในทักษะที่บูรณาการแล้วก็ได้โดยการรับรู้ความสามารถของบุคคลมีความ แตกต่างกันใน 3 มิติ (วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. 2542: 33 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1977: 84-85) ดังนี้ 1) มิติ

เกี่ยวกับระดับหรือขนาดความยากของงาน (Level or Magnitude of job difficulty) หมายถึง ขนาดความยากง่ายของงานที่บุคคลเชื่อว่าตนเองสามารถปฏิบัติได้ ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล หรือแตกต่างกันในบุคคลเดียวกัน เมื่อต้องทำพฤติกรรมที่มีความยากง่ายแตกต่างกัน เป็นความเชื่อของบุคคลว่าจะทำงานสำเร็จถึงระดับไหน เมื่อถูกเสนองานที่มีระดับความยากง่ายแตกต่างกัน 2) มิติเกี่ยวกับการแผ่ขยาย (Generality) หมายถึง ระดับความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนในการนำไปปฏิบัติในสถานการณ์นั้น ซึ่งประสบการณ์การปฏิบัติงานบางอย่าง ก่อให้เกิดความสามารถในการนำไปปฏิบัติในสถานการณ์อื่นที่คล้ายคลึงกันแต่ในปริมาณที่ต่างกัน 3) มิติเกี่ยวกับความเข้มหรือความมั่นใจ (Strength of confidence) หมายถึง ความมั่นใจที่บุคคลคิดว่าตนสามารถทำงานนั้นได้ที่ระดับความยากต่าง ๆ ถ้าความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนมีความเข้มข้น คือ ไม่มั่นใจในความสามารถของตน เมื่อประสบการณ์ไม่เป็นไปตามคาดหวังจะทำให้ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเองลดลง แต่หากมีความเข้มของความคาดหวังมาก หรือมีความมั่นใจมากบุคคลจะมีความพยายามมากแม้ว่าประสบการณ์จะไม่สอดคล้องกับความคาดหวังมากก็ตาม โดยวิธีการวัดการรับรู้ความสามารถของตน (วิลาสลักษณ์ ชวัลลลสี. 2542 : 34) ที่นำมาใช้กันมาก ได้แก่ 1) การวัดความมั่นใจ โดยการถามว่าผู้ตอบมีความมั่นใจว่าเขาสามารถปฏิบัติงานในงานที่ยากขึ้นหรือไม่ คำตอบมักจะเป็น “ไม่มีความมั่นใจ” (0) จนถึง “มีความมั่นใจเต็มที่” (10) หรือใช้สเกลแบบ 0% ถึง 100% 2) การวัดระดับความยากของงานที่คิดว่าปฏิบัติได้ มักเป็นการถามว่าเขาสามารถปฏิบัติงานในงานที่ยากขึ้นหรือไม่ คำตอบจะเป็นแบบ “ได้” และ “ไม่ได้” และ 3) การวัดแบบผสมที่มีทั้งการวัดความมั่นใจและระดับความยาก โดยใช้ข้อคำถามเดียวกันว่าสามารถปฏิบัติตามข้อคำถามนั้น ๆ ได้หรือไม่ ในกรณีที่ตอบว่าได้ ก็ประเมินตนเองต่อว่ามีความมั่นใจในการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ดังนั้นจึงมีคำตอบให้เลือกทั้ง 2 แบบ คือ “ได้” และ “ไม่ได้” และแบบร้อยละ หรือบนสเกล 11 หน่วย โดยรวมคะแนนคำตอบของความมั่นใจเฉพาะข้อที่ผู้ตอบ “ได้” ในสเกลระดับความยาก

การวัดการรับรู้ความสามารถของกลุ่ม (Community Collective Efficacy) แครอล และคณะ (Carroll; et al. 2005) ได้สร้างแบบวัดความเชื่อและรับรู้ถึงความมั่นใจในความสามารถของกลุ่ม (Bandura. 2005) ในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชน ใน 4 ด้าน คือ 1) การจัดการความขัดแย้ง 2) การพัฒนาชุมชน 3) การบริการทางสังคม และ 4) ความเป็นหนึ่งเดียวกัน จำนวน 13 ข้อ ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำแบบวัดของแครอล และคณะ (Carroll; et al. 2005) มาเป็นกรอบในการพัฒนาแบบวัดการรับรู้ความสามารถของกลุ่ม ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่รับรู้ความสามารถของกลุ่มมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การรับรู้ความสามัคคีของชุมชน

ความหมายของ “ความสามัคคี” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง ความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน กิริยาที่พร้อมเพรียงกันทำร่วมมือร่วมใจกันทำ สำหรับคำว่าสมานฉันท์ หมายถึง ความพอใจร่วมกัน ความเห็นพ้องกัน ส่วนพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต. 2546: 254) ได้ให้ความหมายของความสามัคคีว่า หมายถึง ความพร้อมเพรียงกัน มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ส่วนสมานฉันท์ หมายถึง มีความพอใจร่วมกัน พร้อมใจกัน สำหรับกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความหมายของความสามัคคีว่า คือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการเกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุมีผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายทางเชื้อชาติ หรือเรียกอีกอย่างว่า ความสมานฉันท์ ซึ่งตามทฤษฎีการตัดสินใจทางสังคม (Social Judgement Theories) นั้น (Maushak and Simonson. 1996) ทักษะคติของคนจะช่วยส่งเสริมการตัดสินใจหรือมีอิทธิพลต่อกัน โดยในทฤษฎีการตัดสินใจทางสังคมนั้น ทักษะคติที่มีในปัจจุบันของบุคคลจะช่วยส่งเสริมให้มีการตัดสินใจในการมีบทบาทหน้าที่ของทักษะคติใหม่ ทั้งนี้ ความสามัคคีเป็นพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นการแสดงปฏิกริยาต่อกันระหว่างสิ่งแวดล้อมทางสังคม ที่เป็นความเกี่ยวข้องกันระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือกลุ่มคนต่อกลุ่มคน ที่มีต่อขนบธรรมเนียมประเพณีอุดมการณ์สถาบัน เทคโนโลยีต่าง ๆ

ผลการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความสามัคคีในสังคมไทย (พระครูนิกรสุนทรกิจ. 2554) สังคมไทยในปัจจุบันต้องการความเป็นหนึ่งเดียวของผู้คนในสังคม ทุกคนจึงต้องช่วยกันเสริมสร้างด้วยการรวมพลังกันปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้องตามหลักการ ขอบังคับ กติกา ศีลธรรม ซึ่งจะเป็แรงขับเคลื่อนสังคมไทยให้เดินหน้าไปสู่สังคมแห่งความสามัคคีธรรม กล่าวคือ ทุกคนต้องทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาท ไม่ฝืนทำอะไรตามใจ แม้จะเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นก็จะสามารถช่วยกันระงับป้องกันได้ ดังนั้น การดำเนินชีวิตร่วมกันด้วยความสามัคคีจะส่งผลให้ชุมชน สังคมมีความน่าอยู่ สงบร่มเย็น

สรุปได้ว่า ความสามัคคี หมายถึง การแสดงออกซึ่งความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมแรงทางกาย ทางวาจา และทางใจของผู้คนในสังคมเพื่อก่อให้เกิดความดีงามและผลประโยชน์ที่ทุกคนพึงได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ การรับรู้ความสามัคคีของชุมชน คือ การรับรู้เกี่ยวกับความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชน ในการพัฒนาชุมชน และจัดการปัญหาภายในชุมชน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยเชิงเหตุของธรรมาธิปไตย

ลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องมีจุดกำเนิดจากภายในบุคคล เช่น จากภูมิปัญญา ความรอบรู้ ค่านิยม ทรัพยากรทางจิต และวัฒนธรรม เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับบุคคลต้องเริ่มต้นจากภายในก่อน จึงต้องเกิดลักษณะทางกาย ควบคู่กับจิตลักษณะที่เป็นสาเหตุและส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลอีกทอดหนึ่ง (Haverkort; et al. 2001) โดยการที่จะทำให้เกิดความสมดุลและการปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในระดับบุคคล ต้องอาศัยการรับรู้เหตุการณ์ โดยเฉพาะการตัดสินใจที่จะปรับเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติของตนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์อยู่เสมอ การตัดสินใจอย่างเหมาะสมในแต่ละกาลเทศะ จึงเป็นจุดรวมที่สำคัญในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และในกระบวนการตัดสินใจต้องอาศัยหลายปัจจัยมาประกอบกัน จิตลักษณะหลายด้าน รวมทั้งคุณธรรม ค่านิยม และจริยธรรม จึงถูกผนวกเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2551: 127-129) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในกระบวนการตัดสินใจทุกครั้งนั้นบุคคลจะต้องบูรณาการการมีเหตุมีผล การรับรู้ความเสี่ยง (ภูมิคุ้มกัน) และทางป้องกันผลเสีย (รับรู้คุณความดี) ที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการตัดสินใจที่จะกระทำ เพิ่ม ลด หรือยุติการกระทำหนึ่ง ๆ ทั้งหมดนี้ต้องนำไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อการดำเนินชีวิตทุกด้าน จึงจะสามารถรักษาความสมดุลและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งนักจิตวิทยาบุคลิกภาพพบมานานแล้วว่า การที่บุคคลใดจะมีพฤติกรรมบางประการอย่างยั่งยืนได้ มักเกิดจากสาเหตุภายในจิตใจเป็นสำคัญ แต่สภาพแวดล้อมภายนอกตัวบุคคล ก็มักจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลโดยตรง และทางอ้อม โดยมีผลต่อจิตใจของบุคคล และลักษณะทางจิตนั้นส่งผลต่อพฤติกรรมอีกทอดหนึ่ง ดังนั้นสาเหตุของการที่บุคคลจะมีคุณลักษณะของธรรมาธิปไตยในการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมนั้น มาจากทั้งลักษณะทางจิตของบุคคล และจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลนั้น

สภาพแวดล้อมกับธรรมาธิปไตยและปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย

สภาพแวดล้อมภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมมีบทบาทต่อความรู้สึกนึกคิด และการตัดสินใจที่ทำพฤติกรรมของบุคคล ผ่านกระบวนการทางสังคม ได้แก่ บรรทัดฐานและค่านิยม การปฏิบัติ หลักเกณฑ์วิธีการ และกฎระเบียบ ในการหล่อหลอมความคิดและพฤติกรรมของบุคคล และเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่อาจมีผลต่อธรรมาธิปไตยและปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของชุมชน การมีแบบอย่างที่ดีของธรรมาธิปไตย และการยึดถือกฎระเบียบร่วมกัน ต่อไปนี้เป็นการประมวลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของชุมชนกับธรรมาธิปไตยและปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย

วัฒนธรรมมีความหมายใน 2 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2550: 10) คือ 1) วัฒนธรรมในความหมายทั่วไป หมายถึง วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนการปฏิบัติ และการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ ซาบซึ้ง ยอมรับ และใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม 2) วัฒนธรรมในความหมายเชิงปฏิบัติการ หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการส่งสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผน แผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดผลิตรกรรมและผลิตผลทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งไคลดินี และคณะ (Cialdini et al., 1990) แบ่งปทัสถาน (Norms) ออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ปทัสถานด้านคนอื่นเห็นว่าเราควรทำ (Injunctive norms) และ 2) ด้านคนอื่นทำกันมาก (Descriptive norms) และภายใต้โครงสร้างของสังคมที่มีความสลับซับซ้อนจะมีหน่วยทางสังคม หรือสถาบันทางสังคม ทำหน้าที่และขับเคลื่อนสังคมเพื่อให้สังคมนั้นๆ สามารถธำรงความเป็นเอกลักษณ์และสืบทอดลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมต่อไป ซึ่งลักษณะทางวัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นจากการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) จากคนรุ่นหนึ่งๆ ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งนี้การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมดังกล่าวจำเป็นต้องมีการสื่อสารโดยอาศัยการถ่ายทอดโดยมีแบบอย่างการอบรมเลี้ยงดูการสั่งสอน และการบอกเล่าจากกลุ่มตัวแทนทางสังคม การถ่ายทอดทางสังคมมีมากมายหลายรูปแบบ ซึ่งเกิดจากตัวบุคคลเอง และกลุ่มที่พวกเขาอาศัยอยู่ การถ่ายทอดทางสังคมเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์กันแบบตัวต่อตัวหรือรูปแบบอื่นๆ โดยผ่านตัวแทนของการถ่ายทอดทางสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน ศาสนา สื่อมวลชน เป็นต้น (วรรณะ บรรจง. 2551 อ้างอิงจาก Sullivan. 2004: 78-79)

การถ่ายทอดทางสังคมมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาแนวคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองว่าตนเองมีความแตกต่างจากบุคคลอื่นอย่างไร มีการปลูกฝังระเบียบวินัยในตน การปลูกฝังความมุ่งมั่นในชีวิต การสอนทักษะกับพัฒนาการด้านการรู้คิด ด้านอารมณ์และด้านสังคม (งามตา วรินทร์. 2545: 12-17; อ้างอิงจาก Berns. 1997: 44-51) ที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้ทักษะ ค่านิยม ความรู้ แรงจูงใจและบทบาทที่เหมาะสมกับตำแหน่งของเขาในกลุ่ม การถ่ายทอดทางสังคมเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับบุคคลตลอดช่วงชีวิตต่อเนื่องกันที่สัมพันธ์กับขั้นตอนของชีวิต (วรรณะ บรรจง. 2551 อ้างอิงจาก Stryker. 1980: 64; Stryker; & Statham.1985: 352) ส่วนจำนงค์ อติพัฒนสิทธิ์ และคนอื่นๆ (2540: 55) กล่าวว่า การถ่ายทอดทางสังคมมีความหมายเป็นสองนัย นัยแรกมองว่าเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม

เพื่อให้บุคคลในสังคมได้เรียนรู้วัฒนธรรมต่างๆ เช่น ภาษา มารยาททางสังคมขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น ส่วนอีกนัยหนึ่งมองในเชิงของการพัฒนาบุคลิกภาพที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างกัน และมีการพัฒนาบุคลิกภาพเช่นเดียวกับบุคคลอื่นอีกด้วยเพื่อให้มนุษย์เข้ากับสังคมได้ นั้นแสดงว่าการถ่ายทอดทางสังคม เป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลให้มีค่านิยม เจตคติ พฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมเพื่อให้บุคคลได้แสดงบทบาทที่เหมาะสมกับสถานภาพและตำแหน่ง สำหรับงามตา วรินทร์านนท์ (2545: 11-12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกระบวนการเชื่อมโยงบุคคลเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมของเขา ทำให้บุคคลเรียนรู้ ซึมซับเอาความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม และปทัสถานของสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่เข้าไปเป็นพื้นฐานการกำหนดแนวความคิดและพฤติกรรม จึงเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อให้มีเอกลักษณ์เฉพาะแบบของตน

กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (อานันท์ กาญจนพันธ์. 2544: 167) เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อให้ผู้รับเกิดการเรียนรู้ สร้างสรรค์ ผลิตรายใหม่ๆ มีการปรับตัวของชุมชนท้องถิ่น ภายใต้บริบททางสังคมและสภาพแวดล้อมที่หลากหลายและแตกต่างกัน โดยการถ่ายทอดภูมิปัญญามีอยู่ 2 วิธี ได้แก่ 1) วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจในช่วงเวลาสั้น ในสิ่งที่ใกล้ตัว ซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ กิจกรรมการถ่ายทอดต้องง่าย ไม่ซับซ้อน สนุกสนาน และดึงดูดใจ เช่น การลองทำตามตัวอย่าง การละเล่น เป็นต้น วิธีการเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัยและบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรมที่เป็นสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ 2) วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มาพอสมควรแล้ว และเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรง หรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีตามขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ รวมทั้งการลงมือประกอบอาชีพตามอย่างบรรพบุรุษก็มีการถ่ายทอดเชื่อมโยงประสบการณ์มาโดยตลอด (สามารถ จันทรสุรีย์. 2536: 149) นอกจากนี้ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมจะเกิดกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (บุรดิเยอ 1989, 1998 อ้างอิงจาก รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, 2550: 55-57) ซึ่งได้ให้ความหมายของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เป็นยุทธศาสตร์ซึ่งเกิดมาจากการที่แต่ละบุคคลรับรู้ถึงกฎกติกาในกลุ่มสังคม และนำไปใช้ปฏิบัติตามสถานการณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะรักษาหรือเพิ่มพูนทรัพย์สินทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม รูปแบบยุทธศาสตร์การผลิตซ้ำมี 2 รูปแบบ คือ 1) ยุทธศาสตร์การผลิตซ้ำ (Reproduction Strategy) เป็นกระบวนการดำรงและพัฒนาสถานะ และ 2) ยุทธศาสตร์การแปลงซ้ำ (Reconversion Strategy) เป็นกระบวนการป้องกันรักษา และปรับปรุงตำแหน่งของแต่ละคนในโครงสร้างสังคม ทั้งนี้ วิธีการที่ใช้ในการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมสามารถทำได้ตั้งแต่การควบคุม จำนวนบุตร การสืบทอดมรดก การลงทุนด้านศึกษา การลงทุนทางเศรษฐกิจ การลงทุนทางสังคม การสมรส และการดำรงสถานะทางสังคม ผลที่ได้จากการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับวิธีการที่ใช้ กฎและประเพณีการสืบทอดมรดก ตลาดแรงงาน ระบบการศึกษา

ฯลฯ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชนชั้น โดยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมทั้งในระดับที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม ประกอบไปด้วยผู้ผลิตวัฒนธรรม เนื้อหาสาระ สถานที่ สื่อที่ใช้ในการสืบทอด และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมจึงเกิดการสื่อสารขึ้นเพื่อสืบทอดหรือขยายผู้เผยแพร่วัฒนธรรม เพิ่มช่องทางในการสื่อสารทางวัฒนธรรมและเพิ่มสมาชิกใหม่ในองค์กร การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมจะมีความหมายสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อเป็นการผลิตซ้ำที่มีรหัส ความหมาย หรือความเชื่อบางประการแฝงอยู่เบื้องหลัง ดังนั้น วิลเลียมส์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551: 67-69, 662-666, 673-678; Williams, n.d. citing Grisworld. 2004) จึงเสนอแนวทางการศึกษากระบวนการผลิตและผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ การผลิต การเผยแพร่ การบริโภค และการผลิตซ้ำ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมองค์กร โดยพิจารณาว่าวัฒนธรรมในองค์กรถูกผลิตขึ้นมาได้อย่างไร ใครเป็นผู้ผลิตวัฒนธรรม วัฒนธรรมดังกล่าวมีการเผยแพร่หรือสื่อสารในองค์กรอย่างไร สมาชิกในกลุ่มรับรู้และเข้าใจวัฒนธรรมเหล่านั้นอย่างไร อีกทั้งสมาชิกในกลุ่มมีวิธีการผลิตซ้ำวัฒนธรรมองค์กรอย่างไร

สำหรับในทางพุทธศาสนากการถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนาเป็นตัวเชื่อมให้เกิดความเข้าใจนำไปสู่การเกิดธรรมาธิปไตยในผู้นำชุมชน โดยการมีความเข้าใจในความจริงตามกฎธรรมชาติ ก่อน ซึ่งในทางพุทธศาสนา สัจจะหรือความจริงมี 2 อย่าง คือ 1) สัจจะที่เป็นความจริงแท้แน่นอนมีอยู่ในธรรมชาติ เรียกว่า ปรมาตตสัจจะ (สัจจะตามเนื้อแท้) และ 2) สัจจะที่เป็นความจริงตามความตกลงยอมรับร่วมกันของหมู่มนุษย์ เรียกว่า สมมติสัจจะ (สัจจะตามสมมติ) ธรรมจึงเป็นกฎธรรมชาติ เพราะเป็นความจริงแห่งความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายตามธรรมชาติของมัน ส่วนกฎหมายหรือกติกาด่าง ๆ จะเป็นกฎหมายเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคม จึงจัดตั้งระบบแบบแผนขึ้นในสังคมแล้วมีวัฒนธรรมและอารยธรรมขึ้น การจัดตั้งวางระบบจัดระเบียบและวางกฎสมมติขึ้นมา เป็นความสามารถพิเศษของมนุษย์ ที่จะทำให้ชีวิตและสังคมของพวกเขาได้ประโยชน์มากที่สุดจากธรรมชาติ คือ ความจริงของธรรมชาติ และการวางกฎสมมติของมนุษย์ขึ้นมา ก็เพื่อช่วยหนุนให้เกิดความมั่นใจที่จะได้ผลที่ต้องการตามกฎธรรมชาติ เพราะฉะนั้นมนุษย์จะต้องตระหนักรู้อยู่เสมอว่า สิ่งที่ต้องการที่แท้จริงคือความเป็นจริงตามธรรมชาติ ถ้ามนุษย์เข้าใจความมุ่งหมายที่แท้จริงนี้และยังโยงสัมพันธ์กฎสมมติของมนุษย์เข้ากับกฎธรรมชาติที่ซ่อนเร้นอยู่ได้ ก็จะไม่มองข้ามผลที่ต้องการที่แท้จริง ชีวิตและสังคมมนุษย์ก็จะดำรงอยู่ด้วยดี (ป.อ. ปยุตโต. 2553: 19-22)

สรุปได้ว่าการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนเป็นการถ่ายทอดความคิด ค่านิยม ความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านขนบธรรมเนียมประเพณี หรือการบันทึกไว้เป็นกฎของชุมชน ดังนั้น ความหมายของการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนในงานวิจัยนี้ หมายถึง การส่งต่อหรือถ่ายทอดค่านิยมร่วม ความ

เข้าใจ ความเชื่อ และมาตรฐานที่สมาชิกในชุมชนยอมรับและยึดถือปฏิบัติร่วมกันเกี่ยวกับการยึดหลักความถูกต้องดีงาม ผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น

การวัดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของชุมชน

แบบวัดที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของชุมชน ตัวอย่างเช่น แบบวัดการถ่ายทอดทางสังคมจากโรงเรียน (วรรณะ บรรจง, 2551) เกี่ยวกับการรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับครูที่ทำการสอนก่อนระดับอุดมศึกษาที่แสดงออกถึงลักษณะของความเป็นครูในด้านการกำหนดปัญหา การค้นคว้าข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตลอดจนการสรุปและอภิปรายผลเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เป็นแบบวัดมาตราประเมิณรวมค่า 6 ระดับ จาก “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” จำนวน 9 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกแบบความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมระหว่าง .56 ถึง .75 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90 และได้มีการสร้างแบบวัดปทัสถานทางสังคม เช่น ทิพย์ฉัมพร เกษโกมล และคณะ (2551) ได้สร้างแบบวัดปทัสถานในการเคารพกฎระเบียบ เป็นแบบมาตราประเมิณรวมค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” จำนวน 10 ข้อ พิสัยค่าอำนาจจำแนกแบบค่า t อยู่ระหว่าง 12.81 ถึง 24.10 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .69 ส่วนจิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ (2551) ได้สร้างแบบวัดการรับปทัสถานจากคนรอบข้าง เป็นแบบมาตราประเมิณรวมค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” จำนวน 10 ข้อ พิสัยค่าอำนาจจำแนกแบบค่า t อยู่ระหว่าง 7.13 ถึง 11.96 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .79

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะสร้างแบบวัดการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนขึ้นเอง เพื่อใช้วัดในบริบทการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของชุมชน ภายใต้หลักการตัดสินใจตามคุณลักษณะธรรมาภิบาลของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของชุมชน

การถ่ายทอดวัฒนธรรมจะมีกระบวนการถ่ายทอดผ่านความเชื่อ ค่านิยม กฎเกณฑ์ กติกาของชุมชน ดังที่ทิพย์ฉัมพร และคณะ (2551) กล่าวว่า บิดาได้แบบอย่างที่ดีรอบข้างปฏิบัติมาจากบุคคลที่บิดายอมรับนับถือ ได้แก่ การเห็นแบบอย่างจากบรรพบุรุษ เพื่อน หัวหน้า และคนในสื่อต่าง ๆ รวมทั้งกระแสสังคมเกี่ยวกับการเคารพกฎระเบียบของประชาชนในสังคม ปทัสถานทางสังคมเป็นตัวแปรตัวหนึ่งของตัวกำหนดพฤติกรรมกรรมการเสริมสร้างสังคม พบผลวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น งานวิจัยของจรัส อุ่นจิตวิวัฒน์ (2548: 67) เรื่องกลวิธีการถ่ายทอดทางสังคมขององค์การที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานและความผูกพันในองค์การสำหรับพนักงานสถาบันการเงินพิเศษของรัฐ จำนวน 433 คน พบว่า การถ่ายทอดทางสังคมแบบมีตัวแบบหรือไม่มีตัวแบบมีอิทธิพลทางตรงด้านบวกต่อความรู้เกี่ยวกับองค์การ

ส่วนปทัสถานทางสังคมจากคนรอบข้างมีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่น่าปรารถนา เช่น ผลการวิจัยของสุพัตรา ธรรมวงษ์ (2544: 78) ได้ทำการศึกษาจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนของพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 330 คน พบว่า ผู้ที่รับรูปทัสถานทางสังคมด้านสิทธิมนุษยชนมากมีทัศนคติที่ดีต้องานมาก เป็นผู้มีพฤติกรรมเคารพสิทธิมนุษยชนมากกว่าผู้รับรูปทัสถานสังคมด้านสิทธิมนุษยชนน้อย และยังพบว่า ปทัสถานทางสังคมเป็นตัวทำนายสำคัญของพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (จิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ. 2551) และปทัสถานในการเคารพกฎระเบียบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปลูกฝังอบรมบุตรชายให้เคารพกฎระเบียบ (ทิพย์ฉมพร และคณะ. 2551) นอกจากนี้ ผลงานวิจัยของวรรณ บรรจง (2551) พบว่า การถ่ายทอดทางสังคมจากสถาบันฝึกหัดครูมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถของตนในการเป็นครูนักวิจัย ($DE = .24$) และพบว่าประสบการณ์ในการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถของตน ($DE = .26$) และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงานผ่านการรับรู้ความสามารถของตน ($IE = .06$) (วัลภา สบายยิ่ง. 2542)

จากการประมวลเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของชุมชน สามารถ สรุปได้ว่า การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของชุมชน มีความสัมพันธ์กับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมจริยธรรม ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้จึงคาดได้ว่า คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่มีการรับรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนมาก จะมีคุณลักษณะของการตัดสินใจที่ยึดหลักความถูกต้อง ดีงาม มากกว่าคณะทำงานประเภทตรงกันข้าม

การมีแบบอย่างที่ดีของธรรมาธิปไตยกับปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย

การมีแบบอย่างหรือตัวแบบจัดเป็นลักษณะการถ่ายทอดทางสังคมในงานอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ถ่ายทอด (Socializing agents) อาจเป็นพ่อแม่ ครู เพื่อนร่วมงาน ตัวแบบในละครหรือหนังสือ การถ่ายทอดทางสังคมอาจพิจารณาว่าเป็นแบบทางการ ซึ่งผู้ถ่ายทอดมักได้แก่ นักศึกษาทุกระดับ รวมทั้งผู้ฝึกอบรมในหน่วยงานต่าง ๆ ด้วย ส่วนการถ่ายทอดแบบไม่เป็นทางการ ผู้ถ่ายทอดมักได้แก่ พ่อแม่ เพื่อนหรือสื่อต่าง ๆ อีกทั้งการถ่ายทอดทางสังคมจะเป็นกระบวนการสองทางที่ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอดสามารถมีอิทธิพลซึ่งกันและกันได้ (วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. 2544: 1) และแบนดูรา (Bandura. 1986: 47) มีความเชื่อว่า การรับรู้ของคนเรานั้นเกิดขึ้นจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ต้องอาศัยการลองผิดลองถูก เพราะนอกจากจะสูญเสียเวลาแล้ว ยังอาจมีอันตรายได้ในบางพฤติกรรม ในการเรียนรู้โดยผ่านตัวแบบนั้น ตัวแบบเพียงคนเดียวสามารถที่จะถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน ซึ่งบุคคลเกิดการเรียนรู้ (นภาพร ปรีชามารถ. 2539: 25; อ้างอิงจาก Bandura. 1977) จากการสังเกต หรือเลียนแบบสิ่งที่อยู่รอบตัว และนำมา

ปฏิบัติโดยการเลือกแบบอย่างของพฤติกรรมที่ตนสังเกตเห็นว่า เมื่อทำแล้วได้รับการเสริมแรงหรือได้รับความพึงพอใจ โดยมนุษย์ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมจะได้รับข้อมูลข่าวสาร และทักษะต่าง ๆ ทางสังคม โดยการเรียนรู้ที่เกิดจากการสังเกตและการเลียนแบบสิ่งที่ตนเห็นรอบข้าง ผ่านการตีความสิ่งเหล่านี้ เพื่อให้ความหมายสำหรับตน นอกจากนี้ แบนดูราชี้ให้เห็นว่าตั้งแต่เกิดมนุษย์จะมีความสนใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัว จะสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งที่ง่ายและซับซ้อนเมื่อมีโอกาส

ทฤษฎีการเรียนรู้โดยตัวแบบ (Social Cognitive Learning Theory) แบ่งกระบวนการเรียนรู้แบบมีตัวแบบไว้ 4 กระบวนการ (Bandura, 1997: 89) ได้แก่ 1) การเอาใจใส่ (Attentional processes) คือ การที่ผู้เลียนแบบมีความใส่ใจ สนใจรับรู้ในการกระทำของตัวแบบเพื่อทำการเลียนแบบ 2) การเก็บจำ (Retention processes) ซึ่งต่อเนื่องจากกระบวนการแรก คือ เมื่อสนใจแล้วมีความสามารถในการจดจำการกระทำของตัวแบบได้มากน้อยเพียงใดในการเลียนแบบ 3) การแสดงออก (Production processes) เมื่อจดจำการกระทำของตัวแบบได้แล้ว แบบอย่างที่เคยเห็นและเก็บจำไว้แล้วนั้น จะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลพยายามแสดงพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกับตัวแบบ และ 4) สิ่งล่อใจและการจูงใจ (Incentive and motivation) คือ การที่ผู้เลียนแบบสามารถเลียนแบบจากตัวแบบได้ ทำให้เกิดความรู้สึกพอใจและเป็นการได้ชื่นชมตัวแบบไปพร้อมกัน ทำเสมือนการได้รับรางวัลทางอ้อม คือ เป็นรางวัลแก่จิตใจของตนเอง และเมื่อประสบความสำเร็จก็จะยิ่งภูมิใจในตัวแบบมากขึ้น

สรุปได้ว่า การมีแบบอย่างถือเป็นลักษณะการถ่ายทอดทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งผู้ถ่ายทอดที่เป็นตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำพฤติกรรมของผู้ที่พบเห็นตัวแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแบบอย่างของการใช้หลักการตัดสินใจกระทำสิ่งใด ๆ ที่ยึดความถูกต้อง ดีงาม ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความหมายของการมีแบบอย่างที่ดีของการมีธรรมาธิปไตย หมายถึง การรับรู้ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเกี่ยวกับแบบอย่างในการมีคุณลักษณะของการตัดสินใจยึดความถูกต้องดีงาม เป็นไปตามกฎกติกาของสังคม และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน มากน้อยเพียงใด

การวัดการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย

แบบวัดการมีแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติของคนในสังคม ด้านการทำงาน นีออน พินประดิษฐ์ และคนอื่น ๆ (2546) ได้สร้างแบบวัดการเห็นแบบอย่างในการทำงานของข้าราชการ ตำรวจ ประกอบด้วยประโยคบอกเล่าเกี่ยวกับพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ และผลของการกระทำนั้น ๆ ตามอุดมคติของข้าราชการตำรวจ ซึ่งได้เห็นและพิจารณาผลของการกระทำนั้น ๆ ทั้งดีและไม่ดี และนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่มากน้อยเพียงใด ซึ่งได้พัฒนามาจากแบบวัดของพงศธร เจริญตรฤมาล (2537) จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .76 นอกจากนี้รัชชชัย ศรีพรงาม (2547) ได้สร้างแบบวัดการเห็นแบบอย่างจากเพื่อนร่วมงาน วัดโดยการให้พนักงานรายงานว่าคุณได้รับการทราบดีเกี่ยวกับการถ่ายทอดการกระทำต่าง ๆ หรือการเห็นแบบอย่างจากเพื่อนร่วมงานเกี่ยวกับ

การประพฤติปฏิบัติในการทำงานอย่างปลอดภัยในลักษณะของการปฏิบัติตามกฎระเบียบและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมความปลอดภัยเพียงใด แบบวัดเป็นแบบมาตราประเมิณรวมค่า 6 หน่วย จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .86

นอกจากนี้ ทิพย์ฉิมพร เกษโกมล และคณะ (2551) ได้สร้างแบบวัดแบบอย่างที่ดีต่อการเคารพกฎระเบียบ เป็นแบบมาตราประเมิณรวมค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” จำนวน 10 ข้อ พิสัยค่าอำนาจจำแนกแบบค่า t อยู่ระหว่าง 10.31 ถึง 25.30 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .76 ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะสร้างแบบวัดการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยขึ้นเอง เพื่อวัดการมีแบบอย่างของการตัดสินใจกระทำสิ่งใด ๆ โดยยึดหลักความถูกต้อง เคารพกฎกติกาของสังคม และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย

งานวิจัยของชัยยุทธ กุลตั้งวัฒนา และคนอื่น ๆ (2547: 112-113) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจริยธรรมในการบริการของมัคคุเทศก์ไทย จำนวน 598 คน พบว่า มัคคุเทศก์ที่มีแบบอย่างที่ดีมากมีพฤติกรรมการดูแลสุขอนามัยของนักท่องเที่ยวมากกว่ามัคคุเทศก์ที่มีแบบอย่างที่ดีน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของน็อน พิณประดิษฐ์ และคนอื่น ๆ (2546: 83) พบว่า ตำรวจที่มีการเห็นแบบอย่างที่ดีมาก มีพฤติกรรมการทำงานมากกว่ากลุ่มที่เห็นแบบอย่างที่ดีน้อย พบผลในกลุ่มชั้นสัญญาบัตร ชั้นประทวน สายงานสอบสวนและสายงานป้องกันปราบปราม ส่วนงานวิจัยของแสงอรุณ ธรรมเจริญ และลินดา สุวรรณดี (2547) พบว่า การรับรู้สื่อที่มีประโยชน์มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจริยธรรมของเด็กวัยรุ่น นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยที่พบว่าการมีแบบอย่างที่ดีเกี่ยวข้องกับเจตคติที่ดี และพฤติกรรมที่เหมาะสม ได้แก่ การเห็นแบบอย่างจากเพื่อน (สมิตตรา เจริมพันธ์, 2547) การเห็นแบบอย่างจากบิดามารดา (นิภาพร โชติสุดเสนห์, 2545) และ 3) การเห็นแบบอย่างจากสังคม (ศุภชัย สุพรรณทอง, 2544; ฤกษ์ชัย คุณูปการ, 2547) นอกจากนี้ นิภาพร โชติสุดเสนห์ (2545: 61) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาปริญญาตรี จำนวน 400 คน พบว่า นักศึกษาที่มีแบบอย่างจากบิดามารดามากเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากกว่านักศึกษาที่มีแบบอย่างจากบิดามารดาน้อย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .11 นอกจากนี้งานวิจัยของรัชชัย ศรีพรงาม (2547: 122-123) พบว่า พนักงานที่มีการเห็นแบบอย่างจากเพื่อนร่วมงานมาก มีความรู้เกี่ยวกับการทำงานอย่างปลอดภัยมาก พบผลเช่นนี้ในกลุ่มรวม และ 5 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มพนักงานหญิง กลุ่มพนักงานที่มีอายุน้อย กลุ่มพนักงานที่มีสถานภาพโสด กลุ่มพนักงานที่ทำงานเป็นผลัดกะ และกลุ่มพนักงานแผนกปั้นด้ายที่มีสุขภาพจิตดีน้อย แต่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมที่เสี่ยงในโรงงานมาก สำหรับงานวิจัยของกมลวรรณ สุวรรณโชติ (2548: 102) พบว่า การเห็นแบบอย่างที่ดีจากบิดามารดา เป็นตัวทำนายสำคัญลำดับที่ 2 เมื่อร่วมกับตัวแปรอื่น

อีก 11 ตัว สามารถทำนายเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นกัลยาณมิตรในกลุ่มรวมได้ร้อยละ 53.1 (ค่าเบต้า .23) และทำนายได้สูงสุดในกลุ่มที่มีเกรดเฉลี่ยสูง โดยทำนายได้ร้อยละ 65.7 (ค่าเบต้า .22) นอกจากนี้ รัชชชัย ศรีพรงาม (2547: 126-127, 171) พบว่า พนักงานที่มีการเห็นแบบอย่างจากเพื่อนร่วมงานมากมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมการทำงานอย่างปลอดภัยมากกว่าพนักงานที่มีการเห็นแบบอย่างจากเพื่อนร่วมงานน้อย โดยพบผลเช่นนี้ในกลุ่มรวมและทุกกลุ่มย่อย และยังพบผลอีกว่าการเห็นแบบอย่างจากเพื่อนร่วมงาน เป็นตัวทำนายสำคัญลำดับที่ 1 เมื่อร่วมกับตัวแปรอีก 6 ตัว สามารถร่วมกันทำนายเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมการทำงานอย่างปลอดภัยในกลุ่มรวมได้ร้อยละ 31.6 โดยมีค่าเบต้าเท่ากับ .30

จากการประมวลเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการมีแบบอย่างที่ดีของการมีธรรมาธิปไตย สามารถสรุปได้ว่า การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับธรรมาธิปไตย และปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้จึงคาดได้ว่า คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่มีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยมาก จะมีคุณลักษณะของธรรมาธิปไตยในการตัดสินใจต่อการกระทำต่าง ๆ และพฤติกรรมที่เหมาะสมมากกว่าคณะทำงานที่เห็นแบบอย่างการมีธรรมาธิปไตยน้อย

การมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกันกับธรรมาธิปไตยและปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย

วินัยมีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม วินัยเป็นการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ แบบแผนหรือข้อตกลงที่สังคมให้ประพฤติตาม เพื่อความสงบสุขของส่วนรวมและสังคม ประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยต้องมีวินัยเป็นพื้นฐาน ประชากรต้องเคารพกฎเกณฑ์ และกติกาของสังคม เคารพในสิทธิและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หากไม่สามารถสร้างวินัยแก่คนในชาติ การพัฒนาประชาธิปไตยย่อมหวังผลสำเร็จได้ยาก (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2538: 1) ซึ่งสอดคล้องกับความหมายการมีวินัยของฉันทนา ภาคบกข และคนอื่น ๆ (2539: 72) ว่าหมายถึง การที่บุคคลปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ ข้อตกลงที่สังคมกำหนดให้ เพื่อให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข สำหรับลัตดาวัลย์ เกษมเนตร และคนอื่น ๆ (2539: 26) ได้ให้ความหมายคำว่าพฤติกรรมการณ์มีวินัย ว่า หมายถึง ปริมาณการกระทำพฤติกรรมตามกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมของโรงเรียน เพื่อให้สังคมของโรงเรียนนั้นอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อาจกล่าวได้ว่า หากคนในสังคมมีการยึดถือกฎกติการ่วมกันมากเพียงใด คนในสังคมย่อมจะประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบมากขึ้นเท่านั้น หากบุคคลปฏิบัติงานในหน้าที่โดยยึดตามระเบียบวินัยของหน่วยงานอย่างเคร่งครัดมากเพียงใด ก็ย่อมทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย นอกจากนี้ปัทมสถานทางสังคมยังเป็นข้อกำหนด หรือหลักเกณฑ์ กระแสสังคมในการกำหนดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม การรับรู้ปัทมสถานทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่นำปรารถนา โดยจิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ (2551) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ปัทมสถาน

ทางสังคมจากคนรอบข้าง ว่าเป็นการรับรู้แนวปฏิบัติ วิธีการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจากบุคคลรอบข้าง

สรุปได้ว่า การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ แบบแผนหรือข้อตกลงที่สังคมให้ประพฤติตาม นำมาซึ่งความสงบสุขของส่วนรวมและสังคม การอยู่ในสังคมต้องเคารพกฎเกณฑ์ และกติกาของสังคม เคารพในสิทธิและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังนั้น การยึดมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการยึดถือ และปฏิบัติตามกฎ กติกา ค่านิยม ของบุคคลในชุมชน

การวัดการมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน

แบบวัดที่แสดงถึงการมีและยึดถือกฎกติการ่วมกันนั้น ทิพย์ขัมพร เกษโกมล และคณะ (2551) ได้สร้างแบบวัดทัศนคติที่ดีต่อการเคารพกฎระเบียบ เป็นแบบมาตรประเมินรวมค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” จำนวน 10 ข้อ พิสัยค่าอำนาจจำแนกแบบค่า t อยู่ระหว่าง 14.08 ถึง 24.89 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .84 และยังได้สร้างแบบวัดการเป็นแบบอย่างในการเคารพกฎระเบียบ เป็นแบบมาตรประเมินรวมค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” จำนวน 10 ข้อ พิสัยค่าอำนาจจำแนกแบบค่า t อยู่ระหว่าง 10.06 ถึง 22.22 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .69

ส่วนปทัสถานทางสังคมถือได้ว่าเป็นกฎเกณฑ์ กติกาของสังคมที่ควรยึดถือและปฏิบัติตาม ได้มีผู้สร้างแบบวัดการรับปทัสถานจากคนรอบข้าง (จิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ. 2551) เป็นแบบมาตรประเมินรวมค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” จำนวน 10 ข้อ พิสัยค่าอำนาจจำแนกแบบค่า t อยู่ระหว่าง 7.13 ถึง 11.96 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .79 และแบบวัดปทัสถานในการเคารพกฎระเบียบ เป็นแบบมาตรประเมินรวมค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” จำนวน 10 ข้อ พิสัยค่าอำนาจจำแนกแบบค่า t อยู่ระหว่าง 12.81 ถึง 24.10 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .83

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะสร้างแบบวัดการมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกันขึ้นเอง เพื่อใช้วัดในบริบทคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เกี่ยวกับการตระหนักและยึดถือกฎกติการ่วมกันของชุมชน

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน

ผลงานวิจัยของวีรวรรณ สุทิน (2551) พบว่า การตระหนักในหน้าที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ($DE = .45$) และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการรับรู้ความสามารถของตนในการเป็นครูนักวิจัย ($IE = .36$) ส่วน

ผลงานวิจัยของทิมมัวร์ และคณะ (2551) พบว่า บิดาที่มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติตนเคารพกฎระเบียบมากเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการเป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพกฎระเบียบมากกว่าบิดาที่มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติตนเคารพกฎระเบียบน้อย บิดาที่มีปทัสถานในการเคารพกฎระเบียบมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้คนรอบข้างเคารพกฎระเบียบมากกว่าบิดาที่มีปทัสถานในการเคารพกฎระเบียบน้อย และยังพบว่า ตัวแปรการได้รับแบบอย่างจากบรรพบุรุษ ทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติตนเคารพกฎระเบียบ และความสัมพันธ์ที่ดีกับภริยา เป็นตัวทำนายสำคัญของพฤติกรรมการเป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพกฎระเบียบ และตัวแปรการได้รับแบบอย่างจากบรรพบุรุษ ความใกล้ชิดบุตร และความเชื่ออำนาจในตนในการปลูกฝังอบรมบุตรให้เคารพกฎระเบียบ เป็นตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมการปรับพฤติกรรมบุตรให้เคารพกฎระเบียบ นอกจากนี้ ยังพบผลการวิจัยว่านักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมหลบหนีเรียนมาก มีพฤติกรรมขาดเรียนและไม่เข้าชั้นเรียนในวิชาต่าง ๆ มาก (จิรวัดนา มั่นยืน และรุ่งทิพย์ สมานรักษ์. 2546) และในงานวิจัยของแสงอรุณ ธรรมเจริญ และลินดา สุวรรณดี (2547) พบว่า ผู้มีทัศนคติที่ดีต่อการครองตนมากจะมีพฤติกรรมจริยธรรมมากกว่าผู้มีทัศนคติต่อการครองตนน้อย

จากการประมวลเอกสารงานวิจัยเกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การตระหนักในหน้าที่ การยึดถือกฎระเบียบ กติกาของสังคม นำไปสู่พฤติกรรมเคารพกฎระเบียบ การปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม ในงานวิจัยครั้งนี้จึงคาดได้ว่า คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่มีการยึดถือกฎกติการ่วมกันมาก จะมีคุณลักษณะของธรรมาธิปไตยในการตัดสินใจต่อการกระทำต่าง ๆ และพฤติกรรมที่เหมาะสมมากกว่าคณะทำงานที่ยึดถือกฎกติการ่วมกันน้อย

จิตลักษณะกับธรรมาธิปไตยและปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย

จิตลักษณะเดิมเป็นลักษณะทางจิตใจที่ติดตัวบุคคลมาจากประสบการณ์ที่ได้รับจากปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวและสถานศึกษา มีลักษณะคงที่ ไม่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์โดยรวม (Magnusson; & Endler. 1977: 18-21) ความรู้สึกนึกคิดภายในของบุคคลเป็นปัจจัยลักษณะทางจิตของบุคคลมีความสำคัญมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะทางจริยธรรม การตัดสินใจทางจริยธรรมของบุคคลที่มีแนวโน้มของการประพฤติปฏิบัติมาจากความเชื่อ ความสามารถในการควบคุม ความรู้สึกนึกคิดของบุคคล ในการยอมรับ และการยึดมั่นค่านิยมหรือบรรทัดฐานทางสังคมสู่การประพฤติปฏิบัติ

ต่อไปนี้เป็นผลการประมวลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของจิตลักษณะของบุคคล ประกอบด้วย ความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ และสติสัมปชัญญะ ที่อาจมีผลต่อธรรมาธิปไตยและปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย

ความยึดมั่นผูกพันกับศาสนากับธรรมาธิปไตยและปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย

ความใกล้ชิดศาสนาเป็นปริมาณความเกี่ยวข้องที่บุคคลมีต่อศาสนาที่ตนนับถือ การเกี่ยวข้องับศาสนาของบุคคลนั้นมีหลายลักษณะ นักวิจัยศาสนาสรุปไว้ว่า ในการวัดลักษณะทางศาสนาของบุคคลนั้นจะต้องวัดสองด้านที่สำคัญคือ ความเชื่อทางศาสนาและการปฏิบัติทางศาสนา (โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545 อ้างอิงจาก Kamagy, Willits & Crider, 1990) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของความใกล้ชิดศาสนา หมายถึง การปฏิบัติและการดำเนินชีวิตตามแนวศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนา ในการวัดความใกล้ชิดศาสนาจะพิจารณาในด้านของความบ่อย ความยาวนาน และบทบาทของการได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับศาสนา (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2533; โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545) สำหรับงานวิจัยของจิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ (2551) ได้ให้ความหมายของการนับถือศาสนาว่าหมายถึงการปฏิบัติตามแนวทางของศาสนา ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ความเชื่อทางพุทธ 2) การปฏิบัติทางพุทธ และ 3) วิถีชีวิตแบบพุทธ ส่วนนพมาศ แซ่เสี้ยว (2551) ได้ให้ความหมายของวิถีชีวิตตามแนวศาสนา หมายถึง การประพฤติในการดำเนินชีวิตประจำวันที่สอดคล้องกับหลักความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนาที่ตนนับถือ เช่น นำหลักความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนามาประกอบการตัดสินใจในการเลือกอาชีพ วิธีการพักผ่อนหย่อนใจ นิสสัยการให้ทาน การใช้เวลารว่าง เป็นต้น นอกจากนี้ งานวิจัยในต่างประเทศ (Worthington; et al. 2003) ได้ให้ความหมายของการยึดมั่นผูกพันกับศาสนาว่า เป็นการที่บุคคลยึดมั่นในค่านิยม ความเชื่อ และการปฏิบัติทางศาสนา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า การยึดมั่นผูกพันกับศาสนาเป็นการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักคำสอนหรือหลักปฏิบัติทางศาสนา ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความหมายของการยึดมั่นผูกพันกับศาสนาว่า การที่บุคคลยึดมั่นในค่านิยม ความเชื่อ และการปฏิบัติทางศาสนา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การวัดความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา

แบบวัดความใกล้ชิดศาสนาของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2533) ซึ่งเป็นการวัดบุคคลใน 3 ด้าน คือ ด้านความเชื่อ ด้านการปฏิบัติ และด้านการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธศาสนา มีจำนวน 30 ข้อ ต่อมาโกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ (2545) ได้นำแบบวัดดังกล่าวมาใช้ โดยเลือกเฉพาะด้านการปฏิบัติทางพุทธศาสนาและด้านวิถีชีวิตแบบพุทธ จำนวน 20 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ช่วงคะแนนของแบบวัดเป็นได้ตั้งแต่ 20 ถึง 120 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้มีความใกล้ชิดศาสนามาก ผู้ที่ได้คะแนนต่ำแสดงว่าเป็นผู้ใกล้ชิดศาสนาน้อย และนำแบบวัดไปทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพ พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีความสามารถในการจำแนกอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่า t ตั้งแต่ 2.14 ถึง 6.66 ค่าความเที่ยง .82 ส่วนนพมาศ แซ่เสี้ยว (2550) ได้สร้าง

แบบวัดวิถีชีวิตตามแนวศาสนา การประพจน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันที่สุดคล้องตามหลักความเชื่อ และการปฏิบัติทางศาสนาที่ตนนับถือ เป็นการวัดหลักความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนาที่ตนนับถือ โดยการนำหลักความเชื่อ และการปฏิบัติทางศาสนา มาประกอบการตัดสินใจในการเลือกอาชีพ วิธีการพักผ่อนหย่อนใจ นิยการให้ทาน การใช้เวลาวาง เป็นต้น แบบวัดมีจำนวน 10 ข้อ พิสัยค่า item-total correlation เท่ากับ .36 – .66 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84

นอกจากนี้ มีแบบวัดเกี่ยวกับการยึดมั่นผูกพันกับศาสนา เป็นการวัดการที่บุคคลยึดมั่นในค่านิยม ความเชื่อ และการปฏิบัติทางศาสนา และนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาและข้อคำถามตามแบบวัด Religious Commitment (Worthington; et al. 2003) ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำแบบวัดความยึดมั่นผูกพันกับศาสนาของ (Worthington; et al. 2003) มาปรับปรุงให้เข้ากับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา

งานวิจัยเกี่ยวกับความยึดมั่นผูกพันกับศาสนาในต่างประเทศ เช่น การวิจัยกับกลุ่มวัยรุ่นในศาสนาออร์ทอดอกซ์ จำนวน 244 คน (โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. 2545 อ้างอิงจาก Albrecht; Chadwick & Alcorn. 1977) พบว่า ความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนาของวัยรุ่นชายสัมพันธ์กันมากกว่าในวัยรุ่นหญิง โดยในวัยรุ่นชายนั้นยังมีความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนามากจะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อย ขณะที่วัยรุ่นหญิงพบความสอดคล้องของการปฏิบัติทางศาสนากับการงดเว้นการก้าวร้าว ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า การนับถือศาสนา มีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่น่าปรารถนา เช่น งานวิจัยของอภิลักษณ์ โสภางค์ (2547: 58-141) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ จำนวน 327 คน ผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีการนับถือศาสนา มาก เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่องานมากกว่าเจ้าหน้าที่ที่มีการนับถือศาสนา น้อย และการนับถือศาสนา ยังมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานที่พึงประสงค์ เช่น งานวิจัยของศิริกุล กลิ่นทอง (2549: 54-55) ที่ศึกษากลุ่มข้าราชการ จำนวน 485 คน พบว่า ข้าราชการที่มีการนับถือศาสนา มาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมสนับสนุนเพื่อนในการทำงานมากกว่าข้าราชการประเภทตรงข้าม นอกจากนี้ยังพบผลการวิจัยที่ว่า การนับถือศาสนา มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น งานวิจัยของ มนูญ ภูขลิบเงิน (2547) ซึ่งศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมประหยัดของนักเรียน พบว่า การนับถือศาสนา เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมประหยัดค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ นพมาศ แซ่เสี้ยว (2550) พบว่า ผู้ใหญ่ที่มีวิถีชีวิตตามแนวศาสนา มาก เป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตใน 3 ด้าน (ได้แก่ ด้านการทำงาน ครอบครัว และสังคม) มากกว่าผู้ใหญ่ที่มีวิถีตามแนวศาสนา น้อย สำหรับงานวิจัยของนิศากร สนามเขต (2551) พบว่า ผู้ใหญ่ที่มีวิถีชีวิตตามแนวศาสนา มาก เป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตใน 3 ด้าน (ได้แก่ ด้านการทำงาน ครอบครัว และสังคม) มากกว่าผู้ใหญ่ที่มีวิถี

การวัดสติ-สัมปชัญญะ

ในต่างประเทศได้มีการสร้างเครื่องมือวัดสติด้วยวิธีการรายงานตนเอง (self report) เกี่ยวกับความรู้สึกตัวทั้งในแง่สังคม และในแง่ส่วนบุคคล เรียกว่า Self – consciousness Scale (SCS) เดิมสร้างไว้ 23 ข้อ ได้มีการทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบ (Factor Analysis) ตั้งแต่เริ่มต้นด้วยวิธี EFA แบบ Varimax เป็นส่วนใหญ่ และเมื่อทำแบบ oblique ก็พบผลเช่นเดียวกันว่ามี 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ ความรู้สึกตนด้านสังคม ด้านส่วนบุคคล และความวิตกกังวลเชิงสังคม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2551 อ้างอิงจาก Fenigstein et. al, 1975) แบบวัด SCS นี้ในช่วงหลังมีผู้นำไปแปลแล้วใช้วัดคนหลายประเทศ เช่น นักศึกษาชาวเยอรมัน ชาวดัช ชาวสวีดิช ตลอดจนทำ EFA และ CFA นักศึกษาจีน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2551 อ้างอิงจาก Govern, & Marsch, 2001; Shek, 1994) ส่วนในประเทศไทย ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2551) ได้สร้างแบบวัดสติสัมปชัญญะขึ้น ภายใต้การวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดทางจิตแบบพหุระดับในบริบทของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยไม่ได้มีต้นแบบมาจากต่างประเทศ จำนวน 30 ข้อ เน้นด้านการรู้สึกตนเองทางด้านส่วนบุคคล คือ ความไม่หลงลืมไม่ขาดสติ มี 10 ข้อ มีสมาธิจดจ่อในสิ่งที่ทำอยู่ 4 ข้อ ไม่หลงผิดหรือมีความเชื่อผิด ๆ 7 ข้อ สงบใจลงได้ หรือทำให้ปกติได้ หลังเหตุการณ์มี 9 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวก 14 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ 16 ข้อ เมื่อนำไปทดลองใช้กับผู้ใหญ่จำนวน 270 คน มี 18 ข้อ ที่มีค่า t สูง ระหว่าง 2.16 ถึง 4.86 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งชุด คือ แอลฟา เท่ากับ .71 ส่วนแบบวัดสติ-สัมปชัญญะของดวงเดือน พันธุมนาวิน และงามตา วนิทานนท์ (2551) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สติ-สัมปชัญญะทั่วไป 2) ความไม่หลงคิดผิดจากความเป็นจริง 3) การรู้และเข้าใจเหตุการณ์ตรงตามความเป็นจริง และ 4) การรู้อย่างมีมีเหตุมีผล จำนวน 30 ข้อ มีข้อที่ผ่านเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนก ซึ่งแต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” เมื่อทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบแล้วเหลือ 11 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ 0.70 ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดสติ-สัมปชัญญะของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2551) มาปรับปรุงให้เข้ากับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสติ-สัมปชัญญะ

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการมีสติ-สัมปชัญญะ ตัวอย่างเช่น งานวิจัยในต่างประเทศที่พบว่า นักบิณฑที่มีสติสัมปชัญญะสูงสามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างเหมาะสม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2551 อ้างอิงจาก Smith et al., 2007; Hepper et al., 2008) มีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อย รวมทั้งเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2551 อ้างอิงจาก Brown & Ryan, 2003; Nyklicek & Kuijpers. 2008) และผลงานวิจัยในประเทศไทยพบว่า นักเรียนที่มีสติสัมปชัญญะสูง แต่มีความกล้าเสี่ยงน้อย เป็นผู้มีพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาก (ได้แก่ พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี

อย่างเหมาะสม และพฤติกรรมกรรมการออมเงิน) ของจิตติพร ไวโรจน์ วิทยาการ (2551) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 482 คน พบผลวิจัยว่า พบว่าการที่นักเรียนวัยรุ่นเห็นแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากบิดามารดา มีอิทธิพลต่อการรับรู้คุณความดีด้านบุคคลของนักเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมรวม .12) และพบอีกว่าการเห็นแบบอย่างการปฏิบัติจากบิดามารดา มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการสนับสนุนเพื่อนให้ทำตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเท่ากับ .19)

จากการประมวลเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการสติ-สัมปชัญญะ สามารถสรุปได้ว่า สติ-สัมปชัญญะมีความสัมพันธ์กับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่เหมาะสม และยังก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้จึงคาดได้ว่า คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนผู้ที่มีสติ-สัมปชัญญะสูงจะมีคุณลักษณะของธรรมาธิปไตยมากกว่าผู้ที่มีสติ-สัมปชัญญะต่ำ

ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้กับธรรมาธิปไตยและปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย

ความรู้ (Knowledge) มีการให้ความหมายของความรู้ไว้ค่อนข้างคล้ายคลึงกัน ดังเช่นตามพจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่าเป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์ และรายละเอียดต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและเก็บรวบรวมสะสมไว้ (Good. 1973: 325) เช่นเดียวกับสมิทธิ (ธวัชชัย ศรีพรงาม. 2547: 42; อ้างอิงจาก Smith. 1977: 531) ได้กล่าวถึงความรู้ว่า คือ ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการค้นคว้า หรือเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ สิ่งของหรือบุคคลซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากการรายงานการรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจน และอาศัยเวลา (Bloom; Thomas; & George. 1971: 271) นอกจากนี้ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543: 42) กล่าวว่า ความรู้เป็นความสามารถในการระลึกนึกออกสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้ว คือ ความจำนั่นเอง โดยแบ่งเป็นความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้เกี่ยวกับวิธีดำเนินการในเนื้อหา และความรู้เกี่ยวกับความคิดรวบยอด นอกจากนี้ มอริสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 อ้างอิงจาก Morrison. 2002: 1150) กล่าวว่า ความรอบรู้ในงานเป็นความรู้ว่าจะทำงานชิ้นหนึ่งได้อย่างไร นอกจากการเรียนรู้ที่จะทำงานให้สำเร็จอย่างไรแล้ว ความหมายของการรอบรู้ในงาน ยังรวมถึงความเข้าใจในหน้าที่ งานที่รับมอบหมาย ลำดับความสำคัญก่อนหลังของงาน การเรียนรู้ที่จะจัดการกับปัญหาประจำวันได้อย่างไร ตลอดจนเข้าใจวิธีการใช้อุปกรณ์ในการทำงานด้วย (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 อ้างอิงจาก Hsiung; & Hsieh. 2003: 579)

พฤติกรรมด้านความรู้ หรือความสามารถทางด้านสติปัญญา (Cognitive domain) แบ่งเป็น 6 ระดับ (Bloom, 1975: 65) โดยเรียงจากพฤติกรรมง่ายไปสู่ยาก ดังนี้ 1) ความรู้ (Knowledge) เป็นพฤติกรรมขั้นต้นเกี่ยวกับความจำได้หรือระลึกได้ 2) ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากความรู้ ต้องมีความรู้มาก่อนจึงจะเข้าใจ ความเข้าใจนี้จะแสดงออกมาเป็นรูปของการแปลความ ตีความ และคาดคะเน 3) การนำไปใช้ (Application) เป็นการนำทฤษฎี วิธีการ กฎเกณฑ์ และแนวความคิดต่าง ๆ ไปใช้ 4) การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นขั้นที่บุคคลมีความสามารถ และมีทักษะจำแนกเรื่องราวที่สมบูรณ์ใด ๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ และมองเห็นความสัมพันธ์อย่างแน่ชัดระหว่างส่วนประกอบเหล่านั้น รวมทั้งมองเห็นการผสมผสานระหว่างส่วนประกอบที่รวมกันเป็นปัญหา หรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง 5) การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถของบุคคล ในการรวบรวมส่วนย่อยต่าง ๆ เข้าเป็นส่วนรวมที่มีโครงสร้างใหม่ มีความชัดเจนและมีคุณภาพสูง 6) การประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่าของเนื้อหา วัสดุ วิธีการ วินิจฉัย ตีราคาสีของต่าง ๆ โดยมีกฎเกณฑ์ที่บุคคลสร้างขึ้น หรือมีอยู่แล้วก็ได้

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาบุคคลเกี่ยวกับการพัฒนาแบบแผนความคิดความเชื่อเกี่ยวกับความรู้และการได้มาซึ่งความรู้ (Personal Epistemology) โดยใช้ความคิดหรือแบบแผนนั้นในการทำความเข้าใจโลก ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้โดยความรู้สึกที่เกิดขึ้นเองในใจ หรือการหยั่งรู้เกี่ยวกับความรู้ การได้มาซึ่งความรู้ การเรียนรู้ ที่ได้มาจากประสบการณ์ในชีวิต ของบุคคลนั้น (Hofer, 2000) ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ (Epistemic Belief) เป็นความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้ โดยการสร้างความรู้ และการประเมินความรู้ ซึ่งจะเชื่อมต่อกับกระบวนการรู้คิด ดังเช่น ความสามารถในการอ่าน ขอบเขตของโครงสร้างที่ย่งยากซับซ้อน (Timothy; & Ching, 2011; citing Schommer, 1994) ทักษะการให้เหตุผลที่หลากหลาย ทักษะการสรุป เหตุผลเชิงจริยธรรม และการแก้ปัญหา (Timothy; & Ching, 2011; citing Hofer, 2001)

ความเชื่อทางพระพุทธศาสนานั้นตรงกับภาษาบาลีว่า “สัทธา” และตรงกับภาษาสันสกฤตว่า “ศรัทธา” ซึ่งพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2545) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความมั่นใจในความจริง ความดี สิ่งดีงาม และในการทำความดี ไม่ลุ่มหลงติดไปตามอาการลักษณะภายนอก ประกอบด้วย 4 อย่างคือ 1) เชื่อกรรม 2) เชื่อผลของกรรม 3) เชื่อว่ามีกรรมเป็นของตน และ 4) เชื่อปัญญาและการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า สอดคล้องกับหลักธรรมเกี่ยวกับความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา คือ สัทธา 4 ซึ่งเป็นหลักแห่งความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล เป็นหลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยความเชื่อ ความศรัทธาที่เป็นไปตามเหตุปัจจัย มีหลักเกณฑ์ 4 ประการ คือ 1) เชื่อกรรม กฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือเชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยเจตนา จงใจ ทั้งที่รู้ย่อมเป็นกรรม 2) เชื่อผลของกรรม โดยเชื่อว่าผลของกรรมมีอยู่จริง กรรมที่

ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมด้านบวก ผลชั่วเกิดจากกรรมด้านลบ 3) เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน โดยเชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของแห่งกรรมที่ทำไว้ จะต้องรับผิดชอบเสวยผลกรรมอันเป็นไปตามการกระทำของตน และ 4) เชื่อปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระศาสดาว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสธรรม บัญญัติที่นับไว้ด้วยดี เป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนหากฝึกตนด้วยดี ก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้

สรุปได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้เป็นการยอมรับเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้และการรู้ โดยการสร้างความรู้และการประเมินความรู้ จะเชื่อมต่อกับกระบวนการรู้คิดเพื่อนำไปสู่ทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาความรู้ เช่น ทักษะการให้เหตุผล การสรุป เหตุผลเชิงจริยธรรม และการแก้ปัญหา ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความหมายของความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ หมายถึง การเชื่อหรือยอมรับถึงธรรมชาติของความรู้ การเรียนรู้ และแหล่งที่มาของความรู้ เพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับหลักการตัดสินใจที่ถูกต้องตามหลักธรรมาธิปไตย

การวัดความเชื่อเกี่ยวกับความรู้

การวัดความรู้ความจำ (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 125-129) เป็นการวัดความสามารถในการระลึก (Recall) เรื่องราวข้อเท็จจริง หรือประสบการณ์ต่าง ๆ หรือเป็นการวัดการระลึกประสบการณ์ต่าง ๆ หรือประสบการณ์เดิมที่บุคคลได้รับการสอน การบอกกล่าว การฝึกฝนของผู้สอน รวมทั้งจากตำรา จากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งคำถามที่ใช้ในการวัดความรู้นั้นแบ่งออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่ 1) ถามความรู้ในเรื่อง เป็นการถามรายละเอียดของเนื้อหา ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของเรื่องราวทั้งหลาย ประกอบด้วย คำถามประเภทต่าง ๆ เช่น ศัพท์ นิยาม กฎ ความจริง รวมไปถึงรายละเอียดของเนื้อหาต่าง ๆ 2) ถามความรู้ในวิธีดำเนินการ เป็นการถามวิธีปฏิบัติต่าง ๆ แบบแผน ประเพณี ขั้นตอนของการปฏิบัติทั้งหลาย เช่น ถามระเบียบแบบแผน ลำดับขั้นตอน แนวโน้ม การจัดประเภท และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ 3) ถามความรู้รวบยอดในเรื่อง เป็นการถามความสามารถในการจดจำข้อสรุป หรือหลักการของเรื่องราวที่เกิดจากการผสมผสานลักษณะต่าง ๆ เพื่อรวบรวมและย่อลงมาเป็นหลักหรือหัวใจของเนื้อหานั้น ๆ

ในต่างประเทศได้มีการสร้างแบบวัด Epistemic Belief Inventory (Schraw; Dunkle; & Bendixen. 1995) ขึ้นเพื่อวัดความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ และแหล่งที่มาของความรู้ ธรรมชาติของความรู้ จำนวน 32 ข้อ ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดของ Schraw; Dunkle; & Bendixen (1995) มาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาแบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ โดยปรับให้เข้ากับบริบทของสังคมไทย

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับความรู้

“ศรัทธา” หรือความเชื่อ ความซาบซึ้ง ไม่ใช่ความรู้ (ประยูร ปยุตโต. 2546: 43-44) แต่อาจเป็นความเชื่อต่อการนำไปสู่ความรู้ได้ เพราะศรัทธามีลักษณะในการยอมรับความรู้ของผู้อื่น ผากความไว้วางใจในปัญญาของผู้อื่น ยอมฟังและอาศัยความรู้จากผู้อื่น ซึ่งแหล่งแห่งความรู้นั้นเป็นเครื่องชี้นำตน ถ้าผู้มีศรัทธารู้จักคิด รู้จักใช้ปัญญาของตนเป็นทุนประกอบไปด้วยศรัทธานั้นก็สามารถนำไปสู่ความเจริญปัญญา และความรู้จริงได้ เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้อื่นนั้น หรือแหล่งความรู้มีความรู้แท้จริงและมีกัลยาณมิตรช่วยชี้แนะให้รู้จักใช้ปัญญา แต่ถ้าเชื่ออย่างงมงาย คือ ไม่รู้จักคิด ไม่ใช่ปัญญาของตนเลย และผู้อื่นหรือแหล่งความรู้นั้นไม่มีความรู้จริงนั้นไม่มีกัลยาณมิตรที่จะช่วยชี้แนะ หรือมีปาลมิตรผลอาจตรงกันข้ามนำไปสู่ความหลงผิดทางไกลความรู้ยิ่งขึ้น ส่วนการวัดความเชื่อเกี่ยวกับความรู้นั้น

ผลการวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ในต่างประเทศ โดยส่วนใหญ่ใช้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ การสอน ซึ่งเน้นการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ การเรียนรู้ แหล่งที่มาของความรู้และการเข้าถึงความรู้ จากการประมวลเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ สามารถสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ที่เหมาะสมมาก จะเป็นผู้ที่มีการพัฒนาความรู้ที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้จึงคาดได้ว่า คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ที่เหมาะสมมากจะมีคุณลักษณะของธรรมาธิปไตย และพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ มากกว่าคณะทำงานฯ กลุ่มตรงข้าม

เทคนิคการวิเคราะห์ห้พระดับ

เนื่องจากในงานวิจัยนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ห้พระดับ ผู้วิจัยจึงขอเสนอเทคนิคการวิเคราะห์ห้พระดับ ซึ่งมีรูปแบบการวิเคราะห์ 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรระดับบุคคลมีความแตกต่างหรือสอดคล้องกันสามารถสร้างเป็นตัวแปรระดับกลุ่มได้หรือไม่ โดยใช้วิธีการในการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) R_{wg} Index เป็นการประเมินความสอดคล้องของความเห็นภายในกลุ่มว่าคล้ายคลึงกันหรือสอดคล้องกันหรือไม่ โดยมีเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาดังนี้ หากค่า $r_{wg(j)}$ อยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 0.30 แสดงว่าไม่มีความสอดคล้องกันในระดับกลุ่ม หากค่า $r_{wg(j)}$ อยู่ระหว่าง 0.31 ถึง 0.50 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันน้อยในระดับกลุ่ม หากค่า $r_{wg(j)}$ อยู่ระหว่าง 0.51 ถึง 0.70 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันปานกลางในระดับกลุ่ม หากค่า $r_{wg(j)}$ อยู่ระหว่าง 0.71 ถึง 0.90 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันมากในระดับกลุ่ม และค่า $r_{wg(j)}$ อยู่ระหว่าง 0.91 ถึง 1.00 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันมากที่สุดในระดับกลุ่ม (LeBreton; & Senter. 2008: 836) 2) Eta-squared เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างภายในกลุ่มกับความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ว่าคะแนนใน

ระดับบุคคลสามารถอธิบายในระดับที่สูงกว่าได้หรือไม่ 3) การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass correlation coefficients : ICC) ซึ่งค่า $ICC(1)$ นั้นเป็นการพิจารณาว่า ความแปรปรวนที่เกิดจากความแตกต่างของคะแนนระหว่างกลุ่มงานมีมากหรือน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับความแตกต่างของคะแนนที่เกิดขึ้นทั้งหมด เกณฑ์การพิจารณาค่า $ICC(1)$ คือ ควรจะมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.05 ขึ้นไป ส่วนค่า $ICC(2)$ เป็นการประเมินความเชื่อมั่น (Reliability) ของคะแนนเฉลี่ยที่สร้างจากคะแนนของสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกัน เกณฑ์การพิจารณาค่า $ICC(2)$ คือ ควรจะมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 ขึ้นไป (Klein; et al. 2000: 518) โดยค่า $ICC(2)$ จะสูงกว่า $ICC(1)$ 4) Within and between analysis (WABA) เป็นการทดสอบว่าตัวแปรและความสัมพันธ์ของตัวแปรนั้นเกิดขึ้นที่ระดับการวิเคราะห์ใด ในหลาย ๆ งานวิจัยจึงได้นำเทคนิคการวิเคราะห์วามาทดสอบระดับการวิเคราะห์และความสัมพันธ์ของตัวแปรก่อนที่จะวิเคราะห์การทดสอบแบบจำลองพหุระดับด้วย MSEM ต่อไป เนื่องด้วยการวิเคราะห์วาวานี้จะช่วยให้การนำคะแนนตัวแปรไปวิเคราะห์แบบจำลองและการกำหนดความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกิดขึ้นที่ระดับกลุ่มมีความถูกต้องเที่ยงตรงและมีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับได้หนักแน่นมากขึ้น

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เช่น Within and Between Analysis (WABA), Hierarchical Linear Model (HLM) และ Multilevel structural equation modeling (MSEM) เนื่องจากตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้เกี่ยวข้องกับระดับกลุ่มและระดับบุคคล โดยเป็นความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงสาเหตุด้านสภาพแวดล้อมของกลุ่มคือคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตัวแปรเชิงสาเหตุด้านสภาพแวดล้อมส่วนบุคคล ตัวแปรเชิงสาเหตุด้านจิตลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุนี้ต้องใช้ข้อมูลพหุระดับในชื่อของโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับ (Multilevel structural equation models) ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างการวิเคราะห์โมเดลเชิงเส้นระดับลดหลั่น (Hierarchical linear model: HLM) ร่วมกับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling: SEM) แต่การมีข้อจำกัดของสถิติวิเคราะห์ที่การวิเคราะห์โมเดลเชิงเส้นระดับลดหลั่นไม่สามารถวิเคราะห์โมเดลการวิจัยที่สร้างขึ้นมาจากทฤษฎีเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรแฝง รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ ขณะที่โมเดลสมการโครงสร้างไม่ให้ความสนใจต่อโครงสร้างธรรมชาติของข้อมูลที่เป็นระดับลดหลั่น และจากข้อจำกัดดังกล่าว ทำให้มีการพัฒนาวิธีการทางสถิติการวิเคราะห์ที่มีศักยภาพสูงขึ้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2552) ซึ่งเป็นการบูรณาการสถิติวิเคราะห์ SEM และ HLM เข้าด้วยกัน คือ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้กับโปรแกรมสำเร็จรูป 2 รูปแบบ คือ 1) โปรแกรมการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างทั่วไป ซึ่งพัฒนาให้สามารถวิเคราะห์พหุระดับได้โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์พหุกลุ่ม (Multiple group analysis) เช่น โปรแกรม LISREL 2) โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับโดยตรง เช่น โปรแกรม Mplus ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ง่าย สะดวกกว่าการใช้โปรแกรม

LISREL เนื่องจากว่าเป็นโปรแกรมที่สามารถวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองระดับได้พร้อมกัน ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้โปรแกรม Mplus ในการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างพหุระดับอิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

กรอบแนวคิด

การตัดสินใจอย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์จะนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม ธรรมาธิปไตยเป็นคุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่ทำให้บุคคลในสังคมตัดสินใจกระทำสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม และเป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังเช่นพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะปรากฏในรูปแบบของการปฏิบัติศีลธรรมและจริยธรรมในตัวอยู่แล้ว ดังนั้น การมีธรรมาธิปไตยในระดับของบุคคลนั้น จึงเป็นการเกิดพฤติกรรมที่เป็นพฤติกรรมจริยธรรมที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาบุคคลให้มีแบบแผนความสัมพันธ์ของจริยธรรม ในการตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม โดยต้องปฏิบัติในสิ่งที่เป็นไปตามกฎระเบียบกติกา ถูกต้องตามหลักทำนองคลองธรรม เป็นเหตุเป็นผล ดังเช่น พฤติกรรมเคารพสิทธิของผู้อื่น พฤติกรรมเคารพกฎหมาย (ฤกษ์ชัย คุณูปการ. 2547) พฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (จิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ. 2551) เป็นต้นที่เป็นพฤติกรรมพึงปรารถนาของสังคม โดยเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงอยู่ และการปฏิบัติตนตามแนวทางที่ควรจะเป็น ใช้ได้กับประชาชนทุกระดับ ทุกหน้าที่ เป็นการดำเนินตามทางสายกลาง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมิใช่เป็นเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ เพราะเป็นแนวทางการปฏิบัติตนซึ่งมีหลายมิติ เพื่อให้เกิดความสมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ในขณะที่ความสมดุลของการกระทำทั้งเหตุและผลจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนา ภายใต้พลวัตทั้งภายในและภายนอกประเทศ (ณัฐพงศ์ ทองภักดี. 2552: 40-55)

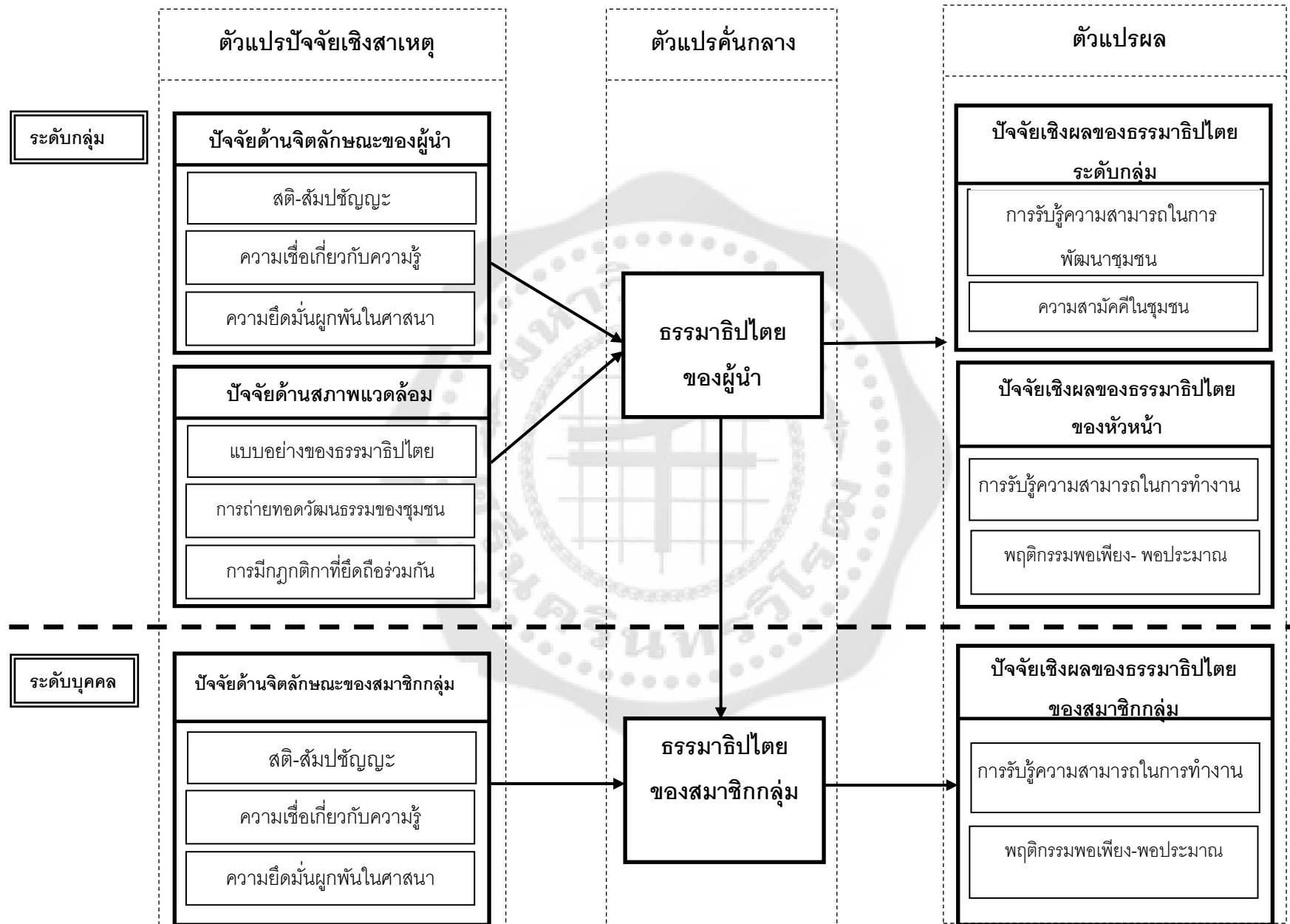
พฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นปัจจัยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมี 3 ประเภท คือ พฤติกรรมการใช้เหตุผลในการคิดและทำพฤติกรรมการยึดวิถีทางสายกลางหรือความพอประมาณ และพฤติกรรมสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่บุคคลและสังคม และ 2 เงื่อนไขคือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม โดยเงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย พฤติกรรมการสั่งสมความรู้เพื่อให้เกิดความรอบรู้ พฤติกรรม การคิด และการทำอย่างรอบคอบ และระมัดระวัง พฤติกรรมกำหนดเป้าหมาย พฤติกรรมวางแผน และพฤติกรรมตัดสินใจด้วยการใช้สติปัญญา และเงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริต พฤติกรรมความเพียรและอดทน พฤติกรรมพึ่งตนเอง พฤติกรรมแบ่งปัน ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ ช่วยเหลือเอื้ออาทรกันและกัน (เย็นใจ เลาหวนิช. 2552: 26) ดังนั้น พฤติกรรมของบุคคล จึงเป็นเหตุให้บุคคล สังคม ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติ ก้าวไปสู่ความพร้อมในการรับมือสถานการณ์

ต่าง ๆ ที่แปรเปลี่ยนไปในโลกยุคโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดมีชีวิตและสังคมที่มีความสมดุล มั่นคง มีความสามัคคี สมานฉันท์ อยู่เย็นเป็นสุขแบบยั่งยืน

ในการอธิบายสาเหตุต่าง ๆ ในระดับบุคคล ที่ร่วมกันแล้วทำให้เกิดความเข้มแข็งในครอบครัว ในหน่วยงาน และเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมนั้น ลักษณะทางจิตใจของบุคคลมีความสำคัญต่อคุณลักษณะในการทำการตัดสินใจ และการทำพฤติกรรมของบุคคล ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2551) ได้ทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้ผลการวิจัยดังต่อไปนี้ การมีสติสัมปชัญญะซึ่งเป็นการมีความสามารถของมนุษย์ในการที่จะหยุดเพื่อพิจารณาประมวลข้อมูลรอบด้านเพื่อการตัดสินใจที่เหมาะสม ผู้ที่มีสติสัมปชัญญะมักเป็นผู้ที่มีจิตลักษณะที่น่าปรารถนา เช่น มีความเอาใจเขามาใส่ใจเรา มาก (Beitel; Ferrer; & Cecero. 2005) มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นและมีเอกลักษณ์แห่งตนมากขึ้น (Chandler; Alexander; & Heaton. 2005) เป็นต้น มีพฤติกรรมที่น่าปรารถนา เช่น พฤติกรรมการทำงานด้วยความมุ่งมั่นอดทน (Evans; Baer; & Segerstrom. 2009) และมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Brown; & Ryan. 2003) ส่วนความยึดมั่นผูกพันในศาสนา เป็นการยึดมั่นในค่านิยม ความเชื่อ และการปฏิบัติทางศาสนา แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้ที่มีความยึดมั่นผูกพันในศาสนา มักจะมีลักษณะที่น่าปรารถนาสูง ดังเช่น แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการยึดมั่นผูกพันในศาสนากับความพึงพอใจของบุคคลที่เสนอว่า การยึดมั่นผูกพันในศาสนาส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส อีกทั้งส่งผลทางอ้อมต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสผ่านเจตคติต่อการหย่าร้าง และการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ยังเป็นตัวแปรปรับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่อ่อนแอกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส (Lopez; et al. 2011; citing Sullivan. 2001) นอกจากนี้ยังพบว่าการยึดมั่นผูกพันในศาสนามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก (Jeynes. 2003) สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับความรู้และการรู้ เป็นแนวคิดที่มาจากการศึกษาบุคคลเกี่ยวกับแบบแผนการพัฒนาความคิดความเชื่อของความรู้และการได้มาซึ่งความรู้ (Personal Epistemology) และใช้ความคิดหรือแบบแผนนั้นในการทำความเข้าใจโลก ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้โดยความรู้สึกที่เกิดขึ้นเองในใจ หรือการหยั่งรู้ เกี่ยวกับความรู้ การรู้ และการเรียนรู้ที่ได้มาจากการประสบการณ์ของบุคคลในชีวิตของบุคคล (Hofer. 2001) ซึ่งจะนำไปสู่การคิดหรือตัดสินใจในการกระทำ ซึ่งบุคคลที่จะตัดสินใจกระทำพฤติกรรมใดจะต้องมีความเชื่อในสิ่งนั้นก่อนเสมอ แล้วจึงตัดสินใจกระทำพฤติกรรมนั้น

นอกจากนี้สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมยังเป็นปัจจัยสำคัญในการทำหน้าที่ถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม ปทัสถานทางสังคม เพื่อให้บุคคลมีลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ดังเช่น การศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาและกำหนดความหมายของธรรมาธิปไตยในผู้นำชุมชน (จุรีพรภิบาลจันทร์. 2554: 73) สิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการมีธรรมาธิปไตยของบุคคล ได้แก่ กฎหมาย ประเพณีวัฒนธรรม การอบรมสั่งสอน การถ่ายทอดทางสังคม มีผลต่อการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

ตามกฎธรรมชาติ นำไปสู่การเกิดหรือพัฒนาธรรมชาติไปโดย หรือคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไป จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาบุคคล ดังเช่น ในงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างดัชนีความเข้มแข็งชุมชน (นภาพรณ์ หะวานนท์; และคนอื่น ๆ. 2545: 168) ที่เสนอว่า การจะสร้างให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวม จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมและเศรษฐกิจก่อน สำหรับการมีแบบอย่างที่ดีของการกระทำพฤติกรรม และการมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน ถือเป็นสิ่งที่สังคมต้องปฏิบัติและยึดถือร่วมกันเพื่อนำไปสู่ความสงบสุขของสังคม พบในงานวิจัยที่แสดงว่าปทัสถานทางจริยธรรมของสังคมเสื่อมถอยลง องค์กรมีแบบอย่างของคนทำผิดทำชั่วมากขึ้น เพราะในช่วงหลังมีการคัดเลือกคนเข้าทำงานโดยรับแต่ผู้ที่มีลักษณะเด่นทางด้านการศึกษา ประการ แต่ด้อยทางจริยธรรมสูง ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาจริยธรรมในหลายด้าน คือ ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านเอกลักษณ์ทางจริยธรรม และด้านความตระหนักด้านจริยธรรม ด้วยวิธีที่เป็นทางการควบคู่กับวิธีที่ไม่เป็นทางการ คัดเลือกและเชิดชูบุคคลที่มีคุณสมบัติทางจริยธรรมในสามด้านนี้ให้เป็นผู้สร้างปทัสถานสังคมในหน่วยงานและชุมชน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2552: 149; อ้างอิงจาก Reynolds; & Ceranic. 2007; Reynolds. 2008) ดังปรากฏตามภาพแสดงกรอบแนวคิดและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (ภาพประกอบ 1)

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา

นิยามปฏิบัติการของตัวแปรที่ศึกษา

1. กลุ่มตัวแปรปัจจัยเชิงผล

1.1 การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน (Team Collective Efficacy) หมายถึง การที่บุคคลมีความเชื่อและรับรู้ถึงความมั่นใจในความสามารถของกลุ่ม (Bandura. 2005) ในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนใน 4 ด้าน คือ 1) การจัดการความขัดแย้ง 2) การพัฒนาชุมชน 3) การบริการทางสังคม และ 4) ความเป็นหนึ่งเดียวกัน ผู้วิจัยได้นำแบบวัดของแครอล จำนวน 13 ข้อ (Carroll; et al. 2005) มาเป็นกรอบในการพัฒนาแบบวัดมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่รับรู้ความสามารถของกลุ่มมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

1.2 ความสามัคคีในชุมชน หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชน ในการพัฒนาชุมชน และจัดการปัญหาภายในชุมชน ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นเอง เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่รับรู้ความสามัคคีในชุมชนมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

1.3 พฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงออกถึงความพอเพียง-พอประมาณ แบ่งเป็น 3 กลุ่มพฤติกรรม ดังนี้ 1) พฤติกรรมไม่เบียดเบียนตนเอง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการไม่ทำลายทำร้ายตนเอง เช่น การอดออม การไม่ใช้จ่ายจนเกินตัว การดูแลสุขภาพของตนเอง การไม่เสพสารเสพติด การบริโภคสิ่งต่าง ๆ (เช่น อาหาร เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ) อย่างพอเหมาะพอควร เป็นต้น และ 2) พฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เช่น พฤติกรรมซื่อสัตย์ พฤติกรรมพึ่งพาตนเอง พฤติกรรมรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่และเคารพสิทธิของผู้อื่น เป็นต้น 3) พฤติกรรมตามคุณธรรม เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูล การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เป็นต้น ผู้วิจัยสร้างแบบวัดขึ้นเองจำนวน 2 กลุ่มพฤติกรรม คือ พฤติกรรมการไม่เบียดเบียนตนเอง และพฤติกรรมตามคุณธรรม สำหรับกลุ่มพฤติกรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่นนั้นนำแบบวัดของฤกษ์ชัย คุณูปการ (2547) มาปรับใช้ในบริบทของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแบบวัดมีจำนวน 11 ข้อ เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

2. ตัวแปรคนกลาง

2.1 ธรรมาธิปไตย หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่ยึดหลักการของความถูกต้องดีงาม เป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการกระทำสิ่งใด และการกระทำนั้นเป็นไปตามกฎกติกาของสังคม ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมในตัวบุคคล และสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้กับสังคม มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) มีปัญญา หมายถึง รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์ และพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผล และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 2) มีหลักการ หมายถึง มีเหตุผลที่เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับ ยึดหลักการ หลักธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ไม่เปลี่ยนแปลงตามกระแส 3) ไม่มีอคติ หมายถึง ไม่ลำเอียงในการบริหารงาน มีความเที่ยงตรง คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่ยึดอารมณ์ความรู้สึกของตนเองเป็นใหญ่ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และ 4) รักความถูกต้องดีงาม ปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงาม หมายถึง ศรัทธา/เชื่อมั่นในความดี ความเป็นจริงตามกฎธรรมชาติ มีศีล มีธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ซื่อตรงในการทำงาน ยึดถือความถูกต้องดีงาม (ทั้งในระดับความคิด และการกระทำ) ไม่ทำอะไรเพื่อประโยชน์เฉพาะของตนเอง ไม่ทำอะไรเพื่อเฉพาะพวกพ้องของตน แบบวัตรธรรมาธิปไตยพัฒนาขึ้นโดยการพัฒนาตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตย สร้างเป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้มีธรรมาธิปไตยมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

3. กลุ่มตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ (ด้านสภาพแวดล้อม)

3.1 แบบอย่างที่ดีของการมีธรรมาธิปไตย หมายถึง การสังเกตเห็นแบบอย่างที่ดีในการกระทำพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการยึดหลักการของความถูกต้องดีงาม การกระทำนั้นเป็นไปตามกฎกติกาของสังคม ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมในตัวบุคคล และสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้กับสังคม ดังนี้ 1) รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร/สถานการณ์ พิจารณาความเป็นเหตุเป็นผล และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 2) ยึดหลักการหลักธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน มีเหตุผลที่เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับ ไม่เปลี่ยนแปลงตามกระแส 3) ไม่ลำเอียงในการบริหารงาน มีความเที่ยงตรง คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่ยึดอารมณ์ความรู้สึกของตนเองเป็นใหญ่ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และ 4) ศรัทธา/เชื่อมั่นในความดี ความเป็นจริงตามกฎธรรมชาติ มีศีล มีธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ซื่อตรงในการทำงาน ยึดถือความถูกต้องดีงาม ไม่ทำอะไรเพื่อประโยชน์เฉพาะของตนเอง ไม่ทำอะไรเพื่อเฉพาะพวกพ้องของตน ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นเอง เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่เห็นแบบอย่างที่ดีของการมีธรรมาธิปไตยมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

3.2 การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน หมายถึง การส่งต่อหรือถ่ายทอดค่านิยมร่วม ความเข้าใจ ความเชื่อ และมาตรฐานที่สมาชิกในชุมชนยอมรับและยึดถือปฏิบัติร่วมกัน ผ่าน ขนบธรรมเนียมประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นเอง เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) กลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นกลุ่มที่มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

3.3 การมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการยึดถือ และปฏิบัติตามกฎ กติกา ค่านิยม ของบุคคลในชุมชน ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นเอง เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) กลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นกลุ่มที่มีการยึดถือในกฎกติกา ค่านิยมชุมชนร่วมกันมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

4. กลุ่มตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ (ด้านจิตลักษณะ)

4.1 สติ-สัมปชัญญะ หมายถึง การแสดงออกถึงการรู้ตัวของบุคคล มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การไม่หลงลืม เช่น ลืมของทิ้งไว้ เหม่อลอยในขณะที่ทำงาน เป็นต้น 2) การไม่หลงเชื่อผิด ๆ เช่น เชื่อว่าการมีทรัพย์สินเงินทองมาก ๆ จะทำให้มีความสุข เป็นต้น 3) การไม่ขาดสติและสมาธิ เช่น ขาดการยั้งคิดในการใช้คำพูดกับผู้อื่นที่เคารพ เป็นต้น และ 4) การควบคุมสติ อารมณ์ของตนเอง เช่น การเตือนตนเองให้กระทำหรือไม่กระทำ เป็นต้น ผู้วิจัยได้นำแบบวัดของดุจเดือน พันธุมนาวิน และงามตา วณิชานนท์ (2551) มาปรับใช้ในบริบทของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แบบวัดมีจำนวน 11 ข้อ เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีสติ-สัมปชัญญะมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

4.2 ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ (Epistemic Belief) หมายถึง ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้และการรู้ โดยการสร้างความรู้และการประเมินความรู้ จะเชื่อมต่อกับกระบวนการรู้คิด ดังเช่น ความสามารถในการอ่าน ขอบเขตของโครงสร้างที่ยู่งยากซับซ้อน (Timothy; & Ching. 2011; citing Schommer. 1994) ทักษะการให้เหตุผลที่หลากหลาย ทักษะการสรุป เหตุผลเชิงจริยธรรม และการแก้ปัญหา (Timothy; & Ching. 2011; citing Hofer, 2001) ผู้วิจัยได้นำแบบวัด Epistemic Belief Inventory (Schraw; Dunkle; & Bendixen. 1995) จำนวน 32 ข้อ เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) มาปรับใช้ในบริบทของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

4.3 การยึดมั่นผูกพันในศาสนา หมายถึง การที่บุคคลยึดมั่นในค่านิยม ความเชื่อ และการปฏิบัติทางศาสนา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาและข้อคำถามตาม

แบบวัด Religious Commitment (Worthington; et al. 2003) มาปรับใช้ในบริบทของการศึกษานี้ แบบวัดมีจำนวน 10 ข้อ เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีสติ-สัมปชัญญะมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยสภาพแวดล้อมในชุมชน (ได้แก่ การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย และการยึดมั่นในกฎกติกาของชุมชน) มีระดับการวิเคราะห์ที่ระดับกลุ่ม

สมมติฐานที่ 2 จิตลักษณะของบุคคล (ได้แก่ สติ-สัมปชัญญะ ความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับความรู้) มีอิทธิพลทางตรงต่อธรรมาธิปไตย และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน และการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยสภาพแวดล้อมในชุมชน (ได้แก่ การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย และการยึดมั่นในกฎกติกาของชุมชน) มีอิทธิพลทางตรงต่อจิตลักษณะของบุคคล (ได้แก่ สติสัมปชัญญะ ความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับความรู้) และธรรมาธิปไตย และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ความสามารถของกลุ่ม และการรับรู้ความสามัคคีของกลุ่ม

สมมติฐานที่ 4 ธรรมาธิปไตยมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน และการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Method) โดยใช้รูปแบบ Iterative Multilevel Sequential Mixed Design ซึ่งเป็นรูปแบบการวิจัยที่มีการผสมผสานวิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่มีการดำเนินการศึกษามากกว่า 2 ช่วงขึ้นไป โดยทำการศึกษาทั้งในระดับบุคคล และระดับกลุ่ม การศึกษาในเชิงปริมาณแล้วตามด้วยเชิงคุณภาพนั้น จะมุ่งเพื่อทำความเข้าใจปัญหาวิจัยโดยทั่วไป และอธิบายขยายความผลลัพธ์ทางสถิติตามมุมมองของตัวอย่างในการวิจัยที่มีความลึกซึ้งกว่า (Ivankova; & Stick. 2005; citing Rossman; & Wilson. 1985; Tashakkori; & Teddlie 1998; Creswell, 2003) โดยการศึกษาครั้งนี้แบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ช่วง โดยการศึกษาครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การหาคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังต่อไปนี้

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed method) ในครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 พัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยสำหรับสร้างเครื่องมือวัดธรรมาธิปไตยโดยใช้กระบวนการกลุ่มในการหาคำตอบ หรือการตัดสินใจลงข้อสรุป ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบที่ปราศจากการเผชิญหน้าโดยตรงของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยตรง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่การกำหนดตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตย โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์นิยามเกี่ยวกับธรรมาธิปไตย และสรุปผลการวิจัยจากการศึกษาและกำหนดความหมายของธรรมาธิปไตยในผู้นำชุมชน (จุรีพร ภิบาลจันทร์. 2554) หลักการทำงาน และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาถึงความเห็น

ขั้นตอนที่ 2 สร้างตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตย แล้วจัดส่งให้คณะกรรมการพิจารณาให้คะแนนและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 ส่งรายละเอียดตัวบ่งชี้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินความเห็นพ้องต้องกัน (consensus) ในการกำหนดตัวบ่งชี้
ธรรมาธิปไตยของผู้เชี่ยวชาญ

ช่วงที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อพัฒนาแบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุ
ระดับอิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย

ขั้นตอนที่ 1 ทดลองใช้แบบวัด และทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีการ
วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Confirmatory Factor Analysis) ก่อนนำเครื่องมือวัดไปใช้เก็บ
ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

ขั้นตอนที่ 2 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัด และวิเคราะห์ด้วยเทคนิค
วิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับ (Multilevel Structural Equation Modeling,
MSEM) แล้วนำผลมาพัฒนาประเด็นการศึกษาในเชิงคุณภาพในระยะต่อไป

ช่วงที่ 3 การศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการศึกษาเฉพาะรายกรณี (Case study) โดยการ
นำผลการศึกษาเชิงปริมาณในช่วงที่ 2 มาทำการพัฒนาประเด็นในการสัมภาษณ์ และทำการเก็บ
รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการ
สร้างรหัส วิเคราะห์ถอดความ (Coding and thematic analysis) การวิเคราะห์ภายใน และข้าม
กรณีศึกษา (Within-case and across-case theme development) และ Cross-thematic analysis

เมื่อทำการศึกษาเชิงคุณภาพเสร็จสิ้นแล้ว จึงดำเนินการสรุปผลการวิจัยโดยบูรณาการ
ผลการวิจัยในเชิงปริมาณและคุณภาพ ด้วยการอธิบายข้อค้นพบในเชิงปริมาณและนำข้อค้นพบ
จากการศึกษาในเชิงคุณภาพมาช่วยอธิบายในเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการเกิดและผลของ
ธรรมาธิปไตยที่มีต่อการพัฒนาครอบครัวในชุมชน

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร คือ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จากพื้นที่ 4 ภาคของประเทศ
ไทย (ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้) มีจำนวนศูนย์พัฒนาครอบครัว
ในชุมชน 6,831 แห่ง (ตาราง 1) โดยศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีคณะทำงานแต่ละ 8-15 คน
รวมจำนวนคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนโดยประมาณ 68,000 คน (สำนักงานกิจการ
สตรีและสถาบันครอบครัว. 2557. ออนไลน์)

ตาราง 1 จำนวนประชากรศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ปี พ.ศ. 2547-2557

รายการ	ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (แห่ง)				
	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ	รวม
ปี 2547	210	195	223	440	1,068
ปี 2548	182	183	98	282	745
ปี 2549	184	188	241	252	865
ปี 2550	175	130	71	112	488
ปี 2551	304	258	256	268	1,086
ปี 2552	0	0	0	59	59
ปี 2553	564	351	162	523	1,600
ปี 2554	166	165	57	496	884
ปี 2555	0	0	0	0	0
ปี 2556	0	0	0	0	0
ปี 2557	4	3	0	29	36
รวมทั้งสิ้น	1,789	1,473	1,108	2,461	6,831

ตาราง 2 จำนวนศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ศพค. ปี พ.ศ. 2554-2557

รายการ	ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (แห่ง)				
	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ	รวม
ดีเด่น	56	111	103	142	412
ดี	85	80	78	143	386
รวมทั้งสิ้น	141	191	181	285	798

จากตาราง 2 ในช่วงปี พ.ศ. 2554 – 2557 มีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจำนวน 798 แห่ง จากศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทั้งสิ้น 6,831 แห่ง ที่ได้รับรางวัลเนื่องจากการดำเนินงานผ่านเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ตาราง 2)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) จึงขอนำเสนอกุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย แบ่งเป็น 3 ช่วง ตามช่วงเวลาในการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยช่วงที่ 1 ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพุทธศาสนา ด้านรัฐศาสตร์ และด้านการพัฒนาชุมชน รวมจำนวน 9 คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ นักวิชาการ และอาจารย์ ซึ่งมีประสบการณ์ทางด้านการเผยแพร่หลักธรรมทางพุทธศาสนา หรือมีประสบการณ์ในสาขาที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 15 ปี เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยในช่วงที่ 1

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยช่วงที่ 2 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) จำแนกตามเกณฑ์การปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ได้แก่ การได้รับ และไม่ได้รับรางวัลศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนดีเด่น ของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้แก่ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำนวน 300 แห่ง แห่งละ 5 คน ประกอบด้วย ประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำนวน 1 คน และสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำนวน 4 คน รวมตัวอย่างทั้งสิ้น 1,500 คน รายละเอียดปรากฏตามตาราง 3 ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวแปร ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้น นักวิชาการได้แนะนำว่าควรมีจำนวนตัวอย่างมากกว่า 400 หน่วย (Hair; et al. 2006: 741) และในกรณีของการศึกษาสมการโครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับนักวิชาการแนะนำว่าหากขนาดตัวอย่างแต่ละระดับมีจำนวน 300 หน่วย ถือว่าอยู่ในระดับดี มีตัวอย่างจำนวน 500 หน่วย อยู่ในระดับดีมาก และหากจำนวนตัวอย่าง 1,000 หน่วย ถือว่าอยู่ในระดับดีเยี่ยม (Tabachnick; & Fidell. 2007; citing Comrey; & Lee. 1992) นอกจากนี้ จำนวนตัวอย่างในระดับกลุ่มควรมีไม่น้อยกว่า 100 กลุ่ม จึงจะเกิดความถูกต้องแม่นยำ (วิธีณ์ ธรรมนารถสกุล. 2547; อ้างอิงจาก Snijders; & Bosker. 1999: 154; Hox; & Mass. 2001: 170-171)

ตาราง 3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามแบบแผนการเลือกตัวอย่าง

ลำดับ	จังหวัด	จำนวนศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน	
		จำนวนทั้งสิ้น (แห่ง)	จำนวนตัวอย่าง
1.	ราชบุรี	111	15 แห่ง 75 คน
2.	นครปฐม	116	15 แห่ง 75 คน
3.	นครนายก	45	15 แห่ง 75 คน
4.	เพชรบุรี	84	15 แห่ง 75 คน
5.	ชลบุรี	97	15 แห่ง 75 คน
6.	นครสวรรค์	142	15 แห่ง 75 คน
7.	พะเยา	71	15 แห่ง 75 คน
8.	เชียงราย	143	15 แห่ง 75 คน
9.	แม่ฮ่องสอน	49	15 แห่ง 75 คน
10.	ลำพูน	57	15 แห่ง 75 คน
11.	อุบลราชธานี	238	15 แห่ง 75 คน
12.	ศรีสะเกษ	216	15 แห่ง 75 คน
13.	ร้อยเอ็ด	202	15 แห่ง 75 คน
14.	กาฬสินธุ์	150	15 แห่ง 75 คน
15.	ชัยภูมิ	142	15 แห่ง 75 คน
16.	ปัตตานี	113	15 แห่ง 75 คน
17.	สงขลา	140	15 แห่ง 75 คน
18.	ตรัง	99	15 แห่ง 75 คน
19.	ยะลา	63	15 แห่ง 75 คน
20.	สตูล	41	15 แห่ง 75 คน
รวมทั้งสิ้น		6,831	300 แห่ง 1,500 คน

ทั้งนี้ มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับครบสมบูรณ์สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งสิ้น 972 ฉบับ แบ่งเป็น ประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจำนวน 197 ฉบับ และเป็นสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำนวน 775 ฉบับ

3. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยช่วงที่ 3 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้มาโดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 2 ชุมชน พิจารณา คัดเลือกจากผลการวิจัยในเชิงปริมาณ คัดเลือกชุมชนที่มีคะแนนธรรมาธิปไตยมากที่สุด จำนวน 1 ลำดับ และชุมชนที่มีคะแนนธรรมาธิปไตยน้อยที่สุด จำนวน 1 ลำดับ มีผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวแทน คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และสมาชิกในชุมชน ชุมชนละ 4 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 8 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งตามช่วงระยะเวลาในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ช่วงที่ 1 การสร้างตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตย และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยจากนิยามสำหรับสร้างแบบวัดธรรมาธิปไตย โดยมีจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 9 คน เนื่องจากไม่มีการกำหนดจำนวนของผู้เชี่ยวชาญไว้ตายตัวว่าควรมีจำนวนเท่าใด แต่หากมีจำนวนผู้เชี่ยวชาญน้อยความคลาดเคลื่อนจะสูง ถ้ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีลักษณะคล้ายคลึงกันหรือเป็นเอกพันธ์ (Homogeneous Group) อาจใช้เพียง 10 - 15 คน แต่ถ้ากลุ่มมีลักษณะแตกต่างกันหรือเป็นวิวิธพันธุ์ (Heterogeneous Group) ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวนมาก และจากการศึกษาเกี่ยวกับอัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนเมื่อจำนวนผู้เชี่ยวชาญเพิ่มขึ้นของเทคนิคเดลฟาย พบว่า หากจำนวนผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง 9-13 คน และ 13-17 คน อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .04 และหากมีจำนวนผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราการลดลงของการคลาดเคลื่อนจะน้อยมากหรือเท่ากับ .02 (ชนิษฐา วิทยานุมาส. 2530: 24; อ้างอิงจาก Macmillan. 1971)

ประเด็นในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มี 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความหมายและคุณลักษณะของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และ 2) หลักธรรมทางพุทธศาสนา หรือหลักการอื่น ๆ ที่สนับสนุนให้คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีธรรมาธิปไตย รายละเอียดประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ปรากฏตามภาคผนวก ก

ช่วงที่ 2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดในการวิจัย

ในการวัดตัวแปรในงานวิจัยนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 11 ตอน ซึ่งใช้วัดตัวแปรในการวิจัยนี้ทั้งหมด 10 ตัวแปร ได้แก่ 1) แบบวัดธรรมาธิปไตย 2) แบบวัดการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยในชุมชน 3) แบบวัดการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน 4) แบบวัดการมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน 5) แบบวัดสติ-สัมปชัญญะ 6) แบบ

วัดความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา 7) แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ 8) แบบวัดการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน 9) แบบวัดการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และ 10) แบบวัดพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ ผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบวัดของต่างประเทศ และพัฒนาขึ้นจากแบบวัดที่มีนักวิจัยท่านอื่นได้สร้างไว้ รายละเอียดแบบวัดปรากฏตามภาคผนวก ก

มีรายละเอียดของขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เพื่อทำความเข้าใจความหมายของตัวแปรให้ตรงตามทฤษฎี และกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรที่ต้องการวัด

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างข้อคำถามในแต่ละตัวแปรตามนิยามเชิงปฏิบัติการ ให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับบริบทที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบวัด โดยอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบวัดที่สร้างขึ้นพร้อมกับรายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย ให้ผู้เชี่ยวชาญเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 5 ท่านตรวจสอบ (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญแสดงในภาคผนวก ข) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาจำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุม ความชัดเจนของข้อคำถาม และความถูกต้องทางภาษา รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ข้อคำถามที่นำไปใช้ได้จะต้องมีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในคำถามกับคำนิยามเชิงปฏิบัติการ และแนวคิดทฤษฎีของตัวแปรในการวิจัย (Item-objective congruence index: IOC) โดยได้กำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินว่าข้อคำถามแต่ละข้อมีความสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัดหรือไม่ โดยมีเกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง ดังนี้ 1 = คำถามสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด 0 = ไม่แน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด และ -1 = คำถามไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด ให้พิจารณาใช้ข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป โดยข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามโดยการตัดถ้อยคำที่มีความซ้ำซ้อน และเพิ่มคำเชื่อมในบางข้อคำถาม เพื่อให้ข้อคำถามมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแบบวัดตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบวัดที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำนวน 100 คน เพื่อตรวจสอบ

คุณภาพเครื่องมือด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาค แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) โดยค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ควรมีค่า 0.70 ขึ้นไป และนำข้อมูลมาวิเคราะห์รายข้อ โดยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคำถามแต่ละข้อกับคำถามรวมทั้งฉบับ (Corrected item - total correlation) จากนั้นตัดข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำออกไป โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคำถามแต่ละข้อกับคำถามรวมทั้งฉบับที่เป็นบวกและมีค่าตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) ของตัวแปรระดับบุคคล โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (level confirmatory factor analysis: CFA) ด้วยโปรแกรม LISREL เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงการวัดระหว่างตัวแปรแฝง (Latent variable) กับตัวแปรสังเกต (Observed variable) โดยกำหนดให้ตัวบ่งชี้ในแต่ละด้านของตัวแปรแฝงมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านนั้น ๆ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแต่ละโมเดลพิจารณาจากความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หากผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่าโมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง พิจารณาได้จากเกณฑ์ค่าดัชนี (Schumacker; & Lomax. 2004: 82; Hair; et al. 2010) ที่ใช้ตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลดังต่อไปนี้

ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนของโมเดล	เกณฑ์ระดับความกลมกลืน
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
χ^2 / df	มีค่าน้อยกว่า 5.00
Comparative fit index: CFI	มีค่ามากกว่า 0.90
Goodness of fit index: GFI	มีค่ามากกว่า 0.90
Tucker-Lewis Index:TLI	มีค่ามากกว่า 0.90
Root mean squared error of approximation: RMSEA	มีค่าน้อยกว่า 0.08

ทั้งนี้ ค่า χ^2 อาจมีนัยสำคัญทางสถิติได้ เนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมาก (Schumacker; & Lomax. 2004: 100) แม้ว่าแบบจำลองจะมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้วก็ตาม และหากผลการตรวจสอบพบว่าโมเดลไม่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจะปรับโมเดลแล้วทำการวิเคราะห์ใหม่ โดยการปรับแก้จะอยู่ภายใต้พื้นฐานทางทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การวิจัยนี้ยังได้ทำการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงในการวัด (Construct reliability and validity) โดยทำการ

ตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ว่าตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝงมีความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรง ในการวัดตัวแปรแฝง โดยทำการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (Construct reliability: CR) ซึ่งเกณฑ์การพิจารณาหากมีค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝงมีความ เชื่อมั่นในการวัดตัวแปรแฝงหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปร สังเกตนั้นจะวัด (Hair; et al. 2010: 710) และทำการคำนวณหาค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของตัวบ่งชี้ ที่ตัวแปรแฝงสามารถอธิบายได้ (Average variance extracted: AVE) เกณฑ์การพิจารณาหากมีค่า มากกว่า 0.50 แสดงว่าตัวบ่งชี้มีความเที่ยงตรงในการวัดตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวบ่งชี้ นั้นจะวัด (Hair; et al. 2010: 709) หลังจากนั้นทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของตัวบ่งชี้ โดยการหาค่า ความเที่ยงตรงเชิงเสมือน (Convergent validity) โดยตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝงต้องมีย่าน้ำหนัก องค์ประกอบ (Factor loading) ของตัวแปรแฝงที่วัดอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ใช้ได้ควรมีค่า 0.45 น้ำหนักองค์ประกอบที่ดีมีค่า 0.55 น้ำหนัก องค์ประกอบที่ดีมากมีค่า 0.63 และน้ำหนักองค์ประกอบที่ดีเยี่ยมมีค่ามากกว่า 0.71 (Tabachnick; & Fidell. 2007: 649) นอกจากนี้เกณฑ์พิจารณาขั้นต่ำที่ยอมรับได้ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบควร อยู่ระหว่าง 0.30 ถึง 0.40 (Hair; et al. 2010: 118) และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant validity) ซึ่งเป็นการวัดองค์ประกอบที่แตกต่างกันได้ตามโครงสร้างทฤษฎีของตัวแปร ซึ่งสามารถใช้วิธีการตรวจสอบโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบตามโครงสร้าง ทฤษฎีกับแบบจำลองที่มีองค์ประกอบเดียวหรือสององค์ประกอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 10 แบบวัด แต่ละแบบวัดมีรายละเอียดของ การสร้างแบบวัด และผลของการหาคุณภาพของแบบวัดตัวแปรระดับบุคคล โดยการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ธรรมชาติโดย หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่ยึดหลักการของความถูกต้อง ดิงาม เป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการกระทำสิ่งใด และการกระทำนั้นเป็นไปตามกฎกติกาของสังคม ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมในตัวบุคคล และสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้กับสังคม มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) มีปัญญา หมายถึง รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์ และพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผล และ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 2) มีหลักการ หมายถึง มีเหตุผลที่เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับ ยึดหลักการ หลักธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ไม่เปลี่ยนแปลงตามกระแส 3) ไม่มีอคติ หมายถึง ไม่ลำเอียงในการบริหารงาน มีความเที่ยงตรง คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่มีดีอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองเป็นใหญ่ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และ 4) รักความถูกต้องดิงาม ปฏิบัติสิ่งที่ ถูกต้องดิงาม หมายถึง ศรัทธา/เชื่อมั่นในความดี ความเป็นจริงตามกฎธรรมชาติ มีศีล มีธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ซื่อตรงในการทำงาน ยึดถือความถูกต้องดิงาม (ทั้งในระดับความคิด และการกระทำ)

ไม่ทำอะไรเพื่อประโยชน์เฉพาะของตนเอง ไม่ทำอะไรเพื่อเฉพาะพวกพ้องของตน ซึ่งแบบวัด
 ธรรมาธิปไตยจะได้จากการพัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยในช่วงที่ 1 ของการวิจัย

แบบวัดธรรมาธิปไตยที่สร้างขึ้นมีข้อคำถาม จำนวน 45 ข้อ ประกอบด้วย 4
 องค์ประกอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และตัดข้อคำถามที่มีค่า Item-
 objective congruence index: IOC ต่ำกว่า 0.50 จำนวน 4 ข้อ หลังจากนั้นนำแบบวัดไปทดลองใช้
 และตรวจสอบคุณภาพความเชื่อมั่นของแบบวัด พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ
 0.92 และทำการตัดข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมต่ำกว่า 0.30
 ออก รวมทั้งตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย และข้อคำถามที่มีความ
 ซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ ออกไป โดยทำการตัดออกทีละข้อ จนแบบจำลองมีความสอดคล้องกับ
 ข้อมูลเชิงประจักษ์ (CFI = 0.98, GFI = 0.93, RMSEA = 0.049) ที่มี 4 องค์ประกอบ ซึ่งดัชนีความ
 กลมกลืนผ่านเกณฑ์เกือบทุกตัว มีเพียงดัชนีของค่าสถิติ χ^2 เพียงตัวเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มี
 นัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ พบว่าค่าดัชนีทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น
 จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปร
 แฝงพบว่า CR = 0.96 และ AVE = 0.56 แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์
 เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้
 พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.43-0.85 และมีจำนวนข้อคำถามที่
 ปรับใหม่จำนวน 24 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดธรรมาธิปไตย

คำถาม 01 ฉันรู้และเข้าใจสาเหตุของปัญหาครอบครัวในชุมชน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

คำถาม 02 หลักการทำงานของฉันคือ มุ่งสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับครอบครัวในชุมชน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

คำถาม 03 ฉันมักตัดสินใจดำเนินโครงการของ ศพค. ตามที่ฉันเห็นว่าดี โดยไม่ต้องผ่าน
 ความเห็นชอบของใคร

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

คำถาม 01 เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชนคณะกรรมการพัฒนาครอบครัวในชุมชน
สามารถช่วยกันแก้ปัญหาได้

.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

คำถาม 02 คณะกรรมการพัฒนาครอบครัวในชุมชนสามารถดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนได้

.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

3. การรับรู้ความสามัคคีของชุมชน หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชน ในการจัดการปัญหาภายในชุมชน การพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นเอง เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่รับรู้ความสามัคคีในชุมชนมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

แบบวัดการรับรู้ความสามัคคีในชุมชนที่สร้างขึ้นมีข้อคำถาม จำนวน 22 ข้อ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และตัดข้อคำถามที่มีค่า Item-objective congruence index: IOC ต่ำกว่า 0.50 จำนวน 2 ข้อ หลังจากนั้น นำแบบวัดไปทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพความเชื่อมั่นของแบบวัด พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.87 และทำการตัดข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ กับคะแนนรวมต่ำกว่า 0.30 ออก รวมทั้งตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย และข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ ออกไป โดยทำการตัดออกทีละข้อ จนแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (CFI = 0.99, GFI = 0.98, RMSEA = 0.064) ที่มี 2 องค์ประกอบ ซึ่งดัชนีความกลมกลืนผ่านเกณฑ์เกือบทุกตัว มีเพียงดัชนีของค่าสถิติ χ^2 เพียงตัวเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาพร้อมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้ว พบว่าค่าดัชนีทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงพบว่า CR = 0.94 และ AVE = 0.67 แสดงว่า ข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.53-0.81 และมีจำนวนข้อคำถามที่ปรับเปลี่ยนจำนวน 8 ข้อ

เพียงตัวเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์คือมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ พบว่าทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงพบว่า $CR = 0.95$ และ $AVE = 0.51$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.43-0.75 และมีจำนวนข้อคำถามที่ปรับใหม่จำนวน 13 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ

คำถาม 01 ท่านไม่ดื่มเหล้า หรือของมีเมา

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

คำถาม 02 ฉันช่วยเหลืองานของชุมชนเป็นประจำ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

5. สติ-สัมปชัญญะ หมายถึง การแสดงออกถึงการรู้ตัวของบุคคล มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การไม่หลงลืม เช่น ลืมของทิ้งไว้ เหมอลอยในขณะทำงาน เป็นต้น 2) การไม่หลงเชื่อผิด ๆ เช่น เชื่อว่าการมีทรัพย์สินเงินทองมาก ๆ จะทำให้มีความสุข เป็นต้น 3) การไม่ขาดสติและสมาธิ เช่น ขาดการยั้งคิดในการใช้คำพูดกับผู้อื่นที่เคารพ เป็นต้น และ 4) การควบคุมสติ อารมณ์ของตนเอง เช่น การเตือนตนเองให้กระทำหรือไม่กระทำ เป็นต้น ผู้วิจัยได้นำแบบวัดของดุจเดือน พันธุมนาวิน และงามตา วณิชานนท์ (2551) มาปรับใช้ในบริบทของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แบบวัดมีจำนวน 11 ข้อ เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึงไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้มีสติ-สัมปชัญญะมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

แบบวัดสติ-สัมปชัญญะที่สร้างขึ้นมีข้อคำถาม จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย 1 องค์ประกอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และตัดข้อคำถามที่มีค่า Item-objective congruence index: IOC ต่ำกว่า 0.50 จำนวน 4 ข้อ หลังจากนั้นนำแบบวัดไปทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพความเชื่อมั่นของแบบวัด พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.78 และทำการตัดข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมต่ำกว่า 0.30 ออก รวมทั้งตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย และข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ ออกไป โดยทำการตัดออกทีละข้อ จนแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($CFI = 0.98$, $GFI = 0.98$, $RMSEA = 0.061$) ที่มี 1 องค์ประกอบ ซึ่งดัชนีความกลมกลืนผ่านเกณฑ์เกือบทุกตัว มีเพียงดัชนีของค่าสถิติ χ^2 เพียงตัวเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์คือ

เพียงตัวเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาพร้อมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้วทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงพบว่า $CR = 0.88$ และ $AVE = 0.45$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.52-0.80 และมีจำนวนข้อคำถามที่ปรับเปลี่ยนจำนวน 9 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับความรู้

คำถาม 01 ฉันเชื่อว่าความรู้ต้องได้มาจากคนที่มีความรู้และน่าเชื่อถือ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

คำถาม 02 ฉันเชื่อว่าควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของความรู้ก่อนเสมอ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

7. การยึดมั่นผูกพันในศาสนา หมายถึง การที่บุคคลยึดมั่นในค่านิยม ความเชื่อ และการปฏิบัติทางศาสนา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาและข้อคำถามตามแบบวัด Religious Commitment (Worthington; et al. 2003) มาปรับใช้ในบริบทของการศึกษานี้ แบบวัดมีจำนวน 10 ข้อ เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีสติ-สัมปชัญญะมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

แบบวัดการยึดมั่นผูกพันในศาสนาที่สร้างขึ้นมีข้อคำถาม จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และตัดข้อคำถามที่มีค่า Item-objective congruence index: IOC ต่ำกว่า 0.50 จำนวน 2 ข้อ หลังจากนั้น นำแบบวัดไปทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพความเชื่อมั่นของแบบวัด พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.93 และทำการตัดข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมต่ำกว่า 0.30 ออก รวมทั้งตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย และข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ ออกไป โดยทำการตัดออกทีละข้อ จนแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($CFI = 0.99$, $GFI = 0.95$, $RMSEA = 0.068$) ที่มี 3 องค์ประกอบ ซึ่งดัชนีความกลมกลืนผ่านเกณฑ์เกือบทุกตัว มีเพียงดัชนีของค่าสถิติ χ^2 เพียงตัวเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาพร้อมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้ว พบว่าค่าดัชนีทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงพบว่า $CR = 0.94$ และ $AVE = 0.55$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด

สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.63-0.85 และมีจำนวนข้อคำถามที่ปรับเปลี่ยนจำนวน 12 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดการยึดมั่นผูกพันในศาสนา

คำถาม 01 ฉันปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

คำถาม 02 ฉันเชื่อว่าหลักศาสนาสอนให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

8. แบบอย่างที่ดีของการมีธรรมาธิปไตย หมายถึง การสังเกตเห็นแบบอย่างที่ดีในการกระทำพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการยึดหลักการของความถูกต้องดีงาม การกระทำนั้นเป็นไปตามกฎกติกาของสังคม ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมในตัวบุคคล และสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้กับสังคม ดังนี้ 1) รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร/สถานการณ์ พิจารณาความเป็นเหตุเป็นผล และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 2) ยึดหลักการหลักธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน มีเหตุผลที่เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับ ไม่เปลี่ยนแปลงตามกระแส 3) ไม่ลำเอียงในการบริหารงาน มีความเที่ยงตรง คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่ยึดอารมณ์ความรู้สึกของตนเองเป็นใหญ่ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และ 4) ศรัทธา/เชื่อมั่นในความดี ความเป็นจริงตามกฎหมาย ชาติ มีศีล มีธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ซื่อตรงในการทำงาน ยึดถือความถูกต้องดีงาม ไม่ทำอะไรเพื่อประโยชน์เฉพาะของตนเอง ไม่ทำอะไรเพื่อเฉพาะพวกพ้องของตน ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นเอง เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่เห็นแบบอย่างที่ดีของการมีธรรมาธิปไตยมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

แบบวัดแบบอย่างที่ดีของธรรมาธิปไตยที่สร้างขึ้นมีข้อคำถาม จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย 1 องค์ประกอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และตัดข้อคำถามที่มีค่า Item-objective congruence index: IOC ต่ำกว่า 0.50 จำนวน 3 ข้อ หลังจากนั้นนำแบบวัดไปทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพความเชื่อมั่นของแบบวัด พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.94 และทำการตัดข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมต่ำกว่า 0.30 ออก รวมทั้งตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย และข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ ออกไป โดยทำการตัดออกทีละข้อ จนกระทั่งแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (CFI = 0.99, GFI = 0.96, RMSEA =

พิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงพบว่า $CR = 0.86$ และ $AVE = 0.48$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝงพบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.58-0.80 และมีจำนวนข้อคำถามที่ปรับใหม่จำนวน 7 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน

คำถาม 01 ผู้นำชุมชนรุ่นก่อนๆ ได้มีการถ่ายทอดหลักการปฏิบัติงานให้กับผู้นำรุ่นหลัง

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

คำถาม 02 ในชุมชนมีประเพณีที่ปลูกฝังหลักคิดในการดำรงชีวิต

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

10. การมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการยึดถือ และปฏิบัติตามกฎกติกา ค่านิยม ของบุคคลในชุมชน ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นเอง เป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) กลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นกลุ่มที่มีการยึดถือในกฎกติกา ค่านิยมชุมชนร่วมกันมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

แบบวัดการมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกันที่สร้างขึ้นมีข้อคำถาม จำนวน 14 ข้อ ประกอบด้วย 1 องค์ประกอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และตัดข้อคำถามที่มีค่า Item-objective congruence index: IOC ต่ำกว่า 0.50 จำนวน 4 ข้อ หลังจากนั้นนำแบบวัดไปทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพความเชื่อมั่นของแบบวัด พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.917 และทำการตัดข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมต่ำกว่า 0.30 ออก รวมทั้งตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย และข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ ออกไป โดยทำการตัดออกทีละข้อจนแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($CFI = 0.99$, $GFI = 0.99$, $RMSEA = 0.07$) ที่มี 1 องค์ประกอบ ซึ่งดัชนีความกลมกลืนผ่านเกณฑ์เกือบทุกตัว มีเพียงดัชนีของค่าสถิติ χ^2 เพียงตัวเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้วพบว่าทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงพบว่า $CR = 0.85$ และ $AVE = 0.59$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับ

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.73-0.79 และมีจำนวนข้อคำถามที่ปรับเปลี่ยนจำนวน 4 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดการมีกฏกติกาที่ยึดถือร่วมกัน

คำถาม 01 คนในชุมชนของฉันยอมรับกฎกติกาของชุมชน

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

คำถาม 02 ในชุมชนปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชนอยู่เสมอ

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

ช่วงที่ 3 การศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ในกลุ่มที่พบผลการวิจัยจากช่วงที่ 2 ว่า มีคะแนนธรรมาธิปไตยสูง และต่ำ จำนวน 2 แห่ง มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 8 คน จากชุมชนที่คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยมากที่สุด จำนวน 4 คน และจากชุมชนที่คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยน้อยที่สุด จำนวน 4 คน ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ปรากฏตามภาคผนวก ก

ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพการวัดของตัวแปรพหุระดับ

ในการวิจัยพระดับสิ่งสำคัญ คือ การตรวจสอบความเที่ยงตรงในการวัดตัวแปรพระดับ ซึ่งขั้นตอนที่ใช้ในการตรวจสอบนั้น เงิน แมทธิเออ และบลีส (Chen; Mathieu; & Bliese. 2004) ได้พัฒนากรอบความคิดของการตรวจสอบความเที่ยงตรงของการวัดตัวแปรพระดับขึ้นมา โดยแนวคิดนี้เกิดจากการผสมผสานแนวทางหลักของการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างกับ ความเจริญก้าวหน้าในหลักการของพระดับ ทฤษฎี และระเบียบวิธีวิจัย โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้เป็น แนวทางให้แก่นักวิจัยที่ศึกษาวิจัยพระดับได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงในการวัดตัวแปรพระดับ ต่อไป โดยการศึกษาที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้กับตัวแปรระดับกลุ่ม 5 ตัว คือ การถ่ายทอดวัฒนธรรมของ ชุมชน การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย การมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน การรับรู้ความสามัคคีของ ชุมชน และการรับรู้ความสามารถของทีม สามารถอธิบายขั้นตอน ดังนี้

ขั้น 1 การนิยามความหมายของตัวแปรที่ศึกษา (Construct definition)

ในการเขียนนิยามความหมายของมโนทัศน์ที่ศึกษาให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับระดับการวัดของตัวแปร (Level of analysis) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีที่ศึกษา มีความครอบคลุมในมิติ หรือองค์ประกอบ (Dimension) ในตัวแปรระดับกลุ่ม 5 ตัว คือ การถ่ายทอดวัฒนธรรมของ

ชุมชน การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย การมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน การรับรู้ความสามัคคีของชุมชน และการรับรู้ความสามารถของทีม รายละเอียดของนิยามความหมายของตัวแปรดังกล่าวปรากฏในบทที่ 2

ขั้น 2 การระบุธรรมชาติของตัวแปรระดับกลุ่ม (การสร้างคะแนนตัวแปร) (Articulation of the nature of the aggregate construct)

ในขั้น 2 การระบุธรรมชาติของตัวแปรระดับกลุ่มสามารถอธิบายการระบุธรรมชาติของตัวแปรได้ โดยตามแนวคิดของไคลน์ และโคโลสกี และตามแนวคิดของเจิน แมทธิเออ และบลีส์ (Klein; & Kozlowski. 2000: 33-34; Chen; Mathieu; & Bliese. 2004) ตัวแปรจัดอยู่ในรูปแบบ Shared properties ที่ลักษณะของตัวแปรเกิดจากการที่สมาชิกแต่ละคนมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ส่งผลให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน และเนื่องจากตัวแปรระดับกลุ่มที่ศึกษานี้จัดอยู่ในรูปแบบ Shared properties เป็นตัวแปรที่เกิดจากการรับรู้ร่วมกัน ดังนั้นก่อนที่จะสร้างคะแนนตัวแปรเป็นระดับกลุ่มได้นั้น จึงต้องทำการตรวจสอบว่าค่าคะแนนของสมาชิกที่อยู่ภายในกลุ่มในแต่ละคนมีความสอดคล้องหรือคล้ายคลึงกันเพียงพอที่จะนำไปรวมกันภายในกลุ่ม

ขั้น 3 การแสดงหลักฐานคุณภาพการวัดตัวแปรในแต่ละระดับ (Psychometric properties of constructs across levels of analysis)

ในขั้น 3 ของการแสดงหลักฐานคุณภาพการวัดตัวแปรระดับกลุ่ม ได้แก่ การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย การมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน การรับรู้ความสามัคคีของชุมชน และการรับรู้ความสามารถของทีม ผู้วิจัยจึงต้องทำการวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบว่าข้อมูลที่ได้จากสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนรายบุคคลจะสามารถอธิบายได้ทั้งระดับบุคคล และระดับกลุ่มหรือไม่ โดยการตรวจสอบโครงสร้างองค์ประกอบ (Factor structure) ความเชื่อมั่นของตัวแปรที่ศึกษา (Reliability) และการตรวจสอบความสอดคล้องภายในกลุ่ม (Inter-member agreement) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การตรวจสอบโครงสร้างองค์ประกอบ (Factor structure)

ในขั้นตอนของการตรวจสอบโครงสร้างองค์ประกอบ โดยเทคนิคที่นำมาใช้วิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขั้นพหุระดับ (Multilevel confirmatory factor analysis: MCFA) ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบของตัวแปรระดับบุคคล และระดับกลุ่มได้พร้อมกัน นอกจากนี้แล้วทำให้ทราบว่าตัวแปรการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย การมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน การรับรู้ความสามัคคีของชุมชน และการรับรู้ความสามารถของทีม ที่เก็บข้อมูลจากสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนรายบุคคลนั้นจะยังคงมีโครงสร้างองค์ประกอบตามทฤษฎีที่ระบุไว้ และสามารถอธิบายได้ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่มหรือไม่ นอกจากนี้แล้วข้อคำถามที่เก็บมาจากระดับบุคคลเมื่อนำมาศึกษาในระดับกลุ่มข้อคำถามเหล่านี้ข้อใดที่สามารถนำไปวัดตัวแปรระดับกลุ่มได้ เนื่องจาก

มีความเป็นไปได้ว่าโครงสร้างองค์ประกอบในการวัดระดับกลุ่มจะมีความแตกต่างจากโครงสร้างองค์ประกอบในการวัดระดับบุคคล อธิบายผลการวิเคราะห์ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับของการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน

ตาราง 4 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับการถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชน

ข้อคำถาม	ค่า	ระดับบุคคล/ภายในกลุ่ม				ระดับกลุ่ม/ระหว่างกลุ่ม			
	สหสัมพันธ์	(Within group: W)				(Between group: B)			
	ภายในชั้น (ICC)	(Standardized estimate)				(Standardized estimate)			
		β	SE	Z	P-value	β	SE	Z	P-value
CUL1	0.368	0.562	0.039	14.284	0.000	0.864	0.052	16.515	0.000
CUL3	0.134	0.509	0.047	10.749	0.000	0.774	0.123	6.296	0.000
CUL5	0.104	0.498	0.051	9.748	0.000	0.943	0.061	15.458	0.000
CUL6	0.161	0.594	0.046	12.837	0.000	0.666	0.087	7.683	0.000
CUL7	0.155	0.719	0.035	20.611	0.000	0.899	0.049	18.336	0.000
CUL10	0.193	0.742	0.032	22.875	0.000	0.866	0.060	14.505	0.000
CUL12	0.180	0.769	0.031	24.825	0.000	0.907	0.046	19.755	0.000

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ พบว่าแบบจำลองการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างหรือค่าสถิติมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดลจากค่า $\chi^2 = 56.759$, $df = 28$, $\chi^2/df = 2.027$, CFI = 0.977, TLI = 0.966 และ RMSEA = 0.036 จึงสามารถสรุปได้ว่าโครงสร้างองค์ประกอบตามทฤษฎีที่ระบุไว้ สามารถอธิบายได้ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม

1.2 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับของการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย

ตาราง 5 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย

ข้อคำถาม	ค่าสหสัมพันธ์ภายในชั้น (ICC)	ระดับบุคคล/ภายในกลุ่ม (Within group: W) (Standardized estimate)				ระดับกลุ่ม/ระหว่างกลุ่ม (Between group: B) (Standardized estimate)			
		β	SE	Z	P-value	β	SE	Z	P-value
MOD1	0.132	0.640	0.038	16.700	0.000	0.759	0.081	9.381	0.000
MOD3	0.092	0.481	0.057	8.455	0.000	0.934	0.098	9.555	0.000
MOD4	0.084	0.685	0.036	19.222	0.000	0.932	0.048	19.545	0.000
MOD5	0.104	0.741	0.031	23.536	0.000	0.947	0.041	23.143	0.000
MOD6	0.098	0.850	0.020	42.351	0.000	0.901	0.043	21.061	0.000
MOD7	0.097	0.798	0.025	31.384	0.000	0.909	0.044	20.488	0.000
MOD8	0.101	0.822	0.023	36.034	0.000	0.905	0.045	20.290	0.000
MOD10	0.072	0.752	0.031	24.162	0.000	0.904	0.055	16.494	0.000
MOD11	0.084	0.745	0.027	27.990	0.000	0.933	0.042	22.202	0.000

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ พบว่าแบบจำลองการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างหรือค่าสถิติมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดลจากค่า $\chi^2 = 123.472$, $df = 54$, $\chi^2/df = 2.286$, CFI = 0.974, TLI = 0.965 และ RMSEA = 0.041 จึงสามารถสรุปได้ว่าโครงสร้างองค์ประกอบตามทฤษฎีที่ระบุไว้ สามารถอธิบายได้ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม

1.3 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับของการมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับตามตาราง 6 พบว่าแบบจำลองการมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกันมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างหรือค่าสถิติมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดลจากค่า $\chi^2 = 9.391$, $df = 4$, $\chi^2/df = 2.348$, CFI = 0.990, TLI = 0.969 และ RMSEA = 0.042 จึงสามารถสรุปได้ว่าโครงสร้างองค์ประกอบตามทฤษฎีที่ระบุไว้ สามารถอธิบายได้ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม

ตาราง 6 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันนพทุกระดับการมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน

ข้อคำถาม	ค่าสหสัมพันธ์ภายในชั้น (ICC)	ระดับบุคคล/ภายในกลุ่ม (Within group: W) (Standardized estimate)				ระดับกลุ่ม/ระหว่างกลุ่ม (Between group: B) (Standardized estimate)			
		β	SE	Z	P-value	β	SE	Z	P-value
RUL5	0.799	0.692	0.047	14.808	0.000	0.856	0.089	9.666	0.000
RUL6	0.354	0.725	0.041	17.825	0.000	0.953	0.060	15.860	0.000
RUL7	0.440	0.782	0.038	20.740	0.000	0.826	0.073	11.270	0.000
RUL10	0.208	0.538	0.051	10.564	0.000	0.886	0.083	10.645	0.000

1.4 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันนพทุกระดับของการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน

ตาราง 7 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันนพทุกระดับการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน

ข้อคำถาม	ค่าสหสัมพันธ์ภายในชั้น (ICC)	ระดับบุคคล/ภายในกลุ่ม (Within group: W) (Standardized estimate)				ระดับกลุ่ม/ระหว่างกลุ่ม (Between group: B) (Standardized estimate)			
		β	SE	Z	P-value	β	SE	Z	P-value
SOC2	0.421	0.693	0.035	19.633	0.000	0.997	0.046	21.910	0.000
SOC3	0.220	0.790	0.038	21.054	0.000	0.986	0.039	25.013	0.000
SOC5	0.206	0.738	0.036	20.566	0.000	0.835	0.072	11.666	0.000
SOC6	0.204	0.620	0.050	12.334	0.000	-	-	-	-
SOC10	0.198	0.614	0.054	11.294	0.000	-	-	-	-
SOC11	0.178	0.752	0.045	16.614	0.000	-	-	-	-
SOC13	0.192	0.804	0.031	25.917	0.000	0.948	0.058	16.367	0.000
SOC15	0.233	0.709	0.053	13.415	0.000	0.924	0.084	10.962	0.000

จากตาราง 7 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ พบว่าแบบจำลองการรับรู้ความสามัคคีในชุมชนมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างหรือค่าสถิติมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดลจากค่า $\chi^2 = 109.059$, $df = 24$, $\chi^2/df = 4.544$, CFI = 0.943, TLI = 0.911 และ RMSEA = 0.068 (Schumacker; & Lomax. 2004: 82; Hair; et al. 2010) จึงสามารถสรุปได้ว่าโครงสร้างองค์ประกอบตามทฤษฎีที่ระบุไว้ตัวแปรการรับรู้ความสามัคคีในชุมชนในระดับบุคคลกับระดับกลุ่มมีความแตกต่างกัน โดยองค์ประกอบของตัวแปรการรับรู้ความสามัคคีในชุมชนในระดับกลุ่มมีจำนวนข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ซึ่งน้อยกว่าองค์ประกอบในระดับบุคคลจำนวน 3 ข้อ

1.5 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับของการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน

ตาราง 8 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน

ข้อคำถาม	ค่าสหสัมพันธ์ภายในชั้น (ICC)	ระดับบุคคล/ภายในกลุ่ม (Within group: W) (Standardized estimate)				ระดับกลุ่ม/ระหว่างกลุ่ม (Between group: B) (Standardized estimate)			
		β	SE	Z	P-value	β	SE	Z	P-value
PTE1	0.476	0.532	0.038	13.909	0.000	0.817	0.104	7.824	0.000
PTE6	0.191	0.627	0.042	14.981	0.000	0.924	0.049	18.827	0.000
PTE7	0.208	0.711	0.027	26.074	0.000	0.692	0.207	3.349	0.001
PTE8	0.194	0.759	0.031	24.316	0.000	0.934	0.036	25.885	0.000
PTE9	0.196	0.830	0.019	43.415	0.000	0.963	0.035	27.619	0.000
PTE10	0.168	0.751	0.025	29.651	0.000	0.926	0.051	18.164	0.000
PTE11	0.186	0.717	0.033	21.913	0.000	0.868	0.074	11.673	0.000
PTE14	0.089	0.545	0.040	13.637	0.000	0.793	0.105	7.519	0.000

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ พบว่าแบบจำลองการรับรู้ความสามารถของทีมี มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างหรือค่าสถิติมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดลจากค่า $\chi^2 = 67.033$, $df =$

40, $\chi^2/df = 1.676$, CFI = 0.981, TLI = 0.973 และ RMSEA = 0.030 จึงสามารถสรุปได้ว่า โครงสร้างองค์ประกอบตามทฤษฎีที่ระบุไว้ สามารถอธิบายได้ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม

2. ความเชื่อมั่นของตัวแปรระดับกลุ่ม (Reliability)

ในขั้นตอนที่ผ่านมาผู้วิจัยได้เสนอผลการตรวจสอบโครงสร้างองค์ประกอบตัวแปรระดับกลุ่มว่าจะยังคงมีโครงสร้างองค์ประกอบตามทฤษฎีที่ระบุไว้หรือไม่ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ ในขั้นต่อไปนี้ในการศึกษาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างแบบจำลองพหุระดับสิ่งสำคัญที่ต้องทำการศึกษา คือ การประมาณค่าความเชื่อมั่นของแบบจำลองพหุระดับ ซึ่งรูปแบบของการประมาณค่าความเชื่อมั่นพหุระดับที่ใช้ มีดังนี้ 1) Multilevel alpha: α (ความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบจำลองพหุระดับ) 2) Multilevel composite reliability: ω (ความเชื่อมั่นของคะแนนรวมของแบบจำลองพหุระดับ) 3) Multilevel maximal reliability: H

ตาราง 9 ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของตัวแปรระดับกลุ่ม

ตัวแปร	ค่าความเชื่อมั่น		
	Alpha (α)	Composite (ω)	Maximal (H)
การถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชนระดับบุคคล	0.831	0.809	0.853
การถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชนระดับกลุ่ม	0.979	0.978	0.998
การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยระดับบุคคล	0.964	0.974	0.981
การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยระดับกลุ่ม	0.843	0.967	0.992
การมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกันระดับบุคคล	0.789	0.785	0.831
การมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกันระดับกลุ่ม	0.879	0.867	0.854
การรับรู้ความสามัคคีของชุมชนระดับบุคคล	0.881	0.930	0.956
การรับรู้ความสามัคคีของชุมชนระดับกลุ่ม	0.969	0.970	0.981
การรับรู้ความสามารถของทีมระดับบุคคล	0.897	0.993	0.998
การรับรู้ความสามารถของทีมระดับกลุ่ม	0.850	0.869	0.912

จากตาราง 9 แสดงผลความเชื่อมั่นของตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของกลุ่มที่สมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 5 ตัวแปร มีองค์ประกอบของตัวแปรเป็นไปตามทฤษฎีทั้งระดับบุคคล และระดับกลุ่ม

3. ความสอดคล้องภายในกลุ่มของตัวแปรระดับกลุ่ม (Inter-member agreement)

ในขั้นของการตรวจสอบความสอดคล้องภายในกลุ่ม (Inter-member agreement) ของตัวแปรระดับกลุ่ม เป็นการตรวจสอบว่าค่าคะแนนของสมาชิกที่ได้ในแต่ละคนในตัวแปรที่ทำการศึกษามีความสอดคล้องหรือคล้ายคลึงกันเพียงพอที่จะนำไปรวมกันภายในกลุ่มได้หรือไม่ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ที่เรียกว่า $r_{wg(j)}$ ซึ่ง $r_{wg(j)}$ ผู้วิจัยได้ใช้ Multilevel modeling in R package (Bliese, 2006) ทำการวิเคราะห์ หากค่า $r_{wg(j)}$ อยู่ระหว่าง 0.00 - 0.30 แสดงว่าไม่มีความสอดคล้องกันในระดับกลุ่ม ค่าอยู่ระหว่าง 0.31 - 0.50 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันน้อยในระดับกลุ่ม ค่าอยู่ระหว่าง 0.51 - 0.70 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันปานกลางในระดับกลุ่ม ค่าอยู่ระหว่าง 0.71 - 0.90 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันมากในระดับกลุ่ม และค่าอยู่ระหว่าง 0.91 - 1.00 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันมากที่สุดในระดับกลุ่ม (LeBreton; & Senter, 2008: 836) ผลการวิเคราะห์ $r_{wg(j)}$ แสดงดังตาราง 10

ตาราง 10 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในกลุ่มของตัวแปรระดับกลุ่ม

ตัวแปร	$r_{wg(j)}$
การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน	0.971
การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย	0.978
การมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน	0.930
การรับรู้ความสามัคคีของชุมชน	0.969
การรับรู้ความสามารถของทีม (ศพค.)	0.978

จากตาราง 10 แสดงผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในกลุ่มของตัวแปรระดับกลุ่มพบว่า ตัวแปรระดับกลุ่มทุกตัวแปร มีค่า $r_{wg(j)}$ หรือมีค่าความสอดคล้องภายในกลุ่มมากกว่า 0.90 แสดงว่าคะแนนที่เก็บจากสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแต่ละคนภายในกลุ่มเดียวกันมีความสอดคล้องกันตามเกณฑ์การตัดสินตามที่ได้ระบุไว้

ขั้น 4 การตรวจสอบความแปรปรวนของตัวแปรระหว่างกลุ่ม (Construct variability between units)

ในการตรวจสอบความแปรปรวนของตัวแปรระหว่างกลุ่มของตัวแปรระดับกลุ่ม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass correlation coefficient: ICC_s) ได้แก่ $ICC(1)$ และ $ICC(2)$ ค่า $ICC(1)$ นั้นเป็นการพิจารณาว่าความแปรปรวนที่เกิดจากความแตกต่างของคะแนนระหว่างกลุ่มมีมากหรือน้อยเพียงใด เมื่อเทียบกับความแตกต่างของคะแนนที่เกิดขึ้นทั้งหมด เกณฑ์การพิจารณาค่า $ICC(1)$ คือ ควรจะมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.05 ขึ้นไป ส่วนค่า $ICC(2)$ เป็น

การประเมินความเชื่อมั่น (Reliability) ของคะแนนเฉลี่ยที่สร้างจากคะแนนของสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ (Klein; et al. 2000: 518) พิจารณาค่า $ICC(2)$ คือ ควรจะมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ $ICC(1)$ และ $ICC(2)$ แสดงดังตาราง 11

ตาราง 11 ผลการตรวจสอบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของตัวแปรระดับกลุ่ม

ตัวแปร	$ICC(1)$	$ICC(2)$
การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน	0.337	0.667
การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย	0.282	0.607
การมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน	0.298	0.625
การรับรู้ความสามัคคีของชุมชน	0.263	0.584
การรับรู้ความสามารถของทีม (ศพค.)	0.292	0.618

จากตาราง 11 แสดงผลการตรวจสอบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของตัวแปรระดับกลุ่ม โดยการพิจารณาค่า Intraclass correlation coefficient (ICC_s) พบว่าตัวแปรระดับกลุ่มมีค่า $ICC(1)$ ระหว่าง 0.263 – 0.337 โดยตัวแปรทุกตัวมีค่า $ICC(1)$ มากกว่า 0.05 ตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนค่า $ICC(2)$ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.584 – 0.667 โดยทุกตัวแปรมีค่า $ICC(2)$ น้อยกว่า 0.70 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การที่ค่า $ICC(2)$ ต่ำนั้นเนื่องมาจากค่า $ICC(2)$ ขึ้นกับขนาดของจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มโดยเฉลี่ย (Bliese. 2000) ซึ่งในงานวิจัยนี้มีสมาชิกภายในกลุ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 จึงมีผลทำให้ค่า $ICC(2)$ ต่ำ แต่ถึงแม้ว่าผลการวิจัยจะมีค่า $ICC(2)$ ต่ำกว่าเกณฑ์แต่เมื่อพิจารณาทฤษฎีร่วมกันกับดัชนี $r_{wg(j)}$ และค่า $ICC(1)$ สามารถสรุปได้ว่าทุกตัวแปรมีความแปรปรวนระดับกลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธี ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ส่วนการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย พร้อมทั้งขอหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ค)

2. จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และนำแบบวัดไป

ดำเนินการเก็บข้อมูล พร้อมกับจดหมายขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล และหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ไปยื่น เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

3. ประสานกับผู้ช่วยนักวิจัย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด โดยผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสอบถามที่จัดเตรียมไว้ให้กลุ่มตัวอย่างตอบ โดยให้กลุ่มตัวอย่างบรรจุแบบสอบถามและปิดผนึกซองแล้วส่งคืนให้ผู้ประสานการจัดเก็บข้อมูล แล้วผู้ประสานงานจัดส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์

4. หลังจากได้แบบสอบถามคืนมาแล้ว ผู้วิจัยจะนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ ก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผู้วิจัยเตรียมประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้วิจัยจัดส่งเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย (Participant information sheet) และหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed consent form) แนบไปกับส่วนหน้าของแบบสอบถาม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย และทราบสิทธิของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

2. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยส่งแบบสอบถาม และหนังสือยินยอมเข้าร่วมการวิจัยคืนที่ผู้ประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ในการส่งแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยใส่หนังสือยินยอมเข้าร่วมการวิจัยเมื่อลงนามเรียบร้อยแล้ว พร้อมแบบสอบถามบรรจุลงในซองสีน้ำตาล และปิดผนึกให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันการละเมิดความลับ และความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัย

3. ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย และสิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลทราบ พร้อมทั้งให้ผู้วิจัยแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed consent form)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยการวิเคราะห์เชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและลักษณะตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปร ค่าความโด่ง

1.2 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด โดยการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลจากค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นจากข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย และข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เพื่อพิจารณาความแตกต่างของค่าความเที่ยงของตัวแปรแต่ละตัว และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดยใช้โปรแกรม LISREL

1.3 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดพหุระดับ เพื่อพิจารณาระดับการวิเคราะห์ของข้อมูล โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

1) การตรวจสอบโครงสร้างองค์ประกอบ (Factor Structure) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ (Multilevel Confirmatory Factor Analysis: MCFA) ด้วยโปรแกรม Mplus

2) การประมาณค่าความเชื่อมั่นของแบบจำลองพหุระดับ (Reliability) 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) ความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบจำลองพหุระดับ (Multilevel Alpha : α) (2) ความเชื่อมั่นของคะแนนรวมของแบบจำลองการวัดพหุระดับ (Multilevel Composite Reliability : ω) และ (3) ความเชื่อมั่นสูงสุดของแบบจำลองพหุระดับ (Multilevel Maximal Reliability : H)

3) การตรวจสอบความสอดคล้องของคะแนนภายในกลุ่ม (Agreement) ซึ่งในการวิจัยนี้ใช้การทดสอบความสอดคล้องโดยใช้โปรแกรม R version 3.1.0 Package

4) การทดสอบค่าสหสัมพันธ์ภายในชั้นของตัวแปร (Intraclass Correlation Coefficient : ICCs) ซึ่งประกอบด้วยค่า ICC(1) และ ICC(2)

1.4 ทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์โดยใช้เทคนิควิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับ (Multilevel Structural Equation Modeling, MSEM) และวิเคราะห์อิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ได้แก่ ด้วยการสร้างรหัส วิเคราะห์ถอดความ (Coding and thematic analysis) การวิเคราะห์ภายใน และข้ามกรณีศึกษา (Within-case and across-case theme development) และ Cross-thematic analysis

3. นำผลการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ กับผลการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์เชิงประจักษ์ร่วมกันเพื่ออธิบายความเชื่อมโยงของผลการศึกษาในเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งการนำเสนอผลการวิจัยในบทนี้แบ่งเป็น 3 ช่วง ตามช่วงเวลาดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัยช่วงที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน
2. ผลการวิจัยช่วงที่ 2 การวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับอิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย
3. ผลการวิจัยช่วงที่ 3 ผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่มีต่อการพัฒนาครอบครัวในชุมชน
4. ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของผลการวิจัยเชิงปริมาณกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะ และผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ผลการวิจัยช่วงที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตย

การดำเนินการวิจัยช่วงที่ 1 เป็นการพัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาเครื่องมือวัดธรรมาธิปไตย สำหรับการดำเนินการวิจัยช่วงที่ 2 ต่อไป โดยการดำเนินการในช่วงที่ 1 นี้ จะเป็นการวิเคราะห์นิยามและลักษณะสำคัญของธรรมาธิปไตย ร่วมกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สนับสนุนให้เกิดธรรมาธิปไตย บทบาทและภารกิจของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องในการทำงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในประเด็นเกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบของธรรมาธิปไตย ตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้สอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในช่วงนี้ เริ่มจากการทบทวนแนวคิดของธรรมาธิปไตยเชิงนามธรรม โดยการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แล้วกำหนดเป็นองค์ประกอบ/มิติของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จากนั้นจึงมากำหนดเป็นตัวบ่งชี้

ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยการวิเคราะห์ร่วมกับลักษณะและบทบาทภารกิจการพัฒนาครอบครัวในชุมชนของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนแนวคิดธรรมาธิปไตยจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากผลการศึกษาความหมาย และองค์ประกอบของธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน (จรีพร ภิบาลจันทร์. 2554)

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความหมาย และองค์ประกอบของธรรมาธิปไตยจากพระไตรปิฎก และแนวคิดธรรมาธิปไตยของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต. 2549) รวมทั้งประเด็นเกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบ และหลักธรรมที่สะท้อนถึงลักษณะธรรมาธิปไตยสำหรับการทำงานด้านการพัฒนาครอบครัว ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่มีลักษณะสำคัญในการสะท้อนคุณลักษณะของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจากเอกสารทางวิชาการ ร่วมกับการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยจัดทำ (ร่าง) ตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จากผลการวิเคราะห์หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ได้จากเอกสารทางวิชาการร่วมกับการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ประเมินตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และประเมินความสอดคล้องความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยช่วงนี้ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ด้านรัฐศาสตร์ และด้านการพัฒนาชุมชน จำนวน 9 คน ประกอบด้วย พระภิกษุสงฆ์ อาจารย์และนักวิชาการ ที่มีความเชี่ยวชาญในการเผยแพร่หลักธรรมทางพุทธศาสนา ทั้งด้านการสอน หรือการเผยแพร่หลักธรรมทางพุทธศาสนาผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดรายการวิทยุ หรือการเขียนหนังสือ/ตำรา โดยมีประสบการณ์ในด้านที่เกี่ยวข้องมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี

ตาราง 11 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลการวิจัยช่วงที่ 1

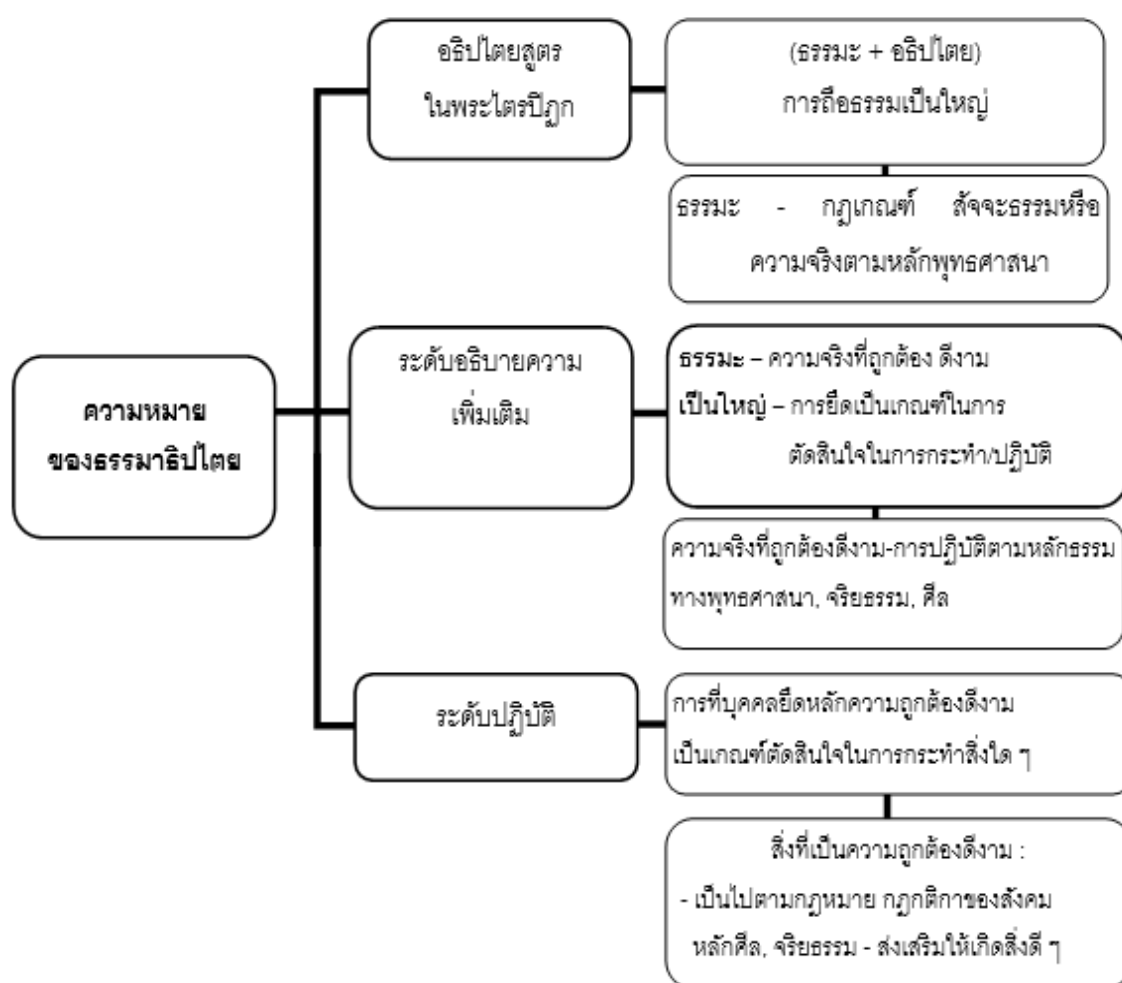
ผู้ให้ข้อมูล	สถานภาพ/อาชีพ	ความเชี่ยวชาญ	ประสบการณ์
คนที่ 1	อาจารย์	พุทธศาสนา	40 ปี
คนที่ 2	พระสงฆ์	พุทธศาสนา	25 ปี
คนที่ 3	อาจารย์	รัฐศาสตร์	36 ปี
คนที่ 4	พระสงฆ์	พุทธศาสนา, การพัฒนาชุมชน	39 ปี
คนที่ 5	พระสงฆ์	พุทธศาสนา, รัฐศาสตร์	42 ปี
คนที่ 6	นักวิชาการ	พุทธศาสนา	16 ปี
คนที่ 7	อาจารย์	พุทธศาสนา, ปรัชญา	33 ปี
คนที่ 8	พระสงฆ์	พุทธศาสนา, การพัฒนาชุมชน	29 ปี
คนที่ 9	พระสงฆ์	พุทธศาสนา	22 ปี

การนำเสนอผลการวิจัยช่วงที่ 1 แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ความหมายและองค์ประกอบของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน 2) ผลการวิเคราะห์หลักกรรมทางพุทธศาสนาที่สนับสนุนการมีธรรมาธิปไตยและบทบาทภารกิจด้านการพัฒนาครอบครัวในชุมชนของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และ 3) ตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีรายละเอียดผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ความหมายและองค์ประกอบของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

จากการศึกษาเพื่อกำหนดความหมายและองค์ประกอบของธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน (จรีพร ภิมาลจันทร์. 2554) ที่ทำการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสนา จำนวน 7 คน พบว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ

ธรรมาธิปไตยที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่ นั้น เป็นการศึกษาความหมายตามพระไตรปิฎก คือ การศึกษาเกี่ยวกับอริยสัจธรรม การศึกษาความหมายของธรรมาธิปไตยที่ศึกษาเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย ในลักษณะของการอธิบายความในระดับปฏิบัติมีไม่มากนัก โดยผลการศึกษาพบว่า ความหมายของธรรมาธิปไตยในผู้นำชุมชน (ภาพ 2) หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่ยึดหลักการของความถูกต้องดีงาม เป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการกระทำสิ่งใด และการกระทำนั้นเป็นไปตามกฎกติกาของสังคม ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมในตัวบุคคล และสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้กับสังคม โดยธรรมาธิปไตยมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ 1) มีปัญญา คือ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีปัญญารู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์ และพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผล และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ภาพประกอบ 2 ความหมายของธรรมาธิปไตย

ที่มา: จุริพร ภิบาลจันทร์. (2554). การศึกษาและกำหนดความหมายของธรรมาธิปไตยในผู้นำชุมชน. หน้า 37

2) มีหลักการ ไม่ตามกระแส คือ มีหลักการ มีเหตุผลที่เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับ ยึดหลักธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ไม่เป็นคนหลักลอย โอนเอนตามกระแส 3) ไม่มีอคติ คือ ไม่ลำเอียงในการบริหารงาน มีความเที่ยงตรง คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่ยึดอารมณ์ความรู้สึกของตนเองเป็นใหญ่ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และ 4) รักความถูกต้องดีงาม ปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงาม คือ ศรัทธา/เชื่อมั่นในความดี ความเป็นจริงตามกฎหมายธรรมชาติ มีศีล มีธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ซื่อตรงในการทำงาน ยึดถือความถูกต้องดีงาม (ทั้งในระดับความคิด และการกระทำ) ไม่ทำอะไรเพื่อประโยชน์เฉพาะของตนเอง ไม่ทำอะไรเพื่อเฉพาะพวกพ้องของตน

ผลการวิเคราะห์ความหมายของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนา

ครอบครัวในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความหมายธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน สรุปได้ว่า ธรรมาธิปไตย คือ หลักการตัดสินใจในการกระทำหรือปฏิบัติโดยมีจิตสำนึกของคุณงามความดี ซึ่งยึดความถูกต้องชอบธรรมเป็นหลัก

“...ธรรมาธิปไตยคือหลักการที่ใช้ความถูกต้องดีงาม ในการตัดสินใจในการทำอะไรก็ตาม...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

“...ธรรมาธิปไตยคืออะไร จิตสำนึกของคุณงามความดีเป็นหลัก ถ้าเมื่อไหร่ก็ตามจิตสำนึกในคุณงามความดี ไม่เป็นหลักในใจ ไม่มั่นคงในใจ ธรรมาธิปไตยเกิดไม่ได้นะ อะไรคือคุณงามความดี ความรักที่บริสุทธิ์ความรู้สึกสงสารคนอื่น ...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

ส่วนความถูกต้องดีงามตามหลักธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน คือ การปฏิบัติหรือแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งคือการปฏิบัติตามกฎหมาย และกระทำที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์กฎกติกาของสังคม รวมทั้งมีมิติของความเอื้อเพื่อเกื้อกูล เสียสละ มีความเอื้ออาทรต่อคนในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขของคนในชุมชน

“...ความถูกต้องดีงาม ต้องสอดคล้องกับธรรมชาติ คือสอดคล้องกับกฎกติกาของสังคม อยู่ในกฎเกณฑ์กติกาของสังคม อย่างกฎหมายก็เป็นเหตุผลตามธรรมชาติ เป็นตัวย่อยของระบบธรรม...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์)

“...ตัวธรรมาธิปไตยจึงถูกดึงมาเพื่อเติมเต็มคำว่าโลกาธิปไตย หรือ ประชาธิปไตย มันไม่ได้หมายความว่าตัวธรรมาธิปไตยขัดแย้งกับตัวประชาธิปไตย แต่มันหมายความว่าสภาวะธรรมที่ธรรมาธิปไตยมันมีมิติของความหมายที่ไม่ใช่มีแค่ หลักการ แต่มีมิติของความหมายอะไรบางอย่างที่เป็นสภาวะธรรมที่จะต้องเกื้อกูล ต่อความเสียสละ เกื้อกูลต่อความรัก ความเมตตา อาหารกัน ...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/ปรัชญา)

“...ธรรมาธิปไตย ก็คือ การถือเอาความถูกต้อง ความชอบธรรม ความลงตัว ด้วยความชอบธรรม ความเกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ การปกครอง การ บริหาร การเป็นผู้นำ โดยมีธรรมเป็นใหญ่ มีความถูกต้องชอบธรรมเป็นบรรทัด ฐาน มีเป้าหมาย คือประโยชน์และความสุขมวลรวม...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา/การพัฒนาชุมชน)

ดังนั้น ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง จิตสำนึก ของคุณงามความดี ที่บุคคลยึดเป็นหลักการตัดสินใจในการกระทำหรือปฏิบัติด้วยความถูกต้องชอบ ธรรมตามกฎหมาย อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์กฎกติกาของสังคม ตลอดจนมีความเอื้อเพื่อเกื้อกูล เสียสละ เอื้ออาทรต่อคนในชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขของคนในชุมชน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนา ครอบครัวในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะของธรรมาธิปไตย ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่า คุณลักษณะของการตัดสินใจที่ยึดถือความ ถูกต้องดีงาม เป็นองค์ประกอบร่วมกันหรือเป็นปัจจัยที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน หรือเป็นปัจจัย ที่เกี่ยวเนื่องกัน มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีปัญญา 2) มีหลักการ 3) ไม่มีอคติ และ 4) รัก และ ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 มีปัญญา การมีปัญญา คือ การมีความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องต่าง ๆ ใน ชุมชนของตนเอง โดยในกลุ่มของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำเป็นต้องมีความรู้ เกี่ยวกับงานการป้องกัน แก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน

“...ความรู้ความเข้าใจนี้ก็เป็นปัญญาในระดับโลกียะ หรือระดับโลก ๆ ส่วน ปัญญาในระดับโลกุตระหรือระดับเหนือโลก ไม่ได้ใช้คำว่าความรู้ความเข้าใจแล้ว แต่ คือการหยั่งรู้ที่เป็นประสาทสัมผัส ประสบการณ์ เหนือกว่าการหยั่งรู้คือญาณ

ความหมายที่รู้ในระดับความเข้าใจ ความคิด เป็นความรู้ระดับทางโลกที่ทางพุทธศาสนาสนใจใช้เท่านั้นเอง...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

“...เรื่องของความรู้ เรื่องของความจริง เรื่องความเห็น ถ้าเราจัดหมวดหมู่ อันนี้จะอยู่ในส่วนของปัญญา ที่นี้คำว่าปัญญา หรือ ธรรมก็มีมิติที่ต่างกัน ระดับของปัญญาเค้ามองว่าเรื่องปัญญาที่เป็นระดับที่เรายังไม่รู้หรือมีประสบการณ์กับตัวเอง มันก็ยังเป็นแค่ความเชื่อ...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา/ปรัชญา)

องค์ประกอบที่ 2 มีหลักการ หลักการทำงานสำหรับคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน คือ การยึดหลักความถูกต้องเป็นหลักในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชน ยึดหลักของความเสียสละ แบ่งปัน เมตตา เอื้ออาทร และเรียนรู้ร่วมกัน

“...หลักการคือการมีหลักยึดอะไรซักอย่าง อันนี้ก็คือการยึดธรรมหรือความถูกต้องเป็นหลัก จึงต้องมากำหนดลงไปว่าคืออะไรบ้าง ต้องดูสภาพกิจกรรมขององค์กร หรือชุมชนที่เราต้องการศึกษา...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา)

“...คือเราจะใช้คำว่าหลักการเราต้องนิยามว่ายึดความจริง หรือความถูกต้องเป็นหลักในการดำเนินงานหรือกิจกรรม...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์)

“...หลักการในความหมายในทางพุทธศาสนาไม่มีคำเฉพาะ คำว่าหลักธรรมาธิปไตย คือว่าหลักการอันนั้นจะต้องเกี่ยวพัน เกี่ยวลให้คนเกิดสภาวะที่เกิดกุศลธรรม ไม่ใช่อกุศลธรรม กุศลธรรมคืออะไร ก็คือเรามีการเสียสละ แบ่งปัน ด้วยความเมตตา อาทร เกิดความรู้ร่วมกัน ในขณะที่อกุศลคือการเห็นแก่ตัว และมุ่งที่จะเอาประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา/การพัฒนาชุมชน)

องค์ประกอบที่ 3 การไม่มีอคติ อคติคือลำเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งเพราะอิทธิพลของความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง อาจมาเนื่องมาจากความไม่รู้ รวมทั้งความกลัวกลัวว่าจะมีคนไม่ชอบ กลัวเสียชื่อเสียง เป็นต้น ตัวอย่างของการมีอคติเช่น เมื่อมีการจัดกิจกรรมเราให้คนหนึ่งเข้าร่วมกิจกรรมเพราะเราชอบเขา และเราไม่ให้อีกคนหนึ่งเข้าร่วมกิจกรรมเพราะเราไม่ชอบคนนั้น ซึ่งกิจกรรม

เหล่านั้นอาจจะจัดขึ้นไม่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ควรได้รับการพัฒนาหรือช่วยเหลือ ดังนั้น ในการทำสิ่งใดก็ตามจึงไม่ยึดเพียงอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองเป็นใหญ่ โดยไม่ยอมให้อิทธิพลของความชอบ ความไม่ชอบ ความกลัว และความไม่รู้ของตนเอง เข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการทำงาน หรือการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นตัวสะท้อนถึงการไม่มีอคติ ตัวตัวอย่างความคิดเห็นของการมีอคติ และไม่มีอคติต่อไปนี้

“...การไม่มีอคติ คือ ไม่เอาตัวเราไปเป็นใหญ่ เพราะว่าตัวเราก็จะเอียงไป ถ้าเรารัก ชอบใคร เราก็คจะไปทางนั้น เป็นกระบวนเหล่านี้จึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อน อย่างเช่นเรื่องศรัทธาก็เป็นเรื่องภายในใจเราล้วน ๆ เลย เล็กเชื่อ เชื่อมั่นในตัวเอง ถึงเกิดศรัทธา...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา/ปรัชญา)

“...อคติหมายถึงลำเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งเพราะอิทธิพลของความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

“...ตัวอย่างของการมีอคติ สมมติว่าเรากำลังพูดถึงเรื่องการให้เข้าร่วมกิจกรรม การให้นาย ก เข้าร่วมกิจกรรมเพราะเราชอบ หรือการที่เราไม่ให้นาย ข เข้ามาเพราะเกลียดเค้า...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชน)

“...คำว่า กลัว มันมีความหมายที่ลึกอยู่แล้ว เช่น กลัวจะเสียผลประโยชน์ กลัวจะเสียคะแนน กลัวว่าเค้าจะไม่รักเรา กลัวจะเสียชื่อ กลัวว่าเค้าจะนิโทษ กลัวว่าเค้าจะไม่ชอบ แต่มันไม่ได้หมายความว่าเค้าจะฆ่าหรือกลัวอิทธิพลเค้าอย่างเดียว...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์)

“...หลง อาจจะเป็นหลงผิด หลงกล หลงคารม หลงคำพูด หลงบุคลิกลักษณะของคน...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

“...คำว่า หลง มีความหมายกว้าง หลงเพราะรู้มาผิดก็ได้ หรือได้ข้อมูลมาผิด หรือศึกษามาผิด แต่ตอนนั้นเค้าไม่รู้ว่ามันผิดหรือมันถูก พอได้ข้อมูลที่ได้มา มันอาจจะผิด แต่เค้าก็เลยทำอีกอย่างหนึ่ง บางทีข้อมูลที่ได้มามันผิด แต่ทำถูก...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

องค์ประกอบที่ 4 รัก และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ความรัก คือ ความเมตตา ความเสียสละ ปรารถนาดีต่อผู้อื่น ส่วนการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม คือ การทำงานหรือปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูล ช่วยแก้ปัญหาเพื่อให้คนในชุมชนมีความสุข

“...ความรักในทางพุทธศาสนาเป็นความเมตตา ความเสียสละ แต่ความรักตามแบบชาวบ้านเป็นเรื่องอารมณ์ สมองตัวเอง เข้าหาตัวเอง เพื่อตนเอง...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

“...ถ้ามองด้านหนึ่งก็คือช่วยให้เค้ามีความสุข อีกด้านหนึ่ง คือช่วยให้เค้าพ้นทุกข์ หรือช่วยแก้ปัญหาให้เค้า มันต่างกันตรงพยัญชนะ ตรงถ้อยคำ แต่เป้าหมายหรือนัยยะเป็นอันเดียวกัน...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/ปรัชญา)

ผลการวิเคราะห์หลักธรรมทางพุทธศาสนากับและบทบาทภารกิจการพัฒนาครอบครัวกับการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ผลการวิจัยในช่วงนี้เป็นการวิเคราะห์ลักษณะสำคัญหรือองค์ประกอบของธรรมาธิปไตยตามแนวคิดทางพุทธศาสนา และบทบาทภารกิจด้านการพัฒนาครอบครัวของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อค้นหาหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สะท้อนถึงการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวชุมชน โดยใช้แนวคิดธรรมาธิปไตยของพระธรรมปิฎก (2541) ลักษณะสำคัญของธรรมาธิปไตย มี 4 ประการ คือ 1) มีหลักการไม่คล้อยตามกระแส ถือเอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และความเป็นไปตามเหตุและผล 2) รู้จักใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลและสภาพการณ์เป็นจริงในสังคม และเพื่อให้เข้าใจถึงหลักการของความจริง ความถูกต้องดีงาม และเหตุผลในเรื่องนั้น ๆ เพื่อที่จะส่งผลให้สามารถรักษาหลักการของความจริง และความถูกต้องไว้ได้ 3) มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ และสุจริตใจ ในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปตามอคติ 4) รักธรรม รักความจริง และรักความถูกต้องดีงาม โดยทำอะไรให้มุ่งถึงธรรมและเป็นไปตามธรรม พร้อมทั้งพิจารณาความจริงและความถูกต้องดีงามประกอบกันไปด้วย นอกจากนี้ ไม่ควรยึดถือตัวตนทั้งในแง่ของเกียรติยศและศักดิ์ศรี ซึ่งจะทำให้เป็นคนที่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ได้จริง และไม่มีความสามารถในการทำกิจกรรม ซึ่งประการสุดท้ายนี้ถือเป็นตัวตัดสินความเป็นธรรมาธิปไตยในแง่ของการปฏิบัติเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามคุณลักษณะทั้ง 4 ประการยังต้องปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้เกิดธรรมาธิปไตย ไม่สามารถที่จะเลือกปฏิบัติเพียงบางข้อได้

โดยดำเนินการวิเคราะห์ร่วมกับการพิจารณาบทบาทภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งลักษณะของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นการรวมกลุ่มกันของแกนนำในชุมชน

เพื่อเป็นอาสาสมัครในรูปแบบคณะกรรมการ (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. 2547) โดยมีจุดมุ่งหมายหลักในการเป็นศูนย์กลางในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไข ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ ครอบครัว ให้คำแนะนำ ประกอบด้วย ตัวแทนองค์กร/กลุ่มในชุมชน และตัวแทนเครือข่ายครอบครัว ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและการสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านวิชาการขององค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล/กรุงเทพมหานคร และยังมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ คือ 1) เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในลักษณะบูรณาการจากทุกภาคส่วนในสังคม 2) เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีศูนย์รวมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชน 3) เพื่อสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันครอบครัว ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีภาระหน้าที่หลัก 4 ด้าน ดังนี้ 1) สำรวจปัญหาและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพครอบครัว สตรี เด็ก และเยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหาคือครอบครัวในชุมชน 2) ส่งเสริมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งกลุ่มก่อนสมรส กลุ่มครอบครัวปกติ และกลุ่มครอบครัวหย่าร้าง 3) จัดบริการให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานของภาครัฐและองค์กรเอกชนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาคือครอบครัว 4) ส่งเสริมให้ครอบครัวสร้างเครือข่ายในการเอื้อเพื่อเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง การปกครอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่สะท้อนถึงการมีธรรมาธิปไตยในการดำเนินงานด้านการพัฒนาครอบครัวในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่า คุณลักษณะของการตัดสินใจที่ยึดถือความถูกต้องดีงามในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีปัญญา 2) มีหลักการ 3) ไม่มีอคติ และ 4) รัก และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 มีปัญญา การมีปัญญา คือ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับงานการป้องกัน แก้ไขปัญหาคือครอบครัวในชุมชน โดยคุณลักษณะที่สะท้อนถึงการมีปัญญาในการทำงานด้านการพัฒนาครอบครัวในชุมชน คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจะต้องรู้เรื่อง รู้เหตุการณ์ รู้เรื่องของหน่วยงาน รู้สภาพของชุมชน สามารถที่จะคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในการดำเนินงาน โดยต้องสามารถวิเคราะห์ ประมวลผล สรุปผล และนำไปสู่การตัดสินใจได้ ดังตัวอย่างความคิดเห็นดังต่อไปนี้

“...สัปปริสธรรม 7 ก็ใช้อธิบายปัญญาได้ในระดับทั่ว ๆ ไป อย่างเช่น 2 ข้อ แรกเราก็นำมารวมเป็น 1 ข้อ รู้เรื่อง รู้เหตุการณ์ รู้อะไรเนี่ย คือเราทำงานอยู่ในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเรารู้เรื่อง รู้เหตุการณ์ของหน่วยงานนั้น รู้เรื่อง รู้เหตุการณ์ รู้กิจการ แล้วอรรถัตถ์ และมัตถัตถ์ จริง ๆ เป็นอันเดียวกันคือรู้ตัวเอง มีความสามารถแค่ไหน รู้ว่าตัวเองอยู่ในฐานะไหน รู้ว่าตัวเองกำลังทำอะไร ส่วน กาลัญญนี้ก็รู้กาลเทศะ รู้จักว่าอะไรควรอะไรไม่ควร แล้วอันสุดท้ายก็คือ รู้คน ประสี ท่านหมายถึงรู้ที่ประชุม บุคคลก็คือรู้ปัจเจก ก็คือรู้เรื่องคนนั่นเอง รู้ว่าใครเป็นใคร รู้ว่าใครเหมาะกับงานอะไร ใครทำอะไรได้ทำอะไรไม่ได้ รู้เรื่องคน สรุปจาก 7 ก็จะเหลือแค่ 4 ...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

“...อาจจะสรุปและเรียงลำดับ ได้ว่า กาลัญญ คือ รู้เหตุ รู้สถานการณ์ รู้สภาพ มัตถัตถ์ รู้ผล เป็นเรื่องรู้เหตุรู้ผล อรรถัตถ์ก็คือ รู้สมรรถนะ สถานภาพ ของตนเอง รู้จักประมาณตน ควรทำแค่ไหน ควรทำอย่างไร กาลัญญ รู้จังหวะ รู้โอกาส รู้ว่าควรทำหรือไม่ทำ ทำมากทำน้อย ทำช้าทำเร็ว ประสี คือรู้ชุมชน บุคคล หมายถึงรู้แต่ละบุคคล ชุมชนภาพรวม ดูกลุ่ม ดูว่าเค้ากำลังทำอะไรอยู่ คือถ้าเราทำงานเป็นหมู่คณะ เราก็ต้องรู้ว่าหมู่คณะเราเป็นอย่างไร ถ้าทำในชุมชน ก็ต้องรู้ว่าชุมชนเราเป็นอย่างไรประเภทนี้ ...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

“...ความจริงตัวปัญญามันจะไม่ใช่แค่รู้ข้อมูล แต่เป็นความลุ่มลึกในการที่จะเข้าใจความหมายในการที่จะให้สิ่งที่นั่นเป็นข้อมูลนี้ มันเป็นความรู้ คือถ้าเรารู้ว่า มันมีข้อมูลเป็นอย่างไร ปกติ คนจะมีความเข้าใจว่าการเอ่ยถึงข้อมูลได้เป็นความรู้ แล้วเนี่ยใช้หรือ ข้อมูลควรจะเป็นข้อเท็จจริงที่เรารับรู้ ทำให้เราใคร่ครวญ ครุ่นคิด จนกระทั่งเราสามารถที่จะสรุปออกมาทำให้เกิดการหยั่งถึงความหมายในเชิงปฏิบัติการ มันต้องนำไปสู่การตัดสินใจ การประมวล สรุปผล วิเคราะห์ได้สังเคราะห์ได้...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/ปรัชญา)

โดยสรุปแล้วการกำหนดตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตามองค์ประกอบที่ 1 มีปัญญา พิจารณากำหนดตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม 7

องค์ประกอบที่ 2 มีหลักการ หลักการทำงานสำหรับคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน คือ การยึดหลักความถูกต้องเป็นหลักในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชน ยึดหลักของความเสียสละ แบ่งปัน เมตตา เอื้ออาทร และเรียนรู้ร่วมกัน โดยคุณลักษณะที่จะสะท้อนถึงการมีหลักการในการทำงานพัฒนาครอบครัวของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน คือ จะต้องมียุทธวิธีการทำงานที่ยึดกฎหมาย กฎระเบียบ หลักนิติธรรมที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยอมรับในความแตกต่างของบุคคลในเรื่องของความสามารถที่ต่างกัน หน้าที่ที่ต่างกัน สภาพที่ต่างกัน การทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ ปฏิบัติงานโดยเคารพสิทธิของผู้อื่น คำนึงถึงประโยชน์ของชุมชน ดังตัวอย่างความคิดเห็นดังต่อไปนี้

“...นิติธรรมหมายถึง 2 ระดับ ระดับแรกคือ ตรงต่อสภาพความเป็นจริง ระดับที่ 2 หมายถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยอมรับได้ ไม่ใช่ต้องเท่ากัน เช่นว่าคนหนึ่งทำงานวันหนึ่งอาจจะได้สิบได้ร้อย คนที่เกี่ยวข้องยอมรับได้ อาจจะยอมรับความสามารถที่ต่างกัน ยอมรับในหน้าที่ที่ต่างกัน ยอมรับในผลกำลังที่ลงไปไม่เท่ากัน ยอมรับได้ นั้นเรียกว่านิติธรรม ไม่ได้หมายความว่าต้องเท่ากันหมด ซึ่งมันเป็นไปไม่ได้...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/ปรัชญา)

“...ที่นี้ปัจจุบันเราพูดถึงเรื่องสิทธิเลย ไม่พูดถึงเรื่องหน้าที่เลย และทางพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าจะพูดถึงหน้าที่ไม่พูดถึงสิทธิ พอพูดถึงทศ 6 เนี่ย ครุมีหน้าที่ทำอะไรบ้าง พ่อแม่มีหน้าที่ทำอะไรบ้าง หน้าที่ลูกทำอะไรบ้าง...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

“...ในเชิงการทำงาน หมายความว่าเมื่ออย่างที่เราไปทำงานในชุมชน เราอย่าไปมองแค่ตัวเองเท่านั้น เราต้องมองชุมชนด้วย ในขณะที่ตัวเองได้ ชุมชนไม่ได้อะไรเลย ชุมชนจะอยู่ได้อย่างไร ชุมชนอยู่ได้ เราก็อยู่ได้ เพราะเราอยู่ในชุมชน...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/การพัฒนาชุมชน)

“...การยึดหลักกฎหมาย กฎระเบียบในการทำงาน ดีความหมายแล้ว เข้าใจตรงกัน เราอาจจะไม่เห็นด้วยแต่ถ้ามีสิ่งนี้กำหนดแล้วเราก็ต้องเคารพ เพราะว่าเป็นมติของคนกลุ่มใหญ่ เช่นถ้ามีมติแล้วว่าในห้องของเราต้องมาให้ทันเวลา แด่โมงครึ่งห้ามช้ากว่านี้...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์)

โดยสรุปแล้วการกำหนดตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตามองค์ประกอบที่ 2 มีหลักการพิจารณากำหนดตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ หลักอปปริหานิยธรรม 7 และสาราณียธรรม 6

องค์ประกอบที่ 3 การไม่มีอคติ คือการที่คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนไม่ยึดเพียงอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองเป็นใหญ่ โดยไม่ยอมให้อิทธิพลของความชอบ ความไม่ชอบ ความกลัว และความไม่รู้ของตนเอง เข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการทำงาน หรือการดำเนินชีวิต โดยคุณลักษณะที่สะท้อนถึงการไม่มีอคติในการทำงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน คือ จะต้องมีความเที่ยงตรงในการทำงาน มีความยุติธรรม ไม่ยึดอารมณ์ความรู้สึกของตนเองเป็นใหญ่ในการปฏิบัติงาน และทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ดังตัวอย่างความคิดเห็นดังต่อไปนี้

“อคติทั้ง 4 ก็มีความหมายของมันตามลำดับชั้น เพราะมีธรรมกำกับอยู่แล้ว”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/ปรัชญา)

“...ความเห็นร่วมกันต้องอยู่บนฐานของการไม่มีอคติ คำว่ายุติโดยการยอมรับร่วมกัน โดยการตกลงกัน หรือโดยความเห็นร่วมกันก็แล้วแต่ ก็ถือว่ายุติธรรม...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์)

“...ทำงานโดยไม่ยึดอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองเป็นใหญ่ ทำงานโดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ ตามหลักธรรมก็สอดคล้องกัน...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

โดยสรุปแล้วการกำหนดตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตามองค์ประกอบที่ 3 ไม่มีอคติ พิจารณากำหนดตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ หลักอคติ 4 ทศพิชราชธรรม อปริหานิยธรรม 7 และสังคหวัตถุ 4

องค์ประกอบที่ 4 รัก และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ความรัก คือ ความเมตตา ความเสียสละ ประารถนาดีต่อผู้อื่น ส่วนการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม คือ การทำงานหรือปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูล ช่วยแก้ปัญหาเพื่อให้คนในชุมชนมีความสุข โดยหลักธรรมที่สะท้อนถึงความรักและการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามเพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ได้แก่ หลักทศพิชราชธรรม อปริหานิยธรรม 7 พรหมวิหาร 4 สาราณียธรรม 6 และสังคหวัตถุ 4 ดังตัวอย่างความคิดเห็นดังต่อไปนี้

“...ความรักในทางพุทธศาสนาต้องเป็นรักแบบเมตตา ประารถนาดีต่อเค้า เสียสละ อยากให้เค้ามีความสุข ช่วยเหลือเค้า...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

“...รักและปรารถนาดีต่อคนอื่น เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ได้เพื่อตนเอง แต่
ว่าเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่น...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/การพัฒนาชุมชน)

“...การทำงานเพื่อสังคม ทำด้วยเมตตา กรุณา แต่ว่าท่านแยกออกมา
อาจจะมี 2 คำ คือบางคนมุ่งอยากให้ได้มีความสุข แต่บางคนมุ่งที่จะช่วย
แก้ปัญหาให้เค้า...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/ปรัชญา)

หลักธรรมสำคัญ	องค์ประกอบของหลักธรรม
สัปปริยธรรม 7	รู้เหตุ, รู้ผล, รู้ตน, รู้ประมาณ, รู้กาล, รู้บุคคล, รู้ชุมชน
อคติ 4	ความลำเอียง เพราะชอบ เพราะชัง เพราะกลัว เพราะไม่รู้/รู้ไม่แจ้ง
พละ 5	(สัทธาตนเอง, สัทธาพระศาสนา, สัทธาในกฎแห่งกรรม), วิริยะ, มีสติ, สมานะ, ปัญญา
สังคหวัตถุ 4	เสียสละ, โอบอ้อมอารี, วชิรไพบูละ, สงเคราะห์ชุมชน
พรหมวิหาร 4	เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา
อปปริหานิยธรรม 7	หมั่นประชุมสม่ำเสมอ, พร้อมเพรียงกันทำหน้าที่, ไม่ตั้งกติกาก่อนใช้เองโดยยกเลิกกติกาเดิม, เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่, ไม่ลุแก่อำนาจความอยาก, ยินดีกับความสงบหรือทางแห่งสันติ, ยินดีต้อนรับผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี
สาราณียธรรม 6	มีจิตเมตตาในการทำงาน, มีจิตเมตตาในการพูด, มีจิตเมตตาในการคิด, เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่, รักษาวินัย กฎกติกาอย่างไม่ลำเอียง, ทำความเข้าใจให้ตรงกัน ไม่สร้างความแตกแยกทางความคิด
ทศพิธราชธรรม 10	ทาน, ศีล, บริจาค, ซื่อตรง, อ่อนโยน, ข่มตนเอง, ไม่โกรธ, ไม่แบ่งฝักฝ่าย, อดทนอดกลั้น, ไม่เพี้ยนจากธรรมะ

หมายเหตุ : ตัวอักษรที่เป็นตัวหนา คือ ข้อธรรมที่คัดเลือกเป็นตัวบังคับ

ภาพประกอบ 3 หลักธรรมที่ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดธรรมาธิปไตยของคณะทำงาน ศพค.

ที่มา: จุริพร ภิบาลจันทร์. (2554). การศึกษาและกำหนดความหมายของธรรมาธิปไตย
ในผู้นำชุมชน. หน้า 43

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันระหว่างหลักสูตรทางพุทธศาสนาที่ส่งเสริม/สนับสนุนให้เกิดธรรมาธิปไตยกับบทบาทภารกิจของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการศึกษาช่วงต่อไป พบว่า หลักสูตรที่ส่งเสริมสนับสนุน และสะท้อนถึงการมีธรรมาธิปไตย ได้แก่ สัปปริสธรรม 7 อคติ 4 พละ 5 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 อปริหานิยธรรม 7 สาราณียธรรม 6 และ ทศพิชราชธรรม 10 ซึ่งมีความสอดคล้องหลักสูตรที่สะท้อนธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (จรีพร ภิบาลจันทร์. 2554) รายละเอียดดังปรากฏตามภาพประกอบ 3

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์หลักสูตรที่สะท้อนการมีธรรมาธิปไตยและส่งเสริมการทำบทบาทภารกิจของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

บทบาทภารกิจของ ศพค.	หลักสูตรทางพุทธศาสนา	ธรรมาธิปไตย
1) สำรวจปัญหาและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพครอบครัว และจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาป้องกันและแก้ไข้ปัญหา	- สัปปริสธรรม 7	องค์ประกอบที่ 1 มีปัญญา
2) ส่งเสริมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการ	- สาราณียธรรม 6 - อปริหานิยธรรม 7 (หลักโดยรวม, ข้อ 3 , 7)	องค์ประกอบที่ 2 มีหลักการ
3) จัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจนประสานงานและร่วมมือกับทุกภาคส่วน	อคติ 4, อปริหานิยธรรม 7 (ข้อ 5, ทศพิชราชธรรม (ข้อ 4, 8), สังคหวัตถุ 4 (ข้อ 4)	องค์ประกอบที่ 3 ไม่มีอคติ
4) ส่งเสริมให้ครอบครัวสร้างเครือข่ายในการเอื้อเพื่อเกื้อกูลซึ่งกันและกัน	อปริหานิยธรรม 7 (ข้อ 2), สาราณียธรรม 6 (ข้อ 1, 2, 3, 5, 6), พรหมวิหาร 4 (อุเบกขา), ทศพิชราชธรรม (ข้อ 4, 6, 9), สังคหวัตถุ 4 (ข้อ 1)	องค์ประกอบที่ 4 รัก และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม

การกำหนดตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชน

ในการวิจัยนี้จะดำเนินการกำหนดตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันระหว่างหลักธรรมที่ส่งเสริม/สนับสนุนให้เกิดธรรมาธิปไตย ปรากฏตามตาราง 13 กับบทบาทภารกิจของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จากรายงานการศึกษาและการกำหนดความหมายของธรรมาธิปไตยในผู้นำชุมชน (จุรีพร ภิบาลจันทร์. 2554) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ตาราง 14 หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สะท้อนถึงการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

บทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน ศพค.	หลักธรรมที่สะท้อนถึงการมีธรรมาธิปไตย
1) สำรวจปัญหาและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพครอบครัว และจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหา	- สัปปริสธรรม 7 :รู้เหตุ, รู้ผล, รู้ตน, รู้ประมาณ, รู้กาล, รู้ชุมชน, รู้บุคคล - พละ 5 :มีสติ, สมานะ, ปัญญา, สัทธาตนเอง, สัทธาพระศาสนา, สัทธาในกฎแห่งกรรม
2) ส่งเสริมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการ	- อคติ 4: ความลำเอียงเพราะไม่ชอบ, ชอบ, กลัว, ไม่รู้ - พรหมวิหาร 4 : เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา
3) จัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนประสานงานและร่วมมือกับทุกภาคส่วน	- สาราณียธรรม 6: มีจิตเมตตาในการทำงาน, มีจิตเมตตาในการพูด, มีจิตเมตตาในการคิด, เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่, รักษาวินัย กฎกติกาอย่างไม่ลำเอียง, ทำความเข้าใจให้ตรงกันไม่สร้างความแตกแยกทางความคิด - สังคหวัตถุ 4 :เสียสละ, โอบอ้อมอารี, วจีไพเราะ, สงเคราะห์ชุมชน
4) ส่งเสริมให้ครอบครัวสร้างเครือข่ายในการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลซึ่งกันและกัน	- อปริหานิยธรรม 7 : หมั่นประชุมสม่ำเสมอ, พร้อมเพรียงกันทำหน้าที่, ไม่ตั้งกติกายกขึ้นใช้เองโดยยกเลิกกติกาเดิม, เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่, ไม่ลุแก่อำนาจความอยาก, ยินดีกับความสงบ/ทางแห่งสันติ, ยินดีต้อนรับผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี

นอกจากนี้ ในการปฏิบัติงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ยังจำเป็นต้องยึดหลักทศพิธราชธรรม 10 ได้แก่ ทาน, ศีล, บริจาค, ซื่อตรง, อ่อนโยน, ข่มตนเอง, ไม่โกรธ, ไม่แบ่งฝักฝ่าย, อดทนอดกลั้น, ไม่เพี้ยนจากธรรมะ

การกำหนดตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

จากผลการวิเคราะห์หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สะท้อนถึงการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ตาราง 5) สามารถกำหนดตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็น 4 องค์ประกอบ 32 ตัวบ่งชี้ รายละเอียดปรากฏตามตาราง 15

ตาราง 15 ตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

องค์ประกอบ	หลักธรรม	ตัวบ่งชี้
1. มีปัญญา	สัปปริสธรรม 7 ข้อ 7	1.1 รู้สถานการณ์/สภาพปัญหาครอบครัวในชุมชน
	สัปปริสธรรม 7 ข้อ 1	1.2 รู้และเข้าใจสาเหตุของปัญหาครอบครัวในชุมชน
	สัปปริสธรรม 7 ข้อ 2	1.3 รู้ถึงผลของการพัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน
	สัปปริสธรรม 7 ข้อ 3	1.4 รู้ถึงศักยภาพ/ขีดความสามารถของตัวเองในการจัดการปัญหา การพัฒนาครอบครัวในชุมชน
	สัปปริสธรรม 7 ข้อ 4	1.5 รู้และเข้าใจสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัวในชุมชน
	สัปปริสธรรม 7 ข้อ 5	1.6 รู้และมีความเข้าใจหลักการ วิธีการในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาคือครอบครัวในชุมชน
	สัปปริสธรรม 7 ข้อ 6	1.7 มีข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอในการจัดการปัญหาคือครอบครัวในชุมชน
	สัปปริสธรรม 7	1.8 กำหนดแผนงาน ระยะเวลา และช่วงเวลาในการพัฒนา แก้ไขปัญหาคือครอบครัวในชุมชนได้อย่างเหมาะสม

ตาราง 15 (ต่อ)

องค์ประกอบ	หลักธรรม	ตัวบ่งชี้
2. มีหลักการ ไม่ตามกระแส	อปริหานิยธรรม ข้อ 3	2.1 ไม่ตั้งกติกากำหนดใช้เองโดยยกเลิกกติกาเดิม
	อปริหานิยธรรม ข้อ 7	2.2 ไม่ทำตามความอยากของตัวเองเพียงอย่างเดียว
	สาราณียธรรม ข้อ 4	2.3 คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนเป็นหลัก
	สาราณียธรรม ข้อ 5, 6	2.4 มีหลักการการทำงานเพื่อมุ่งสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับครอบครัวในชุมชน
	หลักธรรมของ อปริหานิยธรรม	2.5 มีหลักการการทำงานเพื่อมุ่งบริหารจัดการ/แก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน
	สาราณียธรรมข้อ 1, 2, 3	2.6 คำนึงถึงหลักการเคารพสิทธิมนุษยชนในการทำงาน
	สาราณียธรรม ข้อ 6	2.7 คำนึงถึงหลักการวิธีการทำงานที่เป็นไปตามหลักสากลที่ได้รับการยอมรับ
	สาราณียธรรม ข้อ 5	2.8 มีหลักการการทำงานโดยยึดกฎหมาย และกฎระเบียบ
3. ไม่มีอคติ	อคติ 4 ข้อ 1	3.1 ในการทำงานต้องไม่มีความลำเอียงเพราะชอบ
	อคติ 4 ข้อ 2	3.2 ในการทำงานต้องไม่มีความลำเอียงเพราะไม่ชอบ
	อคติ 4 ข้อ 3	3.3 ในการทำงานต้องไม่มีความลำเอียงเพราะกลัว
	อคติ 4 ข้อ 4	3.4 ไม่ลำเอียงในการบริหารงาน
	ทศพิธราชธรรม ข้อ 8	3.5 ไม่แบ่งฝักแบ่งฝ่าย (ไม่ทำประโยชน์เฉพาะพวกพ้อง)
	ทศพิธราชธรรม ข้อ 4	3.6 มีความเที่ยงตรงในการทำงาน
	อปริหานิยธรรม 7 ข้อ 5	3.7 ทำงานโดยไม่ยึดอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองเป็นใหญ่
	สังคหวัตถุ 4 ข้อ 4	3.8 ทำงานโดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่
	สาราณียธรรม 6 ข้อ 5	4.3 รักษาวินัย กฎกติกาอย่างไม่ลำเอียง
	สาราณียธรรม 6 ข้อ 6	4.4 ทำความเข้าใจให้ตรงกัน ไม่สร้างความแตกแยกทางความคิด
	ทศพิธราชธรรม ข้อ 9	4.5 มีความอดทนอดกลั้น
	ทศพิธราชธรรม ข้อ 4	4.6 ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง
	ทศพิธราชธรรม ข้อ 6	4.7 ข่มตนเอง
	สังคหวัตถุ 4 ข้อ 1	4.8 มีความเสียสละ

ตาราง 15 (ต่อ)

องค์ประกอบ	หลักธรรม	ตัวบ่งชี้
4. รัก และปฏิบัติ ในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม	อปปริหานิยธรรม 7 ข้อ 2	4.1 ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่โดยพร้อมเพรียงกัน
	สาราณียธรรม 6 ข้อ 1,2,3 พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา)	4.2 มีจิตเมตตาในการทำงาน (พูด คิด ปฏิบัติ)
	สาราณียธรรม 6 ข้อ 5	4.3 รักษาวินัย กฎกติกาอย่างไม่ลำเอียง
	สาราณียธรรม 6 ข้อ 6	4.4 ทำความเข้าใจให้ตรงกัน ไม่สร้างความแตกแยก ทางความคิด
	ทศพิธราชธรรม ข้อ 9	4.5 มีความอดทนอดกลั้น
	ทศพิธราชธรรม ข้อ 4	4.6 ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง
	ทศพิธราชธรรม ข้อ 6	4.7 ข่มตนเอง
	สังคหวัตถุ 4 ข้อ 1	4.8 มีความเสียสละ

**ผลการประเมินความเห็นพ้องต้องกัน (consensus) ของตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของ
คณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน**

เมื่อผู้วิจัยได้กำหนดตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัว
ในชุมชน ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ 32 ตัวบ่งชี้ จึงส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของ
คณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อประเมินความเห็นพ้องต้องกัน (consensus) ในการ
กำหนดตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตย (ตาราง 16)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 16 พบว่า ตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะกรรมการศูนย์
พัฒนาครอบครัวในชุมชนจำนวน 4 องค์ประกอบ 32 ตัวบ่งชี้ มีค่าความสอดคล้องของการพิจารณา
ตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนอยู่ระหว่าง 0.40 – 1.00 และ

ตาราง 16 ค่าความสอดคล้องของการประเมินตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนา
ครอบครัวในชุมชน

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ค่าความ สอดคล้อง (IOC)
1. มีปัญหา	1.1 รู้สถานการณ์/สภาพปัญหาครอบครัวในชุมชน	1.0
	1.2 รู้และเข้าใจสาเหตุของปัญหาครอบครัวในชุมชน	1.0
	1.3 รู้ถึงผลของการพัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาครอบครัว ในชุมชน	1.0
	1.4 รู้ถึงศักยภาพ/ขีดความสามารถของตัวเองในการจัดการ ปัญหา การพัฒนาครอบครัวในชุมชน	1.0
	1.5 รู้และเข้าใจสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัว ในชุมชน	1.0
	1.6 รู้และมีความเข้าใจหลักการ วิธีการในการพัฒนา และ แก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน	1.0
	1.7 มีข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอในการจัดการปัญหาครอบครัว ในชุมชน	1.0
	1.8 กำหนดแผนงาน ระยะเวลา และช่วงเวลาในการพัฒนา แก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชนได้อย่างเหมาะสม	1.0
2. มีหลักการ ไม่ตามกระแส	2.1 ไม่ตั้งกติกายกขึ้นใช้เองโดยยกเลิกกติกาเดิม	0.40
	2.2 ไม่ทำตามความอยากของตัวเองเพียงอย่างเดียว	0.78
	2.3 คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนเป็นหลัก	1.0

ตาราง 16 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ค่าความ สอดคล้อง (IOC)
2. มีหลักการ ไม่ตามกระแส	2.4 มีหลักการทำงานเพื่อมุ่งสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับครอบครัวในชุมชน	1.0
	2.5 มีหลักการทำงานเพื่อมุ่งบริหารจัดการ/แก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน	1.0
	2.6 คำนึงถึงหลักการเคารพสิทธิมนุษยชนในการทำงาน	0.67
	2.7 คำนึงถึงหลักการวิธีการทำงานที่เป็นไปตามหลักสากล/ที่ได้รับการยอมรับ	0.67
	2.8 มีหลักการทำงานโดยยึดกฎหมาย และกฎระเบียบ	0.89
3. ไม่มีอคติ	3.1 ในการทำงานต้องไม่มีความลำเอียงเพราะชอบ	0.78
	3.2 ในการทำงานต้องไม่มีความลำเอียงเพราะไม่ชอบ	0.78
	3.3 ในการทำงานต้องไม่มีความลำเอียงเพราะกลัว	1.0
	3.4 ไม่ลำเอียงในการบริหารงาน	1.0
	3.5 ไม่แบ่งฝักแบ่งฝ่าย (ไม่ทำประโยชน์เฉพาะพวกพ้อง)	0.89
	3.6 มีความเที่ยงตรงในการทำงาน	0.89
	3.7 ทำงานโดยไม่ยึดอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองเป็นใหญ่	0.89
	3.8 ทำงานโดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่	0.89
4. รัก และปฏิบัติ ในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม	4.1 ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่โดยพร้อมเพรียงกัน	1.0
	4.2 มีจิตเมตตาในการทำงาน (พูด คิด ปฏิบัติ)	0.89
	4.3 รักษาวินัย กฎกติกาอย่างไม่ลำเอียง	1.0
	4.4 ทำความเข้าใจให้ตรงกัน ไม่สร้างความแตกแยก	0.89
	4.5 มีความอดทนอดกลั้น	1.0
	4.6 ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง	1.0
	4.7 ข่มตนเอง	1.0
	4.8 มีความเสียสละ	1.0

เมื่อพิจารณาถึงตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาคอบครัวในชุมชน พบว่ามีตัวบ่งชี้เพียงตัวเดียวที่ค่าความสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 คือ ตัวบ่งชี้จากองค์ประกอบที่ 2 มีหลักการตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ไม่ตั้งกติกากำหนดขึ้นใช้เองโดยยกเลิกกติกาเดิม และได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญสำหรับตัวบ่งชี้ที่ค่าความสอดคล้องมากกว่า 0.50 แต่ต่ำกว่า 1.0 ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 มีปัญหา ตัวบ่งชี้ภายใต้องค์ประกอบนี้มีจำนวน 8 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ซึ่งแสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันทั้งหมด

องค์ประกอบที่ 2 มีหลักการ ตัวบ่งชี้ภายใต้องค์ประกอบนี้มีจำนวน 8 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ข้อ 2.3 ข้อ 2.4 และข้อ 2.5 มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ซึ่งแสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน ตัวบ่งชี้ข้อ 4 ตัวบ่งชี้ (ข้อ 2.2 ข้อ 2.6 ข้อ 2.7 และข้อ 2.8) มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 0.89 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องกันค่อนข้างสูงผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเพื่อการปรับปรุงตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาคอบครัวในชุมชน ดังนี้

ตัวบ่งชี้ข้อ 2.2 ไม่ทำตามความอยากของตัวเองเพียงอย่างเดียว ควรใช้คำที่สามารถสื่อสารได้ตรงไปตรงมามากกว่า และเข้าใจได้ง่าย เช่น ความประสงค์ ความต้องการ หรือความคิด

“...ความอยากมันอาจจะเป็นภาษาธรรมชาติมากเกินไป ใช้ว่าความประสงค์
ความต้องการ ความคิด คือบางทีบางคำคนอาจจะไม่คุ้น...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/ปรัชญา)

ตัวบ่งชี้ข้อ 2.6 คำนึงถึงหลักการเคารพสิทธิมนุษยชนในการทำงาน ควรจะปรับใช้คำว่า เคารพในกรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่น หรือการไม่กระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น และการทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์

“แต่ถ้าเรามองหลักพุทธศาสนา น่าจะใช้คำว่าเคารพในกรรมสิทธิ์
กรรมสิทธิ์หมายถึงสิ่งที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ
หรือไม่เป็นวัตถุ อาจจะใช้คำว่ากรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่น หรือจะใช้คำว่าสิทธิก็ได้”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

“...เราอาจจะใช้คำว่าทำงานโดยไม่กระทบหรือไม่เบียดเบียน หรือไม่ทำให้
ใครเดือดร้อนแทนคำว่าเคารพสิทธิมนุษยชน...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์)

“...พอเราใช้คำว่าสิทธิมนุษยชนมาอย่างนี้ครับ ในมิติทางพุทธศาสนาก่อนที่จะมาถึงคำว่าสิทธิ ต้องมีคำว่าหน้าที่ชัดแจ้งก่อน เพราะว่าถ้าคำว่าหน้าที่ยังไม่ชัดแจ้ง คำว่าสิทธิมันจะลอยเคล้งคว้างเลย...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

ตัวบ่งชี้ข้อ 2.7 คำนี้ถึงหลักการวิธีการทำงานที่เป็นไปตามหลักสากล/ได้รับการยอมรับ ควรปรับใช้คำว่าหลักสากลเป็นหลักนิติธรรมที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยอมรับได้ ยอมรับในความสามารถที่ต่างกัน ยอมรับในหน้าที่ และความแตกต่างระหว่างบุคคลที่แตกต่างกัน

“...หลักวิธีการทำงาน น่าจะใช้คำว่าโดยคำนึงถึงหลักนิติธรรมมากกว่า เพราะว่าหลักนิติธรรมในแต่ละสังคมก็จะมีวัฒนธรรมแตกต่างกัน...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์)

“...ความเห็นร่วมกันต้องอยู่บนฐานของการไม่มีอคติ คำว่ายุติโดยการยอมรับร่วมกัน โดยการตกลงกัน หรือโดยความเห็นร่วมกันก็แล้วแต่ ก็ถือว่า ยุติธรรม...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/การพัฒนาชุมชน)

ตัวบ่งชี้ข้อ 2.8 มีหลักการทำงานโดยยึดกฎหมาย และกฎระเบียบ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ กฎหมายในการทำงานเป็นสิ่งที่จำเป็นในการทำงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

“...การยึดหลักกฎหมาย กฎระเบียบในการทำงาน ดีความหมายแล้ว เข้าใจตรงกัน เราอาจจะไม่เห็นด้วยแต่ถ้ามีสิ่งนี้กำหนดแล้วเราก็ต้องเคารพ เพราะว่าเป็นมติของคนกลุ่มใหญ่ เช่นเค้ามติแล้วว่าในห้องของเราต้องมาให้ทันเวลา แปะโม่งครึ่งห้าโมงเช้ากว่านี้...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์)

“...การทำงานก็ต้องยึดหลักการในการดำเนินงาน หมายถึงเค้ามติข้อกำหนด มีกฎระเบียบในเรื่องนั้นเค้ามติก็มีระเบียบอยู่เราก็ต้องทำตามกฎ เช่น เรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ระเบียบปฏิบัติในการทำโครงการ หรือ ระเบียบการใช้จ่ายเงิน เป็นต้น...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/การพัฒนาชุมชน)

และในองค์ประกอบนี้มีตัวบ่งชี้เพียง 1 ตัว ที่มีค่าความสอดคล้องค่อนข้างต่ำ คือตัวบ่งชี้ข้อ 2.1 ไม่ตั้งกติกาศั้นใช้เองโดยยกเลิกกติกาเดิม มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.40 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นให้มีการปรับข้อความโดยขยายความว่าการจะตั้งหรือจะเลิกกติกาที่มีอยู่จะต้องไม่ได้เปลี่ยนแปลงเองโดยพลการ ควรจะต้องมีการปรึกษาหารือกัน และเป็นมติของที่ประชุม

“...การไม่ตั้งกติกาตัวเอง ยกเลิกกติกาเดิม ซึ่งหลักการเดิมคืออะไร กติกาที่เราตั้งขึ้นมาใหม่คืออะไร...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์)

“...การอยู่ร่วมกันในสังคมหรือชุมชน ซึ่งระเบียบไม่จำเป็นต้องเป็นตัวอักษร อาจเป็นขนบธรรมเนียมอะไรก็ได้ ซึ่งสังคมเค้ากำหนด ยึดถือใช้อยู่เราก็กว่าไปตามนั้น แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้ แต่ถ้ามันมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง ก็ต้องปรึกษาหารือกันในที่ประชุม ไม่ได้หมายความว่าเราไปอยู่ในนั้นแล้วเราจะไม่ว่าตามเค้า...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/การพัฒนาชุมชน)

“...จริง ๆ แล้ว ควรจะขยายความว่าการเลิกกติกาต้องไม่ได้เลิกเองโดยพลการ ไม่ได้ตั้งเองโดยพลการ แต่ถ้าจะเลิกก็ต้องโดยมติของที่ประชุมก็ไม่ใช่เราเลิกเอง...”

(ผู้ให้ข้อมูลด้านรัฐศาสตร์)

องค์ประกอบที่ 3 ไม่มีอคติ ตัวบ่งชี้ภายใต้องค์ประกอบนี้มีจำนวน 8 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้จำนวน 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ข้อ 3.3 และข้อ 3.4 มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ซึ่งแสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน ส่วนตัวบ่งชี้ที่เหลืออีก 6 ตัวบ่งชี้ มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.78 – 0.89 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันค่อนข้างสูง แม้ว่าผู้เชี่ยวชาญจะมีความเห็นว่า หลักอคติ 4 มีความหมายตามลำดับชั้นของหลักธรรมกำกับอยู่แล้ว โดยการไม่มีอคติต้องอยู่บนฐานของความเที่ยงตรง จึงควรระบุถึงกิจกรรมหรือสิ่งที่ทำว่าเป็นการทำสิ่งที่ดีหรือกระทำสิ่งที่ไม่ดีลงไปด้วย

“...ไม่มีอคติก็คือ เที่ยงตรงได้ ถ้าเที่ยงตรง ก็ไม่มีอคติ ถ้าอคติ ก็ไม่เที่ยงตรง...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

“...คำว่ายึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่ การยึดติด อาจจะเพี้ยนอะไรก็ได้ที่
ให้ประโยชน์ไม่ว่าจะผิดหรือถูกก็เอาทั้งนั้น ไม่อคติต้องอยู่บนฐานของความเที่ยงตรง
ด้วย ควรจะใส่กิจกรรมลงไปด้วยว่าทำดีหรือไม่ดี...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

องค์ประกอบที่ 4 รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ตัวบ่งชี้ภายใต้องค์ประกอบนี้มี
จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ข้อ 4.1 ข้อ 4.3 ข้อ 4.5 ข้อ 4.6 ข้อ 4.7 และ
ข้อ 4.8 มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ซึ่งแสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน ส่วนตัว
บ่งชี้ที่เหลืออีก 2 ตัวบ่งชี้ มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.89 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่
สอดคล้องกันค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรจะมีการเพิ่มข้อธรรม
เรื่องอุเบกขาตามในพรหมวิหาร 4 เพื่อกำกับหลักในการทำงาน หรือการทำหน้าที่

“...พยายามใช้อุเบกขาในการกำกับการปฏิบัติตน อุเบกขาตัวนี้ไม่ใช่เฉยนะ
ไม่ใช่มานั่งเฉย ไม่รับรู้ อุเบกขาจะมี 2 ระดับ อุเบกขาในการทำงาน ในการเป็นผู้ใหญ่
ในการอยู่ในสังคม ให้แยกวิเคราะห์ คือจะต้องรู้ชัดก่อนแล้วจึงจะชี้ไปตามที่เป็น ถ้าผิด
ก็ชี้ไปตามผิด ถ้าถูกก็ชี้ไปตามถูก คือเป็นกลางไม่เอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ไม่มีอคติ
โดยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ก็จะเข้าตรงไปตรงมา ไม่แบ่งฝักแบ่งฝ่าย ทุกคนก็
เป็นฝ่ายเรา ไม่ลำเอียงในการบริหารงาน ไม่ทำประโยชน์เฉพาะพวกพ้อง มีความ
เที่ยงตรงในการทำงาน เน้นตัวอุเบกขาตัวเดียวก็ได้...”

(ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา)

จากการดำเนินการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและผลจากการสัมภาษณ์
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนา รัฐศาสตร์ และการพัฒนาชุมชน สรุปได้ว่าความหมายของธรรมาธิปไตย
ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง การตัดสินใจที่ยึดหลักความถูกต้องในการ
ปฏิบัติงานหรือการกระทำใด ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้กฎระเบียบ กติกาของสังคม เสียสละ และมีความเอื้อเพื่อ
เกื้อกูล ต่อคนในชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขของคนในชุมชน โดยตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตย
ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มี 4 องค์ประกอบ 32 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1
มีปัญญา หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ในชุมชน วิธีการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาครอบครัวในชุมชน (จำนวน 8 ตัวบ่งชี้) องค์ประกอบที่ 2 มีหลักการ หมายถึง การยึดหลัก
ความถูกต้อง ความเมตตา ความเอื้ออาทร ในการดำเนินงานและการดำเนินชีวิต (จำนวน 8 ตัวบ่งชี้)
องค์ประกอบที่ 3 ไม่มีอคติ หมายถึง การไม่ยอมให้อิทธิพลของความชอบ ความไม่ชอบ ความกลัว

และความไม่รู้ของตนเองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการทำงานหรือการดำเนินชีวิต (จำนวน 8 ตัวบ่งชี้) และองค์ประกอบที่ 4 รัก และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม หมายถึง การทำงานหรือปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความเมตตา เอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อให้คนในชุมชนมีความสุข (จำนวน 8 ตัวบ่งชี้) ได้แก่ และจากผลการประเมินเห็นพ้องต้องกันของตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จึงปรับปรุงตัวบ่งชี้ที่มีค่าความสอดคล้องต่ำกว่า 0.40 ซึ่งมีเพียง 1 ตัวบ่งชี้ จึงได้นำตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนดังกล่าว ไปพัฒนาเป็นเครื่องมือวัดธรรมาธิปไตยเพื่อดำเนินการวิจัยในช่วงที่ 2 ต่อไป

ผลการวิจัยช่วงที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น พหุระดับอิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนา ครอบครัวในชุมชน

การศึกษาในช่วงนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับอิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง
2. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุพหุระดับของธรรมาธิปไตยที่มีต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน และการรับรู้ความสามัคคีของชุมชน

เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และเกิดความเข้าใจในผลการวิเคราะห์ที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ตลอดจนความหมายที่ใช้แทนค่าสถิติต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์หรืออักษรใช้แทนค่าสถิติ

สัญลักษณ์หรืออักษร	ความหมาย
$\bar{X}$	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
SD	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
SE	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error)
χ^2	ค่าสถิติไค-สแควร์
df	องศาอิสระ (Degree of freedom)
R^2	สัมประสิทธิ์การทำนาย (Coefficient of determination)
β	สัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน
W หรือตัวห้อย	ระดับบุคคล (Individual level) หรือภายในกลุ่ม (Within group)
w	
B หรือตัวห้อย b	ระดับกลุ่ม (Group level) หรือระหว่างกลุ่ม (Between group)

การวิจัยนี้แบ่งตัวแปรในการศึกษาตามระดับการวิเคราะห์ โดยแบ่งตัวแปรเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแปรระดับบุคคล และตัวแปรระดับกลุ่ม และใช้สัญลักษณ์ชื่อตัวแปรในการนำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตัวแปรระดับบุคคล (ผู้ตาม-สมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน)

ตัวแปรแฝง	อักษรย่อ	ตัวแปรสังเกต	อักษรย่อ
สติ-สัมปชัญญะ	MINI	สติ-สัมปชัญญะ	MINI1
ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้	EPBI	ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้	EPBI1
ความยึดมั่นผูกพันในศาสนา	RLGI	ความเชื่อ	RLGI1
		การปฏิบัติ	RLGI2
		การใช้ชีวิตประจำวัน	RLGI3
ธรรมาธิปไตยของผู้ตาม	DMTI	มีหลักการ	DMTI1
		มีปัญญา	DMTI2
		ไม่มีอคติ	DMTI3
		รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม	DMTI4
การรับรู้ความสามารถของตน	PSEI	การรับรู้ความสามารถของตน	PSEI1
พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ	BEHI	การไม่เบียดเบียนตนเอง	BEHI1
		การไม่เบียดเบียนผู้อื่น	BEHI2
		การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม	BEHI3

ตัวแปรระดับกลุ่มที่ยกระดับจากคะแนนตัวแปรระดับบุคคล

ตัวแปรแฝง	อักษรย่อ	ตัวแปรสังเกต	อักษรย่อ
การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมชุมชน	CCUL	การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมชุมชน	CCUL1
แบบอย่างที่ดีของธรรมาธิปไตย	DMTM	แบบอย่างที่ดีของธรรมาธิปไตย	DMTM1
การมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน	RULE	การมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน	RULE1
การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน	PTEC	การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน	PTEC1
การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน	SCOH	การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน	SCOH1

ตัวแปรระดับกลุ่ม (ผู้นำ-ประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน)

ตัวแปรแฝง	อักษรย่อ	ตัวแปรสังเกต	อักษรย่อ
สติ-สัมปชัญญะ	MINL	สติ-สัมปชัญญะ	MINL1
ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้	EPBL	ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้	EPBL1
ความยึดมั่นผูกพันในศาสนา	RLGL	ความเชื่อ	RLGL1
		การปฏิบัติ	RLGL2
		การใช้ชีวิตประจำวัน	RLGL3
ธรรมาธิปไตยของผู้นำ	DMTL	มีหลักการ	DMTL1
		มีปัญญา	DMTL2
		ไม่มีอคติ	DMTL3
		รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม	DMTL4
การรับรู้ความสามารถ	PSEL	การรับรู้ความสามารถ	PSEL1
ในการทำงาน		ในการทำงาน	
พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ	BEHL	การไม่เบียดเบียนตนเอง	BEHL1
		การไม่เบียดเบียนผู้อื่น	BEHL2
		การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม	BEHL3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ผู้นำ) และสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ผู้ตาม) โดยข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ดังมีรายละเอียดปรากฏตามตาราง 17

ตาราง 17 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
ประธานคณะกรรมการ ศพค. (n=197)				
อายุ			52.67	9.70
เพศ				
-หญิง	69	35.0		
-ชาย	128	65.0		
ระดับการศึกษา				
-ต่ำกว่าปริญญาตรี	116	58.9		
-ปริญญาตรี	56	28.4		
-ปริญญาโท	25	12.7		
คณะกรรมการ ศพค. (n=775)				
อายุ			44.9	9.90
เพศ				
	470	60.6		
	305	39.4		
ระดับการศึกษา				
	441	56.9		
	225	29.0		
	109	14.1		
ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (n=197)			4.93	
จำนวน 3 คน	4	2.04		
จำนวน 4 คน	6	3.04		
จำนวน 5 คน	187	94.92		

จากตาราง 17 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำหรือประธาน ศพค. มีจำนวน 197 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 65.0 รองลงมาเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 35.0 มีอายุโดยเฉลี่ย 52.67 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 58.9 รองลงมาจบ

การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 28.4) และปริญญาโท (ร้อยละ 12.7) ตามลำดับ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตามหรือสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีจำนวน 775 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.6 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 39.4 มีอายุโดยเฉลี่ย 44.9 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 56.9 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 29.0) และปริญญาโท (ร้อยละ 14.1) ตามลำดับ โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 197 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยของจำนวนคนในกลุ่มเท่ากับ 4.93

ตาราง 18 ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาระดับบุคคล

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1 DMTI1	1												
2 DMTI2	.460**	1											
3 DMTI3	.178**	.446**	1										
4 DMTI4	.332**	.687**	.427**	1									
5 EPBI1	.287**	.543**	.238**	.654**	1								
6 BEHI1	.291**	.435**	.232**	.490**	.474**	1							
7 BEHI2	.295**	.335**	.105**	.300**	.308**	.486**	1						
8 BEHI3	.504**	.509**	.177**	.504**	.482**	.506**	.437**	1					
9 PSEI1	.472**	.445**	.116**	.474**	.460**	.456**	.423**	.545**	1				
10 MINI1	.197**	.306**	.426**	.299**	.207**	.209**	.145**	.179**	.132**	1			
11 RLG11	.361**	.302**	.013**	.301**	.340**	.330**	.278**	.390**	.421**	.055**	1		
12 RLG12	.378**	.314**	.034**	.290**	.336**	.306**	.264**	.377**	.382**	.062**	.792**	1	
13 RLG13	.368**	.406**	.096**	.400**	.461**	.415**	.332**	.481**	.448**	.153**	.713**	.740**	1

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

ตาราง 18 ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาระดับกลุ่ม

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1 DMTM1	1																	
2 CCUL1	.739**	1																
3 RULE1	.700**	.680**	1															
4 EPBL1	.354**	.254**	.189**	1														
5 MINL1	.188**	.216**	.230**	.227**	1													
6 RLGL1	.176**	.212**	.091*	.351**	.136**	1												
7 RLGL2	.256**	.280**	.134**	.373**	.135**	.770**	1											
8 RLGL3	.303**	.277**	.194**	.483**	.255**	.695**	.759**	1										
9 DMTL1	.266**	.284**	.267**	.164**	.275**	.251**	.290**	.348**	1									
10 DMTL2	.322**	.349**	.218**	.607**	.379**	.335**	.362**	.504**	.418**	1								
11 DMTL3	.059**	.081**	.011*	.287**	.416**	.018*	.052*	.131**	.098**	.499**	1							
12 DMTL4	.284**	.283**	.189**	.707**	.352**	.329**	.378**	.507**	.245**	.792**	.400**	1						
13 SCOH1	.795**	.748**	.677**	.342**	.198**	.219**	.262**	.283**	.266**	.353**	.114**	.318**	1					
14 PTEC1	.748**	.703**	.601**	.330**	.107**	.161**	.265**	.286**	.241**	.285**	.026**	.264**	.781**	1				
15 PSEL1	.334**	.271**	.267**	.440**	.114**	.431**	.473**	.538**	.399**	.431**	.003**	.418**	.362**	.325**	1			
16 BEHL1	.249**	.146**	.175**	.516**	.235**	.295**	.372**	.441**	.301**	.473**	.145**	.522**	.226**	.216**	.368**	1		
17 BEHL2	.167**	.195**	.220**	.268**	.173**	.204**	.305**	.393**	.281**	.422**	.150**	.326**	.158**	.176**	.426**	.415**	1	
18 BEHL3	.346**	.326**	.261**	.489**	.207**	.482**	.479**	.569**	.438**	.503**	.103**	.501**	.296**	.292**	.477**	.493**	.360**	1

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างพหุระดับของตัวแปร เชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างพหุระดับของตัวแปรเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย ได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 4 ส่วน ดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงบรรยายของตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษา 2) ผลการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับบุคคล 3) ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พหุระดับของตัวแปรเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย และ 4) ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงบรรยายของตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงบรรยายของตัวแปรสังเกตในการวิจัย สามารถแสดงค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกต ซึ่งประกอบด้วย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสังเกตระดับกลุ่ม (ตาราง 19) และค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตระดับบุคคล (ตาราง 20)

ตาราง 19 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตระดับกลุ่ม

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่า ต่ำสุด	ค่า สูงสุด
1. การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย	4.80	.41	1.00	6.00
2. การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน	4.79	.43	1.00	6.00
3. การกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน	4.56	.52	1.00	6.00
4. การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน	4.68	.42	1.00	6.00
5. การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน	4.76	.42	1.00	6.00
6. ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ของผู้นำ	5.15	.57	1.00	6.00
7. สติ-สัมปชัญญะของผู้นำ	4.16	.64	1.00	6.00
8. การยึดมั่นผูกพันกับศาสนาของผู้นำ				
- ด้านความเชื่อ	4.75	.60	1.00	6.00
- ด้านการปฏิบัติ	4.71	.72	1.00	6.00
- การใช้ชีวิตประจำวัน	4.91	.63	1.00	6.00

ตาราง 19 (ต่อ)

	ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ค่า	ค่า
			มาตรฐาน	ต่ำสุด	สูงสุด
9.	ธรรมาธิปไตยของผู้นำ				
	- ด้านมีปัญญา	4.74	.58	1.00	6.00
	- ด้านมีหลักการ	5.25	.56	1.00	6.00
	- ด้านการไม่มีอคติ	4.81	.85	1.00	6.00
	- ด้านรักและปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงาม	5.19	.56	1.00	6.00
10.	การรับรู้ความสามารถในการทำงานของผู้นำ	4.69	.57	1.00	6.00
11.	พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณของผู้นำ				
	- ด้านไม่เบียดเบียนตนเอง	5.00	.56	1.00	6.00
	- ด้านไม่เบียดเบียนผู้อื่น	4.73	.70	1.00	6.00
	- ด้านทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น	5.04	.54	1.00	6.00

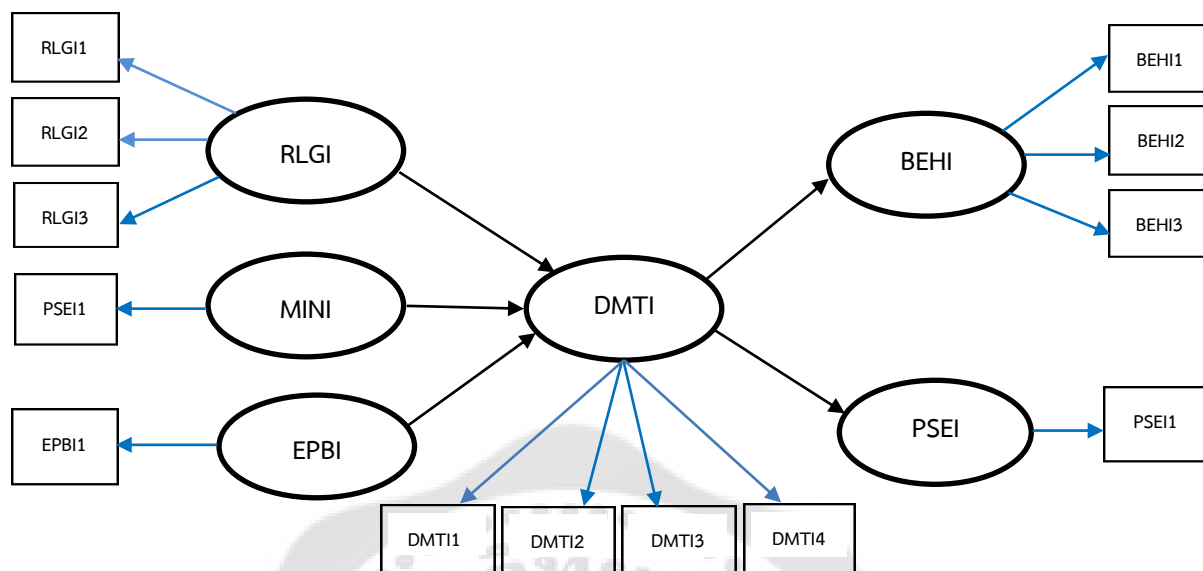
จากตาราง 19 พบว่า ตัวแปรสังเกตระดับกลุ่มมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.16 – 5.25 โดยตัวแปรสังเกตระดับกลุ่มที่มีค่าสูงที่สุดคือ ธรรมาธิปไตยของผู้นำด้านการมีหลักการ ส่วนตัวแปรสังเกตที่มีค่าต่ำที่สุดคือ สติ-สัมปชัญญะของผู้นำ สำหรับการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตระดับบุคคล (ตาราง 20) พบว่า ตัวแปรสังเกตระดับบุคคลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.01 – 5.17 โดยตัวแปรสังเกตระดับบุคคลที่มีค่าสูงที่สุดคือ ธรรมาธิปไตยของผู้ตามด้านการมีหลักการ ส่วนตัวแปรสังเกตที่มีค่าต่ำที่สุดคือ สติ-สัมปชัญญะของผู้ตาม ซึ่งพบว่าตัวแปรสังเกตที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและต่ำที่สุด เหมือนกันทั้งตัวแปรระดับกลุ่มและระดับบุคคล

ตาราง 20 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตระดับบุคคล

	ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ค่า	ค่า
			มาตรฐาน	ต่ำสุด	สูงสุด
1.	ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ของผู้ตาม	5.13	.52	1.00	6.00
2.	สติ-สัมปชัญญะของผู้ตาม	4.01	.61	1.00	6.00
3.	การยึดมั่นผูกพันกับศาสนาของผู้ตาม				
	- ด้านความเชื่อ	4.54	.62	1.00	6.00
	- ด้านการปฏิบัติ	4.59	.77	1.00	6.00
	- การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.78	.61	1.00	6.00
4.	ธรรมาธิปไตยของผู้ตาม				
	- ด้านมีปัญญา	4.59	.60	1.00	6.00
	- ด้านมีหลักการ	5.17	.57	1.00	6.00
	- ด้านการไม่มีอคติ	4.88	.62	1.00	6.00
	- ด้านรักและปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงาม	5.10	.52	1.00	6.00
5.	การรับรู้ความสามารถในการทำงานของผู้ตาม	4.64	.62	1.00	6.00
6.	พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณของ				
	ผู้ตาม				
	- ด้านไม่เบียดเบียนตนเอง	4.92	.55	1.00	6.00
	- ด้านไม่เบียดเบียนผู้อื่น	4.66	.75	1.00	6.00
	- ด้านทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น	4.84	.62	1.00	6.00

2. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับบุคคล

ในการวิเคราะห์แบบจำลองพหุระดับ ได้ทำการทดสอบแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับบุคคล (ผู้ตาม) ตามแบบจำลองสมมติฐานปรากฏตามภาพประกอบ 3 และจากนั้นจึงทำการปรับแบบจำลองให้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ก่อน แล้วจึงทำการวิเคราะห์ทั้งสองระดับพร้อมกัน ผลปรากฏว่าแบบจำลองสมมติฐานระดับบุคคลยังไม่กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 21

ภาพประกอบ 3 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับบุคคลของสมาชิก ศพค.

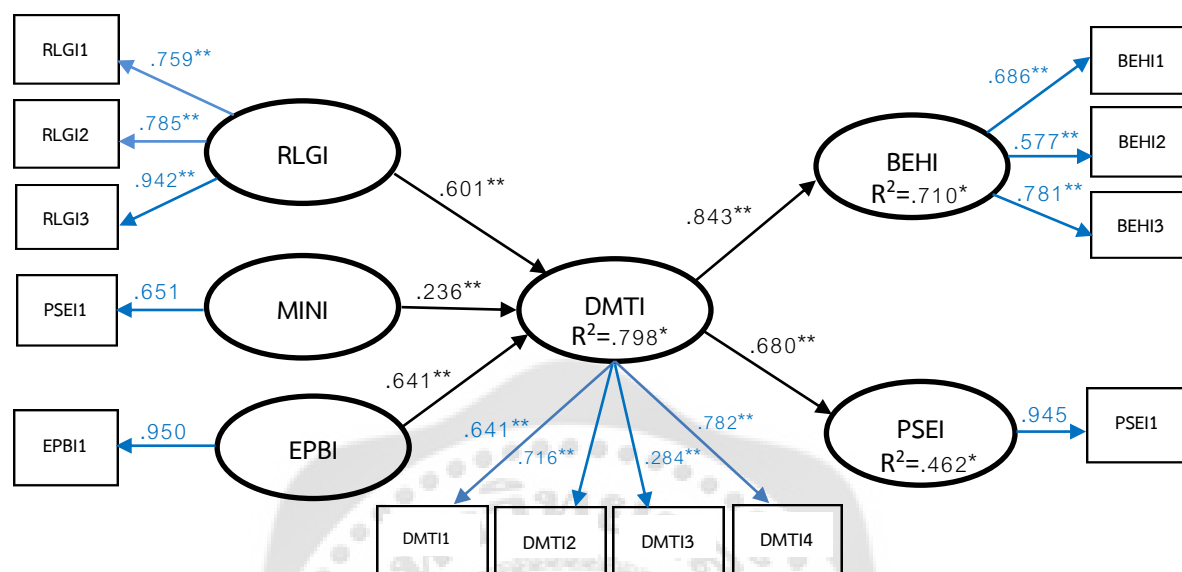
(แบบจำลองสมมติฐาน)

ตาราง 21 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคลของสมาชิก ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (แบบจำลองสมมติฐาน)

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าสถิติ	แปลผล
χ^2	$p > 0.05$	$\chi^2 = 4877.04, df=59, p= 0.000$	ไม่กลมกลืน
CFI	มากกว่า 0.90	0.858	ไม่กลมกลืน
TLI	มากกว่า 0.90	0.812	ไม่กลมกลืน
RMSEA	น้อยกว่า 0.08	0.123	ไม่กลมกลืน

ตาราง 21 เมื่อพิจารณาดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองสมมติฐานโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคลที่ตั้งไว้ ปรากฏว่าแบบจำลองสมมติฐานดังกล่าว ยังไม่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยที่ค่าดัชนีความกลมกลืนทุกค่ายังไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นจึงทำการปรับแบบจำลองโดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแบบจำลอง และควบคู่กับการพิจารณาแนวคิดทฤษฎี เมื่อทำการปรับในแต่ละประเด็นจะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบความกลมกลืนของแบบจำลองใหม่ที่ละครั้ง จนกระทั่งได้แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับบุคคลที่มีความสอดคล้องกับ

ข้อมูลเชิงประจักษ์ดังแสดงในภาพประกอบ 4 ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงในเชิงโครงสร้าง

หมายเหตุ *** $p < .001$

ภาพประกอบ 4 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับบุคคลของสมาชิก ศพค.
(แบบจำลองที่ปรับแล้ว)

ตาราง 22 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคลของ
คณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (แบบจำลองที่ปรับแล้ว)

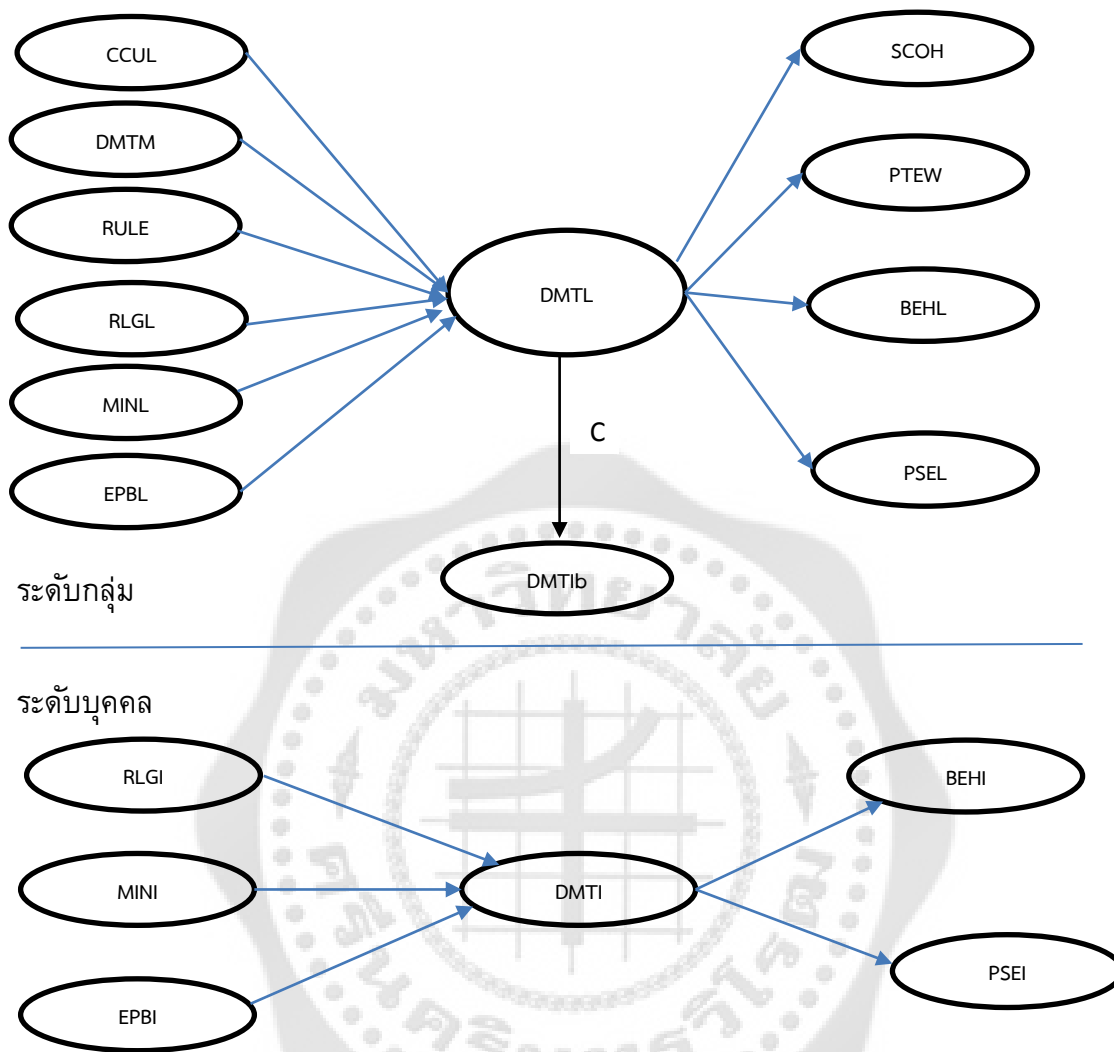
ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าสถิติ	แปลผล
χ^2	$p > 0.05$	$\chi^2 = 237.128, df=56, p= 0.000$	ไม่กลมกลืน
CFI	มากกว่า 0.90	0.961	กลมกลืน
TLI	มากกว่า 0.90	0.942	กลมกลืน
RMSEA	น้อยกว่า 0.08	0.046	กลมกลืน

ทั้งนี้ ในการปรับแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคล ได้ทำการปรับแบบจำลองระดับบุคคลโดยการลากเส้นความคลาดเคลื่อนให้มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงที่เป็นองค์ประกอบของธรรมชาติ โดยลากเส้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรธรรมชาติด้านการไม่มีอคติกับด้านหลักการ ตัวแปรด้านมีปัญญากับตัวแปรด้านรักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และด้านอคติกับด้านมีปัญญา ซึ่งการปรับแบบจำลองเป็นไปตามแนวคิดธรรมชาติวิทยาของท่านปยุต ปยุตโต

(2543) ที่แบ่งองค์ประกอบของธรรมาธิปไตยไว้เป็น 4 องค์ประกอบ ธรรมาธิปไตยจะเกิดได้ต้องมี ความรู้หรือมีปัญญาก่อน จึงจะสามารถมีหลักการที่จะยึดเป็นหลักในการตัดสินใจในการดำเนินชีวิต หรือการกระทำใดๆ ต่อผู้อื่นด้วยความรักความเมตตา และปราศจากอคติ นอกจากนี้ การมี ธรรมาธิปไตยนั้นจะมีเฉพาะองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้ จะต้องมีพร้อมทั้งสี่องค์ประกอบ จึงจะถือว่าเป็นธรรมาธิปไตย

3. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พระดับของตัวแปรเชิงเหตุ และผลของธรรมาธิปไตย

จากการตรวจสอบความกลมกลืนของข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมถึงค่าสัมประสิทธิ์ อิทธิพลของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พระดับในระดับบุคคลของสมาชิกศูนย์พัฒนา ครอบครัวในชุมชน ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรระดับกลุ่ม การตรวจสอบ ความกลมกลืนกับข้อมูลแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคลของสมาชิก ศพค. การตรวจสอบระดับการวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบค่าอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงใน แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการตรวจสอบค่าอิทธิพลความแปรปรวน ระหว่างกลุ่มของตัวแปรระดับบุคคล พบว่าแบบจำลองที่สร้างขึ้นและปรับให้กลมกลืนกับข้อมูลเชิง ประจักษ์แล้ว แบบจำลองมีความเหมาะสมที่จะนำมาทดสอบแบบจำลองพระดับได้ จึงทำการ ทดสอบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พระดับของตัวแปรปัจจัยเชิงเหตุและผลของ ธรรมาธิปไตย โดยการนำตัวแปรระดับกลุ่มวิเคราะห์เพิ่มในแบบจำลอง จำนวน 11 ตัวแปร ประกอบด้วยตัวแปรระดับบุคคลที่ยกขึ้นเป็นตัวแปรระดับกลุ่ม 5 ตัวแปร ได้แก่ การถ่ายทอด วัฒนธรรมของชุมชน การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย การมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน ความ สามัคคีในชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการทำงานของทีม ส่วนอีก 6 ตัวแปร เป็นตัวแปรกลุ่ม ที่ให้ผู้นำหรือประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นผู้ประเมิน ได้แก่ สติ-สัมปชัญญะของผู้นำ ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ของผู้นำ การยึดมั่นผูกพันกับศาสนาของผู้นำ ธรรมาธิปไตยของผู้นำ การ รับรู้ความสามัคคีในชุมชนของผู้นำ และพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณของผู้นำ และปรับ แบบจำลองให้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ก่อน แล้วจึงทำการวิเคราะห์ทั้งสองระดับพร้อม กัน ผลปรากฏว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พระดับของตัวแปรเชิงเหตุและผลของ ธรรมาธิปไตยยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 23

หมายเหตุ C แสดงถึงเส้นอิทธิพลข้ามระดับ (Cross-level effects) จากตัวแปรระดับกลุ่มไปยังตัวแปรระดับบุคคล

ภาพประกอบ 5 แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ทุกระดับปัจจัยเชิงเหตุผลของธรรมชาติไทย
(แบบจำลองสมมติฐาน)

ตาราง 23 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พระดับของตัวแปรเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย (แบบจำลองสมมติฐาน)

ดัชนีความ กลมกลืน	เกณฑ์	ค่าสถิติ	แปลผล
χ^2	$p > 0.05$	$\chi^2=6108.056, df=309, p= 0.000$	ไม่กลมกลืน
CFI	มากกว่า 0.90	0.81	ไม่กลมกลืน
TLI	มากกว่า 0.90	0.88	ไม่กลมกลืน
RMSEA	น้อยกว่า 0.08	0.08	ไม่กลมกลืน

จากตาราง 23 เมื่อพิจารณาดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองสมมติฐานโครงสร้างความสัมพันธ์พระดับปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย ปรากฏว่าแบบจำลองสมมติฐานดังกล่าว ยังไม่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยที่ค่าดัชนีความกลมกลืนทุกค่ายังไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นจึงทำการปรับแบบจำลองโดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแบบจำลอง และควบคู่กับการพิจารณาแนวคิดทฤษฎี เมื่อทำการปรับในแต่ละประเด็นจะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบความกลมกลืนของแบบจำลองใหม่ที่ละครั้ง จนกระทั่งได้แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พระดับปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดังแสดงในภาพประกอบ 5

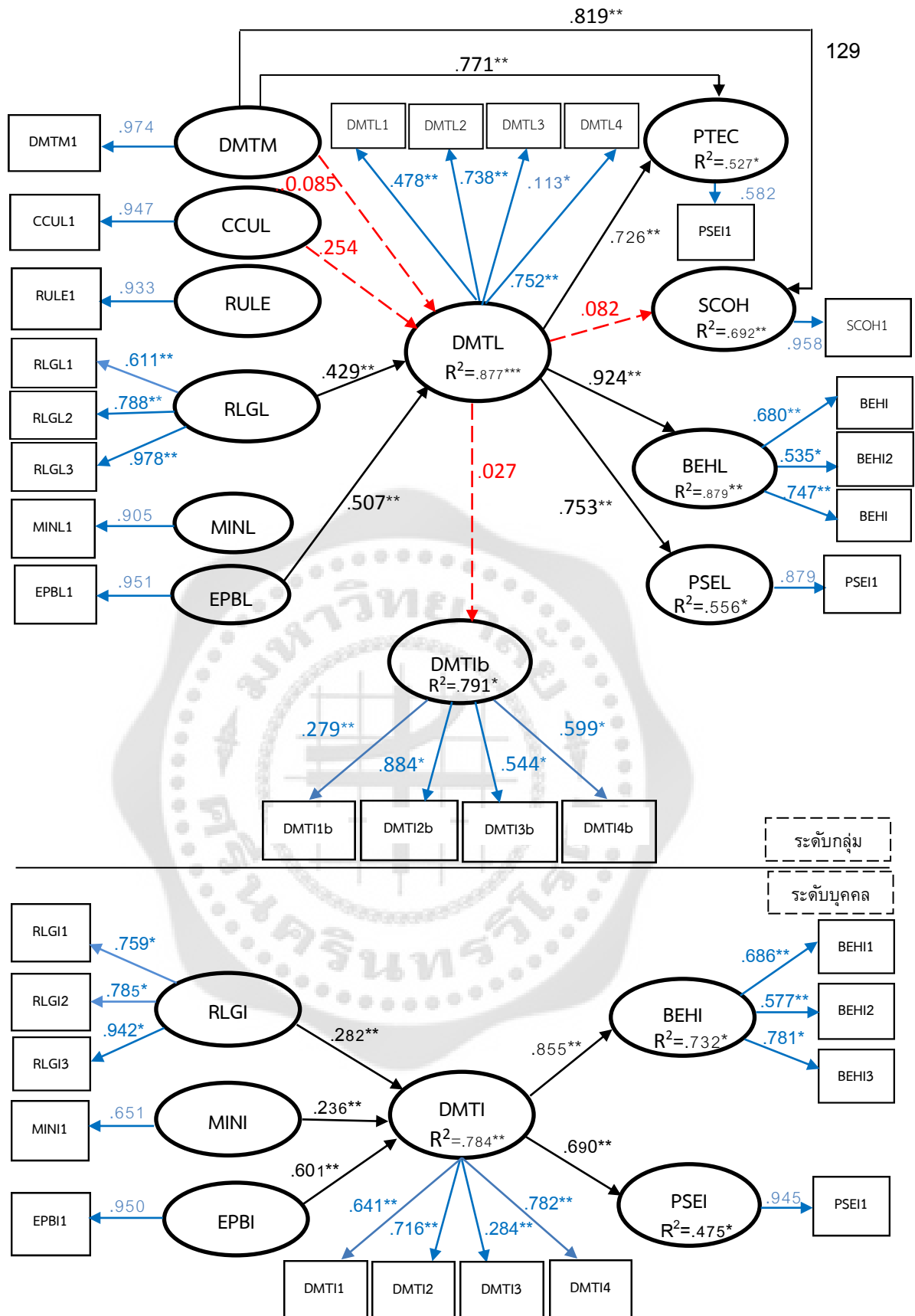
ในการปรับแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พระดับปัจจัยเชิงเหตุผลของธรรมาธิปไตย มีลักษณะคล้ายกับแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคล ซึ่งได้ทำการปรับแบบจำลองโดยการลากเส้นกำหนดความคลาดเคลื่อนให้มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงที่เป็นองค์ประกอบของธรรมาธิปไตยโดยให้ความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรธรรมาธิปไตยด้านการไม่มื่อคติกับด้านหลักการ ตัวแปรด้านมีปัญหาเกี่ยวกับตัวแปรด้านรักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และด้านอคติกับด้านมีปัญหา และปรับโมเดลโดยการลากเส้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของตัวแปรแฝงการยึดมั่นผูกพันกับศาสนาคณะองค์ประกอบด้านความเชื่อ กับวิธีการปฏิบัติตามซึ่งมีความเชื่อมโยงกันในเชิงของการปฏิบัติตามหลักการได้ต้องมีความเชื่อในสิ่งนั้นเป็นจุดเริ่มต้นก่อน อีกทั้งได้ตัดเส้นอิทธิพลของตัวแปรการมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน และสติสัมปชัญญะ ออกจากโมเดล เนื่องจากมีค่าความแปรปรวนเกิน 1 ประกอบกับจากการพิจารณาลักษณะการให้ข้อมูลส่วนนี้พบว่า ระหว่างกลุ่มมีการให้ข้อมูลที่มีความแตกต่างกันมาก ซึ่งการปรับแบบจำลองเป็นไปตามแนวคิดธรรมาธิปไตยของท่านปยุต ปยุตโต (2543) ที่แบ่งองค์ประกอบของธรรมาธิปไตยไว้เป็น 4 องค์ประกอบ ธรรมาธิปไตยจะเกิดได้ต้องมีความรู้หรือมีปัญหาก่อน จึงจะสามารถมีหลักการที่จะยึดเป็นหลักในการตัดสินใจในการดำเนินชีวิต หรือการกระทำใดๆ ต่อผู้อื่น

ด้วยความรักความเมตตา และปราศจากอคติ นอกจากนี้ การมีธรรมาธิปไตยนั้นจะมีเฉพาะองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้ จะต้องมีพร้อมทั้งสี่องค์ประกอบจึงจะถือว่าเป็นธรรมาธิปไตย และพบผลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตยมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน และการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน หลังการปรับเปลี่ยนจำลอง โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนผ่านเกณฑ์ดังนี้ $\chi^2 = 856.382$, $df = 231$, $CFI = 0.912$, $TLI = 0.902$, $RMSEA = 0.059$ แบบจำลองพบความสัมพันธ์ของตัวแปรในแบบจำลองจำแนกได้เป็น 2 ประเภทคือ อิทธิพลของตัวแปรระดับบุคคล และอิทธิพลของตัวแปรระดับกลุ่ม แต่ไม่พบอิทธิพลข้ามระดับของธรรมาธิปไตยของผู้นำที่มีต่อผู้ตาม ซึ่งตามแนวคิดธรรมาธิปไตยเป็นคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลที่เน้นในการพัฒนาตนเอง และอาจมาจากสาเหตุของการที่มีตัวแปรระดับกลุ่มที่เป็นการประเมินในภาพรวมของชุมชน ซึ่งการได้รับอิทธิพลอาจมาจากตัวแปรที่ไม่ใช่ผู้นำ เช่น แบบอย่างของธรรมาธิปไตยของคนในชุมชน หรือกฎระเบียบที่ชุมชนยึดถือ

ตาราง 24 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พหุระดับปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย (แบบจำลองที่ปรับแล้ว)

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าสถิติ	แปลผล
χ^2	$p > 0.05$	$\chi^2 = 856.382$, $df=231$ $p= 0.000$	ไม่กลมกลืน
CFI	มากกว่า 0.90	0.912	กลมกลืน
TLI	มากกว่า 0.90	0.902	กลมกลืน
RMSEA	น้อยกว่า 0.08	0.059	กลมกลืน

จากตาราง 24 แสดงค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พหุระดับที่ผ่านการปรับเปลี่ยนจำลองตามที่กล่าวมาแล้ว พบว่าแบบจำลองที่ปรับแล้วมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าดัชนีความกลมกลืนเกือบทุกค่าผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งไม่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเกิน 1 และค่า Residual Variance ตีลบ

หมายเหตุ - - - - - หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาพประกอบ 6 แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย (แบบจำลองที่ปรับแล้ว)

ตาราง 25 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่มของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พหุระดับตัวแปรเชิงเหตุและผลของธรรมาภิบาลไทย (แบบจำลองที่ปรับแล้ว)

ตัวแปรผล	ตัวแปรสาเหตุ	Estimate	SE	Z	p	R ²
DMTI	EPBI	0.601	0.063	9.515**	0.000	
	MINI	0.236	0.048	4.933**	0.000	
	RLGI	0.282	0.071	3.981**	0.000	
-Within-Group		0.216	0.043	5.043**	0.000	0.784**
Residual Variance						
BEHI	DMTI	0.855	0.033	26.092**	0.000	
-Within-Group		0.268	0.056	4.780**	0.000	0.732**
Residual Variance						
PSEI	DMTI	0.690	0.029	23.588**	0.000	
-Within-Group		0.525	0.040	13.014**	0.000	0.475**
Residual Variance						
DMTL	CCUL	0.254	0.150	1.257	0.209	
	DMTM	0.085	0.333	1.114	0.209	
	EPBL	0.507	0.165	2.887**	0.009	
	RLGL	0.429	0.130	2.593**	0.010	
-Between-Group		0.123	0.029	4.196**	0.000	0.877**
Residual Variance						
SCOH	DMTL	0.082	0.165	1.537	0.124	
	DMTM	0.819	0.160	3.861**	0.000	
-Between-Group		0.308	0.092	3.362	0.001	0.692**
Residual Variance						

* $p < .05$, ** $p < .01$

ตาราง 25 (ต่อ)

ตัวแปรผล	ตัวแปรสาเหตุ	Estimate	SE	Z	p	R ²
PTEC	DMTL	0.726	0.158	4.586**	0.000	
	DMTM	0.771	0.137	4.876**	0.000	
-Between-Group		0.473	0.230	2.062*	0.039	0.527*
Residual Variance						
BEHL	DMTL	0.724	0.039	3.207**	0.001	
		0.121	0.138	4.878**	0.000	0.879**
-Between-Group						
Residual Variance						
PSEL	DMTL	0.745	0.063	11.769**	0.000	
		0.444	0.094	4.706**	0.000	0.556**
-Between-Group						
Residual Variance						
DMTI_B	DMTL	0.027	0.214	0.126	0.900	
		0.990	0.012	86.648**	0.000	0.001
-Between-Group						
Residual Variance						

* $p < .05$, ** $p < .01$

จากตาราง 25 แสดงถึงค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่มงานของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ทุกระดับตัวแปรเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยที่ปรับแบบจำลองแล้ว พบผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร ดังนี้

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกิดขึ้นที่ระดับบุคคล ดังนี้

1. ธรรมาธิปไตยของสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ผู้ตาม) ได้รับอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญจากสถิติสมัชชัญญะ ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ และความยึดมั่นผูกพันในศาสนา เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อธรรมาธิปไตยของผู้ตาม คือ ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.601 ซึ่งทั้งสามตัวแปรนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานได้ร้อยละ 78.4

2. พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณของผู้ตามได้รับอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญจากการมีธรรมาธิปไตย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .855 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ ได้ร้อยละ 73.2

3. การรับรู้ความสามารถในการทำงานของผู้ตามได้รับอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญจากการมีธรรมชาติปไตยของคณะทำงาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .690 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของการรับรู้ความสามารถในการทำงานของคณะทำงานได้ร้อยละ 47.5

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกิดขึ้นที่ระดับกลุ่มงาน สำหรับการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรระดับกลุ่ม 3 ประเภท ได้แก่ ตัวแปรระดับกลุ่มเชิงคุณลักษณะ (Global properties) ตัวแปรระดับกลุ่มที่เกิดจากการรับรู้ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม (Shared properties) และตัวแปรระดับกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการรวมกันของคุณลักษณะที่ต้องการวัดจากสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (Summary index model) พบผลดังนี้

1. ตัวแปรระดับกลุ่มเชิงคุณลักษณะ (Global properties)

1.1 ธรรมชาติปไตยของผู้นำได้รับอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญจากการยึดมั่นผูกพันในศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ของผู้นำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานคือ .429 และ .507 ตามลำดับ และสามารถอธิบายความแปรปรวนของธรรมชาติปไตยของผู้นำได้ร้อยละ 87.7

1.2 พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณของผู้นำได้รับอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญจากธรรมชาติปไตยผู้นำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานคือ .724 โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนที่เกิดขึ้นกับค่าเฉลี่ยพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณที่แตกต่างกันตามระหว่างกลุ่มได้ร้อยละ 87.9

1.3 การรับรู้ความสามารถในการทำงานของผู้นำได้รับอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญจากธรรมชาติปไตยผู้นำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานคือ .745 โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนที่เกิดขึ้นกับค่าเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถในการทำงานของผู้นำที่แตกต่างกันตามระหว่างกลุ่มได้ร้อยละ 87.9

2. ตัวแปรระดับกลุ่มที่เกิดจากการรับรู้ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม (Shared properties)

2.1 การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน ได้รับอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญจากการมีแบบอย่างของธรรมชาติปไตยในชุมชน แต่ไม่ได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติปไตยของผู้นำ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชนสูงสุดคือ การมีแบบอย่างของธรรมชาติปไตยในชุมชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน .624 ทั้งนี้ตัวแปรทั้งสองสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยการรับรู้ความสามัคคีในชุมชนที่แตกต่างกันไปตามระหว่างกลุ่มได้ร้อยละ 69.2

2.2 การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน ได้รับอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญจากธรรมชาติปไตยของผู้นำ และการมีแบบอย่างของธรรมชาติปไตยในชุมชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน .726 และ .771 ตามลำดับ และสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชนที่แตกต่างกันไปตามระหว่างกลุ่มได้ร้อยละ 52.7

3. ตัวแปรระดับกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการรวมกันของคุณลักษณะที่ต้องการวัดจากสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ได้แก่ ตัวแปรธรรมาธิปไตยของสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนระดับบุคคล เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรที่ข้ามระดับจากตัวแปรระดับกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรในระดับบุคคล พบว่า ตัวแปรธรรมาธิปไตยของผู้นำไม่มีอิทธิพลข้ามระดับต่อธรรมาธิปไตยของสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในระดับบุคคล

4. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์อิทธิพลที่เป็นตัวแปรเชิงเหตุพหุระดับของธรรมาธิปไตยที่ส่งผลต่อตัวแปรตามในระดับกลุ่มและตัวแปรตามในระดับบุคคล โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง (Direct effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effects: IE) และอิทธิพลโดยรวม (Total effect: TE) ของตัวแปรเชิงเหตุพหุระดับของธรรมาธิปไตยต่อตัวแปรตาม ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ดังกล่าวดังตาราง 26

ตาราง 26 ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของตัวแปรเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

อิทธิพล	เส้นทาง	Estimate	SE	Z	p
<u>ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ</u>					
Effects from EPBI to BEHI (อิทธิพลระดับบุคคล)					
TE	EPBI → BEHI	0.391	0.046	8.567**	0.000
IE	EPBI → DMTI → BEHI	0.391	0.046	8.567**	0.000
DE	EPBI → BEHI	-	-	-	-
Effects from MINI to BEHI (อิทธิพลระดับบุคคล)					
TE	MINI → BEHI	0.207	0.041	5.066**	0.000
IE	MINI → DMTI → BEHI	0.207	0.041	5.066**	0.000
DE	MINI → BEHI	-	-	-	-
Effects from RLGI to BEHI (อิทธิพลระดับบุคคล)					
TE	RLGI → BEHI	0.182	0.047	3.894**	0.000
IE	RLGI → DMTI → BEHI	0.182	0.047	3.894**	0.000
DE	RLGI → BEHI	-	-	-	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

ตาราง 26 (ต่อ)

อิทธิพล	เส้นทาง	Estimate	SE	Z	p
<u>ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถในการทำงาน</u>					
Effects from EPBI to PSEI (อิทธิพลระดับบุคคล)					
TE	EPBI → PSEI	0.491	0.056	8.729**	0.000
IE	EPBI → DMTI → PSEI	0.491	0.056	8.729**	0.000
DE	EPBI → PSEI	-	-	-	-
Effects from MINI to PSEI (อิทธิพลระดับบุคคล)					
TE	MINI → PSEI	0.260	0.050	5.215**	0.000
IE	MINI → DMTI → PSEI	0.260	0.050	5.215**	0.000
DE	MINI → PSEI	-	-	-	-
Effects from RLGI to PSEI (อิทธิพลระดับบุคคล)					
TE	RLGI → PSEI	0.229	0.060	3.788**	0.000
IE	RLGI → DMTI → PSEI	0.229	0.060	3.788**	0.000
DE	RLGI → PSEI	-	-	-	-
<u>ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน</u>					
Effects from CCUL to SCOH (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	CCUL → SCOH	0.021	0.024	0.850	0.395
IE	CCUL → DMTL → SCOH	0.021	0.024	0.850	0.395
DE	CCUL → SCOH	-	-	-	-
Effects from DMTM to SCOH (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	DMTM → SCOH	0.819	0.063	13.07**	0.000
IE	DMTM → DMTL → SCOH	-0.007	0.015	-0.462	0.644
DE	DMTM → SCOH	0.826	0.054	15.22**	0.000
Effects from EPBL to SCOH (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	EPBL → SCOH	0.031	0.027	1.128	0.259
IE	EPBL → DMTL → SCOH	0.031	0.027	1.128	0.259
DE	EPBL → SCOH	-	-	-	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

ตาราง 26 (ต่อ)

อิทธิพล	เส้นทาง	Estimate	SE	Z	p
Effects from RLGL to SCOH (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	RLGL → SCOH	0.028	0.022	1.304	0.192
IE	RLGL → DMTL → SCOH	0.028	0.022	1.304	0.192
DE	RLGL → SCOH	-	-	-	-
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน					
Effects from CCUL to PTEC (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	CCUL → PTEC	0.023	0.026	0.877	0.381
IE	CCUL → DMTL → PTEC	0.023	0.026	0.877	0.381
DE	CCUL → PTEC	-	-	-	-
Effects from DMTM to PTEC (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	DMTM → PTEC	0.767	0.079	9.723**	0.000
IE	DMTM → DMTL → PTEC	-0.008	0.017	-0.471	0.637
DE	DMTM → PTEC	0.775	0.070	11.10**	0.000
Effects from EPBL to PTEC (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	EPBL → PTEC	0.035	0.029	1.184	0.236
IE	EPBL → DMTL → PTEC	0.035	0.029	1.184	0.236
DE	EPBL → PTEC	-	-	-	-
Effects from RLGL to PTEC (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	RLGL → PTEC	0.031	0.026	1.201	0.230
IE	RLGL → DMTL → PTEC	0.031	0.026	1.201	0.230
DE	RLGL → PTEC	-	-	-	-
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ					
Effects from CCUL to BEHL (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	CCUL → BEHL	0.222	0.114	1.949	0.051
IE	CCUL → DMTL → BEHL	0.222	0.114	1.949	0.051
DE	CCUL → BEHL	-	-	-	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

ตาราง 26 (ต่อ)

อิทธิพล	เส้นทาง	Estimate	SE	Z	p
Effects from DMTM to BEHL (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	DMTM → BEHL	-0.076	0.124	-0.609	0.543
IE	DMTM → DMTL → BEHL	-0.076	0.124	-0.609	0.543
DE	DMTM → BEHL	-	-	-	-
Effects from EPBL to BEHL (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	EPBL → BEHL	0.334	0.077	4.310**	0.000
IE	EPBL → DMTL → BEHL	0.334	0.077	4.310**	0.000
DE	EPBL → BEHL	-	-	-	-
Effects from RLGL to BEHL (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	RLGL → BEHL	0.303	0.083	3.655**	0.000
IE	RLGL → DMTL → BEHL	0.303	0.083	3.655**	0.000
DE	RLGL → BEHL	-	-	-	-
Effects from CCUL to PSEL (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	CCUL → PSEL	0.235	0.118	1.990*	0.047
IE	CCUL → DMTL → PSEL	0.235	0.118	1.990*	0.047
DE	CCUL → PSEL	-	-	-	-
Effects from DMTM to PSEL (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	DMTM → PSEL	-0.080	0.129	-0.619	0.536
IE	DMTM → DMTL → PSEL	-0.080	0.129	-0.619	0.536
DE	DMTM → PSEL	-	-	-	-
Effects from EPBL to PSEL (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	EPBL → PSEL	0.352	0.065	5.378**	0.000
IE	EPBL → DMTL → PSEL	0.352	0.065	5.378**	0.000
DE	EPBL → PSEL	-	-	-	-
Effects from RLGL to PSEL (อิทธิพลระดับกลุ่ม)					
TE	RLGL → PSEL	0.320	0.098	3.249**	0.001
IE	RLGL → DMTL → PSEL	0.320	0.098	3.249**	0.001
DE	RLGL → PSEL	-	-	-	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

จากตาราง 26 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของตัวแปรเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของตัวแปรเชิงเหตุพระระดับของธรรมาธิปไตยต่อตัวแปรตาม พบว่าความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ สติสัมปชัญญะ และความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีอิทธิพลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ ดังมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล .391, .207 และ .182 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถในการทำงานโดยผ่านตัวแปรธรรมาธิปไตย คือ .491, .260 และ .229

เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของตัวแปรเชิงเหตุพระระดับของธรรมาธิปไตยต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน และการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน พบว่า

1. การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยในชุมชนไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชนผ่านตัวแปรธรรมาธิปไตยของผู้นำ แต่มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .826 ส่วนการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน การมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน สติ-สัมปชัญญะ ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ ความยึดมั่นผูกพันในศาสนา ไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามัคคีของชุมชน

2. การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยในชุมชนไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรับรู้ความสามารถของการทำงานพัฒนาครอบครัวในชุมชนผ่านตัวแปรธรรมาธิปไตยของผู้นำ แต่มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถในการทำงานพัฒนาครอบครัวในชุมชน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .775 ส่วนการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน การมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน สติ-สัมปชัญญะ ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ ความยึดมั่นผูกพันในศาสนา ไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามัคคีของชุมชน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ และการยึดมั่นผูกพันในศาสนา มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ ผ่านตัวแปรธรรมาธิปไตยของผู้นำ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .334 และ .303 ตามลำดับ โดยที่การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน และการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ

4. การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ และการยึดมั่นผูกพันในศาสนา มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรับรู้ความสามารถในการทำงานของผู้นำ ผ่านตัวแปรธรรมาธิปไตยของผู้นำ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .235 และ .352 ตามลำดับ ส่วนการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถในการทำงานของผู้นำ

5. เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของตัวแปรที่ข้ามระดับจากตัวแปรระดับกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรในระดับบุคคล พบว่า ธรรมเนียมปฏิบัติของผู้ที่ไม่มียิทธิพลต่อการมีธรรมเนียมปฏิบัติของสมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ผู้ตาม)

ผลการวิจัยช่วงที่ 3 การวิเคราะห์ผลของธรรมาธิปไตยที่มีต่อการพัฒนาครอบครัวในชุมชน

การดำเนินการวิจัยผลานวิธีในช่วงที่ 3 นี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) โดยการนำผลการศึกษาเชิงปริมาณในช่วงที่ 2 มาทำการพัฒนาประเด็นในการสัมภาษณ์ และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจำนวน 2 แห่ง แห่งละ 4 คน รวมจำนวน 8 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง จากศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนธรรมาธิปไตยสูง จำนวน 1 แห่ง และมีค่าเฉลี่ยคะแนนธรรมาธิปไตยน้อย จำนวน 1 แห่ง ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจากศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่ได้คะแนนธรรมาธิปไตยสูงสุด และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างรหัส วิเคราะห์ถอดความ (Coding and thematic analysis) โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 2 มิติคือ ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล และผลการวิเคราะห์กระบวนการและผลของธรรมาธิปไตยที่มีต่อการพัฒนาครอบครัวในชุมชน

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นคณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวที่มีคะแนนธรรมาธิปไตยสูงสุด และมีธรรมาธิปไตยน้อย แห่งละ 4 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน ชุมชนที่ 1 ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 1 – 4 และชุมชนที่ 2 ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 4 - 8 ข้อมูลเบื้องต้นเสนอตามตาราง 27 ดังนี้

ตาราง 27 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลของการวิจัยช่วงที่ 3

ลำดับที่	ข้อมูลส่วนบุคคล	ศาสนา	ตำแหน่ง	อายุงาน (ปี)	บริบทแวดล้อมพื้นที่
1	เพศชาย อายุ 50 ปี สถานภาพสมรส บุตร 2 คน ข้าราชการ การเมืองท้องถิ่น	อิสลาม	ประธาน ศพด.	10 ปี	ศพด. ตั้งอยู่ในพื้นที่ ที่ชุมชนชาวพุทธ และ มุสลิม มีความร่วมมือ ในการทำกิจกรรมต่างๆ
2	เพศหญิง อายุ 48 ปี สถานภาพสมรส บุตร 1 คน อาชีพค้าขาย	อิสลาม	คณะทำงาน ศพด.	5 ปี	ในชุมชนมีปัญหา สถานการณ์ยาเสพติด มีผู้สูงอายุจำนวนมาก

ตาราง 27 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อมูลส่วนบุคคล	ศาสนา	ตำแหน่ง	อายุงาน (ปี)	บริบทแวดล้อมพื้นที่
3	เพศหญิง อายุ สถานภาพสมรส บุตร 3 คน อาชีพนักพัฒนาชุมชน	พุทธ	คณะทำงาน ศพค.	8 ปี	ศพค. ตั้งอยู่ในพื้นที่ ที่ชุมชนชาวพุทธ และ มุสลิม มีความร่วมมือ ในการทำกิจกรรมต่างๆ
4	เพศหญิง อายุ 52 ปี สถานภาพโสด อาชีพ เกษตรกร	พุทธ	คณะทำงาน ศพค.	10 ปี	ในชุมชนมีปัญหา สถานการณ์ยาเสพติด มีผู้สูงอายุจำนวนมาก แรงงานออกไปทำงาน นอกพื้นที่
5	เพศชาย อายุ 56 ปี สถานภาพสมรส บุตร 2 คน อาชีพข้าราชการท้องถิ่น	พุทธ	ประธาน ศพค.	12 ปี	ศพค. ตั้งอยู่ในพื้นที่ เกษตรกรรม ปลูกผลไม้ ทำนา มีปัญหา สถานการณ์ยาเสพติด
6	เพศชาย อายุ 56 ปี สถานภาพสมรส บุตร 1 คน อาชีพข้าราชการท้องถิ่น	พุทธ	คณะทำงาน ศพค.	10 ปี	และปัญหาวัยรุ่นตั้งครุฑ ไม่พร้อม
7	เพศชาย อายุ 52 ปี สถานภาพสมรส บุตร 5 คน อาชีพข้าราชการ การเมืองท้องถิ่น	พุทธ	รองประธาน ศพค.	10 ปี	
8	เพศหญิง อายุ 58 ปี สถานภาพสมรส บุตร 2 คน อาชีพ รับจ้าง	พุทธ	คณะกรรมการ ศพค.	5 ปี	

ผลการวิเคราะห์ผลของธรรมาธิปไตยที่มีต่อการพัฒนาครอบครัวในชุมชน

การศึกษาในเชิงคุณภาพด้วยวิธีศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างรหัสวิเคราะห์ถอดความ (Coding and thematic analysis) เพื่ออธิบายผลของธรรมาธิปไตยที่มีผลการพัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 3 มิติคือ 1) คุณลักษณะของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน 2) ผลของธรรมาธิปไตยต่อการพัฒนาครอบครัวในชุมชน และ 3) ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผลของธรรมาธิปไตยที่มีต่อการพัฒนาครอบครัวในชุมชน

ตาราง 28 แสดงตัวอย่างการสร้างรหัส วิเคราะห์ถอดความ (Coding and thematic analysis)

	Quotation	code
1	“คือเริ่มเอางานจากที่เดิม มาเล่าให้ นายก พัง ว่าน่าจะอย่างนี้นะ อย่างกองทุนหลักประกันสุขภาพ ที่นี้ยังไม่เข้าเลย ที่โน้นเข้าแล้ว กองทุนวันละบาท อะไร นายกบอกว่า คนอิสลามเค้ายาก เงินออกจากกระเป๋าเขา บาทหนึ่งมันยากนะ ตายห้าแล้วเราเสนออะไรไป นายกเขาก็ค่อยๆ ไหนลองเสนอมาสิ ไหนลองพิมพ์มาสิ มาเสนอดูดีว่ามันเป็นยังไง ก็เริ่มมีหลักประกันสุขภาพ กองทุนวันละบาท”	รู้ปัญหา/ สถานการณ์
2	เวลาอย่าง อสม. เขาเห็นแล้ว พี่ก็ประสานกับหมอที่โรงพยาบาล พี่แจ่มอย่างเคสนี้ กับเคสนี้ พี่แจ่มว่า อันไหนก่อน อันไหนหลัง เราเห็นผู้ป่วยก็ต้องถามหมอที่เขาไปตรวจ บางที่เราเห็นว่าอันนี้น่าจะก่อน แต่หมอบอกว่า ไม่ใช่ะรี น่าจะอยู่ลำดับหนึ่ง สอง สาม แล้วก็มาคัดเลือกว่าใครจะเยี่ยมก่อน เพราะ หมอเป็นทั้ง ศพค. สพสช. ถามว่าทีมพวกนี้เรา รวมกันหมดเลย ถ้าแยกกันทำงานมันจะก้าวไปไม่ได้ ต้องรวมพลังกัน คนนี้ดูด้านนี้ คนนี้ด้านนี้ จะต้องวิเคราะห์ก่อน ไม่ใช่ดูตามสนิท	ช่วยเหลือตาม ความจำเป็นก่อน

1) ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

จากการศึกษาธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของการมีธรรมาธิปไตยที่สะท้อนจากความรู้สึกนึกคิด และการกระทำ

ผ่านวิธีการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงาน ซึ่งทั้งสองชุมชนมีแบบแผนโดยรวมที่คล้ายคลึงกัน แต่ยังมี ความแตกต่างตามบริบททางสังคม วัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงคุณลักษณะหรือสถานภาพของ บุคคล เช่น การเป็นผู้นำ หรือการเป็นผู้ตาม เป็นต้น (ตาราง 29) ที่มีลักษณะของมิติความหมายและ ลักษณะของธรรมาธิปไตยตามแนวคิดทางพุทธศาสนา ดังนี้

1.1 มิติของการมีปัญญา คุณลักษณะของการมีปัญญาของคณะทำงาน ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน สะท้อนจากการมีความรู้เกี่ยวกับชุมชน และการดำเนินกิจกรรม เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาด้านครอบครัวในชุมชน โดยสะท้อนจากการรู้ปัญหา/สถานการณ์ ในชุมชน การมีข้อมูลก่อนตัดสินใจ เชื่อมั่นในความรู้โดยพยายามแสวงหาความรู้เพื่อให้การช่วยเหลือ และใช้ความรู้ที่ได้จากการแสวงหาในการช่วยเหลือผู้อื่น โดยการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนการทำงาน รวมทั้งติดตามผล ซึ่งคุณลักษณะที่สะท้อนถึงมิติการมีปัญญา ดังข้อคิดเห็นต่อไปนี้

“มีอะไรเขาก็ชอบมาถามผม จะทำประปาก็ไม่ถามประปา มาถามเรา แล้ว เราก็ทำการบ้านมาชะดีด้วยนะ ไปเลย 4,000 กับ 100 บาท ไปเจาะได้เลย แต่ถ้า เราไม่ถามมาก็จบ เราก็ต้องถาม มีอะไรก็ถามก่อน ก็บอกแล้วไง ผมไม่มีอะไรให้ มี แต่ความรู้ ความสามารถให้ ให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะให้ได้”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“จัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุทุกเดือนทุกเดือน ไรท์ที่จัดได้ไม่ใช่เราคนเดียว มันก็ต้องมีการวางแผน 13 หมู่แบบนี้จะออกมาได้อย่างไร เขาเป็นผู้สูงอายุเราจะดึง เขาออกมาอย่างไร นายกก็ประชุมกับสมาชิก อบต. อสม. แรกๆ ก็ยากอยู่ ขอความ ร่วมมือ อบต. อสม. คนนี้มีรถไถมัย ให้เขารับส่งผู้สูงอายุเพื่อมาจัดกิจกรรม”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“เราก็ไปอบรม Care giver มาละ เราก็ไปแนะนำเค้าว่าทำอย่างนี้ อย่างนี้ คือก็ถามว่า ณ ตอนนี้องค์หลักประกันสุขภาพ เขาค่อนข้างจะเปิดกว้างออกมาให้ อสม. เรียนรู้การรักษายาบาลเบื้องต้น การป้อนอาหาร การแปรงฟันผู้ป่วย ให้เรา ไปสอนเขาได้ ให้เขาเรียนรู้ไปกับเรา เขาก็ทำตามรับฟัง บางทีเตียง همینนี่ همین คลั่งเลย เราก็ไปแนะนำว่าจับตะแคงแบบนี้ละ เพื่อให้เค้าได้เอาไปซักบ้าง ไปช่วย เขาอาบน้ำบ้าง ด้านนี้เขาก็เปิดโอกาสให้เรียนรู้ เราก็ถูกส่งไปอบรม”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“คือเริ่มเองงานจากที่เดิม มาเล่าให้ นายก. ฟัง ว่าน่าจะอย่างนี้นะ อย่าง กองทุนหลักประกันสุขภาพ ที่นี้ยังไม่เข้าเลย ที่โน้นเข้าแล้ว กองทุนวันละบาท อะไร นายกบอกว่า คนอิสลามเค้ายาก เงินออกจากกระเป๋าเขาบาทหนึ่งมันยากนะ

ตายหัวแล้วเราเสนออะไรไป นายเขาก็ค่อยๆ ไหนลองเสนอมาซิ ไหนลองพิมพ์มาซิ มาเสนอดูดีว่ามันเป็นยังไง ก็เริ่มมีหลักประกันสุขภาพ กองทุนวันละบาท”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“เราทำงานกันเป็นกลุ่ม ออกตรวจด้วย อะไรด้วย จี้จุดด้วย แบ่งคุ้ม แบ่งโซน ช่วยกันดู แล้วมาคุยกันว่าของแกเหลืออีกคน ก็ช่วยกัน”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 2)

“ตอนนี้ชุมชนสบายขึ้น แต่เดิม 2-3 ปีที่ผ่านมาที่กังวลก็เป็นเรื่องยาเสพติด กับเรื่องวัยรุ่นที่พาไปจับคู่กันไป แล้วมันมี โรงแรมเล็ก มันเป็นทางผ่านไปมา แล้วไปตามโรงแรมเล็กๆ ”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 2)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างคุณลักษณะการมีปัญญาของผู้นำและผู้ตามพบว่า มีคุณลักษณะที่เหมือนกันคือ ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์หรือปัญหาของชุมชน และความรู้เกี่ยวกับวิธีการในการทำงาน ซึ่งผู้นำจะมีคุณลักษณะที่มากกว่าผู้ตามคือ ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ การวางแผน การติดตามผล และเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างชุมชนแล้ว พบว่าชุมชนที่มีค่าเฉลี่ย ธรรมชาติปไตยสูง ผู้นำจะมีคุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นมาคือ เทคนิคในการสร้างแรงจูงใจ สร้างความร่วมมือ และในส่วนของผู้ตามมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา และแสวงหาความรู้ในการทำงาน

1.2 มิติของการมีหลักการ การมีหลักการของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน สะท้อนจากการยึดหลักการในการทำงาน โดยคุณลักษณะของการมีหลักการในการตัดสินใจกระทำสิ่งใด ๆ ทั้งในการทำงานหรือการดำรงชีวิต ได้แก่ การยึดกฎระเบียบในการปฏิบัติงาน การใช้มาตรการร่วมกันในการตัดสินใจ ปฏิบัติงานโดยเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชน ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงมิติของการมีหลักการ ดังข้อคิดเห็นต่อไปนี้

“เราคอยดูแลทุกเรื่อง ถ้าไม่ไหว อบต. ก็เข้าไปช่วย ช่วยได้ก็จะช่วยเต็มที่ ตามที่กฎ ระเบียบ จะอำนวยให้”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“กิจกรรมของ ศพค. ทุกคนเข้ามาได้หมดนะ ถ้าจะเข้ามาร่วมก็ได้ แต่ถ้าไม่อยากร่วมก็เราก็ไม่ได้บังคับนะ เดียวถ้าเขาเห็นว่าดี เขาก็เข้ามาเองแหละ”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“ในตำบลมีปัญหาอะไรผู้ยากไร้ ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ปัญหาเกิดจากการอะไร ตกลงกันได้มั้ย ค่อยกันให้เข้าใจ ประธานจะเอาคณะกรรมการมาคุยกัน ถ้าตกลงกันยังไม่ได้ ก็จะใช้มติของกรรมการ ช่วยกันคิด ช่วยกันตัดสินใจ”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“ในการทำงานจะยึดถือนโยบายของรัฐเป็นหลัก มีการประชุมชี้แจง ใช้กฎชุมชนในการจัดการปัญหา ในแต่ละหมู่บ้านก็จะมีกรรมการหมู่บ้านดูแลอยู่ จะทำอะไรต้องมีการทำประชาคม ชาวบ้านเขาเอาด้วยหรือเปล่า ถ้าทำแล้วมีปัญหาก็กังไม่ทำ ตกลงกันได้ก่อนค่อยว่ากัน”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 2)

“อย่างให้งบประมาณมา 200,000 เพื่อมาพัฒนา เราก็เรียกประชุมถามว่า ความเป็นอยู่ของเราทุกวันนี้ ตรงไหนมันลำบากกับเขา ก็ให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านเข้าด้วย ก็คุยกันในที่ประชุม เราจะเสนอประปาภูมิภาค เห็นด้วยมั๊ย ใครจะแย้งก็ว่ามา ก็เป็นยกมือให้ ก็ได้รับการตอบสนองมาก ก็ยกให้หมด เราก็บอกว่า ไม่ใช่มาเล่นๆ นะ เอาจริงนะ โชคดีที่ผมทำครบหมด ก็เลยไม่แย้ง เขาก็เลยยกให้คนไม่มี”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 2)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างคุณลักษณะการมีหลักการของผู้นำและผู้ตามพบว่า ทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ ผู้นำทั้งสองชุมชนจะมีคุณลักษณะที่สะท้อนการมีหลักการที่เหมือนกัน คือ การยึดกฎระเบียบในการทำงาน การใช้มติร่วมกันในการตัดสินใจผ่านการพูดคุยหรือการประชุม รวมถึงยึดหลักเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนในการปฏิบัติงาน ส่วนคุณลักษณะของการมีหลักการของผู้ตามทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะเหมือนกัน คือ การคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นหลักในการทำงาน

1.3 มิติของการไม่มีอคติ การไม่มีอคติในการทำงานหรือการดำรงชีวิตของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน สะท้อนจากการกระทำที่ไม่เลือกปฏิบัติ การไม่ให้ความช่วยเหลือเฉพาะผู้ที่ตนเองสนิทสนมเท่านั้น โดยคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีคุณลักษณะที่สะท้อนถึงการไม่มีอคติในการทำงาน ได้แก่ การพยายามกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง ให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นก่อนหลัง ใช้มติร่วมกันแบ่งปันอย่างเท่าเทียม ซึ่งสะท้อนถึงมิติของการไม่มีอคติ ดังข้อคิดเห็นต่อไปนี้

“อยากให้ ศพค. ทำ แบบเท่าที่ผ่านมาในจำนวนเงินก้อนนี้มันทำไป แต่ถามว่ามันยังไม่กระจาย ครอบคลุมทั้งหมด อย่างปีแล้วปีจัด ความรุนแรง พี่เน้นไปที่คนพิการ ปีนี้ก็ขยับมาในผู้สูงอายุ ให้คนในครอบครัวเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ ไม่ใช่ความรุนแรง พยายามขยับไปหลายๆ แนว แล้วก็อยากได้ครอบครัวของผู้ยากไร้มาเรียนรู้ พอเขาขออะไรมา เราจะช่วยเขาได้บ้าง”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“อย่างมีผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง เคสต๋อยโอกาส ก็ตัวเองไปถ่ายรูปบ้านนี้กัน เราอยากส่งไปให้ต๋องนี้ เนี่ยตัวเองมีเงินตัวนี้เข้ามาช่วยเหลือผู้ต๋อยโอกาส เราก็หากก็ช่วยเหลือ คือ ไม่มีการลำเอียง เขาก็ไปได้ทุกหมู่ เขาโอเค เราเห็นเค้าจริงใจกับเรา เราก็โอเค เข้ามาทำให้”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“เวลาจะลงไปเยี่ยม ก็ต้องมาคัดเคส เคสหนักไปก่อน คือเราจะไม่ทำวันเดียว ไปเคสเดียวไม่ใช่เอาของไปเยี่ยมแล้วหายไป เคสนี้หนักก็จะมีหมอมาตรวจ เจ้าหน้าที่กายภาพบำบัดไปสอนทำยังไม่ว่าจะไม่ให้ข้อติด วันหนึ่งได้เคสสองเคสเท่านั้นแหละ จะเรียกมาคุยกันทั้งทีมีว่าจะเคสไหน ทำยังไม่ว่า”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“อย่างตำบลเราจะแชร์ ถัวเฉลี่ยกัน แบ่งๆ กัน ได้เท่าๆ กันหมด ดูความจำเป็นอะไรต้องการมากก่อน”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 2)

“เราจะเสนอโครงการตามความจำเป็นเป็นอันดับแรก ก็ได้รับการตอบรับมาตลอด เพราะชาวบ้านเขาจะรู้กันและกันว่าใครเดือดร้อน ก็เสนอก่อน ก็ค่อนข้างดี”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 2)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างคุณลักษณะการมีไม่มีอคติของผู้นำและผู้ตามพบว่า ทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ ผู้นำทั้งสองชุมชนจะมีคุณลักษณะที่คล้ายกันในการสะท้อนการไม่มีอคติผ่านการทำงานโดยการไม่เลือกปฏิบัติ โดยมีคุณลักษณะดังนี้คือ การช่วยเหลือตามความจำเป็นหรือตามระดับความรุนแรงของปัญหาหาก่อน และยังพยายามกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง ส่วนคุณลักษณะของการไม่มีอคติของผู้ตามทั้งสองชุมชนสะท้อนจากการจัดกิจกรรมตามความจำเป็น/ความต้องการของชุมชนเหมือนกัน

1.4 มิติของความรัก และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม สะท้อนจากการแสดงความรู้สึกนึกคิด การทำงานและการดำรงชีวิต โดยคุณลักษณะที่สะท้อนความรัก และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ได้แก่ ความรักในงานช่วยเหลือชุมชน รวมพลังช่วยเหลือชุมชน ใส่ใจดูแลอย่างทั่วถึง ต่อเนื่องจริงจังติดตามผลการแก้ไขปัญหา แสวงหาความร่วมมือในการช่วยเหลือคนในชุมชน โดยปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ซึ่งสะท้อนถึงมิติความรักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดังข้อคิดเห็นต่อไปนี้

“มันติดอยู่ที่หัวใจ เราลงไปทุกปี แต่เรายังช่วยเขาไม่ได้เลย ก็ช่วยได้แค่ถุงยังชีพ แต่ทีจะไปปรับปรุงบ้านให้ดีขึ้น จากกะท่อมมุงจากทำให้ดีขึ้น ยัง คือมันติดอยู่ที่เขาเป็นผู้ด้อยโอกาส แล้วก็บ้านเลขที่เขาแยกออกมาจากจริง แต่บ้านเลขที่แกไปติดกับเขาไม่ได้มุงจากจริง เราก็ไม่สามารถไปปรับปรุงได้เราก็กังพยายามหาทางช่วยอยู่”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“ปีแรกๆ เยี่ยมกันเอง ปีหลังๆ เริ่มเอาสหวิชาชีพ เช่น โรงพยาบาล ร่วมเป็นขบวนเลย เดียวนี้ได้รับความร่วมมือเยอะมาก แรกๆ ไม่ค่อยได้ ไม่ค่อยมีมานะ แต่ก่อนก็ไปเยี่ยมเฉพาะกลุ่มกรรมการหลักประกันสุขภาพ แต่ตอนนั้นก็ มี อสม. อบต. รวมพลังกันในการเยี่ยมบ้าน”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“ก็เป็นคณะทำงานของตัวนี้อยู่แล้ว ของแต่ละหมู่บ้าน อสม.หมอ หมอนี่ นายกประสานถึงโรงพยาบาลด้วยนะ เค้าก็จะมาเข้าร่วม เมื่อก่อนไม่เคยมี พอทำแล้วก็ เป็นภาพที่ดีกับชาวบ้าน หมอเข้าถึง นายกเข้าถึง พัฒนาชุมชนมาให้ความร่วมมือ บางทีขออะไร รี (พัฒนาชุมชน) ตัวเองมีไม่ทำมัย เดียวเราประสาน พม. ถามให้ว่ามีมัย เขาก็ประสานให้พี่”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“พี่ก็ อย่างรู้ว่าใครป่วย บางทีนายกไม่สั่ง พี่ก็โทรหา อสม.ที่สนิทกัน ไปกันมัย ก็ให้คนขับรถพาไป พี่เข้าไปบ่อยๆ จากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี แบบนี้”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“ได้ความสุข มันไม่หดหู่ พอมองไปที่เพื่อน เพื่อนเค้ามองว่าทำได้เราทำได้ ผู้สูงอายุก็มีความสุข เขาอยากได้อาชีพ เราก็ประสานต่อกันไป แรงกายแรงใจเราก็ดีขึ้น”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“การทำงาน ก็คิดอย่างเดียวว่า ถ้าเรารับงานของเขามาแล้ว เราต้องทำให้เสร็จ ไม่ใช่รับปากไปวันๆ ทำอะไรให้สนุกกับงานก็จะมีความสุข”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 2)

“ตอนนี้ยาเสพติดลดลงไปมาก ที่สำเร็จได้เพราะเรามีเทคนิค เราก็ไปคุยกับพ่อแม่เลย เอาผลการตรวจลงไปบอก แล้วก็ไปคาดโทษกันว่าอย่ามีอีกนะ ต้องไปบำบัดนะ เอาไปบำบัด ทำอย่างนี้ ทำทั้งปี จนเอาอยู่”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 2)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างคุณลักษณะมิติของความรักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามของผู้นำและผู้ตามพบว่า ผู้นำและผู้ตามจากทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะของความรักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามที่คล้ายคลึงกันคือ มีความรักและมีความสุขในการทำงานช่วยเหลือคนในชุมชน และให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ส่วนคุณลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างชุมชนคือ ผู้นำและผู้ตามจากชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูงจะมีลักษณะที่แตกต่างจากชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยน้อย คือ การแสวงหาความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน

โดยสรุปคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนได้สะท้อนคุณลักษณะของการมีธรรมาธิปไตยจากการปฏิบัติงานใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีปัญญา 2) มีหลักการ 3) การไม่มีอคติ และ 4) ความรักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดังมีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

1. มิติของการมีปัญญา คุณลักษณะของการมีปัญญาของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน สะท้อนจากการมีความรู้เกี่ยวกับปัญหา/สถานการณ์ในชุมชน ใช้ความรู้ที่ได้จากการแสวงหาในการช่วยเหลือผู้อื่น โดยการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนการทำงาน รวมทั้งติดตามผล โดยผู้นำและผู้ตามมีคุณลักษณะที่เหมือนกันคือ การมีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์หรือปัญหาของชุมชน และความรู้เกี่ยวกับวิธีการในการทำงาน ซึ่งผู้นำจะมีคุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นคือ ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ การวางแผน การติดตามผล นอกจากนี้ในชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูง ผู้นำจะมีคุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นคือ การมีเทคนิคในการสร้างแรงจูงใจ สร้างความร่วมมือ ส่วนผู้ตามจะมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา และการแสวงหาความรู้ในการทำงาน

2. มิติของการมีหลักการ สะท้อนจากคุณลักษณะของการมีหลักการในการตัดสินใจกระทำสิ่งใด ๆ ทั้งในการทำงานหรือการดำรงชีวิต ได้แก่ การยึดกฎระเบียบในการปฏิบัติงาน การใช้ฉันทาร่วมกันในการตัดสินใจ ปฏิบัติงานโดยเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชน โดยผู้นำทั้งสองชุมชนจะมีคุณลักษณะที่สะท้อนการมีหลักการที่เหมือนกัน คือ การยึดกฎระเบียบในการทำงาน การใช้ฉันทาร่วมกันในการตัดสินใจผ่านการพูดคุยหรือการประชุม รวมถึงยึดหลักเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนในการปฏิบัติงาน ส่วน

คุณลักษณะของการมีหลักการของผู้ตามทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะเหมือนกัน คือ การคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นหลักในการทำงาน

3. มิติของการไม่มีอคติ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีคุณลักษณะที่สะท้อนถึงการไม่มีอคติในการทำงาน ได้แก่ การพยายามกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง ให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นก่อนหลัง ไซ้มิตรร่วมกันแบ่งปันอย่างเท่าเทียม โดยคุณลักษณะการไม่มีอคติของผู้นำและผู้ตามทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ ผู้นำทั้งสองชุมชนจะให้การช่วยเหลือตามความจำเป็นหรือตามระดับความรุนแรงของปัญหาก่อน และยังพยายามกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง ส่วนคุณลักษณะของการไม่มีอคติของผู้ตามทั้งสองชุมชนสะท้อนจากการจัดกิจกรรมตามความจำเป็น/ความต้องการของชุมชนเหมือนกัน

4. มิติของความรักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนสะท้อนการมีคุณลักษณะของความรัก และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม คือ ความรักในงานช่วยเหลือชุมชน การรวมพลังช่วยเหลือชุมชน ใส่ใจดูแลอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง จริงจัง ติดตามผลการแก้ไขปัญหา แสวงหาความร่วมมือในการช่วยเหลือคนในชุมชน โดยปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ โดยผู้นำและผู้ตามจากทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะของความรักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามที่คล้ายคลึงกันคือ มีความรักและมีความสุขในการทำงานช่วยเหลือคนในชุมชน และให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ส่วนผู้นำและผู้ตามจากชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูงจะมีคุณลักษณะที่แตกต่างคือ มีการแสวงหาความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน

ตาราง 29 ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง		ลักษณะสำคัญของธรรมาธิปไตย			
		มีปัญหา	มีหลักการ	ไม่มีอคติ	รักและปฏิบัติ สิ่งที่ถูกต้องดีงาม
ผู้นำ (ประธาน ศพค.)	ชุมชนที่ 1	- ผู้นำรับฟังความคิดเห็น - สร้างบรรยากาศให้มีการช่วยเหลือกัน - รู้สถานการณ์ในชุมชน - รู้วิธีวิเคราะห์ปัญหา - วางแผนการทำงานและติดตามผล - รู้วิธีการทำงาน - มีเทคนิคในการจูงใจ - สร้างความร่วมมือ	- ผู้นำเข้าถึงประชาชน - ยึดกฎระเบียบในการปฏิบัติงาน - ใ้สมัครร่วมในการตัดสินใจ - เคารพสิทธิของผู้อื่น - คำนึงถึงประโยชน์ของชุมชน	- พยายามกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง - ช่วยเหลือตามความจำเป็นก่อน-หลัง (ตามระดับความรุนแรงของปัญหา)	- รักงานช่วยเหลือชุมชน - ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ - รวมพลังช่วยเหลือชุมชน - ใส่ใจดูแลอย่างทั่วถึงต่อเนื่อง - แสวงหาความร่วมมือในการช่วยเหลือคนในชุมชน
	ชุมชนที่ 2	- รู้สถานการณ์ในชุมชน - วางแผนการทำงาน	- ยึดถือกฎชุมชนในการปฏิบัติงาน - ใ้สมัครร่วมกันในการตัดสินใจ - คำนึงถึงประโยชน์ของชุมชน	- แบ่งปันอย่างเท่าเทียม - ช่วยเหลือตามความจำเป็น	- มีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น - ดำเนินกิจกรรมภายใต้งบประมาณที่ได้รับจัดสรร

ตาราง 29 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง		ลักษณะสำคัญของธรรมาธิปไตย			
		มีปัญหา	มีหลักการ	ไม่มีอคติ	รักและปฏิบัติ สิ่งที่ถูกต้องดีงาม
ผู้ตาม (สมาชิก ศพค.)	ชุมชนที่ 1	- รู้สถานการณ์ในชุมชน - รู้สาเหตุของปัญหาในชุมชน - มีการศึกษาข้อมูลก่อนลงมือทำงาน	- คำนึงถึงประโยชน์ของชุมชน	- ช่วยเหลือแบบไม่ลำเอียง - จัดกิจกรรมตามความจำเป็น/ความต้องการของชุมชน	- มีความสุขที่ได้ช่วยเหลือคนในชุมชน - พยายามหาความช่วยเหลือจากช่องทางอื่น ๆ
	ชุมชนที่ 2	- รู้สถานการณ์ปัญหาในชุมชน	- คำนึงถึงประโยชน์ของชุมชน	- จัดโครงการ/กิจกรรมตามความจำเป็น	- ร่วมทำกิจกรรมตามที่ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จัดขึ้น - ช่วยเหลือคนในชุมชน

2) ธรรมชาติปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชน

2.1 สาเหตุของการเกิดธรรมชาติปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มาจากปัจจัยหลากหลายสาเหตุ โดยสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของคนในชุมชน ที่ได้หล่อหลอมค่านิยม ความคิด ความเชื่อต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งผลการวิจัยพบมิติที่ส่งผลให้เกิดธรรมชาติปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ดังนี้

(1) แบบอย่างของการมีธรรมชาติปไตยในชุมชน สะท้อนจากการที่ผู้นำเข้าถึงประชาชน ผู้นำร่วมแรงร่วมใจ ผู้นำรับฟัง รวมถึงดูแลอย่างเข้าถึงปัญหา เข้าถึงชุมชน การทำงานอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ทุ่่มเท สะท้อนถึง การเป็นแบบอย่างของการมีธรรมชาติปไตย ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

“มีคนในชุมชนนี้แหละ แต่แกตายไปแล้วนะ แกยึดในเรื่องของหลักการในการใช้ชีวิต อิสลามเหมือนกัน แกไม่ยุ่งอะไรเลย เหมือนกับศีล 5 ไม่ทำร้ายใคร ทำงานก็มีแต่ช่วยคนอื่น”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“เดี๋ยวนี้พี่อยู่จนเป็นอิสลามไปแล้ว พี่เอาตัวเราย้ายบ้านเลขที่เข้าไปเลย ไปอยู่กับเขาเลย ไปเป็นกรรมการให้เขาเห็น ให้เขาเห็น เขาก็ซึมซับกับเรา อีกอย่างตอนนี้กิจกรรมดีเด่นที่อิสลามเข้ากับพุทธ ตอนนี้พุทธเริ่มจะถดถอย พุทธจะไม่ถึงครึ่งอิสลามครึ่ง คืออิสลามเขาเห็นว่าเราทำจริง เขาก็มาร่วม”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“ไม่ค่อยมีอะไรกังวล เพราะนายกค่อนข้างเข้าถึงประชาชน อีกอย่าง ลีเค้าเป็นคนไข้ถึงชาวบ้านอยู่แล้ว มีงบอะไรมาเขาก็จะนึกถึงผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ซึ่งเมื่อก่อนนี้เราก็ไม่เคยเห็น ไม่ได้อะไร พอเข้ามาสัมผัสเค้าทำจริง เขาเป็นคนถื่นอื่น มาทำให้ชาวบ้านของบ้านเรา เขาก็โอเคกับเรา เราก็เข้าใจซึ่งกันและกัน”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“คนที่น่านับถือคือครูในโรงเรียนที่นี่แหละ แกไม่เคยเกลียด เคียดแค้นใครเลย มีแต่ให้อย่างเดียว”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 2)

“ก็ไม่มีนะคนในชุมชนที่จะ ก็ธรรมดา ๆ ชุมชนนี้ยังไม่เห็นนะ ไม่ถึงขนาดนั้น
นะ ขนาดต้องเป็นแบบในการทำงาน แม้กระทั่งพ่อแม่ก็ยังไม่ค่อยเห็นนะ”

(สมาชิกร ศพค. – ชุมชนที่ 2)

นอกจากนี้พ่อแม่เป็นแบบอย่างของความรับผิดชอบ ทำงานอย่างมีเป้าหมาย
สะท้อนถึง การถ่ายทอดทางสังคมผ่านการดำเนินชีวิต ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

“เอาคนในครอบครัว พ่อแม่เป็นแบบอย่าง คือชีวิตของเค้าก็มีความสุขดี
ทำงานมีจุดหมาย รับผิดชอบทำให้เสร็จ ไม่ใช้รับมาแล้ว งานค้างคา มันก็ไม่ใช้”

(สมาชิกร ศพค. – ชุมชนที่ 1)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแบบอย่างของคนในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อคณะทำงานศูนย์
พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งบุคคลที่ผู้นำและผู้ตามยึดเป็นแบบอย่างมีทั้งคนที่อาศัยในชุมชนทั่วไป
ผู้นำชุมชน รวมทั้งข้าราชการในชุมชน เช่น ครู นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น โดยบุคคล
ในชุมชนที่ผู้นำและผู้ตามจากชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูง ยึดถือเป็นแบบอย่างจะมี
คุณลักษณะของการเป็นแบบอย่างในการทำงานค่อนข้างมากกว่าชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตย
น้อย

(3) การเชื่อมั่นในความรู้ การพยายามแสวงหาความรู้เพื่อให้การช่วยเหลือ และใช้
ความรู้ที่ได้จากการแสวงหาในการช่วยเหลือผู้อื่น สะท้อนถึงความเชื่อเกี่ยวกับความรู้นำไปสู่การ
พัฒนาความรู้ในการทำงาน ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

“อย่างมีปัญหาก็บำบัดเยอะ พอบำบัดเยอะ เราก็ต้องมาตรวจการฟื้นฟูว่า
บำบัดไปแล้วว่าเขาทำอย่างไร มีทำงานมั๊ย เราก็คอยติดตาม ดีขึ้นกว่าเก่ามั๊ย เราก็
จะบอกพ่อ บอกแม่เขาให้ทำงาน ครึ่งหน้าไม่ใช้แบบนี้แล้วนะ ลำบากกว่านี้ ผู้ใหญ่
ทุกคนก็ช่วยกันติดตาม”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“เราก็ไปอบรม Care giver มานะ เราก็ไปแนะนำเค้าว่าทำอย่างนี้ อย่างนี้
คือก็ถามว่า ณ ตอนนี้องค์หลักประกันสุขภาพ เขาค่อนข้างจะเปิดกว้างออกมาให้
อบรม.เรียนรู้การรักษายาบาลเบื้องต้น การป้องกันอาหาร การแปรงฟันผู้ป่วย ให้เรา
ไปสอนเขาได้ ให้เขาเรียนรู้ไปกับเรา เขาก็ทำตามรับฟัง บางทีเตียงเหม็นฉี่ เหม็น
คลุ้งเลย เราก็ไปแนะนำว่าจับตะแคงแบบนี้ละ เพื่อให้เค้าได้เอาไปซักบ้าง ไปช่วย
เขาอาบน้ำบ้าง ด้านนี้เขาก็เปิดโอกาสให้เรียนรู้เราก็ถูกส่งไปอบรม”

(สมาชิกร ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“อย่างเราออกไปประชาคมหมู่บ้าน ชาวบ้านเขาก็ต้องบอกเรา ว่ามันมีอย่างนี้อยู่นะ หาทางช่วยหน่อย พอมีทางไหนช่วยได้ เราก็จะรับไป ไปเสนอนายก คือ เขจะมีทีมหนึ่งที่ถ้าเขาเจอปัญหาอะไรในชุมชน เขาก็จะมาปรึกษาเรา คือ ทั้ง อสม. อบต. ก็จะมาคุยกัน พอจะช่วยได้มั๊ย”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“อย่างจะทำประปาก็ไม่ถามประปา มาถามเรา แล้วเราก็ทำการบ้านมาชะดี ด้วยนะ ไปเลย 4,000 กับ 100 บาท ไปเจาะได้เลย แต่ถ้าเราไม่ถามมาก็จบ เราก็ต้องถาม มีอะไรก็ถามก่อน ก็บอกแล้วไง ผมไม่มีอะไรให้ มีแต่ความรู้ ความสามารถ ให้ให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะให้ได้”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 2)

โดยสรุปสาเหตุที่สนับสนุนให้เกิดธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ประกอบด้วย มิติด้านการที่ผู้นำในชุมชนหรือคนในชุมชน รวมถึงบุคคลในครอบครัวเป็นแบบอย่างในการทำงานและการดำเนินชีวิต การปฏิบัติตามกฎระเบียบ รวมถึงการมีความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาความรู้เพื่อสนับสนุนให้เกิดธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

2.2 ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับการพัฒนาชุมชน การทำงานอย่างมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีสาเหตุมาจากการที่บุคคลมีความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ มีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มีคนในชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีจากการทำงานและการใช้ชีวิต ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ

(1) การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสะท้อนจากพฤติกรรม การร่วมแรงร่วมใจ การรับรู้ความเข้มแข็งของทีม การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

“ปีแรกๆ เยี่ยมกันเอง ปีหลังๆ เริ่มเอาสหวีชาชีพ เช่น โรงพยาบาล ร่วมเป็น ขบวนเลย เดียวนี้ได้รับความร่วมมือเยอะมาก แรกๆ ไม่ค่อยได้ไม่ค่อยมีมานะ แต่ก่อนก็ไปเยี่ยมเฉพาะกลุ่มกรรมการหลักประกันสุขภาพ แต่ตอนนี้ก็มี อสม. อบต. รวมพลังกันในการเยี่ยมบ้าน”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“กิจกรรมของ ศพค. แต่ละกิจกรรมก็ได้รับความร่วมมือ จากนายก จากชาวบ้าน ทั้งตำบลก็มา ใครมีรถก็ไปรับชาวบ้านกันมาส่งให้กัน มันก็เป็นภาพออกมาที่ออกมา โอเค”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“ปัญหามันก็เยอะ แต่งบประมาณมีน้อย ก็พยายามทำเต็มทีนะ แต่งบประมาณมันมีเท่านี้ ถ้าเป็นไปได้ของงบประมาณเยอะกว่านี้ได้มัย จะทำได้เยอะกว่านี้”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 2)

“มีกิจกรรมมันก็ดีนะ จะได้แก้ปัญหาชุมชน แต่กิจกรรมปีนึง ทำหนึ่งมันนานไปเปล่า มันลืมหืมดแล้ว มันไม่ต่อเนื่อง”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 2)

นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติงานมีความสุขและภาคภูมิใจจากการปฏิบัติงาน ซึ่งสะท้อนจากการมีความสุขจากการได้รับการยอมรับ ภูมิใจที่ช่วยเหลือผู้อื่นและชุมชนได้ ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

“ประทับใจที่ได้ร่วมเยี่ยมบ้าน ทำบ้านให้ผู้ป่วยจิตเวช เราตั้งใจที่ได้ทำบ้านให้เขาใหม่ ซึ่งบ้านเขาก็พัง เอาไม่ไหวไปแซมๆ คือเราไม่คิดว่าโครงการนี้มันจะได้ร้อย แต่เขาก็บทำได้ เราคิดว่ามันไม่น่าจะได้ แต่ทำได้เราก็คือ ดีใจ มันภูมิใจที่เราสามารถทำให้เค้าได้ มันเป็นความรู้สึกดีๆ ระหว่างเรา กับผู้ป่วยจิตเวช”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“ได้ความสุข มันไม่หุดหู่ พอมองไปที่เพื่อน เพื่อนเค้ามองว่าทำได้ เราทำได้ ผู้สูงอายุก็มีความสุข เขาอยากได้อาชีพ เราก็ตระสานต่อกันไป แรงกายแรงใจเราก็คือขึ้น”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“ผู้ใหญ่ 13 คน ก็ดีนะ ไม่ค่อยมีทะเลาะกัน แต่บางครั้งผู้ช่วยอีก เป็น 26 คน บางครั้งก็ไม่ถูกกันเลย ไม่ค่อยลงกันเลย แต่ผมใช้วิธีการคุมดีกว่า เพราะเขาเห็นผลงาน ผมทำจริง ผมเป็นผู้ใหญ่มีความต้องการสูงไม่ใช่เราต้องร่วมกัน อย่างผู้สูงอายุเราก็คือต้องทำร่วมกัน”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 2)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน เห็นได้ว่าชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูงรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน โดยการประสานความร่วมมือกันกับสหวิชาชีพ รวมทั้งผู้นำก็เป็นแบบอย่างในการร่วมมือทำงานด้านการพัฒนาชุมชน ส่วนชุมชนที่มีธรรมาธิปไตยน้อยค่อนข้างจะมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรในการดำเนินการทั้งในเรื่องการประสานความร่วมมือ และด้านงบประมาณสำหรับดำเนินการ

(2) การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน ความสามัคคีของชุมชนสะท้อนจากความร่วมมือร่วมใจของชุมชน การแก้ไขปัญหาของชุมชน ที่สะท้อนจาก การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การดึงความร่วมมือจากครอบครัวในการแก้ไขปัญหา ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

“ที่เขาจะบ่ขยะมาลง จะทำโรงงานไฟฟ้า ชาวบ้านเค้าก็ไม่เอา ก็ร่วมมือร่วมใจกันไปต่อต้าน ไปจังหวัด ไปอำเภอ ทำทุกอย่าง ไม่ว่าจะสำเร็จหรือไม่ ทุกคนพร้อมจะไป ไม่มีค่าตอบแทน ไปด้วยใจ ใครมีรถ ก็เอารถไป ใครไปคันนี้ ไปกันทั้งตำบล”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“แต่ก่อนคนพุทธไม่ได้ไปร่วมงานอิสลามเลย แต่หลังๆ ก็ไปร่วม พี่ก็เคยไปร่วมงานตาย งานแต่ง งานบวช เราก็มักรู้แหละ เราก็มักรู้แหละ เขาก็เห็น เออมีงี้ก็มา หลังจาก ปกติเราวิ่งไป เค้าก็เริ่มคุ้น พอเจอเราเขาก็จะเรียก ทักทาย ไปไหนมา เรียก เมื่อก่อนจะไม่มีอย่างนี้ มันไม่รู้จักกัน มันโอเค ฝนตกฟ้าร้องเข้าบ้านใครก็ได้”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“ความสำเร็จของงาน ศพค. อสม. อบต. ก็เกิดจากความร่วมมือ ความสามัคคี จริงๆ แล้ว น้ำใจซึ่งกันและกันแหละสำคัญ”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“อย่างโครงการที่จัดให้กับครอบครัว อย่างเชิญวิทยากรมา ก็ทำให้ครอบครัวเขาได้มีความคิด คิดในสิ่งที่ดีๆ กว่าเก่า ที่ผมดูอาจจะพลิกชีวิตไปแล้ว แล้วก็ไปช่วยครอบครัวอื่น ๆ ด้วย ทำให้มีชีวิตที่ดีขึ้น แก้ปัญหาได้ทันที่อันนี้ดีมาก”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 2)

โดยสรุปแล้วการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน สะท้อนผ่านความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยความร่วมมือเกิดจากการการที่ทั้งผู้นำและผู้ตาม และคนในชุมชนได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชน

(3) การมีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ โดยคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ซึ่งสะท้อนจากการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ขยัน หมั่นเพียร ความเอื้ออาทรกันในชุมชน ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

“พี่รับประทานอาหาร 7 โมงเป๊ะ 8 โมงก็มาทำงาน แล้วเสาร์ อาทิตย์ ส่วนใหญ่ก็ทำงาน เรื่องดื่ม แต่งตัว แต่งหน้า พี่ไม่มีแล้ว แต่ก่อนมี พี่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตัดเรื่องที่ฟุ้งเฟ้อออก ใช้แต่สิ่งที่จำเป็น”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“คนในชุมชนเราก็ใช้ของฟุ่มเฟือยเยอะ ทำให้ค่าใช้จ่ายเยอะ ลูกบ้านนี้มี บ้านนี้ไม่มี พ่อแม่ก็ตะเกียกตะกาย อยากได้ของก็ร้องไห้ พ่อแม่ก็ซื้อให้ วัยรุ่นก็ไปเที่ยว Lotus Big C”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 2)

“สังคมมันวุ่นวาย ไม่สิ้นเปลือง ไม่มีสิ่งกระตุ้นความอยาก อยากเปลี่ยนไปอดีต มีความสุขกัน ไม่แก่งแย่งแข่งขัน”

(ประธาน ศพค. – ชุมชนที่ 2)

บุคคลในชุมชนได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งสะท้อนจาก การเข้าถึงชุมชนทำให้ชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือ ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

“ก็คณะกรรมการของตัวนี้อยู่แล้ว ของแต่ละหมู่บ้าน อสม.หมอ หมอนี้ นายกประสานถึงโรงพยาบาลด้วยนะ เค้าก็จะมาเข้าร่วม เมื่อก่อนไม่เคยมี พอทำแล้วก็ เป็นภาพที่ดีกับชาวบ้าน หมอเข้าถึง นายกเข้าถึง พัฒนาชุมชน

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“มาให้ความร่วมมือ บางทีขออะไร รี (พัฒนาชุมชน) ตัวเองมีไม้เท้าม้าย เตี่ยวเราประสาน พม.ถามให้ว่ามีมัย เขาก็ประสานให้”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 1)

“ไม่ค่อยมีเวลาส่วนตัว ผมใช้เวลานอน 5ทุ่ม ตื่นตี 3 สองคนผัวเมีย จัดของ ที่ทำกับข้าวขาย ตี 4 จะเรียกลูก จีบเขาค้าขายกันหมด ก็มันจนก็ต้องทำ ก็ต้องแบ่งเวลาเพื่อชุมชน เราจะไม่มีความไม่ได้”

(สมาชิก ศพค. – ชุมชนที่ 2)

เมื่อวิเคราะห์ถึงลักษณะการทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จะเห็นได้ว่าชุมชนที่มีธรรมาธิปไตยสูง แบบอย่างของคนในชุมชนทั้งด้านการงานและการใช้ชีวิตค่อนข้างมาก ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น

โดยสรุปแล้วลักษณะการทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จะเห็นได้ว่าแบบอย่างในการใช้ชีวิตและการทำงานของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ผู้นำชุมชน ข้าราชการในชุมชน เช่น ครู นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ที่ส่งผลต่อการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนางาน และให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน ตลอดจนความภาคภูมิใจที่สามารถช่วยเหลือชุมชนได้ ซึ่งผลของการพัฒนาชุมชนของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน สะท้อนในมิติด้านการทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน การแก้ไขปัญหาของชุมชน บุคคลในชุมชนได้รับความช่วยเหลือ และส่งผลต่อตัวผู้ปฏิบัติงานเองที่ทำให้เกิดความสุข ภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน และมีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีธรรมาธิปไตยสูงมีแบบอย่างของคนในชุมชนทั้งด้านการงานและการใช้ชีวิตค่อนข้างมาก

4. ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เชื่อมโยงผลการวิจัยหลักในเชิงประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยดำเนินการวิเคราะห์ผลการวิจัยร่วมกันระหว่างผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน (ตาราง 30) แบ่งผลการวิเคราะห์เป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) คุณลักษณะของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน 2) อิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และ 3) อิทธิพลข้ามระดับของธรรมาธิปไตยของผู้นำและธรรมาธิปไตยของผู้ตาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีปัญญา 2) มีหลักการ 3) ไม่มีอคติ และ 4) รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งธรรมาธิปไตยทั้งของผู้นำและผู้ตามมี 4 องค์ประกอบ เหมือนกัน โดยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำและของผู้ตาม มีรูปแบบเหมือนกัน เรียงตามค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานจากมากที่สุดตามลำดับ คือ องค์ประกอบที่ 4 - รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม,

องค์ประกอบที่ 2 – มีหลักการ, องค์ประกอบที่ 1 – มีปัญญา และองค์ประกอบที่ 3 – ไม่มีอคติ ทั้งนี้ องค์ประกอบของธรรมาธิปไตยมีความสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 – มีปัญญา มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่ 4 – รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และมีความสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบที่ 2 – มีหลักการ กับองค์ประกอบที่ 3 – ไม่มีอคติ แม้ว่าองค์ประกอบจะมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่สามารถรวมองค์ประกอบที่สัมพันธ์ไว้ด้วยกันได้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพพบว่า คุณลักษณะที่สะท้อนการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ประกอบด้วย 4 มิติ ดังนี้

1) การมีปัญญา สะท้อนได้จากการที่คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับปัญหา/สถานการณ์ในการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนการทำงาน และการติดตามผล โดยผู้นำและผู้ตามมีคุณลักษณะที่เหมือนกันคือ การมีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์หรือปัญหาของชุมชน และความรู้เกี่ยวกับวิธีการในการทำงาน ซึ่งผู้นำทั้งสองชุมชนจะมีคุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นคือ ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ การวางแผน การติดตามผล ส่วนในชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูง ผู้นำจะมีการมีเทคนิคในการสร้างแรงจูงใจ สร้างความร่วมมือ และผู้ตามจะมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา และการแสวงหาความรู้ในการทำงาน

2) การมีหลักการ สะท้อนได้จากการที่คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนยึดกฎระเบียบในการปฏิบัติงาน การใช้มติร่วมกันในการตัดสินใจ ปฏิบัติงานโดยเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชน โดยผู้นำทั้งสองชุมชนจะมีคุณลักษณะที่เหมือนกัน คือ การยึดกฎระเบียบในการทำงาน การใช้มติร่วมกันในการตัดสินใจผ่านการพูดคุยหรือการประชุม รวมถึงยึดหลักเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนในการปฏิบัติงาน ส่วนผู้ตามทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะเหมือนกัน คือ การคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นหลักในการทำงาน

3) การไม่มีอคติ คือ การที่คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนพยายามกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง ให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นก่อนหลัง ใช้มติร่วมกันแบ่งปันอย่างเท่าเทียม โดยผู้นำและผู้ตามทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะที่เหมือนกันคือ การให้การช่วยเหลือตามความจำเป็นหรือตามระดับความรุนแรงของปัญหา ก่อน และยังพยายามกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง ส่วน ผู้ตามทั้งสองชุมชนสะท้อนการไม่มีอคติจากการจัดกิจกรรมตามความจำเป็น/ความต้องการของชุมชน

4) ความรักและปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงาม สะท้อนได้จากการที่คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีความรักในงานช่วยเหลือชุมชน การรวมพลังช่วยเหลือชุมชน ใส่ใจดูแลอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง จริงจัง ติดตามผลการแก้ไขปัญหา แสวงหาความร่วมมือในการช่วยเหลือคนในชุมชน โดยปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ โดยผู้นำและผู้ตามจากทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึง

กันคือ มีความรักและมีความสุขในการทำงานช่วยเหลือคนในชุมชน และให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้นำและผู้ตามจากชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูงจะมีคุณลักษณะที่แตกต่างคือ มีการแสวงหาความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน ซึ่งคุณลักษณะนี้สะท้อนจากมิติของการมีปัญญาของผู้นำและผู้ตามที่มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคในการแสวงหาความรู้ และความร่วมมือส่วนในมิติของการไม่มีอคติของทั้งสองชุมชนสะท้อนจากการยึดหลักการในการให้ความช่วยเหลือโดยไม่เลือกปฏิบัติและเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม

2. อิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

2.1 ปัจจัยเชิงสาเหตุของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบผลที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม ดังนี้

- ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ สติสัมปชัญญะ และการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ร่วมกันทำนายธรรมาธิปไตยของผู้ตาม(สมาชิก ศพค.) โดยความเชื่อเกี่ยวกับ ความรู้มีค่าอิทธิพลสูงที่สุด และสติ-สัมปชัญญะ มีค่าอิทธิพลน้อยที่สุด

- ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ และการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ร่วมกันทำนายธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) โดยความเชื่อเกี่ยวกับความรู้มีค่าอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ส่วนสติ-สัมปชัญญะ ไม่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำ นอกจากนี้พบผลว่าตัวแปรกลุ่มซึ่งมีเนื้อหาในการวัดเกี่ยวกับชุมชน จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย การถ่ายทอดวัฒนธรรมในชุมชน และการมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน ไม่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำ

สาเหตุของการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ที่วิเคราะห์จากผลการวิจัยในเชิงคุณภาพ พบว่า แบบอย่างของการมีธรรมาธิปไตยในชุมชน สะท้อนจากการที่ผู้นำเข้าถึงประชาชน ผู้นำร่วมแรงร่วมใจ ผู้นำรับฟัง รวมถึงดูแลอย่างเข้าถึงปัญหา เข้าถึงชุมชน การทำงานอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ทุ่มเท สะท้อนถึง การเป็นแบบอย่างของการมีธรรมาธิปไตย และผู้นำชุมชนหรือคนในชุมชน เช่น ข้าราชการในชุมชน ครู นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น อีกทั้งบุคคลในครอบครัวเป็นแบบอย่างในการทำงานและการดำเนินชีวิต การปฏิบัติตามกฎระเบียบ รวมถึงการมีความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาความรู้เพื่อสนับสนุนให้เกิดธรรมาธิปไตย โดยบุคคลที่ผู้นำและผู้ตามยึดเป็นแบบอย่างมีทั้งคนที่อาศัยในชุมชนทั่วๆ ไป

ทั้งนี้ผู้นำและผู้ตามจากชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูง จะมีบุคคลที่แสดงออกถึงเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานค่อนข้างมากกว่าชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยน้อย

2.2 ปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบผลที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม ดังนี้

- ธรรมาธิปไตยของผู้ตาม(สมาชิก ศพค.) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณมากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลค่อนข้างสูง

- ธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณมากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลค่อนข้างสูง นอกจากนี้ ยังพบว่าธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) ไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรกลุ่ม 2 ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้ความสามัคคีของชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีผลต่อชุมชนใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน 2) การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และ 3) พฤติกรรมความพอเพียง-พอประมาณ ดังนี้

1) การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน สะท้อนได้จากพฤติกรรมร่วมแรงร่วมใจ การรับรู้ความเข้มแข็งของทีม การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติงานมีความสุขและภาคภูมิใจจากการปฏิบัติงาน ซึ่งสะท้อนจากการมีความสุขจากการได้รับการยอมรับ ภูมิใจที่ช่วยเหลือผู้อื่นและชุมชนได้ โดยชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูง สามารถประสานความร่วมมือกันกับสหวิชาชีพ รวมทั้งผู้นำเป็นแบบอย่างในการร่วมมือทำงานด้านการพัฒนาชุมชน ส่วนชุมชนที่มีธรรมาธิปไตยน้อยค่อนข้างจะมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรในการดำเนินการทั้งในเรื่องการประสานความร่วมมือ และด้านงบประมาณสำหรับดำเนินการ

2) การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน สะท้อนได้จาก การร่วมแรงร่วมใจกัน และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การดึงความร่วมมือจากครอบครัวในการแก้ไขปัญหา โดยเกิดจากความร่วมมือร่วมใจในการทำงานของคณะทำงาน ศพค. ทั้งผู้นำและผู้ตาม รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ร่วมมือกับคนในชุมชนในการร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชน

3) พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ซึ่งสะท้อนจากการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ขยัน หมั่นเพียร ความเอื้ออาทรกันในชุมชน ผู้นำการเข้าถึงชุมชนทำให้ชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือ ลักษณะการ

ทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จะเห็นได้ว่าชุมชนที่มีธรรมาธิปไตยสูง แบบอย่างของคนในชุมชนทั้งด้านการงานและการใช้ชีวิตค่อนข้างมาก ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น

3. อิทธิพลข้ามระดับของธรรมาธิปไตยของผู้นำที่มีต่อผู้ตาม

จากผลการวิเคราะห์ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ อิทธิพลเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่า ธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) ไม่มีอิทธิพลข้ามระดับต่อตัวแปรธรรมาธิปไตยของผู้ตาม (สมาชิก ศพค.) และยังพบว่า ตัวแปรเชิงสาเหตุที่เป็นตัวแปรกลุ่ม ได้แก่ การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย การถ่ายทอดวัฒนธรรมในชุมชน และการมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน ไม่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) แต่อย่างไรก็ตามการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ ยังพบว่า ธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) ไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน

เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ลักษณะการทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนของคณะทำงาน ศพค. สะท้อนได้จากคนในชุมชนเห็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตและการทำงานของคนในชุมชน เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ผู้นำชุมชน ครู นายกองค้การบริหารส่วนตำบล รวมถึงการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนางาน และให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน ตลอดจนความภาคภูมิใจที่สามารถช่วยเหลือชุมชนได้ ซึ่งผลของการพัฒนาชุมชนของคณะทำงาน ศพค. สะท้อนมิติด้านการทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน การแก้ไขปัญหาของชุมชน การที่บุคคลในชุมชนได้รับความช่วยเหลือ และส่งผลต่อตัวผู้ปฏิบัติงานเองที่ทำให้เกิดความสุภาพภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน และมีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นแบบอย่างทั้งด้านการงานและการดำเนินชีวิตให้กับคนในชุมชนได้รับรู้เกี่ยวกับการทำประโยชน์ และการร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกัน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและปกป้องชุมชนของตนเอง

ตาราง 30 ความเชื่อมโยงของผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเกี่ยวกับอิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงาน ศพค.

ประเด็น	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ
คุณลักษณะ ของธรรมาธิปไตย	ธรรมาธิปไตยแบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีปัญญา 2) มีหลักการ 3) ไม่มีอคติ และ 4) รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม - ธรรมาธิปไตยของผู้ผู้มี 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้ผู้นำและผู้ตาม มีรูปแบบเหมือนกัน เรียงตามค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานจากมากที่สุดตามลำดับ คือ องค์ประกอบที่ 4 - รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม, องค์ประกอบที่ 2 - มีหลักการ, องค์ประกอบที่ 1 - มีปัญญา และ องค์ประกอบที่ 3 - ไม่มีอคติ - องค์ประกอบของธรรมาธิปไตยมีความสัมพันธ์กันระหว่าง องค์ประกอบที่ 1 - มีปัญญา กับองค์ประกอบที่ 4 - รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และมีความสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบที่ 2 - มีหลักการ กับองค์ประกอบที่ 3 - ไม่มีอคติ แม้ว่าองค์ประกอบจะมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่สามารถรวมองค์ประกอบที่สัมพันธ์ไว้ด้วยกันได้	คุณลักษณะที่สะท้อนการมีธรรมาธิปไตยใน 4 มิติ 1) มีปัญญา – ความรู้เกี่ยวกับปัญหา/สถานการณ์ในการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนการทำงาน และการติดตามผล โดยผู้นำและผู้ตามมีคุณลักษณะที่เหมือนกันคือ การมีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์หรือปัญหาของชุมชน และความรู้เกี่ยวกับวิธีการในการทำงาน ซึ่งผู้นำทั้งสองชุมชนจะมีคุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นคือ ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ การวางแผน การติดตามผล ส่วนในชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูงผู้นำจะมีการมีเทคนิคในการสร้างแรงจูงใจ สร้างความร่วมมือ และผู้ตามจะมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา และการแสวงหาความรู้ในการทำงาน 2) มีหลักการ – การยึดกฎระเบียบในการปฏิบัติงาน การใช้มติร่วมกันในการตัดสินใจ ปฏิบัติงานโดยเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชน โดยผู้นำทั้งสองชุมชนจะมีคุณลักษณะที่เหมือนกัน คือ การยึดกฎระเบียบในการทำงาน การใช้มติร่วมกันในการตัดสินใจผ่านการพูดคุยหรือการประชุม รวมถึงยึดหลักเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนในการปฏิบัติงาน ส่วนผู้ตามทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะเหมือนกัน คือ การคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นหลักในการทำงาน

ประเด็น	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ
คุณลักษณะ ของธรรมาธิปไตย (ต่อ)		3) ไม่มีอคติ – การพยายามกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง ให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นก่อนหลัง ไข่มติร่วมกันแบ่งปันอย่างเท่าเทียม โดยผู้นำและผู้ตามทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะที่เหมือนกันคือ - ผู้นำทั้งสองชุมชนจะให้การช่วยเหลือตามความจำเป็นหรือตามระดับความรุนแรงของปัญหา ก่อน และยังพยายามกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง - ผู้ตามทั้งสองชุมชนสะท้อนการไม่มีอคติจากการจัดกิจกรรมตามความจำเป็น/ความต้องการของชุมชน 4) รักและปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงาม – รักในงานช่วยเหลือชุมชน การรวมพลังช่วยเหลือชุมชน ใส่ใจดูแลอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง จริงจัง ติดตามผลการแก้ไขปัญหา แสวงหาความร่วมมือในการช่วยเหลือคนในชุมชน โดยปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ผู้นำและผู้ตามจากทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ มีความรักและมีความสุขในการทำงานช่วยเหลือคนในชุมชน และให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้นำและผู้ตามจากชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูงจะมีคุณลักษณะที่แตกต่างคือ มีการแสวงหาความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน ซึ่งคุณลักษณะนี้สะท้อนจากมิติของการมีปัญญาของผู้นำและผู้ตามที่มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคในการแสวงหาความรู้ และความร่วมมือ ส่วนในมิติของการไม่มีอคติของทั้งสองชุมชนสะท้อนจากการยึดหลักการในการให้ความช่วยเหลือ โดยไม่เลือกปฏิบัติและเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม

ประเด็น	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ
อิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย	<u>ปัจจัยเชิงสาเหตุของธรรมาธิปไตย</u> พบผลการวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุของธรรมาธิปไตยที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม และพบผลที่แตกต่างกันของตัวแปรกลุ่ม ดังนี้ <u>ระดับบุคคล (ผู้ตาม)</u> - ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ สติสัมปชัญญะ และการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ร่วมกันทำนายธรรมาธิปไตยของผู้ตาม(สมาชิก ศพค.) โดยความเชื่อเกี่ยวกับความรู้มีค่าอิทธิพลสูงที่สุด และสติ-สัมปชัญญะ มีค่าอิทธิพลน้อยที่สุด <u>ระดับกลุ่ม (ผู้นำ)</u> - ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ และการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ร่วมกันทำนายธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) โดยความเชื่อเกี่ยวกับความรู้มีค่าอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ส่วนสติ-สัมปชัญญะ ไม่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำ <u>ตัวแปรกลุ่ม</u> – การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย การถ่ายทอดวัฒนธรรมในชุมชน และการมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน ไม่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำ แต่การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน และการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน	<u>สาเหตุของการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงาน ศพค.</u> - แบบอย่างของการมีธรรมาธิปไตยในชุมชน สะท้อนจากการที่ผู้นำเข้าถึงประชาชน ผู้นำร่วมแรงร่วมใจ ผู้นำรับฟัง รวมถึงดูแลอย่างเข้าถึงปัญหา เข้าถึงชุมชน การทำงานอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ทุ่มเท สะท้อนถึง การเป็นแบบอย่างของการมีธรรมาธิปไตย และผู้นำชุมชนหรือคนในชุมชน เช่น ข้าราชการในชุมชน ครู นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล เป็นต้น รวมถึงบุคคลในครอบครัวเป็นแบบอย่างในการทำงานและการดำเนินชีวิต การปฏิบัติตามกฎระเบียบ รวมถึงการมีความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาความรู้เพื่อสนับสนุนให้เกิดธรรมาธิปไตย โดยบุคคลที่ผู้นำและผู้ตามยึดเป็นแบบอย่างมีทั้งคนที่อาศัยในชุมชนทั่วๆ ไป ทั้งนี้ผู้นำและผู้ตามจากชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูง จะมีบุคคลที่แสดงออกถึงเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานค่อนข้างมากกว่าชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยน้อย

ประเด็น	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ
อิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย (ต่อ)	<u>ปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตย</u> พบผลการวิจัยเกี่ยวกับผลของธรรมาธิปไตยที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม และพบผลที่แตกต่างกันของตัวแปรกลุ่มดังนี้ <u>ระดับบุคคล (ผู้ตาม)</u> - ธรรมาธิปไตยของผู้ตาม(สมาชิก ศพค.) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณมากที่สุด รองลงมา คือ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลค่อนข้างสูง <u>ระดับกลุ่ม (ผู้นำ)</u> - ธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณมากที่สุด รองลงมา คือ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลค่อนข้างสูง <u>ตัวแปรกลุ่ม</u> – ธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามัคคีของชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน แต่การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชนได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมในชุมชน	<u>ผลของการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงาน ศพค.</u> ผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงาน ศพค. มีผลต่อชุมชนใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน 2) การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และ 3) พฤติกรรมความพอเพียง-พอประมาณ ดังนี้ 1) การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน สะท้อนได้จากพฤติกรรมร่วมแรงร่วมใจ การรับรู้ความเข้มแข็งของทีม การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติงานมีความสุขและภาคภูมิใจจากการปฏิบัติงาน ซึ่งสะท้อนจากการมีความสุขจากการได้รับการยอมรับ ภูมิใจที่ช่วยเหลือผู้อื่นและชุมชนได้ โดยชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูง สามารถประสานความร่วมมือกันกับสหวิชาชีพ รวมทั้งผู้นำเป็นแบบอย่าง รวมทั้งการถ่ายทอดวิธีการทำงาน โดยการประสานความร่วมมือทำงานด้านการพัฒนาชุมชน ส่วนชุมชนที่มีธรรมาธิปไตยน้อยค่อนข้างจะมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรในการดำเนินการทั้งในเรื่องการประสานความร่วมมือ และด้านงบประมาณสำหรับดำเนินการ

ตาราง 30 (ต่อ)

ประเด็น	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ
อิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย (ต่อ)		2) การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน สะท้อนได้จาก การร่วมแรงร่วมใจกัน และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การดึงความร่วมมือจากครอบครัวในการแก้ไขปัญหา โดยเกิดจากความร่วมมือร่วมใจในการทำงานของคณะทำงาน ศพค. ทั้งผู้นำและผู้ตาม รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ร่วมมือกับคนในชุมชนในการร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชน 3) พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ซึ่งสะท้อนจากการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ขยัน หมั่นเพียร ความเอื้ออาทรกันในชุมชน ผู้นำการเข้าถึงชุมชนทำให้ชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือลักษณะการทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จะเห็นได้ว่าชุมชนที่มีธรรมาธิปไตยสูง แบบอย่างของคนในชุมชนทั้งด้านการงานและการใช้ชีวิตค่อนข้างมาก ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น

ตาราง 30 (ต่อ)

ประเด็น	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ
อิทธิพลข้ามระดับจากระดับกลุ่มที่มีต่อระดับบุคคล	- ตัวแปรเชิงสาเหตุที่เป็นตัวแปรกลุ่ม ได้แก่ การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย การถ่ายทอดวัฒนธรรมในชุมชน และการมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน ไม่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) แต่อย่างไรก็ตามการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน - ธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) ไม่มีอิทธิพลข้ามระดับต่อตัวแปรธรรมาธิปไตยของผู้ตาม (สมาชิก ศพค.) - ธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) ไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน	ลักษณะการทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนของคณะทำงาน ศพค. สะท้อนได้จากคนในชุมชนเห็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตและการทำงานของคนในชุมชน เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ผู้นำชุมชน ครู นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนางาน และให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน ตลอดจนความภาคภูมิใจที่สามารถช่วยเหลือชุมชนได้ ซึ่งผลของการพัฒนาชุมชนของคณะทำงาน ศพค. สะท้อนมิติด้านการทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน การแก้ไขปัญหาของชุมชน การที่บุคคลในชุมชนได้รับความช่วยเหลือ และส่งผลต่อตัวผู้ปฏิบัติงานเองที่ทำให้เกิดความสุข ภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน และมีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นแบบอย่างทั้งด้านการงานและการดำเนินชีวิตให้กับคนในชุมชนได้รับรู้เกี่ยวกับการทำประโยชน์และการร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกัน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและปกป้องชุมชนของตนเอง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การวิจัยผลสัมฤทธิ์: อิทธิพลเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัว ในบทนี้จะแบ่งการนำเสนอ 4 หัวข้อ ได้แก่ 1) กระบวนการวิจัยโดยสรุป 2) สรุปผลการวิจัย 3) อภิปรายผลการวิจัย และ 4) ข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กระบวนการวิจัยโดยสรุป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยที่จะนำมาสร้างเครื่องมือวัดธรรมาธิปไตย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงเหตุพหุระดับของธรรมาธิปไตยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถ การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน
3. เพื่ออธิบายกระบวนการเกิดและผลของธรรมาธิปไตยที่มีต่อการพัฒนาครอบครัวในชุมชนขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร คือ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทั่วประเทศ จากศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน 6,813 แห่ง จำนวนคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนโดยประมาณ 68,000 คน (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. 2557)

กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะทำงานจากศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จากพื้นที่ 4 ภาคของประเทศไทย (ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้) แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ คือ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จำนวน 300 แห่ง แห่งละ 5 คน ประกอบด้วย ประธาน 1 คน และกรรมการ 4 คน รวมตัวอย่างทั้งสิ้น 1,500 คน และกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพได้มาโดยการคัดเลือกจากผลการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และสมาชิกในชุมชน ที่มีคะแนนธรรมาธิปไตยสูงและต่ำจำนวน 2 ชุมชน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้นำปัจจัยด้านจิตลักษณะของผู้นำ และ ปัจจัยด้านจิตลักษณะของผู้ตาม

- 1.1 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้นำ
 - 1.1.1 การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยในชุมชน
 - 1.1.2 การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของชุมชน
 - 1.1.3 การมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน
 - 1.2 ปัจจัยด้านจิตลักษณะของผู้นำ
 - 1.2.1 สติ-สัมปชัญญะ
 - 1.2.2 ความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา
 - 1.2.3 ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้
 - 1.3 ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ ปัจจัยทางด้านจิตลักษณะของผู้ตาม
 - 1.3.1 สติ-สัมปชัญญะ
 - 1.3.2 ความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา
 - 1.3.3 ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้
 2. ตัวแปรคั่นกลาง ได้แก่ ธรรมาธิปไตยในระดับกลุ่ม (ผู้นำ) และระดับบุคคล (ผู้ตาม)
 3. ตัวแปรผลของธรรมาธิปไตย ได้แก่ ตัวแปรผลของธรรมาธิปไตยที่มีต่อกลุ่ม ตัวแปรผลของธรรมาธิปไตยที่มีต่อผู้นำ และตัวแปรผลของธรรมาธิปไตยที่มีต่อผู้ตาม
 - 3.1 ตัวแปรผลของธรรมาธิปไตยที่มีต่อกลุ่ม ได้แก่ การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน
 - 3.2 ตัวแปรผลของธรรมาธิปไตยที่มีต่อผู้นำ
 - 3.2.1 การรับรู้ความสามารถในการทำงานของผู้นำ
 - 3.2.2 การรับรู้ความสามัคคีในชุมชนของผู้นำ
 - 3.2.3 พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณของผู้นำ
 - 3.3 ตัวแปรผลของธรรมาธิปไตยที่มีต่อผู้ตาม
 - 3.3.1 การรับรู้ความสามารถในการทำงานของผู้นำ
 - 3.3.2 การรับรู้ความสามัคคีในชุมชนของผู้ตาม
 - 3.3.3 พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณของผู้ตาม
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้สถิติบรรยายเพื่ออธิบายลักษณะของตัวแปร ได้แก่ การหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรในแบบจำลอง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เบื้องต้น ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด
3. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด โดยผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพแบบวัดจากการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ในข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย และข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเพื่อพิจารณาความแตกต่างของค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแต่ละตัว และหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) ด้วยโปรแกรม LISREL
4. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างในตัวแปรสภาพแวดล้อมของกลุ่ม/ชุมชน เพื่อค้นหาคำตอบว่าข้อมูลที่ได้คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนประเมินเป็นรายบุคคลสามารถอธิบายได้ทั้งระดับบุคคล และระดับกลุ่มหรือไม่ มีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังนี้ 1) การตรวจสอบโครงสร้างองค์ประกอบ (Factor structure) โดยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ (Multilevel confirmatory factor analysis: MCFA) 2) การประมาณค่าความเชื่อมั่นของแบบจำลองพหุระดับ (Reliability) ซึ่งรูปแบบของการประมาณค่าความเชื่อมั่นของแบบจำลองพหุระดับ มีดังนี้ Multilevel alpha: α , Multilevel composite reliability: ω และ Multilevel maximal reliability: H 3) การตรวจสอบความสอดคล้องภายในกลุ่ม (Inter-member agreement) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ที่เรียกว่า $r_{WG(J)}$ และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass correlation coefficient: ICC_s) ได้แก่ $ICC(1)$ และ $ICC(2)$ ในการวิจัยนี้ได้ใช้ Multilevel modeling in R package
5. การวิเคราะห์เพื่อทดสอบแบบจำลองตามสมมุติฐานการวิจัยโดยใช้เทคนิควิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับ (Multilevel structural equation modeling: MSEM) ซึ่งขั้นตอนนี้ในปัจจุบันมีโปรแกรมที่เอื้อให้การวิเคราะห์ได้รวดเร็วขึ้น คือ โปรแกรม Mplus ที่สามารถทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองระดับได้พร้อมกัน ตามแนวทางการวิเคราะห์ของมิวเร็น

สรุปผลการวิจัย

ในส่วนนี้ขอเสนอผลการวิจัยโดยสรุป ดังนี้

1. ผลของการพัฒนาตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ความหมายของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง การตัดสินใจที่ยึดหลักความถูกต้องในการปฏิบัติงานหรือการกระทำใด ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้กฎระเบียบ กติกาของสังคม เสียสละ และมีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ต่อคนในชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขของคนในชุมชน โดยตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มี 4 องค์ประกอบ 32 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1 มีปัญญา หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ในชุมชน วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือครอบครัวในชุมชน (จำนวน 8 ตัวบ่งชี้)
- องค์ประกอบที่ 2 มีหลักการ หมายถึง การยึดหลักความถูกต้อง ความเมตตา ความเอื้ออาทร ในการดำเนินงานและการดำเนินชีวิต (จำนวน 8 ตัวบ่งชี้)
- องค์ประกอบที่ 3 ไม่มีอคติ หมายถึง การไม่ยอมให้อิทธิพลของความชอบ ความไม่ชอบ ความกลัว และความไม่รู้ของตนเองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการทำงานหรือการดำเนินชีวิต (จำนวน 8 ตัวบ่งชี้)
- องค์ประกอบที่ 4 รัก และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม หมายถึง การทำงานหรือปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความเมตตา เอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อให้คนในชุมชนมีความสุข (จำนวน 8 ตัวบ่งชี้)

2. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ผลร่วมกันระหว่างผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตยมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน และการรับรู้ความสามัคคีในชุมชนหลังปรับเปลี่ยนจำลองให้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนผ่านเกณฑ์ดังนี้ $\chi^2 = 856.382$, $df = 231$, $CFI = 0.912$, $TLI = 0.902$, $RMSEA = 0.059$ แบบจำลองพบความสัมพันธ์ของตัวแปรในแบบจำลองจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ อิทธิพลของตัวแปรระดับบุคคล และอิทธิพลของตัวแปรระดับกลุ่ม โดยมีผลการวิจัยโดยสรุป ดังนี้

2.1 ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีปัญญา 2) มีหลักการ 3) ไม่มีอคติ และ 4) รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งธรรมาธิปไตยทั้งของผู้นำและผู้ตามมี 4 องค์ประกอบ เหมือนกัน โดยองค์ประกอบที่มี

อิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำและผู้ตาม มีรูปแบบเหมือนกัน เรียงตามค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานจากมากที่สุดตามลำดับ คือ องค์ประกอบที่ 4 - รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม, องค์ประกอบที่ 2 - มีหลักการ, องค์ประกอบที่ 1 - มีปัญญา และองค์ประกอบที่ 3 - ไม่มีอคติ ทั้งนี้ องค์ประกอบของธรรมาธิปไตยมีความสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 - มีปัญญา มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่ 4 - รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และมีความสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบที่ 2 - มีหลักการ กับองค์ประกอบที่ 3 - ไม่มีอคติ แม้ว่าองค์ประกอบจะมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่สามารถรวมองค์ประกอบที่สัมพันธ์ไว้ด้วยกันได้

คุณลักษณะที่สะท้อนการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ประกอบด้วย 4 มิติ ดังนี้

1) การมีปัญญา สะท้อนจากการมีความรู้เกี่ยวกับปัญหา/สถานการณ์ในการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนการทำงาน และการติดตามผล โดยผู้นำและผู้ตามมีคุณลักษณะที่เหมือนกันคือ การมีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์หรือปัญหาของชุมชน และความรู้เกี่ยวกับวิธีการในการทำงาน ซึ่งผู้นำทั้งสองชุมชนจะมีคุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นคือ ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ การวางแผน การติดตามผล ส่วนในชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูงผู้นำจะมีการมีเทคนิคในการสร้างแรงจูงใจ สร้างความร่วมมือ และผู้ตามจะมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา และการแสวงหาความรู้ในการทำงาน

2) การมีหลักการ สะท้อนได้จากการยึดกฎระเบียบในการปฏิบัติงาน การใช้ ضمติร่วมกันในการตัดสินใจ ปฏิบัติงานโดยเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชน โดยผู้นำทั้งสองชุมชนจะมีคุณลักษณะที่เหมือนกัน คือ การยึดกฎระเบียบในการทำงาน การใช้ ضمติร่วมกันในการตัดสินใจผ่านการพูดคุยหรือการประชุม รวมถึงยึดหลักเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนในการปฏิบัติงาน ส่วนผู้ตามทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะเหมือนกัน คือ การคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นหลักในการทำงาน

3) การไม่มีอคติ สะท้อนได้จากความพยายามกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง ให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นก่อนหลัง ใช้นิติร่วมกันแบ่งปันอย่างเท่าเทียม โดยผู้นำและผู้ตามทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะที่เหมือนกันคือการให้การช่วยเหลือตามความจำเป็นหรือตามระดับความรุนแรงของปัญหา ก่อน และยังพยายามกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง ส่วนผู้ตามทั้งสองชุมชนสะท้อนการไม่มีอคติจากการจัดกิจกรรมตามความจำเป็น/ความต้องการของชุมชน

4) ความรักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม สะท้อนได้จากการที่คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีความรักในงานช่วยเหลือชุมชน การรวมพลังช่วยเหลือชุมชน ใส่ใจดูแลอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง จริงจัง ติดตามผลการแก้ไขปัญหา แสวงหาความร่วมมือในการช่วยเหลือคนใน

ชุมชน โดยปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ซึ่งผู้นำและผู้ตามจากทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ มีความรักและมีความสุขในการทำงานช่วยเหลือคนในชุมชน และให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ผู้นำและผู้ตามจากชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูงจะมีคุณลักษณะที่แตกต่างคือ มีการแสวงหาความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน ซึ่งคุณลักษณะนี้สะท้อนจากมิติของการมีปัญญาของผู้นำและผู้ตามที่มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคในการแสวงหาความรู้และความร่วมมือ ส่วนในมิติของการไม่มีอคติของทั้งสองชุมชนสะท้อนจากการยึดหลักการในการให้ความช่วยเหลือ โดยไม่เลือกปฏิบัติและเคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม

2.2 อิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

(1) ปัจจัยเชิงสาเหตุของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ผลการวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบผลที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม ดังนี้

- ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ สติสัมปชัญญะ และการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ร่วมกันทำนายธรรมาธิปไตยของผู้ตาม (สมาชิก ศพค.) โดยความเชื่อเกี่ยวกับความรู้มีค่าอิทธิพลสูงที่สุด และสติ-สัมปชัญญะ มีค่าอิทธิพลน้อยที่สุด

- ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ และการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ร่วมกันทำนายธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) โดยความเชื่อเกี่ยวกับความรู้มีค่าอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ส่วนสติ-สัมปชัญญะ ไม่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำ

นอกจากนี้พบว่าตัวแปรกลุ่มซึ่งมีเนื้อหาในการวัดเกี่ยวกับชุมชนจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย การถ่ายทอดวัฒนธรรมในชุมชน และการมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน ไม่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำ

ผลจากการวิจัยในเชิงคุณภาพ พบว่า สาเหตุของการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เกิดจากการรับรู้ถึงแบบอย่างของการมีธรรมาธิปไตยในชุมชน ซึ่งสะท้อนจากการรับรู้ถึงการที่ผู้นำเข้าถึงประชาชน ผู้นำร่วมแรงร่วมใจ ผู้นำรับฟัง รวมถึงดูแลอย่างเข้าถึงปัญหา เข้าถึงชุมชน การทำงานอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ทุ่มเท สะท้อนถึง การเป็นแบบอย่างของการมีธรรมาธิปไตย และผู้นำชุมชนหรือคนในชุมชน เช่น ข้าราชการในชุมชน ครู นายกองค้การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น อีกทั้งบุคคลในครอบครัวเป็นแบบอย่างในการทำงานและการดำเนินชีวิต การปฏิบัติตามกฎระเบียบ รวมถึงการมีความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาความรู้เพื่อสนับสนุนให้เกิดธรรมาธิปไตย โดยบุคคลที่ผู้นำและผู้ตามยึดเป็นแบบอย่างมีทั้ง

คนที่อาศัยในชุมชนทั่วๆ ไป ทั้งนี้ผู้นำและผู้ตามจากชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูง จะมีบุคคลที่แสดงออกถึงเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานค่อนข้างมากกว่าชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยน้อย

(2) ปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบผลที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม ดังนี้

- ธรรมาธิปไตยของผู้ตาม(สมาชิก ศพค.) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณมากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลค่อนข้างสูง

- ธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณมากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลค่อนข้างสูง นอกจากนี้ ยังพบว่าธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) ไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรกลุ่ม 2 ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้ความสามัคคีของชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน

ผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีผลต่อชุมชนใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน 2) การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และ 3) พฤติกรรมความพอเพียง-พอประมาณ ดังนี้

1) การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน สะท้อนได้จากพฤติกรรมร่วมแรงร่วมใจ การรับรู้ความเข้มแข็งของทีม การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติงานมีความสุขและภาคภูมิใจจากการปฏิบัติงาน ซึ่งสะท้อนจากการมีความสุขจากการได้รับการยอมรับ ภูมิใจที่ช่วยเหลือผู้อื่นและชุมชนได้ โดยชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูง สามารถประสานความร่วมมือกันกับสหวิชาชีพ รวมทั้งผู้นำเป็นแบบอย่างในการร่วมมือทำงานด้านการพัฒนาชุมชน ส่วนชุมชนที่มีธรรมาธิปไตยน้อยค่อนข้างจะมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรในการดำเนินการทั้งในเรื่องการประสานความร่วมมือ และด้านงบประมาณสำหรับดำเนินการ

2) การรับรู้ความสามัคคีในชุมชน สะท้อนได้จาก การร่วมแรงร่วมใจกันและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การดึงความร่วมมือจากครอบครัวในการแก้ไขปัญหา โดยเกิดจากความร่วมมือร่วมใจในการทำงานของคณะทำงาน ศพค. ทั้งผู้นำและผู้ตาม รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ร่วมมือกับคนในชุมชนในการร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชน

3) พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ซึ่งสะท้อนจากการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ขยัน หมั่นเพียร ความเอื้ออาทรกันในชุมชน ผู้นำการเข้าถึงชุมชนทำให้ชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือ ลักษณะการ

ทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จะเห็นได้ว่าชุมชนที่มีธรรมาธิปไตยสูง แบบอย่างของคนในชุมชนทั้งด้านการงานและการใช้ชีวิตค่อนข้างมาก ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น

2.3 อิทธิพลข้ามระดับของธรรมาธิปไตยของผู้ที่มีต่อผู้ตาม

ผลการวิเคราะห์ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์อิทธิพลเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่า ธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) ไม่มีอิทธิพลข้ามระดับต่อตัวแปรธรรมาธิปไตยของผู้ตาม (สมาชิก ศพค.) และยังพบว่า ตัวแปรเชิงสาเหตุที่เป็นตัวแปรกลุ่ม ได้แก่ การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย การถ่ายทอดวัฒนธรรมในชุมชน และการมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน ไม่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) แต่อย่างไรก็ตามการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ ยังพบว่า ธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) ไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน

เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าลักษณะการทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนของคณะทำงาน ศพค. สะท้อนได้จากคนในชุมชนเห็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตและการทำงานของคนในชุมชน เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ผู้นำชุมชน ครู นายกองค้การบริหารส่วนตำบล รวมถึงการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนางาน และให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน ตลอดจนความภาคภูมิใจที่สามารถช่วยเหลือชุมชนได้ ซึ่งผลของการพัฒนาชุมชนของคณะทำงาน ศพค. สะท้อนมิติด้านการทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน การแก้ไขปัญหาของชุมชน การที่บุคคลในชุมชนได้รับความช่วยเหลือ และส่งผลต่อตัวผู้ปฏิบัติงานเองที่ทำให้เกิดความสุภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน และมีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นแบบอย่างทั้งด้านการงานและการดำเนินชีวิตให้กับคนในชุมชนได้รับรู้เกี่ยวกับการทำประโยชน์และการร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกัน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและปกป้องชุมชนของตนเอง

การอภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยนี้แบ่งการอภิปรายผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การพัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตย และ 2) อิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การอภิปรายผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงาน ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

จากการพัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่า ความหมายของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่ได้จากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เป็นความหมายในระดับปฏิบัติที่ขยายความจากความหมายตามแนวคิดเชิงนามธรรมซึ่งมีความหมายในภาพกว้างตามหลักอริยปไตยสูตรในพระไตรปิฎกที่แบ่งระบอบการปกครองเป็น 3 ส่วน ได้แก่ อัตตาริยปไตย โลกาธิปไตย และธรรมาธิปไตย ซึ่งธรรมาธิปไตยหมายถึง การถือธรรมเป็นใหญ่ การถือความถูกต้องเป็นใหญ่ (ว. วชิรเมธี. 2541) ส่วนธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นความหมายที่ได้จากการขยายความไปสู่ระดับปฏิบัติสำหรับบุคคลทั่วไปที่ยึดถือในการปฏิบัติบทบาทภารกิจของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน รวมถึงการดำรงชีวิต โดยมีธรรมที่จะต้องถือหรือเคารพยึดเป็นหลักเป็นมาตรฐาน ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ขั้นต้น ได้แก่ หลักการ กฎเกณฑ์ กติกาต่าง ๆ อันชอบธรรมที่ได้ตกลงกันวางไว้ และขั้นสูงขึ้นไป ได้แก่ ความจริง ความถูกต้อง ดีงาม และประโยชน์สุขที่เหนือกว่าขั้นต้นนั้นขึ้นไป (ปยุต ปยุตโต: 2550) ดังนั้น ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนหมายถึงการตัดสินใจในการกระทำหรือปฏิบัติที่ยึดความถูกต้องชอบธรรม โดยการปฏิบัติหรือแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องคือการปฏิบัติตามกฎหมาย และกระทำที่อยู่ภายใต้กฎหมาย กฎกติกาของสังคม รวมทั้งมีมิติของความเอื้อเพื่อเกื้อกูล เสียสละ มีความเอื้ออาทรต่อคนในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายความหมายของคำว่าธรรมาธิปไตย (ปยุต ปยุตโต. 2549) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าธรรมาธิปไตย คือ หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจของบุคคลในการกระทำ โดยมีปัญญารู้ว่าอะไรคือความจริง ความถูกต้อง ดีงาม แล้วจึงตัดสินใจซึ่งเป็นเกณฑ์การตัดสินใจบนเกณฑ์ของธรรมบุคคลที่มีธรรมาธิปไตยหรือถือธรรมเป็นใหญ่นั้น

สำหรับองค์ประกอบของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีจำนวนทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีปัญญา 2) มีหลักการ 3) ไม่มีอคติ และ 4) รัก และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งแม้ว่าในหลักอริยปไตยสูตรในพระไตรปิฎกไม่ได้ระบุจำนวนองค์ประกอบและลักษณะของธรรมาธิปไตยที่ชัดเจนไว้ แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นพ้องกับจำนวนองค์ประกอบของธรรมาธิปไตยตามแนวคิดธรรมาธิปไตยของปยุต ปยุตโต (2541) ทั้งในแง่ของจำนวนมิติหรือองค์ประกอบ และความคล้ายคลึงของเนื้อหา ดังที่กล่าวว่า ธรรมาธิปไตยหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถือธรรมเป็นใหญ่ มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1) มีหลักการไม่คล้อยตามกระแส ถือเอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และเป็นไปตามเหตุและผล รวมถึงกฎเกณฑ์

ใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ 2) รู้จักใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลและสภาพการณ์เป็นจริงในสังคม และเพื่อให้เข้าใจถึงหลักการของความจริง ความถูกต้องดีงาม และเหตุผลในเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้สามารถรักษาหลักการของความจริง และความถูกต้องไว้ได้ 3) มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ และสุจริตใจ ในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปตามอคติ และ 4) รักธรรม รักความจริง และรักความถูกต้องดีงาม โดยการกระทำให้มุ่งถึงธรรมและเป็นไปตามธรรม พร้อมทั้งพิจารณาความจริงและความถูกต้องดีงามประกอบไปด้วยกัน โดยธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีจำนวนองค์ประกอบเท่ากันคือ 4 องค์ประกอบ ทั้งนี้ชื่อองค์ประกอบยังมีคล้ายคลึงกัน เพียงแต่ชื่อองค์ประกอบในการวิจัยครั้งนี้มีข้อความที่สั้นกว่า และการอธิบายความหมายของแต่ละองค์ประกอบได้ระบุเฉพาะเจาะจงลงไปในบริบทการทำงานของกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

จากการกำหนดตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดจากหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่มีลักษณะสะท้อนถึงการมีธรรมาธิปไตยทั้ง 4 องค์ประกอบของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่าหลักธรรมที่สะท้อนถึงคุณลักษณะของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีความสอดคล้องกับหลักธรรมที่มีลักษณะสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน ได้แก่ สัมปติธรรม 7 สาราณียธรรม 6 อปริหานิยธรรม 7 อคติ 4 ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 พละ 5 โดยในการศึกษาธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนยังไม่มี การกำหนดตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยสำหรับการกำหนดบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ได้มีการนำหลักธรรมที่ส่งเสริมสนับสนุน และสะท้อนถึงการมีธรรมาธิปไตย มาใช้ในการกำหนดตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งการกำหนดตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนได้ดำเนินการพัฒนาจากความหมายของธรรมาธิปไตยที่เป็นแนวคิดตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการพัฒนาจากแนวคิดธรรมาธิปไตยในเชิงนามธรรม และพิจารณากำหนดองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ภายใต้ลักษณะและบทบาทภารกิจด้านการพัฒนาครอบครัวของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยการกำหนดตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบต้องคัดเลือกข้อธรรมที่ไม่ซ้ำซ้อนกันในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งขั้นตอนวิธีการดำเนินการกำหนดตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาดัชนีทางสังคมศาสตร์ (Corbetta. 2003) ซึ่งเป็นการพัฒนาแนวคิดที่เป็นนามธรรมไปสู่การกำหนดมิติและองค์ประกอบ และพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อนำไปสู่การสร้างตัวแปรที่สามารถวัดค่าได้ ซึ่งในการวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาความหมายธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัว

ในชุมชน จากการนำแนวคิดธรรมาธิปไตยที่เป็นเชิงนามธรรมซึ่งเป็นแนวคิดตามหลักทางพุทธศาสนา และนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบที่ชัดเจนขึ้น และนำไปพัฒนาเป็นตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีปัญญา 2) มีหลักการ 3) ไม่มีอคติ และ 4) รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม แต่ละองค์ประกอบมี 8 ตัวบ่งชี้รวมทั้งสิ้น 32 ตัวบ่งชี้

2. การอภิปรายผลอิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

จากผลการวิเคราะห์เชื่อมโยงผลการวิจัยในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ผลการวิจัยจากผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พุทธระดับอิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ร่วมกับการวิเคราะห์ผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน นำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้

2.1 จำนวนองค์ประกอบของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จากผลการปรับแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พุทธระดับอิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่า องค์ประกอบของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีปัญญา 2) มีหลักการ 3) ไม่มีอคติ และ 4) รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม โดยธรรมาธิปไตยทั้งของผู้นำและผู้ตามมีจำนวนองค์ประกอบเท่ากัน คือ 4 องค์ประกอบ ทั้งนี้ องค์ประกอบของธรรมาธิปไตยของทั้งผู้นำและผู้ตามมีความสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 – มีปัญญามีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่ 4 – รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และมีความสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบที่ 2 – มีหลักการ กับองค์ประกอบที่ 3 – ไม่มีอคติ แม้ว่าองค์ประกอบจะมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่สามารถรวมองค์ประกอบที่สัมพันธ์ไว้ด้วยกันได้ เนื่องจากผู้วิจัยได้มีการปรับแบบจำลองโดยกำหนดให้ค่าความคลาดเคลื่อนขององค์ประกอบดังกล่าวให้มีความสัมพันธ์กัน แต่เมื่อทดลองรวมองค์ประกอบเข้าด้วยกันแล้วค่าดัชนีความกลมกลืนของข้อมูลมีค่าลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแต่ละองค์ประกอบควรจะแยกจากกัน และแต่ละองค์ประกอบยังคงมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งความสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาธิปไตยตามหลักธรรมทางศาสนา ที่อธิบายเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของธรรมาธิปไตย (พระธรรมปิฎก. 2541) มี 4 ประการ คือ 1) มีหลักการไม่คล้อยตามกระแสถือเอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และความเป็นไปตามเหตุและผล 2) รู้จักใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลและสภาพการณ์เป็นจริงในสังคม และเพื่อให้เข้าใจถึงหลักการของความจริง ความถูกต้องดีงาม และเหตุผลในเรื่องนั้น ๆ เพื่อที่จะส่งผลให้สามารถรักษา

หลักการของความจริง และความถูกต้องไว้ได้ 3) มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ และสุจริตใจ ในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปตามอคติ 4) รักธรรม รักความจริง และรักความถูกต้อง ดึงาม โดยทำอะไรก็ตามให้มุ่งถึงธรรมและเป็นไปตามธรรม พร้อมทั้งพิจารณาความจริงและความถูกต้องดึงามประกอบกันไปด้วย นอกจากนี้ ไม่ควรยึดถือตัวตนทั้งในแง่ของเกียรติยศและศักดิ์ศรี ซึ่งจะทำให้เป็นคนที่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ดีร้าย และไม่มีทฐิในการทำกิจกรรม ซึ่งประการสุดท้ายนี้ถือเป็นตัวตัดสินความเป็นธรรมาธิปไตยในแง่ของการปฏิบัติเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะทั้ง 4 ประการยังต้องปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้เกิดธรรมาธิปไตย ไม่สามารถที่จะเลือกปฏิบัติเพียงบางข้อได้

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำและของผู้ตามมีลักษณะเหมือนกัน ที่พบว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยมากที่สุด เรียงตามค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานจากมากที่สุดตามลำดับ คือ องค์ประกอบที่ 4- รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดึงาม, องค์ประกอบที่ 2 – มีหลักการ, องค์ประกอบที่ 1 – มีปัญญา และองค์ประกอบที่ 3 – ไม่มีอคติ และเมื่อพิจารณาผลการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับผลการวิจัยในเชิงคุณภาพ เห็นได้ว่าความรักและปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดึงาม สะท้อนจากการที่คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีความรักในงานช่วยเหลือชุมชน การรวมพลังช่วยเหลือชุมชน ใส่ใจดูแลอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง จริงจัง ติดตามผลการแก้ไขปัญหา แสวงหาความร่วมมือในการช่วยเหลือคนในชุมชน โดยปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ซึ่งผู้นำและผู้ตามจากทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ มีความรักและมีความสุขในการทำงานช่วยเหลือคนในชุมชน และให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง เนื่องจากคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นกลุ่มอาสาสมัครในชุมชนที่รวมตัวกันอาสาเพื่อทำงานพัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งคุณลักษณะในการทำงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสาของ ลอว์ เชค และมา (Law; Shek; & Mal. 2011) ซึ่งได้พัฒนาแบบวัดแรงจูงใจของวัยรุ่นอาสาสมัครชาวจีน มี 7 ด้าน ได้แก่ 1) การมีความเอื้อเฟื้อ ซึ่งเป็นการแสดงค่านิยมเพื่อสังคมที่สัมพันธ์กับความเอื้อเฟื้อห่วงใยผู้อื่น 2) การเรียนรู้ เป็นการได้เรียนรู้ทักษะและความรู้ใหม่ๆ จากการเป็นอาสาสมัคร 3) แผนในอนาคต เป็นการสร้างประวัติส่วนตัว (Resume) ให้ดีขึ้นเพื่อบานาคหรือเพื่อการศึกษาที่ดีขึ้น 4) การเข้าสังคม เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 5) ความสามารถในการช่วยเหลือสังคม เป็นการตระหนักถึงการช่วยเหลือผู้อื่น 6) ความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง เป็นการเข้าร่วมอาสาสมัครเพื่อเป็นการช่วยสร้างสังคมให้ดีขึ้นได้ และ 7) ด้านความสุขใจ เป็นความรู้สึกถึงการมีคุณค่าในตัวเองได้เพิ่มขึ้นหรือได้ลิมปัญหาหรือความทุกข์ของตน ดังผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า การมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ที่พบว่าเมื่อมีความรัก และมีความสุขในการช่วยเหลือ

ผู้อื่น ก็จะทำงานและดำเนินชีวิตโดยยึดหลักการในการทำงานโดยไม่เลือกปฏิบัติ และเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก และในงานวิจัยนี้ยังพบว่าผู้นำและผู้ตามจากชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูงจะมีคุณลักษณะในการแสวงหาความรู้ และความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน ซึ่งคุณลักษณะนี้สะท้อนจากมิติของการมีปัญญาของผู้นำและผู้ตามที่มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคในการแสวงหาความรู้ และความร่วมมือ และเมื่อทุกคนมีความรักในการช่วยเหลือผู้อื่นแล้ว จึงยึดหลักการในการให้ความช่วยเหลือ โดยไม่เลือกปฏิบัติ เคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้น องค์ประกอบของการไม่มีอคติในงานวิจัยนี้จึงมีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยค่อนข้างน้อย เนื่องจากหลักการในองค์ประกอบของการไม่มีอคติขณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน สะท้อนจากความพยายามกระจายความช่วยเหลือให้ทั่วถึง ให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นก่อนหลัง ไข่มติร่วมกันแบ่งปันอย่างเท่าเทียม

2.2 อิทธิพลเชิงเหตุและผลพหุระดับของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

(1) ปัจจัยเชิงสาเหตุของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบผลที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม คือ ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ สติสัมปชัญญะ และการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ร่วมกันทำนายธรรมาธิปไตยของผู้ตาม โดยความเชื่อเกี่ยวกับความรู้มีค่าอิทธิพลสูงที่สุด และสติ-สัมปชัญญะ มีค่าอิทธิพลน้อยที่สุด ในส่วนของผู้นำ พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ และการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ร่วมกันทำนายธรรมาธิปไตยของผู้นำ โดยความเชื่อเกี่ยวกับความรู้มีค่าอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือการยึดมั่นผูกพันในศาสนา ส่วนสติ-สัมปชัญญะไม่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่กล่าวว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องมีจุดกำเนิดจากภายในบุคคล เช่น จากภูมิปัญญา ความรอบรู้ ค่านิยม ทรัพยากรทางจิต และวัฒนธรรม เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับบุคคลต้องเริ่มต้นจากภายในก่อน จึงต้องเกิดลักษณะทางกาย ควบคู่กับจิตลักษณะที่เป็นสาเหตุและส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลอีกทอดหนึ่ง (Haverkort; et al. 2001) โดยการที่จะทำให้เกิดความสมดุลและการปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในระดับบุคคล ต้องอาศัยการรับรู้เหตุการณ์ โดยเฉพาะการตัดสินใจที่จะปรับเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติของตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ การตัดสินใจที่เหมาะสมในแต่ละกาลเทศะ จึงเป็นจุดรวมที่สำคัญในกระบวนการตัดสินใจต้องอาศัยหลายปัจจัยมาประกอบกัน จิตลักษณะหลายด้าน รวมทั้งคุณธรรม ค่านิยม และจริยธรรม จึงถูกผนวกเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2551: 127-129) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในกระบวนการตัดสินใจทุกครั้งนั้นบุคคลจะต้องบูรณาการการมีเหตุมีผล การรับรู้ความเสี่ยง (ภูมิคุ้มกัน) และทางป้องกันผลเสีย (รับรู้คุณความดี) ที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการตัดสินใจที่จะกระทำ เพิ่ม ลด หรือ

ยุติการกระทำหนึ่ง ๆ ทั้งหมดนี้ต้องนำไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อการดำเนินชีวิตทุกด้าน จึงจะสามารถรักษาความสมดุลและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งนักจิตวิทยาบุคลิกภาพพบมานานแล้วว่า การที่บุคคลใดจะมีพฤติกรรมบางประการอย่างยั่งยืนได้ มักเกิดจากสาเหตุภายในจิตใจเป็นสำคัญ แต่สภาพแวดล้อมภายนอกตัวบุคคล ก็มักจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลโดยตรง และทางอ้อม โดยมีผลต่อจิตใจของบุคคล และลักษณะทางจิตนั้นส่งผลต่อพฤติกรรมอีกทอดหนึ่ง ดังนั้น สาเหตุของการที่บุคคลจะมีคุณลักษณะของธรรมาธิปไตยในการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมนั้น มาจากทั้งลักษณะทางจิตของบุคคล และจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลนั้น

นอกจากนี้ยังพบผลวิจัยสำคัญคือ ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ ผ่านตัวแปรธรรมาธิปไตยของทั้งผู้นำและผู้ตาม และจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าความรู้สามารถช่วยให้สามารถปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนหรือให้ความช่วยเหลือคนชุมชนได้ ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนางานหรือพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งไปเชื่อมต่อกับองค์ประกอบของการมีปัญญาของธรรมาธิปไตยทั้งของผู้นำและผู้ตาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับศรัทธาตามหลักทางพุทธศาสนาที่หมายถึง เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความมั่นใจในความจริง ความดี สิ่งดีงาม และในการทำความดี ไม่ลู่ไหลตื่นไปตามอาการลักษณะภายนอก (ประยูรย์ ปยุตโต. 2545) แต่ความเชื่อ ความซาบซึ้ง ไม่ใช่ความรู้ (ประยูรย์ ปยุตโต. 2546: 43-44) แต่อาจเชื่อมต่อการนำไปสู่ความรู้ได้ เพราะศรัทธามีลักษณะในการยอมรับความรู้ของผู้อื่น ฝากความไว้วางใจในปัญญาของผู้อื่น ยอมฟังและอาศัยความรู้จากผู้อื่น ซึ่งแหล่งความรู้นั้นเป็นเครื่องชี้นำตน ถ้าผู้มีศรัทธารู้จักคิด รู้จักใช้ปัญญาของตนเป็นทุนประกอบไปด้วยศรัทธานั้น ก็สามารถนำไปสู่ความเจริญปัญญา และความรู้จริงได้ เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้อื่นนั้น หรือแหล่งความรู้นี้มีความรู้แท้จริงและมีกัลยาณมิตรช่วยชี้แนะให้รู้จักใช้ปัญญา แต่ถ้าเชื่ออย่างงมงาย คือ ไม่รู้จักคิด ไม่ใช่ปัญญาของตนเลย และผู้อื่นหรือแหล่งความรู้นั้นไม่มีความรู้จริงนั้นไม่มีกัลยาณมิตรที่จะช่วยชี้แนะ หรือมีปาปมิตรผลอาจตรงกันข้ามนำไปสู่ความหลงผิดห่างไกลความรู้ยิ่งขึ้น ดังผลการวิจัยที่พบว่าตัวแปรกลุ่มเกี่ยวกับชุมชน จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย การถ่ายทอดวัฒนธรรมในชุมชน และการมีกฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน ไม่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำ และเมื่อพิจารณาผลจากการวิจัยในเชิงคุณภาพพบว่า สาเหตุของการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เกิดจากการรับรู้ถึงแบบอย่างของการมีธรรมาธิปไตยในชุมชน ซึ่งสะท้อนจากการรับรู้ถึงการที่ผู้นำเข้าถึงประชาชน ผู้นำร่วมแรงร่วมใจ ผู้นำรับฟัง รวมถึงดูแลอย่างเข้าถึงปัญหา เข้าถึงชุมชน การทำงานอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ทุ่มีเท สะท้อนถึงการเป็นแบบอย่างของการมีธรรมาธิปไตย และผู้นำชุมชน

หรือคนในชุมชน เช่น ข้าราชการในชุมชน ครู นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น อีกทั้งบุคคลในครอบครัวเป็นแบบอย่างในการทำงานและการดำเนินชีวิต การปฏิบัติตามกฎระเบียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าบุคคลที่ผู้นำและผู้ตามยึดเป็นแบบอย่างที่สำคัญในชุมชน โดยบุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นบุคคลสำคัญที่มีผลต่อการคิดและการปฏิบัติของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และคนในชุมชน ซึ่งพบว่าผู้นำและผู้ตามจากชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูง จะรับรู้ว่ามีคนในชุมชนที่แสดงออกถึงเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานค่อนข้างมากกว่าชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยน้อย ซึ่งอาจเนื่องมาจากศรัทธามีลักษณะในการยอมรับความรู้ของผู้อื่น มีความไว้วางใจในความรู้ ยอมรับและอาศัยความรู้จากผู้อื่น เป็นเครื่องชี้นำตน ก็สามารถนำไปสู่ความเจริญปัญญา และความรู้จริงได้ เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้อื่นนั้น หรือแหล่งความรู้ี้มีความรู้แท้จริงและมีกัลยาณมิตรช่วยชี้แนะให้รู้จักใช้ปัญญา แต่ถ้าเชื่ออย่างงมงาย คือไม่รู้จักคิด ไม่ใช้ปัญญาของตนเอง และผู้อื่นหรือแหล่งความรู้ั้นไม่มีความรู้จริงนั้นไม่มีกัลยาณมิตรที่จะช่วยชี้แนะ หรือมีปาปมิตรผลอาจตรงกันข้ามนำไปสู่ความหลงผิดห่างไกลความรู้ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้โดยตัวแบบ (Social Cognitive Learning Theory) แบ่งกระบวนการเรียนรู้แบบมีตัวแบบไว้ 4 กระบวนการ (Bandura. 1997: 89) ได้แก่ 1) การเอาใจใส่ (Attentional processes) คือ การที่ผู้เลียนแบบมีความใส่ใจ สนใจรับรู้ในการกระทำของตัวแบบเพื่อทำการเลียนแบบ 2) การเก็บจำ (Retention processes) ซึ่งต่อเนื่องจากกระบวนการแรก คือ เมื่อสนใจแล้วมีความสามารถในการจดจำการกระทำของตัวแบบได้มากขึ้นเพียงใดในการเลียนแบบ 3) การแสดงออก (Production processes) เมื่อจดจำการกระทำของตัวแบบได้แล้ว แบบอย่างที่เคยเห็นและเก็บจำไว้แล้วนั้น จะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลพยายามแสดงพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกับตัวแบบ และ 4) สิ่งล่อใจและการจูงใจ (Incentive and motivation) คือ การที่ผู้เลียนแบบสามารถเลียนแบบจากตัวแบบได้ ทำให้เกิดความรู้สึกพอใจและเป็นการได้ชื่นชมตัวแบบไปพร้อมกัน ทำเสมือนการได้รับรางวัลทางอ้อม คือ เป็นรางวัลแก่จิตใจของตนเอง และเมื่อประสบความสำเร็จก็จะยิ่งภูมิใจในตัวแบบมากขึ้น ซึ่งการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยถือเป็นลักษณะการถ่ายทอดทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งผู้ที่เป็นตัวแบบจะเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำพฤติกรรมของผู้ที่พบเห็นตัวแบบอย่างยิ่ง เนื่องจากต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบถึง 4 ขั้นตอน

(2) *ปัจจัยเชิงผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน*
ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบผลที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม คือ ธรรมาธิปไตยทั้งของผู้นำและผู้ตามมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณมากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน โดยมี

ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า พฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ซึ่งสะท้อนจากการที่ผู้ตามรับรู้เกี่ยวกับผู้นำในการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ขยัน หมั่นเพียร ความเอื้ออาทรกันในชุมชน ผู้นำการเข้าถึงชุมชนทำให้ชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือ ลักษณะการทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จะเห็นได้ว่าชุมชนที่มีธรรมาธิปไตยสูง ผู้ตามรับรู้แบบอย่างของผู้นำทั้งด้านการงานและการใช้ชีวิตผ่านธรรมาธิปไตย โดยเฉพาะองค์ประกอบของการมีปัญญา ความรักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งส่งผลต่อการมีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นมากกว่าชุมชนที่มีธรรมาธิปไตยน้อย

นอกจากนี้ ยังพบว่าธรรมาธิปไตยของผู้นำ ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรกลุ่ม 2 ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้ความสามัคคีของชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน แต่การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชนได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนผ่านธรรมาธิปไตยของผู้นำ เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน สะท้อนได้จากพฤติกรรมร่วมแรงร่วมใจ การรับรู้ความเข้มแข็งของทีม การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติงานมีความสุขและภาคภูมิใจจากการปฏิบัติงาน ซึ่งสะท้อนจากการมีความสุขจากการได้รับการยอมรับ ภูมิใจที่ช่วยเหลือผู้อื่นและชุมชนได้ โดยชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยธรรมาธิปไตยสูง สามารถประสานความร่วมมือกันกับสหวิชาชีพ รวมทั้งผู้นำเป็นแบบอย่างในการร่วมมือทำงานด้านการพัฒนาชุมชน ส่วนชุมชนที่มีธรรมาธิปไตยน้อยค่อนข้างจะมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรในการดำเนินการทั้งในเรื่องการประสานความร่วมมือ และด้านงบประมาณสำหรับดำเนินการ ส่วนตัวแปรการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน สะท้อนได้จากการร่วมแรงร่วมใจกัน และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การดึงความร่วมมือจากครอบครัวในการแก้ไขปัญหา โดยเกิดจากความร่วมมือร่วมใจในการทำงานของคณะทำงาน ศพค. ทั้งผู้นำและผู้ตาม รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ร่วมมือกับคนในชุมชนในการร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชน ดังนั้น การรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน และการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน จึงเป็นการรับรู้ในภาพโดยรวมของชุมชน ซึ่งเป็นบริบทที่กว้างกว่าบริบทของการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนซึ่งบางส่วนอาจยังมีการดำเนินงานได้ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง ประกอบกับการที่ชุมชนมีบรรยากาศและความร่วมมือร่วมแรงใจกันในชุมชนมาก รวมทั้งในชุมชนมีแบบอย่างที่ดีของบุคคลสำคัญในชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต และการประสบความสำเร็จในการทำงานช่วยเหลือชุมชนได้มาก จะสามารถสร้างพลังในการรับรู้ความสามัคคี และการรับรู้ความสามารถของคนในชุมชน

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงาน ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และผลกระทบต่อการพัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เกิดธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ได้แก่ การมีแบบอย่างที่ดีจากบุคคลในชุมชนในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต การยึดถือกฎกติกาในชุมชน การมีความรู้ในการปฏิบัติงาน การให้ความช่วยเหลือแบบไม่เลือกปฏิบัติ มีความเมตตา เสียสละ ช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานพัฒนาชุมชน รวมถึงการให้ความช่วยเหลืองานในชุมชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ อีกทั้งยึดหลักความพอเพียง-พอประมาณในการดำเนินชีวิต และในการปฏิบัติงาน ซึ่งการตัดสินใจอย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์จะนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม ธรรมาธิปไตยจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่ทำให้บุคคลในสังคมตัดสินใจกระทำการสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม และเป็นประโยชน์ต่อสังคม การตัดสินใจที่ถูกต้องเป็นธรรมาธิปไตย นอกจากจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในระดับบุคคลแล้ว ยังส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยของชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังคำกล่าวที่ว่า การที่บุคคลที่มีความเข้มแข็งในชีวิตมารวมตัวกัน จำนวนมากเท่าใด ก็จะทำให้กลุ่มคนนั้น ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว หน่วยงาน ชุมชน หรือประเทศชาติก็ตามมีความเข้มแข็งตามไปด้วย และถ้าดัชนีด้านสังคมมีปริมาณสูงจะทำให้ดัชนีทางด้านเศรษฐกิจ และดัชนีด้านสภาพแวดล้อมสูงตามไปด้วย จนเกิดเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับสูง (Schmuck; & Vlek. 2003) ดังนั้น พฤติกรรมของบุคคลจึงเป็นเหตุให้บุคคล สังคม ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติ ก้าวไปสู่ความพร้อมในการรับมือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แปรเปลี่ยนไปในโลกยุคโลกภิวัตน์ก่อให้เกิดมีชีวิตและสังคมที่มีความสมดุล มั่นคง มีความสามัคคี สมานฉันท์ อยู่เย็นเป็นสุขแบบยั่งยืน ผลของการมีคุณลักษณะการตัดสินใจทางจริยธรรม ทั้งในเรื่องการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในช่วงการพัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ที่พบว่าธรรมาธิปไตยของบุคคลนำมาซึ่งการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม และเป็นไปตามกฎเกณฑ์ ค่านิยมของสังคม โดยผลของการมีคุณลักษณะของธรรมาธิปไตย คือ การมีพฤติกรรม หรือการประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงาม โดยเป็นการปฏิบัติหรือการกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และกระทำคุณประโยชน์เพื่อส่วนรวม และนำไปสู่ผลของความสามารถในการบริหารจัดการชุมชน และความสามัคคีในชุมชน

2.3 อิทธิพลข้ามระดับของธรรมาธิปไตยของผู้ที่มีต่อผู้ตาม

ผลการวิเคราะห์ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ อิทธิพลเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่า ธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) ไม่มีอิทธิพลข้ามระดับต่อตัวแปรธรรมาธิปไตยของผู้ตาม (สมาชิก ศพค.) และยังพบว่า ตัวแปรเชิงสาเหตุที่เป็นตัวแปรกลุ่ม ได้แก่ การมีแบบอย่างของ

ธรรมาธิปไตย การถ่ายทอดวัฒนธรรมในชุมชน และการมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน ไม่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำ (ประธาน ศพค.) อาจเนื่องมาจากแนวคิดของธรรมาธิปไตยเป็นคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลที่อาจจะไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อการมีธรรมาธิปไตยของผู้ตาม แต่เป็นคุณลักษณะที่เป็นเฉพาะของแต่ละบุคคลที่เน้นในเรื่องการพัฒนาตน ซึ่งต่างจากแนวคิดของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่มีทั้งองค์ประกอบในด้านการมีจริยธรรมของตัวผู้นำเองแล้ว ยังมีองค์ประกอบของการพัฒนาให้ผู้ตามมีจริยธรรมเป็นองค์ประกอบหลักด้วย โดยตามแนวคิดพฤติกรรมผู้นำเชิงจริยธรรม โดยในการวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมตามแนวคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ Brown et al. (2005) มี 2 องค์ประกอบ 1) การแสดงออกซึ่งการกระทำในเชิงจริยธรรมของผู้นำ (Moral Person) ประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ การรับฟังความคิดเห็นของพนักงาน การคำนึงถึงผลประโยชน์ของพนักงานเป็นหลักในการบริหารงาน การตัดสินใจในการบริหารงานอย่างยุติธรรมและเหมาะสม และการประพฤติตนอย่างมีจริยธรรมในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน 2) การสนับสนุนการกระทำเชิงจริยธรรมให้กับผู้ตาม (Moral Manager) ประกอบด้วย การอภิปรายประเด็นทางจริยธรรมในการทำงานร่วมกับพนักงาน การเป็นตัวอย่างในการทำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมทางจริยธรรมในการทำงานให้กับพนักงาน การเสริมแรงต่อพนักงานในการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมในการทำงาน การให้ความสำคัญกับกระบวนการ/วิธีการในการทำงานไม่ได้พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้น การให้ความสำคัญกับการทำสิ่งที่ถูกต้องเสมอในการตัดสินใจใด ๆ เพียงแต่พฤติกรรมผู้นำเชิงจริยธรรมนั้นวัดในระดับพฤติกรรม

เนื่องจากธรรมาธิปไตยเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่เป็นคุณสมบัติเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลที่ใช้ในการตัดสินใจทำทุกสิ่ง ลักษณะของการมีธรรมาธิปไตยมีสอดคล้องกับแนวคิดเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยเหตุผลทางจริยธรรมเป็นจิตลักษณะที่จำเป็นที่จะต้องสร้างให้มีในตัวบุคคลในการพัฒนาจริยธรรม จากการศึกษาของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1970: 58-63) สรุปไว้ว่า การอบรมสั่งสอนบุคคลเพื่อให้มีคุณธรรมหรือจริยธรรมต่าง ๆ เช่น การรับผิดชอบ การซื่อสัตย์ การควบคุมตนเอง ความกล้าหาญ และความยุติธรรม โดยใช้วิธีการบอกเล่า ฝึกปฏิบัติ หรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ไม่เกิดผลให้บุคคลมีคุณภาพหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ เพราะความรู้ในเนื้อหาหรือความรู้ในคุณธรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่บุคคลใช้เพื่อยกย่องหรือกล่าวโทษผู้อื่นเท่านั้น มิได้นำมาใช้กับตนเอง บุคคลจะทำการตัดสินใจหรือมีพฤติกรรมใด ๆ ย่อมเป็นไปตามเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจว่าเขาคิดว่าถูกต้องเหมาะสมแก่ตนเองในสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งนักวิชาการที่ศึกษาพัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรมต่างให้การยอมรับในความสำคัญของเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ 1) การตัดสินใจเชิงจริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลสูงสุดเพียงประการเดียวที่มีต่อพฤติกรรม และ 2) พัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรมมี

ความแน่นอนไม่มีย้อนกลับ ขณะที่พฤติกรรมยังมีความไม่แน่นอนในบางสถานการณ์ หรือกล่าวได้ว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความแน่นอนมั่นคงยิ่งกว่าพฤติกรรมเสียอีก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2543 อ้างอิงจาก Kleinberger, 1982: 154)

การมีธรรมาธิปไตยที่เกิดขึ้นของทั้งผู้นำและผู้ตามนอกจากคุณลักษณะทางจิตใจแล้ว อาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่ควบคุมหรือส่งผลต่อการมีธรรมาธิปไตยของผู้นำ การรับรู้ความสามารถในการทำงานของทีม และการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้ในแบบจำลองระดับกลุ่มได้มีการนำตัวแปรกลุ่มซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชุมชน ได้แก่ การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน การมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน และการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยในชุมชน ซึ่งอิทธิพลของระดับกลุ่มอาจจะเป็นผลมาจากการควบคุมของตัวแปรที่เป็นตัวแปรกลุ่มที่เป็นชุมชน แต่พบว่า ธรรมาธิปไตยของผู้นำไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน โดยการที่บุคคลจะมีธรรมาธิปไตยหรือการที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามได้ต้องยึดความถูกต้องดีงามเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจทั้งในระดับปัญญา จิตใจ และพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานในการตัดสินใจสำหรับบุคคลที่จะปกครองตนเองหรือรับผิดชอบตนเองได้ในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้บุคคลสามารถมีหลักการ อยู่ด้วยหลักความเป็นจริง ความถูกต้องดีงาม และอยู่ด้วยกฎเกณฑ์ กติกา และกฎหมายที่ได้ตกลงกันวางไว้ ประกอบด้วย

- 1) ความรู้ความเข้าใจ ต้องมีปัญญาที่รู้หลักการนั้น ว่าอะไรจริง อะไรถูกต้อง ดีงาม รู้จักวางกฎเกณฑ์กติกา หรือกฎหมายที่ชอบธรรม และรู้จักคิด รู้จักวินิจฉัย เพื่อที่จะใช้เป็นหลักการ และกติกาต่าง ๆ นั้น ให้ได้ผลเป็นจริง หรือเรียกว่า “รู้ว่าอะไรเป็นธรรม”
- 2) ด้านจิตใจ ต้องยึดถือมั่นคง อยู่ในความจริง ความถูกต้อง ความดีงามนั้น โดยมีอุดมคติ หรือที่เรียกว่ายึดถือในอุดมการณ์ “ถือธรรมเป็นใหญ่” นั่นคือจิตใจต้องใฝ่ความจริง ใฝ่ความดี ใฝ่ความถูกต้อง ที่ว่ายึดถือธรรมเป็นใหญ่ ก็คือ เอาธรรม คือความจริง ความถูกต้อง ความดีงามเป็นใหญ่ ไม่ใช่เอาความชอบใจถูกใจของตนเป็นใหญ่ หรือยึดถือตามอำเภอใจ ถ้าประชาชนไม่เอาธรรมเป็นใหญ่ คือไม่เอาหลักการ ไม่เอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เป็นใหญ่ ก็เอาความชอบใจตัวเองเป็นใหญ่ แล้วก็ต้องเกิดปัญหา และ
- 3) ด้านพฤติกรรม บุคคลจะต้องมีความสามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนให้อยู่ในหลักการ ที่ได้จัดสรรออกมาวางตั้งเป็นกฎระเบียบ กติกา เป็นต้น หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่ารู้จักใช้สิทธิเสรีภาพ เป็นต้น ในการปฏิบัติหรือทำการทั้งหลายด้วยความรับผิดชอบ ที่จะให้เกิดผลตามหลักการ หรือเรียกว่า “มีวินัยที่จะปฏิบัติและจัดการให้เป็นไปตามทำ” ทั้งนี้ การที่จะมีวินัยที่จะควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในหลักการและดำเนินตามหลักการ การที่จะมีจิตใจยึดมั่นในอุดมคติและในตัวหลักการ โดยถือธรรมเป็นใหญ่ และการที่จะมีปัญญา รู้ว่าอะไรเป็นธรรม และรู้ว่าจะทำอย่างไรให้เป็นธรรม โดยสามารถจัดวางหลักการ กฎ กติกา ตลอดจนสามารถนำมาใช้อย่างได้ผล จำเป็นต้องอาศัยการศึกษา

(ป.อ. ปยุตโต. 2543: 13-15) ทั้งนี้ผลการวิจัยในช่วงที่ 2 สอดคล้องกับผลการวิจัยในช่วงที่ 3 ที่สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลที่คนในชุมชนยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตหรือการทำงานของคนในชุมชนนั้น มีหลากหลายทั้งที่เป็นพ่อแม่ ญาติ ผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแบบเหล่านี้ยังมีส่วนในการสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันในการดูแล ช่วยเหลือคนในชุมชนด้วย ดังนั้น จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยในช่วงที่ 2 ที่พบว่า การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตย มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน และเมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ลักษณะการทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนของคณะทำงาน ศพค. สะท้อนได้จากคนในชุมชนเห็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตและการทำงานของคนในชุมชน เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ผู้นำชุมชน ครู นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนางาน และให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน ตลอดจนความภาคภูมิใจที่สามารถช่วยเหลือชุมชนได้ ซึ่งผลของการพัฒนาชุมชนของคณะทำงาน ศพค. สะท้อนมิติด้านการทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน การแก้ไขปัญหาของชุมชน การที่บุคคลในชุมชนได้รับความช่วยเหลือ และส่งผลต่อตัวผู้ปฏิบัติงานเองที่ทำให้เกิดความสุข ภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน และมีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณในด้านการดำเนินชีวิต ซึ่งแบบอย่างทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิตให้กับคนในชุมชนได้รับรู้เกี่ยวกับการทำประโยชน์และการร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อคนในชุมชน เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่เห็นชัดเจนจากบุคคลสำคัญในชุมชนจึงส่งผลให้คนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกัน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและปกป้องชุมชนของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทางทฤษฎี

1. จากผลการวิจัยการศึกษาแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พุทธระดับอิทธิพลเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบว่า ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ทั้งของผู้นำและผู้ตาม มีจำนวนองค์ประกอบเท่ากันคือ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีปัญญา 2) มีหลักการ 3) ไม่มีอคติ และ 4) รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม โดย ทั้งนี้ องค์ประกอบของธรรมาธิปไตยของทั้งผู้นำและผู้ตามมีความสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 – มีปัญญา มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่ 4 – รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และมีความสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบที่ 2 – มีหลักการ กับองค์ประกอบที่ 3 – ไม่มีอคติ ซึ่งความสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาธิปไตยตามหลักธรรมทางศาสนา

ที่อธิบายเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของธรรมาธิปไตย (พระธรรมปิฎก. 2541) ที่ว่าคุณลักษณะของธรรมาธิปไตยทั้ง 4 ประการยังต้องปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้เกิดธรรมาธิปไตย ไม่สามารถที่จะเลือกปฏิบัติเพียงบางข้อได้

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าอิทธิพลของแต่ละองค์ประกอบของธรรมาธิปไตย มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยของผู้นำและผู้ตามในลักษณะเหมือนกัน คือพบว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อธรรมาธิปไตยมากที่สุด เรียงตามค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานจากมากที่สุดตามลำดับ คือ องค์ประกอบที่ 4 - รักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม, องค์ประกอบที่ 2 - มีหลักการ, องค์ประกอบที่ 1 - มีปัญญา และองค์ประกอบที่ 3 - ไม่มีอคติ และเมื่อพิจารณาผลการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับผลการวิจัยในเชิงคุณภาพ เห็นได้ว่าความรักและปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงาม สะท้อนจากการที่คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีความรักในงานช่วยเหลือชุมชน การรวมพลังช่วยเหลือชุมชน ใส่ใจดูแลอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง จริงจัง ติดตามผลการแก้ไขปัญหา แสวงหาความร่วมมือในการช่วยเหลือคนในชุมชน โดยปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ซึ่งผู้นำและผู้ตามจากทั้งสองชุมชนมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ มีความรักและมีความสุขในการทำงานช่วยเหลือคนในชุมชน และให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง โดยคุณลักษณะเหล่านี้มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครจากคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นกลุ่มอาสาสมัครในชุมชนที่รวมตัวกันเพื่อทำงานพัฒนาครอบครัวในชุมชน ดังนั้น จากผลการวิจัยในครั้งนี้ จึงควรขยายแนวคิดนี้ไปยังกลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันของโครงสร้างและบริบทแวดล้อมต่อไป

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าความเชื่อเกี่ยวกับความรู้มีอิทธิพลต่อการเกิดธรรมาธิปไตยทั้งในผู้นำและผู้ตาม และธรรมาธิปไตยจึงส่งผลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ การรับรู้ความสามารถในการทำงาน รวมถึงการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน ประกอบกับผลการวิจัยในเชิงคุณภาพปรากฏผลว่า ชุมชนที่มีผู้นำในชุมชน หรือมีแบบอย่างของผู้นำมีธรรมาธิปไตย ที่ไม่ใช่เพียงการทำให้เห็น แต่ผู้นำได้ลงมาร่วมดำเนินการ ประกอบกับผู้นำมีความรู้ความสามารถในการทำงาน สร้างแรงจูงใจ และสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในชุมชน ก็จะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนและคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แสดงให้เห็นว่าการเกิดธรรมาธิปไตยนั้นต้องเริ่มจากตัวบุคคลในการเกิดการยอมรับในสิ่งที่บุคคลสำคัญในชุมชนยึดถือและปฏิบัติ ซึ่งปรากฏให้เห็นถึงการลงมือทำงานพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นหลักของผู้นำ จึงทำให้คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนและคนในชุมชน ยึดถือผู้นำเป็นแบบอย่างในการทำงาน ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะทางการวิจัย

1. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ทุกระดับของปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยที่อธิบายถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของผู้นำและระดับบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ และการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน ซึ่งพบว่าธรรมาธิปไตยของผู้นำไม่มีอิทธิพลข้ามระดับมาสู่กลุ่มผู้ตามหรือคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน อีกทั้งตัวแปรธรรมาธิปไตยของผู้นำไม่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรระดับกลุ่มซึ่งเป็นตัวแปรการรับรู้เกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ การมีกฎระเบียบที่ยึดถือร่วมกัน การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน แบบอย่างของการมีธรรมาธิปไตย จึงควรมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นๆ เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ทุกระดับของปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตยในกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ที่อาจจะมีความแตกต่างไปตามลักษณะของโครงสร้างหรือบริบทของอาชีพ ซึ่งจะเป็นการทดสอบยืนยันแนวคิดธรรมาธิปไตยและโครงสร้างความสัมพันธ์ของธรรมาธิปไตยให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2. งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมวิธี (Mixed Method) การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้ผลการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อแสดงถึงลักษณะความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของปัจจัยเชิงเหตุและผลทุกระดับของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และใช้ผลการวิจัยในเชิงคุณภาพในการสะท้อนถึงลักษณะของการมีธรรมาธิปไตยและผลของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยผลการวิจัยที่สำคัญทั้งในระดับผู้นำและผู้ตาม คือ ปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน คือ ความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ ส่งผลต่อการมีธรรมาธิปไตยซึ่งมีองค์ประกอบเริ่มต้นคือ การมีปัญญาหรือการมีความรู้ในการทำงาน และธรรมาธิปไตยยังส่งผลต่อการมีพฤติกรรมพอเพียง-พอประมาณ และการรับรู้ความสามารถในการทำงาน และยังพบว่าตัวแปรสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยในชุมชน มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน จึงควรมีการนำผลการวิจัยนี้ไปออกแบบการวิจัยเชิงทดลอง หรือการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบของชุมชนเพื่อการพัฒนาธรรมาธิปไตยต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1. เนื่องจากในวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พบผลการวิจัยที่สำคัญว่าคุณลักษณะของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ทั้งของผู้นำและผู้ตาม มีคล้ายคลึงกัน โดยพบองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อ

ธรรมาธิปไตยสูงที่สุด คือ องค์ประกอบด้านความรักและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม โดยมีลักษณะการทำงานที่สะท้อนถึงการมีธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน คือ การปฏิบัติงานด้วยความเอื้อเฟื้อ ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุข และพ้นทุกข์ โดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่มีความลำเอียง และมุ่งมั่นทำงานเพื่อพัฒนาครอบครัวในชุมชนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งโดยใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ และยังพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้อง เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ทั้งของผู้นำและผู้ตาม และธรรมาธิปไตยยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมพอเพียง – พอประมาณ และการรับรู้ความสามารถในการทำงาน โดยบุคคลที่มีความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ที่เหมาะสมมาก จะเป็นผู้ที่มีการพัฒนาความรู้ที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะของธรรมาธิปไตยเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาครอบครัวในชุมชน จึงควรมีโครงการ/กิจกรรมในการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพทั้งในด้านการทำงาน และสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาให้คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีลักษณะของธรรมาธิปไตยให้เกิดขึ้นในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้นำชุมชนหรือกลุ่มคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

2. จากผลการวิจัยพบว่าตัวแปรเชิงสาเหตุด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ การมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยในชุมชน มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามัคคีในชุมชน และการรับรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสะท้อนลักษณะของการมีแบบอย่างของธรรมาธิปไตยในชุมชน จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้ตามจะมีความร่วมมือร่วมใจในการทำงานพัฒนาครอบครัวในชุมชน เนื่องจากเห็นผู้นำชุมชนและคนในชุมชนมีความตั้งใจในการทำงาน และแสวงหาความรู้เพื่อการทำงานเพื่อชุมชน อย่างต่อเนื่อง และจริงจัง รวมทั้งมีการดำเนินชีวิตที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการทำงานและการดำเนินชีวิต ดังนั้น จึงควรมีการส่งเสริมให้มีการสร้างผู้นำต้นแบบของการมีธรรมาธิปไตยในชุมชน

3. ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ คือ แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงเหตุและผลของธรรมาธิปไตย รวมทั้งข้อมูลในเชิงลึกจากการศึกษาเชิงคุณภาพ ทำความเข้าใจ และอธิบายขยายความเกี่ยวกับธรรมาธิปไตยที่มีต่อพฤติกรรมหรือแบบแผนในการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงควรมีการเสนอแนะนโยบายการพัฒนาธรรมาธิปไตยให้เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนี้ หน่วยงาน องค์กร หรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อค้นพบนี้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนให้เกิดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาธรรมาธิปไตยให้เกิดขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ เขมะปัญญา. (2540). การศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาและชีวสังคมบางประการที่เป็นตัวแปรคั่นกลางของการทำนายความตั้งใจที่จะลาออกจากงาน ของเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกบริการของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในเขตนครหลวง. ปรินทิพย์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองและสื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วน ภาพพิมพ์.
- โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ. (2545). ผลของ การฝึกใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมจริยธรรมของครู. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- ขนิษฐา วิทยาอนุมาส. (2530). การวิจัยแบบเดลฟาย: เทคนิคและปัญหาที่พบในการวิจัย. ในรวมบทความเกี่ยวกับการวิจัยการศึกษา. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2547). การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง: บทสรุปผู้บริหาร. กรุงเทพฯ.
- งามตา วนันทนนท์. (2545). การถ่ายทอดทางสังคมกับพัฒนาการของมนุษย์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร
- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์; และคนอื่น ๆ. (2540). สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตตราการ สุภรณ์ดี. 2546. การรับรู้ความสามารถแห่งตนกับแบบแผนชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพของสตรีที่ต้องโทษในเรือนจำ. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลสตรี) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ. (2551). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนที่ประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ. (2551). ปัจจัยเชิงเหตุ และผลของพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนที่ประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียง. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนา สังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- จิรวัดนา มั่นยืน และรุ่งทิพย์ สมานรักษ์. (2546). การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลบหนีการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา. วารสารพัฒนาสังคม. 9(1): 85-117.
- จรีพร กาญจนการุณ. (2552). คุณธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. วารสารวิชาการวิทยาลัยแสงธรรม, 1(1): 95-109.
- จรีพร ภิบาลจันทร์. (2554). การศึกษาและกำหนดความหมายของธรรมาธิปไตยในผู้นำชุมชน. เอกสารรายงานการศึกษาวិชา วป 804 ปฏิบัติการวิจัย II. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉันทนา ภาคบงกชและคณะ. (2539ก). โครงการวิจัยเรื่องการปลูกฝังวินัยของคนในชาติโครงการย่อยที่ 1 การสำรวจคุณลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคม. ปรินญาณินพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- วลัยทิพย์ เปรมทวีธนาโชต. (2556). การศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา กับคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษา. ปรินญาณินพนธ์ ศษ.ม. (พัฒนศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยยุทธ กุลตงวัฒนา และคนอื่นๆ. (2547). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจริยธรรมในการบริหารของมัคคุเทศก์. รายงานการวิจัย ทุนอดหนุนการวิจัย โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบ พฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ณัฐพงษ์ ทองภักดี. (2552). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความเป็นมาและความหมาย. เอกสารการสัมมนานักพัฒนาโครงการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพหุทัศน์ทางจิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยงานวิจัยสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2541). รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) เพื่อการวิจัยสาเหตุ ของพฤติกรรมและการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์. วารสารทันตภิบาล. 10(2): 105-108.
- . (2550). รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศและต่างประเทศ. รายงานการวิจัย ทุนอดหนุนการวิจัย ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์กรมหาชน).
- . (2551). การวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดลักษณะจิตพอเพียงแบบพหุระดับ. วารสารจิตพฤติกรรมศาสตร์: ระบบพฤติกรรมไทย. 5(1): 122-154.

----- (2552). *จิตพอเพียงกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. เอกสารการสัมมนานักพัฒนาโครงการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพหุทัศน์ทางจิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยงานวิจัยสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิก. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และ งามตา วนินทานนท์. (2551). *การวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดทางจิตแบบพหุมิติด้านการมีภูมิคุ้มกันตน*. รายงานการวิจัย. โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนากระบวนการพฤติกรรมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และ ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2552). *จุดกำเนิดของพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: การประมวลผลวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคนไทย*. เอกสารการสัมมนานักพัฒนาโครงการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพหุทัศน์ทางจิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยงานวิจัยสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

นพมาศ แซ่เสี้ยว. (2550). *การปรับตัวทางจิตสังคมและลักษณะสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ คุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่วัยกลางคน*. ปรินูญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นิภาพร โชติสุดเสนห์. (2545). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย*. ปรินูญานิพนธ์ ศ.ม. (พัฒนสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ธวัชชัย ศรีพรงาม. (2547). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างปลอดภัยของ พนักงานโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและปั่นด้าย*. ปรินูญานิพนธ์ ศม. (พัฒนสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์. (2522). *การอบรมเลี้ยงดูและการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ทิพย์มัมพร ทวีเดช. (2554). *การบริหารจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน*. โครงการฝึกกำลังการเปิดสอนหลักสูตรปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

- นภาพร ปรีชาमारถ. (2539). การสร้างแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภาพรณ หะวานนท์; นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล; และ ปานจักษ์เหล่านรพวงษ์. (2545). ความกลมกลืน
ระหว่างทฤษฎีฐานรากกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในการสร้างดัชนีความเข้มแข็งชุมชน. รายงาน
การวิจัย ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย. โครงการปริญญาเอกพัฒน
ศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิศากร สนามเขต. (2550). การมีภูมิคุ้มกันภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการคบ
เพื่อนอย่างเหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร .
ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริ
หารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นีออน พิณประดิษฐ์ และคนอื่น ๆ (2546). ปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของ
ครู. วารสารศึกษาศาสตร์. 34(2): 49-60.
- เบญจวรรณ ฤกษ์สมเด็จ. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ความสามารถของตนเองในการ
ตัดสินใจกับพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้ในระดับกลางในโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งใน
นิคมอุตสาหกรรม 304. ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- บุญใจ ศรีสถิตย์นรากร. (2555). การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัตการวัด
เชิงจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีดา เบ็ญการ. (2548). การส่งเสริมการเรียนรู้ความสามารถของตนในกระบวนการพัฒนาการวิจัย
ปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู. กรุงเทพมหานคร: ปริญญาานิพนธ์ วท. ด. (การวิจัยพฤติกรรม
ศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พงศธร เครียดธฤม. (2537). การเห็นแบบอย่างกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
ชั้นประทวน ในสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น. สารนิพนธ์ ศษ.ม. (จิตวิทยา
การศึกษา).ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- พนิดา ธนวัฒนากุล. (2547). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานบริการอย่างมี
ความรับผิดชอบต่อพนักงานช่างในกลุ่มบริษัท ไทยรุ่งยูเนี่ยนคาร์ จำกัด (มหาชน).
ปริญญาานิพนธ์ วท. ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระครูนิกรสุนทรกิจ. (2553). ศึกษาวิเคราะห์เรื่องความสามัคคีในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาท.
พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- พระราชวรมุณี. (2529). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล และคณะ. (2542). *พุทธธรรมกับอุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ ๒๑ ปาฐกถาครบรอบ ๖๐ ปี พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ป.อ.ปยุตโต. (2553). *กายหายไขหายทุกข์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: พระพุทธศาสนาประกาศ.
- . (2541). *ธรรมกับสังคมไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- . (2549). *ธรรมาธิปไตยไม่มา จึงหาประชาธิปไตยไม่เจอ (จุดบรรจบรัฐศาสตร์ กับ นิติศาสตร์)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โพธิ์ พรินต์ติ้ง จำกัด.
- เย็นใจ เลหาวิช. (2552). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. เอกสารการสัมมนานักพัฒนาโครงการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพหุดัชนีทางจิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยงานวิจัยสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- ฤกษ์ชัย คุณุปการ. (2547). *ลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ*. รายงานการวิจัย. ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภท การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- มนูญ ภูชลิบเงิน. (2547). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการประหยัดของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย*. ปรินูญานินพนธ์ ศศ.บ. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนาศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2550). *ชนชั้นนำในเมืองไทยปัจจุบัน: การศึกษากระบวนการผลิตซ้ำทุนวัฒนธรรมตามแนวปีแอร์บูร์ดิเยอ*. ปรินูญานินพนธ์ ป.ร.ด. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร ; และคนอื่น ๆ. (2539). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีวินัย*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 60. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: สุริยสาสน.
- ว.วชิรเมธี. (2551). *ธรรมาธิปไตย. สัมภาษณ์และเรียบเรียงโดยสุรนนท์ เวชชาชีวะ*. กรุงเทพฯ: บริษัท โพสท์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- วรรณะ บรรจง. (2551). *ปัจจัยเชิงสาเหตุของเอกลักษณ์นักศึกษาครูและการรับรู้ความสามารถของตนในการเป็นครูนักวิจัยที่มีต่อพฤติกรรมครูนักวิจัยของนักศึกษาครูในยุคปฏิรูปการศึกษา*. ปรินูญานินพนธ์ วท. ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วัลภา สบายยิ่ง. (2542). ปัจจัยด้านการตั้งเป้าหมาย การรับรู้ความสามารถของตน และบุคลิกภาพ ที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของผู้จำหน่ายตรง. ปรินญานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิเชียร ทองนุช. (2521). เปรียบเทียบการคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษ์ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูและภูมิหลังทางสังคมต่างกัน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิเชียร รักการ. (2522). การวิจัยเปรียบเทียบจิตลักษณะของนิสิตและนิสิตอาสาสมัคร: การศึกษา เฉพาะกรณี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ปรินญานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิรัตน์ ธรรมนารถสกุล. (2547). ปัจจัยสาเหตุทุกระดับของผลการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ: ศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน และปัจจัยระดับบุคคล. ปรินญานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. (2542). รายงานเรื่องการวิจัยผลของรางวัลภายนอกและการรับรู้ ความสามารถของคนที่มีความตั้งใจภายในของนักเรียน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- . (2547). “การรับรู้ความสามารถของตน” สารานุกรมศึกษาศาสตร์ จิตวิทยาและจิตวิทยา พัฒนาการ ฉบับรวมเล่มเฉพาะเรื่อง. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- วีรวรรณ สุกิน. (2551). อิทธิพลของจิตลักษณะและสถานการณ์ในการทำงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การสอนอย่างมีประสิทธิภาพของอาจารย์สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์. ปรินญานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เศรษฐา ตันติเตชามงคล. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง การสนับสนุนทางองค์การและพฤติกรรมความปลอดภัยของพนักงานระดับปฏิบัติการ ในโรงงานผลิตเมลานีนและพลาสติกแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2536). “การสร้างสรรคภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา” ในภูมิปัญญาชาวบ้าน กับการพัฒนาชนบท. บรรณาธิการโดย เสรีพงศ์พิศ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา.
- สาวิตตรี น้อยพิทักษ์. (2551). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเรียนรู้และการรับรู้ ความสามารถของตนเองในการเรียนคณิตศาสตร์กับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทาง

- คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินูญานินพนธ์ กศ. ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- แสงอรุณ ธรรมเจริญ และลินดา สุวรรณดี. (2547). ตัวบ่งชี้ทางจิตสังคมของพฤติกรรมจริยธรรมของวัยรุ่นในเขตที่มีแหล่งยั่วในระดับต่างกัน. วารสารจิตพฤติกรรมไทย: ระบบพฤติกรรมไทย. 1(1): 41-46.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2557). เอกสารการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2557). ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน. สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2558. จาก <http://www.owf.go.th/wofa/home.php?mode=normal&mod=database.list>
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2550). แผนแม่บทปรัณรงศ์วัฒนธรรมไทย พ.ศ. 2537. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุชาติ เหลาโชติ. (2550). การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนและความคิดแนวทางที่สัมพันธ์กับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนครปฐม. ปรินูญานินพนธ์ กศ. ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุमितตรา เจิมพันธ์. (2547). จิตลักษณะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารจิตพฤติกรรมไทย: ระบบพฤติกรรมไทย. 1(2): 9-36.
- สุพัตรา ธรรมวงษ์. (2544). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการพลีทิมมนุษย์ชนในงาน ผู้ป่วยใน. ปรินูญานินพนธ์ ศศ.ม.(พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุริยา เหมตะศิลป์. (2521). ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม ระดับสติปัญญา และการยอมรับตนเองของเด็กรุ่นตอนต้น. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริกุล กลิ่นทอง. (2549). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการที่เข้าร่วมโครงการการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท. ปรินูญานินพนธ์ ศศ.ม.(พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- ศุภชัย สุพรรณทอง. (2544). *ปัจจัยทางจิตและสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งอย่างมีจริยธรรมของนักศึกษาศาสนาบ้านราชวิถี*. ปรินญาณพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อภิรดี โสภางค์. (2547). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้*. ปรินญาณพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อรุณี เวคะวากยานนท์. (2548). *ผลของการใช้โปรแกรมสั่งจิตใต้สำนึกร่วมกับการให้ข้อมูลย้อนกลับทางชีวภาพที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของตนในการไม่ใช้ยาเสพติดของผู้ใช้เฮโรอีนที่มาขอรับการปรึกษาที่คลินิกยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 19 กรุงเทพฯ*. ปรินญาณพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อัจฉรา สุขารมณ์; และ อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2548). *การประมวลและสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับอีคิวในประเทศไทย: รายงานการวิจัยฉบับที่ 101*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). *วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาณัญญ์ คำภาแก้ว. (2549). *การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความคาดหวังในงาน และการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จังหวัดนนทบุรี*. ปรินญาณพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- Bandura, A. (2005). *Guide for creating self-efficacy scales*. In F. Pajares & T. Urdan (Eds.), *Self-efficacy beliefs of adolescents*. Greenwich, CT: Information Age Publishing.
- Bandura, A. (1999). *Self-efficacy in Changing Societies*. Cambridge University Press.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought*. USA : Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey.
- Beitel, M.; Feerer, E.; & Cecero, J.J. (2005). Psychological mindedness and awareness of self and others. *Journal of Clinical Psychology*, 61(6): 730-750.
- Boehm, L. (1962). The Development of Conscience: A Comparison of American Children of Different Mental and Socioeconomic Level. *Child Development*. 33: 575-590.
- Bliese, Paul D. (2000). Within-Group Agreement, Non-Independence, and Reliability:

- Implications for Data Aggregation and Analysis. In *Multilevel Theory, Research, and Methods in Organizations: Foundations, Extensions, and New Directions*. Edited by Klein, Katherine J.; & Kozlowski, Steve W. J. pp. 349-381. San Francisco: Jossey-Bass.
- Bloom; Thomas; & George. (1971). *Handbook on formative and summative evaluation of student learning*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Bloom. (1975). *Taxonomy of Education Objective Handbook I. Cognitive Domain*. New York: David McKay.
- Brown, K. W.; & Ryan, R.M. (2003). The benefits of being present: Mindfulness and its role in psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(4): 822-848.
- Carroll, J. M.; & Rosson, M. B.; & Jingying Zhou. (2005). Collective efficacy as a measure of community. *CHI 2005 Interactivity Venue*. 1-10.
- Cialdini. et al. (1990). A focus theory of normative conduct: Recycling the concept of norms to reduce littering in public places. *Journal of Personality and Social Psychology*. 58(6): 1015–1026.
- Chandler, H. L.; Alexander, C. N.; & Heaton, D. P. (2005). The transcendental meditation program and post conventional self-development: A 10-year longitudinal study. *Journal of Social Behavior and Personality*. 17: 93-121.
- Chen; Mathieu; & Bliese. (2004). A Framework for Conducting Multi-level Construct Validation. *Multi-level Issue in Organizational Behavior and Processes Research in Multi-level Issues*. 3: 273-303.
- Cohen. (1996). Law, social policy, and violence: The impact of regional cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*. 70: 961-978.
- Creswell. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* 2thed. London: Sage Publications.
- Durkin. (1959). Childien's acceptance of reciprocity as a justice principle. *Child Development*. 30: 289-296.
- Evan, D. R.; Baer, R. A.; & Segerstrom, S. C. (2009). *The effects of mindfulness and self-consciousness on persistence*. Personality and Individual Differences.

- Evans, R. I. (1989). *The Man and His Ideas: A Dialogue*. New York: Greenwood Press, Inc.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill.
- Hair, J. D.; et. al. (2006). *Multivariate data analysis*. 6th ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Haverkort, B.; Hiemstra, W.; & Van Hooft. K. (2001). Development from within: Lessons and perspective of endogenous development. *Compas Newsletter*. 5: 38-45.
- Hepper et al. (2008). Mindfulness as a means of reducing aggressive behavior: dispositional and situational evidence. *US National Library of Medicine*. 34(5): 486-96.
- Hofer, B. K. (2001). Personal epistemology research: implications for learning and teaching. *Educational Psychology Review*. 13: 353-383.
- Hsu Chia-Chien; & Sandford A. Brian (2007, August). The Delphi technique: Making sense of consensus. *Practical Assessment, Research & Evaluation*. 12(10): 1-8.
- Ivankova, N. V.; & Stick, S. L. (2005). *Students' persistence in a distributed doctoral program in Educational leadership in Higher Education: A Mixed Methods Study*.
- Janosik's. (1987). Rethinking the Culture-Negotiation Link. (Online).
- Jeynes, W. H. (2003, November). The effects of religious commitment on the academic achievement of urban and other children. *Education and Urban Society*. 36 (1): 44-62.
- Klein, K. J.; & Kozlowski, S. W. (2000). From Micro to Meso: Critical Steps in Conceptualizing and Conducting Multilevel Research. *Organizational Research Methods*. 3(3): 211-236.
- Kleinke, J. D. (1998). *Bleeding Edge: The Business of Health Care in The New Century*. Maryland: An Aspen Publication.
- Kolberg. (1964). Development of moral Character and moral ideology. In *Review of Child development research*. Edited by M.L. Hoffman & L.W. Hoffman. Pp. 383-431. New York: Russel Sage Foundation.
- Kreitner, R. and A. Kinicki. 2001. *Organizational Behavior*. 5th ed. New York: McGraw-Hill Companies, Inc.

- Kleinberger. (1982). The Proper object of moral judgement and of moral education. *The Journal of Moral Education*. 11(3): 147-158.
- LeBreton; & Senter. (2008). Answer to 20 Questions about Interrater Reliability and Interrater Agreement. *Organizational Research Methods*. 11(4): 815-852.
- Lickona. (1976). Critical issues in the study of moral development and behavior . *In Moral Development and Behavior*. Edited by Lickona. Newyork: Rinehart and Winston.
- Lopez, J. L.; Riggs, S. A; Pollard, S. E.; & Hook, J. N. (2011). Religious commitment, adult attachment, and marital adjustment in newly married couples. *Journal of Family Psychology*. 25(2): 301–309. Copyright 2011 by the American Psychological Association, Inc.
- Maushak, and Simonson. (1996). *Instructional Technology and Attitude Change*. D. In Handbook of Research for Educational Communication and Technology (Chapter 34). Edited by Jonassen. pp. 984–1016.
- MacRac. (1954). A Test of Piaget's theories of Moral Development. *Journal of abnormal and social psychology*. 49(1): 7-18.
- Nyklicek & Kuijpers. (2008). Effects of mindfulness-based stress reduction intervention on psychological well-being and quality of life: is increased mindfulness indeed the mechanism?. *Annals of Behavioral Medicine*. 35(3): 331-40.
- Peterson, Miranda, Smith, & Haskell. (2003). *The sociocultural contexts of decision making in organizations*. In Emerging Perspectives on Judgment and Decision Research. Edited by Koehler and Harvey. pp.512-555. Cambridge: Cambridge University Press.
- Piaget, J. (1932). *The Moral Judgement of the Child*. New York: The Free Press.
- . (1948). *To understand is to invent: The future of education*. New York: Grossman Publish.
- . (1972). *The Principles of Genetic Epistemology*. New York: Basic Books.
- Sandri. Golnaz & Robertson Ivan T. (1993). Self-efficacy and Work-related Behavior: A Review and Meta-analysis. *Applied Psychology: An International Review*. 42 (2): 139-152.
- Schmuck, P.; & Vlek, C. (2003). Psychologists can do much to support sustainable development. *European Psychologist*. 8(2): 66-76.

- Schumacker; & Lomax. (2004). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. 2nd ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Schraw; Dunkle; & Bendixen. (1995). Cognitive processes in well-structured and ill-structured problem solving. *Applied Cognitive Psychology*. 9(6): 523–538.
- Smith. (1978). Moral Reasoning: its Relation to Logical Thinking and Role-Taking. *Journal of Moral Education*. 8(1): 41-49.
- Smith, et. al. (2007). A randomised comparative trial of yoga and relaxation to reduce stress and anxiety. *Complementary Therapies in Medicine*. 15(2):77-83.
- Sprinthall. (1977). *Education psychology: A development approach*. 2°. Menlo Park, CA: Addison-Wesley.
- Tashakkori; & Teddlie. (1998). *Mixed methodology: combining qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Tabachnick; Barbara G.; & Fidell, Linda S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. USA: Pearson Education.
- Worthington; et al. (2003). *The Religious Commitment Inventory-10 (RCI-10)*. (Online).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาช่วงที่ 1 : การพัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตย
เรื่อง “การวิจัยผลงานวิธีปฏิบัติพลเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตย
ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

เรียน ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน

การพัฒนาตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เป็นการศึกษาในช่วงแรกของการจัดทำปฏิญญานิพนธ์ เรื่อง “การวิจัยผลงานวิธีปฏิบัติพลเชิงเหตุและผลพหุระดับของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน” ดำเนินการสร้างตัวบ่งชี้ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จากการวิเคราะห์นิยามและลักษณะสำคัญของธรรมาธิปไตย ร่วมกับหลักธรรมที่สนับสนุนให้เกิดธรรมาธิปไตย และบทบาทและภาระหน้าที่ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน พิจารณา (ร่าง) **ตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน** เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดประกอบการพิจารณา ได้แก่ 1) นิยามและลักษณะสำคัญของธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน 2) หลักธรรมที่ส่งเสริม/สนับสนุนให้เกิดธรรมาธิปไตย 3) บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และ 4) หลักธรรมที่เกี่ยวข้องในการทำงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อสร้างเครื่องมือวัดธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณในช่วงต่อไป

โปรดพิจารณานิยาม และตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชน

ธรรมาธิปไตย หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่ยึดหลักการของความถูกต้องดีงาม เป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการกระทำสิ่งใด และการกระทำนั้นเป็นไปตามกฎกติกาของสังคม ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมในตัวบุคคล และสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้กับสังคม มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) มีปัญญา หมายถึง รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์ และพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผล และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 2) มีหลักการ หมายถึง มีเหตุผลที่เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับ ยึดหลักการ หลักธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ไม่เปลี่ยนแปลงตามกระแส 3) ไม่มีอคติ หมายถึง ไม่ลำเอียงในการบริหารงาน มีความเที่ยงตรง คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่ยึดอารมณ์ความรู้สึกของตนเองเป็นใหญ่ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และ 4) รักความถูกต้องดีงาม ปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงาม หมายถึง ศรัทธา/เชื่อมั่นในความดี ความเป็นจริงตามกฎหมายธรรมชาติ มีศีล มีธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ซื่อตรงในการทำงาน ยึดถือความถูกต้องดีงาม (ทั้งในระดับความคิด และการกระทำ) ไม่ทำอะไรเพื่อประโยชน์เฉพาะของตนเอง ไม่ทำอะไรเพื่อเฉพาะพวกพ้องของตน

(ร่าง) ตัวบ่งชี้ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ลำดับ	ตัวบ่งชี้	ความเห็น (โปรดระบุเหตุผล)		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ปรับปรุง
1.	<u>มีปัญญา</u>			
1.1	รู้สถานการณ์/สภาพปัญหาครอบครัวในชุมชน ความเห็น.....			
1.2	รู้และเข้าใจสาเหตุของปัญหาครอบครัวในชุมชน ความเห็น.....			
1.3	รู้ถึงผลของการพัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน ความเห็น.....			

ลำดับ	ตัวบ่งชี้	ความเห็น (โปรดระบุเหตุผล)		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ปรับปรุง
1.4	รู้ถึงศักยภาพ/ขีดความสามารถของตัวเองในการจัดการปัญหา การพัฒนาครอบครัวในชุมชน ความเห็น.....			
1.5	รู้และเข้าใจสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัวในชุมชน ความเห็น.....			
1.6	รู้และมีความเข้าใจหลักการ วิธีการในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาคือครอบครัวในชุมชน ความเห็น.....			
1.7	มีข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอในการจัดการปัญหาคือครอบครัวในชุมชน ความเห็น.....			
1.8	กำหนดแผนงาน ระยะเวลา และช่วงเวลาในการพัฒนาแก้ไขปัญหาคือครอบครัวในชุมชนได้อย่างเหมาะสม			

ลำดับ	ตัวบ่งชี้	ความเห็น (โปรดระบุเหตุผล)		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ปรับปรุง
	ความเห็น.....			
2.	<u>มีหลักการ ไม่ตามกระแส</u>			
2.1	ไม่ตั้งกติกาค้นใช้เองโดยยกเลิกกติกาเดิม ความเห็น.....			
2.2	ไม่ทำตามความอยากของตัวเองเพียงอย่างเดียว ความเห็น.....			
2.3	คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนเป็นหลัก ความเห็น.....			
2.4	มีหลักการทำงานเพื่อมุ่งสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับ ครอบครัวในชุมชน ความเห็น.....			
2.5	มีหลักการทำงานเพื่อมุ่งบริหารจัดการ/แก้ไขปัญหา ครอบครัวในชุมชน ความเห็น.....			
2.6	คำนึงถึงหลักการเคารพสิทธิมนุษยชนในการทำงาน ความเห็น.....			

ลำดับ	ตัวบ่งชี้	ความเห็น (โปรดระบุเหตุผล)		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ปรับปรุง
2.7	คำนึงถึงหลักการวิธีการทำงานที่เป็นไปตามหลักสากล/ ที่ได้รับการยอมรับ ความเห็น.....			
2.8	มีหลักการงานโดยยึดกฎหมาย และกฎระเบียบ ความเห็น.....			
3.	<u>ไม่มีอคติ</u>			
3.1	ในการทำงานต้องไม่มีความลำเอียงเพราะชอบ ความเห็น.....			
3.2	ในการทำงานต้องไม่มีความลำเอียงเพราะไม่ชอบ ความเห็น.....			
3.3	ในการทำงานต้องไม่มีความลำเอียงเพราะกลัว ความเห็น.....			
3.4	ไม่ลำเอียงในการบริหารงาน ความเห็น.....			
3.5	ไม่แบ่งฝักแบ่งฝ่าย (ไม่ทำประโยชน์เฉพาะพวกพ้อง) ความเห็น.....			

ลำดับ	ตัวบ่งชี้	ความเห็น (โปรดระบุเหตุผล)		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ปรับปรุง
3.6	มีความเที่ยงตรงในการทำงาน ความเห็น.....			
3.7	ทำงานโดยไม่ยึดอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองเป็นใหญ่ ความเห็น.....			
3.8	ทำงานโดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่ ความเห็น.....			
4.	<u>รัก และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม</u>			
4.1	ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่โดยพร้อมเพรียงกัน ความเห็น.....			
4.2	มีจิตเมตตาในการทำงาน (พูด คิด ปฏิบัติ) ความเห็น.....			
4.3	รักษาวินัย กฎกติกาอย่างไม่ลำเอียง ความเห็น.....			
4.4	ทำความเข้าใจให้ตรงกัน ไม่สร้างความแตกแยกทาง ความคิด ความเห็น.....			
4.5	มีความอดทนอดกลั้น ความเห็น.....			

ลำดับ	ตัวบ่งชี้	ความเห็น (โปรดระบุเหตุผล)		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ปรับปรุง
4.6	ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง ความเห็น.....			
4.7	ข่มตนเอง ความเห็น.....			
4.8	มีความเสียสละ ความเห็น.....			

**แบบสอบถามประกอบการศึกษาเรื่อง การวิจัยผลสภานวธือทธิพลเชิงเหตุและผล
ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน**

แบบสอบถามนี้มีแบ่งออกเป็น 11 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
- ตอนที่ 2 การตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงาน
- ตอนที่ 3 วิธีการในการทำงาน
- ตอนที่ 4 การดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง-พอประมาณ
- ตอนที่ 5 การรับรู้ความสามารถในการทำงาน
- ตอนที่ 6 กฎกติกาที่ยึดถือร่วมกัน
- ตอนที่ 7 แบบอย่างของการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงาน
- ตอนที่ 8 สติสัมปชัญญะ
- ตอนที่ 9 การยึดมั่นผูกพันในศาสนา
- ตอนที่ 10 การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน
- ตอนที่ 11 ความสามัคคีในชุมชน

ขอความกรุณาอ่านคำถามแต่ละข้อให้ชัดเจน และกรุณาทำแบบสอบถามทุกตอนทุกข้อ
ผู้วิจัยขอรับรองว่าการตอบของท่านจะเป็นความลับและไม่สามารถระบุตัวตนของท่านจากการตอบ
ได้ และจะรายงานผลในภาพรวมเท่านั้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวท่าน และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ

1. เพศ ☐ หญิง ☐ ชาย
2. อายุ _____ ปี _____ เดือน
3. นับถือศาสนา ☐ พุทธ ☐ คริสต์
☐ อิสลาม ☐ อื่น ๆ
4. ระดับการศึกษา ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท ☐ สูงกว่าปริญญาโท
5. สถานภาพสมรส ☐ โสด ☐ สมรสและอยู่ร่วมกัน
☐ สมรสแต่ไม่ได้อยู่ร่วมกัน ☐ อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้สมรส
☐ หม้าย/หย่า/แยก
6. อาชีพ (โปรดระบุ) _____
7. จำนวนบุตร _____ คน
(ถ้ามี)
8. ท่านอาศัยอยู่กับ ☐ บิดา-มารดา ☐ ญาติพี่น้อง ☐ คู่สมรส
 ใคร(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ☐ บุตร ☐ อยู่คนเดียว
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) _____

9. มีสมาชิกใน ☐ ผู้ป่วยติดเตียง ☐ ผู้สูงอายุที่ดูแลตัวเองไม่ได้
 ครอบครัว ☐ เด็กเล็ก ☐ ผู้พิการช่วยเหลือตัวเองไม่ได้
 ที่ช่วยเหลือตัวเอง ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) _____
 ไม่ได้(ตอบได้
 มากกว่า 1 ข้อ)

10. ตำแหน่งใน ศพค. ☐ ประธาน ☐ รองประธาน
☐ เภรัญญิก ☐ เลขานุการ
☐ คณะทำงาน ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) _____

11. ท่านเป็นอาสาสมัคร ☐ อสม. ☐ อผส.
 ประเภทใดบ้าง ☐ อพม. ☐ อปพร.
 (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) _____

ตอนที่ 2 การตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงาน

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 ระดับ และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
1. สถานการณ์ในชุมชน						
1.1 ฉันรู้ว่าสถานการณ์ และสภาพปัญหาครอบครัวในชุมชนเป็นอย่างไร						
1.2 ฉันรู้และเข้าใจสาเหตุของปัญหาครอบครัวในชุมชนของฉัน						
1.3 ฉันรู้ว่าเมื่อฉันทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือครอบครัวแล้ว จะเกิดผลอย่างไรต่อครอบครัวในชุมชนของฉัน						
1.4 ฉันรู้ว่าฉันมีความสามารถในการจัดการปัญหาคือครอบครัวในชุมชนเพียงใด						
1.5 ฉันรู้และเข้าใจปัญหาของแต่ละครอบครัวในชุมชน						
1.6 ฉันเข้าใจหลักการป้องกันปัญหาคือครอบครัวในชุมชน						
1.7 ฉันรู้และเข้าใจวิธีการในการแก้ไขปัญหาคือครอบครัวในชุมชนเป็นอย่างดี						
1.8 ฉันมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอสำหรับการจัดการปัญหาคือครอบครัวในชุมชน						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
1.9 ฉันสามารถกำหนดแผนงาน ระยะเวลา และช่วงเวลาในการพัฒนาครอบครัวในชุมชนได้อย่างเหมาะสม						
<u>2. หลักการทำงาน</u>						
2.1 ฉันไม่ตั้งกติกายกขึ้นใช้เองโดยพลการ โดยยกเลิกกติกาเดิม						
2.2 ฉันจะทำงานเฉพาะที่ฉันชอบเท่านั้น						
2.3 ในการทำงานฉันคำนึงถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับเสมอ						
2.4 โครงการของ ศพค. ที่ฉันตัดสินใจทำเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวในชุมชน						
2.5 หลักการทำงานของฉัน คือ มุ่งสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับครอบครัวในชุมชน						
2.6 ฉันทำงานตามภารกิจหน้าที่ของ ศพค. โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และไม่ทำให้ใครเดือดร้อน						
2.7 ฉันยึดหลักการทำงานเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน						
2.8 ในการดำเนินโครงการพัฒนาครอบครัวในชุมชน ฉันยึดกฎหมาย หรือกฎระเบียบเป็นหลัก						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
2.9 ในการทำงานฉันยึดหลักความเมตตา เอื้ออาทรต่อผู้อื่น						
3. ความคิดเห็นต่อการทำงาน						
3.1 ฉันจะให้ความช่วยเหลือครอบครัวของคน ที่ฉัน ชอบพอเป็นพิเศษก่อนเพื่อรักษา มิตรภาพไว้ แม้ว่าจะมีครอบครัวอื่นที่ต้องการ ได้รับความช่วยเหลือมากกว่า						
3.2 ฉันมักจะให้เฉพาะคนที่ฉันชอบหรือมี ความรู้สึกที่ดีด้วย เข้าร่วมกิจกรรมที่ ศพค. จัด ขึ้น						
3.3 ฉันมักตัดสินใจดำเนินโครงการต่อ แม้ว่า จะทำผิดระเบียบก็ตาม เพราะฉันไม่กล้าขัด ความเห็นของคณะทำงานคนอื่น ๆ						
3.4 ฉันเปิดโอกาสให้ทุกครอบครัวในชุมชนได้ เข้าร่วมกิจกรรมที่ศพค. จัดขึ้น						
3.5 ฉันมักจะให้คนที่ชอบพูดจาขึ้นชนฉันเข้า ร่วมกิจกรรมของ ศพค. แม้ว่าเขาจะมีความจำ เป็นน้อยกว่าคนอื่น ๆ						
3.6 ฉันจะพิจารณาให้ความช่วยเหลือ ครอบครัวที่มีความเดือดร้อนก่อนครอบครัวที่ ฉันใกล้ชิดสนิทสนม						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
3.7 เมื่อมีความขัดแย้งระหว่างคณะทำงาน ฉันจะตัดสินอย่างเป็นธรรมและตรงไปตรงมา						
3.8 ฉันมักตัดสินใจดำเนินโครงการของ ศพค. ตามที่ฉันเห็นว่าดี โดยไม่ต้องผ่านความเห็นชอบของใคร						
3.9 หากเกิดพายุพัดถล่มชุมชนในตอนกลางคืน ทำให้หลังคาโรงเรียนเสียหาย ฉันจะไปช่วยเก็บข้าวของ/อุปกรณ์การเรียนในโรงเรียนโดยทันที						
3.10 ฉันมักจะเลือกทำโครงการที่ฉันมีความรู้เท่านั้น						
4. การปฏิบัติงาน						
4.1 ฉันตั้งใจทำงานร่วมกับคณะทำงาน ศพค. อย่างเต็มกำลังความสามารถ						
4.2 ฉันเชื่อว่าการทำงานควรช่วยเหลือกัน เคารพนับถือกัน และปฏิบัติต่อกันด้วยเกียรติสุภาพ						
4.3 หากฉันพบว่าเพื่อนทำงานผิดฉันจะแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี และใช้คำพูดที่สุภาพ						
4.4 ฉันคิดว่าการทำงานควรมองกันในแง่ดี						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
คิดทำประโยชน์ต่อกันและกัน						
4.5 ฉันคิดว่าในการทำงานไม่ควรคิดร้ายต่อกัน						
4.6 ฉันจะปฏิบัติงานโดยยึดกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดไม่ว่าการทำงานนั้นจะทำให้กลุ่มคนที่ชอบหรือไม่ชอบก็ตาม						
4.7 ฉันคิดว่าควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการทำงานกับคณะทำงาน ศพค. ทุกครั้งที่ดำเนินโครงการ						
4.8 ฉันทำงานด้วยความอดทนอดกลั้นเมื่อต้องอยู่ในสภาวะที่มีความขัดแย้งกันในหมู่เพื่อนร่วมงาน						
4.9 ฉันคิดว่าต้องมีความอดทนเมื่อต้องทำงานโครงการที่มีความยุ่งยากซับซ้อน						
4.10 ฉันคิดว่า การดำเนินงานของ ศพค. ต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้						
4.11 ฉันจะตัดสินใจดำเนินกิจกรรม ศพค. เพราะเห็นว่าเป็นประโยชน์ แม้จะผิดระเบียบก็ตาม						
4.12 ฉันจะข่มใจตนเองไม่แสดงความโกรธ						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
เมื่อฉันรู้สึกไม่พอใจเพื่อนร่วมงาน						
4.13 หากชุมชนจัดกิจกรรมสำหรับครอบครัวในวันเสาร์-อาทิตย์ ฉันจะไม่เข้าร่วมกิจกรรมเพราะว่าเป็นวันหยุดของฉัน						

ตอนที่ 3 วิธีการในการทำงาน

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 ระดับ และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
1. ฉันเชื่อว่าการเจตนา จงใจ ทำสิ่งใด ย่อมเกิดผลของการกระทำนั้น						
2. ฉันเชื่อว่าการทำสิ่งที่ดีจะได้รับผลจากการทำสิ่งที่ดีและการทำสิ่งที่ไม่ดี จะได้รับผลจากการทำสิ่งที่ไม่ดี						
3. ฉันเชื่อว่าทุกคนจะต้องรับผิดชอบผลจากสิ่งที่ตนเองกระทำ						
4. ฉันเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนหากมีการฝึกตน ก็จะมีปัญญานั่นสูงสุดได้						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
5. ความดีคือการทำดีที่ให้ผลเป็นประโยชน์ ความบริสุทธิ์ และความสุบ						
6. ความดีคือการกระทำที่ไม่ก่อความ เดือดร้อนแก่ตนเอง และผู้อื่น						
7. ฉันเชื่อว่าความรู้เกิดขึ้นได้จากการฝึกฝน และเรียนรู้						
8. ฉันเชื่อว่าการเรียนรู้จำเป็นต้องคิด พิจารณาใช้เหตุผลในการวิเคราะห์						
9. ฉันเชื่อว่าความรู้มาจากการหมั่นศึกษาค้นคว้า						
10. ฉันสามารถเรียนรู้วิธีการทำงานที่ถูกต้อง ได้จากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้รู้						
11. การพัฒนาตนเองไม่จำเป็นต้องอาศัย ความรู้ของผู้อื่น เป็นเครื่องชี้แนะ						
12. ในการปฏิบัติงานจำเป็นต้องพิจารณา จากข้อมูลข่าวสารอย่างละเอียด รอบด้าน						
13. ฉันมักทำงานโดยใช้ข้อมูลที่หัวหน้าให้มา โดยทันที						
14. ฉันเชื่อว่าความรู้ที่ถูกต้องได้มาจากคนที่ มีความรู้และน่าเชื่อถือ						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
15. ฉันเชื่อว่าการมีตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลความรู้สำหรับการดำเนินงานอยู่เสมอ						

ตอนที่ 4 การดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง-พอประมาณ

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 ระดับ และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
1. ฉันใช้จ่ายอย่างเหมาะสมกับฐานะของฉัน						
2. ฉันหมั่นดูแลสุขภาพอยู่เสมอ						
3. ฉันไม่เสพสิ่งเสพติด (เหล้า บุหรี่ เป็นต้น)						
4. ฉันไม่เล่นการพนัน						
5. ฉันออกกำลังกายเป็นประจำสม่ำเสมอ						
6. ฉันใช้อินเทอร์เน็ต เฟซบุ๊ก ไลน์ อย่างเหมาะสม						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
7. ฉันรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของฉัน						
8. ฉันปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ กติกา ของชุมชนอย่างเคร่งครัด						
9. เมื่อคนในชุมชนมีความขัดแย้งกัน ฉันมักจะเข้าไปช่วยไกล่เกลี่ยเสมอ						
10. ฉันช่วยเหลืองานของชุมชนเป็นประจำ						
11. ฉันรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอยู่เสมอ						
12. ฉันไม่ใช้อินเทอร์เน็ต เฟซบุ๊ก ไลน์ ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย						
13. ฉันใช้จ่ายอย่างประหยัด และอดออม						
14. ฉันมักช่วยเหลือคนในชุมชนอยู่เสมอ						
15. เมื่อเพื่อนมีความเดือดร้อน ฉันจะให้ความช่วยเหลือเพื่อนทุกครั้ง						
16. ฉันไม่เคยนินทาคนอื่น ๆ						
17. ฉันไม่เคยทะเลาะทู่ตี ทำร้ายผู้อื่น						
18. ฉันพูดจากับผู้อื่นด้วยความสุภาพ						
19. เมื่อไม่มีใครเห็น ฉันมักหยิบฉวยสิ่งของของคนอื่นไป						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
20.ฉันไม่เคยแสดงกริยาท่าทางดูถูก หรือทำให้ผู้อื่นเสียใจ หรือรู้สึกไม่ดี						

ตอนที่ 5 การรับรู้ความสามารถในการทำงาน

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 ระดับ และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ

5.1 การรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
1. ฉันสามารถดำเนินโครงการกิจกรรมสำหรับครอบครัว ได้แล้วเสร็จ ในเวลาจำกัด						
2. ฉันสามารถให้คำแนะนำเรื่องการค้างาน ของ ศพค.ให้เพื่อนร่วมงานได้						
3. ฉันสามารถสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหาครอบครัวในชุมชนได้						
4. ฉันสามารถทำงานเพื่อสร้างความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้กับครอบครัวในชุมชน						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
5. ฉันสามารถดำเนินโครงการหรือจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ภายในชุมชนของฉัน						
6. ฉันสามารถทำงานได้ในภาวะที่มีความกดดัน หรือภาวะคับขัน						
7. ฉันสามารถทำงานได้ภายใต้สถานการณ์ที่มีความขัดแย้งกัน						
8. เมื่อทรัพยากรในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ฉันสามารถดำเนินโครงการต่อจนสำเร็จ						
9. ฉันไม่สามารถดำเนินงานแก้ปัญหาครอบครัวที่มีความซับซ้อน						
10. ฉันสามารถทำให้คนในชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลครอบครัวที่ประสบปัญหา						

5.2 การรับรู้ความสามารถของทีม (คณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน- ศพค.)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
1. คณะทำงาน ศพค. สามารถกำหนดระเบียบวิธีการทำงานที่เป็นธรรม แม้ว่าในชุมชนจะมีความขัดแย้ง						
2. ฉันมั่นใจว่าคณะทำงาน ศพค. สามารถสรรหาทรัพยากรได้เพียงพอสำหรับการพัฒนางานใหม่ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ						
3. ชุมชนของเราสามารถดำเนินกิจกรรมการพัฒนาครอบครัวที่ยังคงรูปแบบที่เอกลักษณ์ของชุมชนไว้ได้						
4. เมื่อเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจคณะทำงาน ศพค. สามารถช่วยสมาชิกในชุมชนที่ประสบปัญหาทางการเงินได้						
5. ฉันสามารถแก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชนโดยไม่มีผลกระทบเชิงลบใด ๆ						
6. ฉันเชื่อว่าคณะทำงาน ศพค. สามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตของครอบครัวในชุมชนได้ แม้ในขณะที่มีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด						
7. คณะทำงาน ศพค. สามารถจัดทำค่ายครอบครัวได้แม้ว่าในชุมชนจะมีความขัดแย้ง						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
8. ฉันมั่นใจว่าคณะทำงาน ศพค. สามารถทำให้ครอบครัวในชุมชน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน						
9. คณะทำงาน ศพค. สามารถผลักดันให้เกิดความร่วมมือในดำเนินกิจกรรมพัฒนาครอบครัวชุมชน แม้ต้องเผชิญกับความยากลำบาก						
10. แม้จะมีภาระหน้าที่ทั้งการทำงานและครอบครัว คณะทำงาน ศพค. สามารถดำเนินงานเพื่อเป้าหมายร่วมกันของชุมชนได้						
11. ฉันมั่นใจว่าคณะทำงาน ศพค. สามารถจัดการกับความผิดพลาดและความล้มเหลวในการทำงานได้						
12. ฉันมั่นใจว่าคณะทำงาน ศพค. มีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการทำงานพัฒนาครอบครัวในชุมชน						
13. คณะทำงาน ศพค. สามารถทำงานร่วมกันได้แม้ว่าจะมีความยุ่งยากในการดำเนินงาน						
14. คณะทำงาน ศพค. สามารถปรับปรุงคุณภาพของการพัฒนารูปแบบการแก้ไข						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
ปัญหาในชุมชนโดยความช่วยเหลือจากองค์กรมูลนิธิต่าง ๆ						
15. คณะทำงาน ศพค. สามารถปรับปรุงคุณภาพและการดำเนินกิจกรรมพัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยความช่วยเหลือจาก สค.						
16. คณะทำงาน ศพค. สามารถปรับปรุงบริการสำหรับครอบครัวในชุมชน โดยความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล						

ตอนที่ 6 กฎกติกาที่ยึดถือร่วมกันในชุมชน

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 ระดับ และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
1. ชุมชนของท่านมีการตั้งกฎเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดในชุมชน (เช่น การทิ้งขยะสิ่งปฏิกูล)						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
2. ชุมชนของท่านมีกฎกติกาเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน (เช่น การทะเลาะวิวาท การส่งเสียงสร้างความรำคาญ การจราจรภายในชุมชน การดูแลสัตว์เลี้ยงไม่ให้สร้างความเดือดร้อนกับผู้อื่น)						
3. ชุมชนของท่านมีกฎกติกาเกี่ยวกับการรักษาทรัพย์สินส่วนรวม และที่สาธารณะ (การตัดต้นไม้ การไม่ทำลายทรัพย์สินสาธารณะ)						
4. ชุมชนของท่านมีข้อตกลงร่วมกันในเรื่องการสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน เช่น ป้องกันไฟไหม้ การป้องกันปัญหายาเสพติดการดูแลผู้สูงอายุ การดูแลเด็ก						
5. ชุมชนของท่านมีกฎเกี่ยวกับการลักขโมยทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น หรือการกระทำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต เช่น การยิงปืน การเล่นประทัด การผลิตดอกไม้ไฟ เป็นต้น)						
6. ชุมชนของท่านมีข้อตกลงในการให้ความช่วยเหลือเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน คนในชุมชน						
7. ชุมชนมีการปฏิบัติตามมาตรการลงโทษอย่างเคร่งครัด เมื่อมีคนในชุมชนฝ่าฝืนกฎ/						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
ข้อตกลง						
8. คนในชุมชนปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชนอย่างเคร่งครัด						
9. ในชุมชนมีคนไม่ปฏิบัติตามกฎ/ข้อตกลงของชุมชน						
10. สมาชิกในชุมชนเคารพ ให้เกียรติ และรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน						

ตอนที่ 7 แบบอย่างของการตัดสินใจในการทำงาน

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 ระดับ และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
1. คนในชุมชนมักปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชน						
2. คนในชุมชนมักทำงานโดยยึดหลักการเหตุผลความถูกต้อง และความยุติธรรมในการทำงาน						
3. ฉันมักเฝ้าดูการทำงานของคนที่ทำประโยชน์เพื่อชุมชนของฉัน						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
4. คนในชุมชนมีความประทับใจต่อคนที่ทำประโยชน์เพื่อชุมชน						
5. คนในชุมชนมักยกให้ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายกติกาของชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดี						
6. คนในชุมชนมักจะจดจำวิธีการตัดสินใจในการทำงานของคนในชุมชนที่ยึดหลักการเหตุผล ความถูกต้องและความยุติธรรมในการทำงาน						
7. คนในชุมชนยึดผู้ที่เคารพกฎของชุมชนเป็นแบบอย่าง						
8. คนในชุมชนของท่านมักทำงานอย่างมีหลักการเหมือนกับคนที่เขายึดเป็นแบบอย่าง						
9. คนในชุมชนมักจะยึดผู้ที่ทำประโยชน์เพื่อชุมชนเป็นแบบอย่าง						
10. คนในชุมชนจะมีความภูมิใจถ้าสามารถทำงานโดยยึดหลักความถูกต้อง ยุติธรรมเหมือนกับคนที่เขายึดเป็นแบบอย่าง						
11. คนในชุมชนมักจะชื่นชมผู้ที่เคารพกฎของชุมชน						
12. ผู้ที่ทำประโยชน์ให้กับชุมชนจะได้รับการ						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
ยกย่องให้เกียรติ						

ตอนที่ 8 สติสัมปชัญญะ

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 ระดับ และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
1. ขณะทำงานฉันมักคิดถึงเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานที่กำลังทำ						
2. เพื่อนมักเตือนฉันบ่อย ๆ เมื่อฉันลืมนัดหมาย						
3. ฉันมักลืมสิ่งของทิ้งไว้บ่อยครั้ง						
4. ฉันมักจะรู้ตัวอยู่เสมอว่าฉันกำลังทำอะไรอยู่						
5. ฉันสามารถระงับยับยั้งที่จะไม่พูด หรือทำสิ่งใด หากการกระทำนั้นอาจทำให้เกิดผลเสียกับตนเองและคนอื่น						
6. ฉันไม่สามารถจดจ่ออยู่กับงานที่ทำได้ เมื่อมีเรื่องรบกวนจิตใจ						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
7. ฉันต้องทำงานซ้ำๆ หลายครั้งเพราะไม่ค่อยมีสมาธิ						
8. ฉันมีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ฉันทำได้อยู่เป็นเวลานาน						
9. ฉันจะคิดพิจารณาเป็นอย่างดี ก่อนที่พูดหรือกระทำการใดๆ ใดออกไป						
10. ฉันรู้สึกตัวอยู่เสมอ แม้ในขณะที่กินอาหาร ขึ้น-ลงรถ ออกกำลังกาย ขณะทำงาน เป็นต้น						
11. ฉันมักรู้เท่าทันความรู้สึก และความคิดของตัวเองเสมอ						

ตอนที่ 9 ความยึดมั่นผูกพันกับศาสนา

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 ระดับ และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
1. ฉันมักอ่านหนังสือ นิตยสาร ที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธาทางศาสนาของฉัน						
2. ฉันมักบริจาคเงินให้กับองค์กรทางศาสนา						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
ของศาสนาที่ฉันนับถือ (เช่น วัด มัสยิด คริสตจักร เป็นต้น)						
3. ฉันใช้เวลาสำหรับฝึกฝน เรียนรู้ทำความเข้าใจหลักคำสอนของศาสนาที่ฉันนับถือ						
4. ศาสนามีความสำคัญกับชีวิตของฉันเป็นอย่างมาก เพราะสามารถตอบคำถามหลาย ๆ สิ่งของความหมายของชีวิต						
5. ความเชื่อทางศาสนาที่ฉันนับถืออยู่เบื้องหลังวิธีการในการดำเนินชีวิตทั้งหมดของฉัน						
6. ฉันรู้สึกมีความสุขกับการใช้เวลาร่วมกับคนอื่น ๆ ในศาสนาเดียวกัน						
7. ความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลต่อการจัดการทุกเรื่องในชีวิตของฉัน						
8. การใช้ช่วงเวลาส่วนตัวในการคิดพิจารณาไตร่ตรอง ใคร่ครวญเกี่ยวกับคำสอนทางศาสนา เป็นสิ่งสำคัญสำหรับฉัน						
9. ฉันรู้สึกมีความสุข และสนุกกับการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา						
10. ฉันมักจดจำสิ่งดี ๆ เกี่ยวกับกลุ่มที่ทำกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน รวมทั้งสิ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
11. ฉันเชื่อว่าหลักศาสนาสอนให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง						
12. ฉันยึดถือหลักคำสอนของศาสนาในการดำเนินชีวิต						
13. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอยู่เสมอ						
14. ฉันนำหลักคำสอนของศาสนาไปใช้ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงาน						
15. ฉันคิดว่าไม่จำเป็นต้องยึดหลักคำสอนของศาสนาในการดำเนินชีวิต						
16. ฉันสามารถผ่านวิกฤตปัญหาในชีวิตได้ด้วยการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา						
17. ฉันมักแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา						

ตอนที่ 10 การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 ระดับ และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
1. ผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่ ถ่ายทอดอุดมการณ์ ค่านิยม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชนให้กับคนรุ่นหลัง						
2. ในหมู่บ้านมีบันทึกรวบรวมประวัติ ความ เป็นมา ตำนานของหมู่บ้าน						
3. มีการบันทึกกฎของชุมชน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้สมาชิกในชุมชนได้ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน						
4. ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนได้เล่าประวัติ ความ เป็นมา ตำนานของหมู่บ้านให้กับคนรุ่นหลังฟัง						
5. โรงเรียนมีกิจกรรมการสอนประวัติความ เป็นมาและอาชีพของชุมชนให้กับนักเรียน						
6. ในชุมชนมีการจัดกิจกรรมหรือพิธีกรรม ต่าง ๆ เช่น การบวชต้นไม้ ทอดผ้าป่าหนังสือ ผ้าป่าการศึกษา เป็นต้น						
7. ในชุมชนมีผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านที่ถ่ายทอด วิธีการดำรงชีวิตให้แก่คนรุ่นหลัง						
8. คนรุ่นก่อนๆ เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ตามความเชื่อ ประเพณี และกฎระเบียบของ						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
ชุมชน						
9. ในชุมชนมีกิจกรรมสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน						
10. ในชุมชนมีแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน						
11. ผู้นำชุมชนรุ่นก่อนๆ มีการถ่ายทอดหลักการปฏิบัติงานให้กับคนรุ่นหลัง						
12. ในชุมชนมีประเพณีที่ปลูกฝังหลักคิดในการดำเนินชีวิต						
13. สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ความเชื่อ หลักคิดผ่านการสอนจากผู้ใหญ่รุ่นก่อนๆ						
14. ในชุมชนมีการถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อผ่านกิจกรรมทางศาสนา						

ตอนที่ 11 ความสามัคคีในชุมชน

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 ระดับ และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
1. คนในชุมชนมีความรักใคร่ กลมเกลียว มีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้น						
2. คนในชุมชนยินดีช่วยเหลือเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชน						
3. คนในชุมชนเป็นมิตรต่อกัน						
4. คนในชุมชนมักมีความคิดเห็นไม่ตรงกันเสมอ						
5. คนในชุมชนมีความเชื่อถือและไว้วางใจกัน						
6. หากเด็กในชุมชนหนีโรงเรียน หรือมีการรวมกลุ่มกันในที่ต่าง ๆ ในชุมชน (เช่น หน้าวัด สะพาน เป็นต้น) คนในชุมชนจะสามารถจัดการเรื่องดังกล่าวได้						
7. หากเด็กในชุมชนพนสี/วาดภาพบนอาคารสถานที่ในชุมชน คนในชุมชนจะสามารถจัดการเรื่องดังกล่าวได้						
8. หากเด็กในชุมชนแสดงกริยาอาการที่ไม่เคารพต่อผู้ใหญ่ คนในชุมชนจะว่ากล่าวตักเตือน						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
9. หากมีการทะเลาะวิวาทในชุมชน และมีคนถูกทำร้ายหรือข่มขู่คนในจะนิ่งเฉยปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของตำรวจ						
10. หากโรงเรียนในชุมชนของคุณจะปิดตัวลง คนในชุมชนมีวิธีการในการจัดการให้สามารถ ดำเนินการต่อได้						
11. หากเด็กในชุมชนมีวสันต์ดีมีเหล้า สูบบุหรี่ คนในชุมชนสามารถว่ากล่าว ตักเตือนได้						
12. คนในชุมชนไม่ทอดทิ้งกัน ไม่ว่าสถานการณ์ใดๆจะเกิดขึ้น						
13. คนในชุมชนร่วมมือกันพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน						
14. คนในชุมชนร่วมมือกันสร้างชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า						
15. คนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันป้องกัน ปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน						
16. คนในชุมชนมักมีปัญหาขัดแย้งกันอยู่เสมอ						
17. คนในชุมชนมักจัดการปัญหาด้วยการใช้ ความรุนแรง						
18. คนในชุมชนมักต่างคนต่างอยู่ ไม่สนใจกัน และกัน						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
19. คนในชุมชนไม่กล้าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ถ้าไม่เป็นปัญหากับ ตัวเองโดยตรง						
20. คนในชุมชนมักช่วยเหลือ เกื้อกูลกันเสมอ						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ถ้ามี)

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือค่ะ

นางสาวจุรีพร ภิบาลจันทร์

นิสิตปริญญาเอกสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก
การศึกษา เรื่อง การวิจัยผลงานวิธี : อิทธิพลเชิงเหตุและผลพหุระดับ
ของธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ระยะที่ 3

คำถามการวิจัยหลัก : กระบวนการเกิดธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวเป็นอย่างไร และส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไร

คำจำกัดความ “ธรรมาธิปไตยของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน” หมายถึง การตัดสินใจที่ยึดหลักความถูกต้องในการปฏิบัติงานหรือการกระทำใด ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้กฎระเบียบ กติกาของสังคม มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเกื้อกูล เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขของคนในชุมชน

ส่วนที่ 1 เกริ่นนำ

1) แจ้งให้ผู้สัมภาษณ์ทราบวัตถุประสงค์ สร้างความไว้วางใจ เรามาคุย เป็นความลับ คำพูดมีความหมาย ไม่เปิดเผยชื่อ ขออนุญาตบันทึกเสียงเพื่อการศึกษาถอดเทปเป็นตัวหนังสือ เพื่อสามารถตีความวิเคราะห์ จะได้ไม่ผิดพลาด คำพูดมีความหมาย การบันทึกเสียงแล้วนำเสนอสามารถนำไปอ่านและทำความเข้าใจได้มากกว่า

2) ประวัติส่วนตัว (อันเนื่องจากการถาม ชื่อ อายุ อาชีพ การศึกษา บ้านเดิมเป็นอย่างไร อยู่ที่ไหนมาก่อนหรือเปล่า ที่บ้านเป็นไง เป็นสามี/ภรรยา มีลูกกี่คน บ้านอยู่บริเวณไหน เป็น background –มีส่วนสำคัญในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ เกี่ยวกับอาชีพและการทำกิจกรรมอย่างไร

3) ประวัติชุมชน เป็นข้อมูลพื้นฐาน ถนนหนทาง อาชีพในชุมชน สถานที่สำคัญ หรือสถานที่ที่คนในชุมชนรวมตัวกัน

ประเด็นคำถามสำหรับสัมภาษณ์คณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)

1. เรื่องเกี่ยวกับชุมชน

- 1.1 เล่าให้ฟังหน่อยว่าชุมชนนี้เป็นอย่างไรบ้าง (ความเป็นอยู่อย่างไร เกิดจากอะไร)
- 1.2 ในชุมชนมีสิ่งใดที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาในชุมชน คนในชุมชนทำอะไรร่วมกันบ้าง (เช่น สิ่งที่ทำสืบต่อกันมา มีข้อตกลงใดร่วมกัน สิ่งที่มีผลอะไรต่อชุมชนบ้างและมีผลอย่างไร)
- 1.3 คุณรู้สึกเป็นห่วงกังวลเรื่องใดในชุมชนบ้าง
- 1.4 ที่ผ่านมาในชุมชนได้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือไม่อย่างไร แล้วคุณคิดอย่างไรกับวิธีการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา
- 1.5 ถ้าคุณสามารถเปลี่ยนแปลงบางอย่างในชุมชนได้ คุณอยากจะเปลี่ยนแปลงอะไร เพราะอะไร

2. เรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (มีกิจกรรมหรือโครงการอะไรบ้างที่คณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนได้ทำ (ตัวกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่จะออกไปดูในชุมชน มีอะไรบ้างที่เป็นกิจกรรมที่สะท้อนถึงการเกิดธรรมชาติปไตย สิ่งที่คุณกรรมการทำแล้ว เราคิดว่ามันส่งผลต่อการพัฒนาครอบครัว มีอะไรนำตัวกิจกรรมไปถามเค้า (มีอะไรบ้าง)

- 2.1 ช่วยเล่าให้ฟังหน่อยว่าศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ได้ทำโครงการ/กิจกรรมอะไรบ้าง เป็นอย่างไร (โครงการ/กิจกรรมเกิดขึ้นได้อย่างไร (ทำไมถึงทำ ใครเป็นคนริเริ่ม เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาได้อย่างไร)
- 2.2 ในการทำแต่ละกิจกรรมมีวิธีการทำงานอย่างไร (ตัวกิจกรรม วิธีการ ทำไมถึงทำ ถึงเข้าไปมีส่วนร่วมวางแผน ขั้นตอนการทำงาน ใครมีส่วนร่วมบ้าง การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการอย่างไร คนในชุมชนคิดอย่างไรต่อโครงการ/กิจกรรมของ ศพค.)
- 2.3 ท่านประทับใจโครงการไหนมากที่สุด เพราะอะไร (รู้สึกอย่างไร ผลเป็นอย่างไร ได้รับการตอบรับอย่างไร) อะไรที่ทำให้การทำงานของคณะกรรมการประสบความสำเร็จ
- 2.4 ช่วยเล่าประสบการณ์ที่ท่านรู้สึกประทับใจการทำงานของตนเองในฐานะคณะกรรมการ ศพค. (ทำไมถึงประทับใจ ทำอย่างไร รู้สึกอย่างไร ผลเป็นอย่างไร)

- 2.5 ถ้าจะให้คะแนนตัวเองในการทำงานของคุณในฐานะ ศพค. จะให้คะแนนตัวเองเท่าไร จากคะแนนเต็มสิบ เพราะอะไรคุณคิดว่าการทำงานของคณะทำงาน ศพค. เป็นอย่างไรบ้าง (จัดการกับปัญหา/พัฒนาครอบครัวในชุมชนได้เพียงใด, สามารถทำงานในภาวะคับขัน และทรัพยากรมีจำกัด สามารถแสวงหาทรัพยากร และเครือข่ายในการทำงาน)
- 2.6 การทำงานของ ศพค. ส่งผลต่อครอบครัวในชุมชนอย่างไร (ทั้งทางบวกและทางลบ)
- 2.7 ท่านคิดว่าชุมชนอยากให้อะไรจาก คณะทำงาน ศพค. ทำอะไรบ้าง อย่างไร
- 2.8 มีอะไรที่ท่านอยากทำเพื่อให้ชุมชน แล้วยังไม่ได้ทำ ถ้ามีโอกาสท่านจะทำอะไร และทำอย่างไร และเพื่ออะไร
3. เรื่องเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของคณะทำงาน ศพค.
- 3.1 ช่วยเล่าชีวิตประจำวันให้ฟังหน่อย
- 3.2 อะไรที่คุณคิดว่าท่านทำได้ดีในการดำเนินชีวิต
- 3.3 มีอะไรที่คิดว่าถ้าเปลี่ยนแปลงแล้วจะทำให้ชีวิตดีขึ้น
- 3.4 บุคคลในชุมชนที่คุณยึดเป็นแบบอย่างในการทำงาน/ใช้ชีวิต เป็นอย่างไร (มีวิธีคิดแบบไหน ทำอย่างไร)

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์สุเชาว์ พลอยชุม
2. รองศาสตราจารย์ ดร. สุรุष्มิ ปัดไธสง
3. คุณกุลยาณี อภิธีรกรกิจ
4. ดร.มนัส บุญประกอบ
5. ดร. พรณี บุญประกอบ

ภาคผนวก ค
เอกสารรับรองโครงการวิจัย

NF-4/Version II: 15/7/2556

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและป็นยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย SWUEC- 062/558E

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายการแนบมาข้างล่าง ได้ผ่านการพิจารณาจาก คณะกรรมการสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องและ ข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

- ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง:** การวิจัยสภาวะจิตใจที่พึงพอใจและผลพหุระดับของธรรมชาติของมนุษย์ในชุมชน
ครอบครัวในชุมชน
- ชื่อผู้วิจัยหลัก:** นางสาวจุฑิพร ภิมาลจันทร์
- สังกัด:** สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- เอกสารที่รับรอง:**
1. แบบเสนอโครงการวิจัย
 2. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
 3. เอกสารชี้แจงอาสาสมัครผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยการตอบแบบสอบถามและกรณียกยอผู้เข้าร่วมการวิจัย
 4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัย

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

1. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ 1 วันที่เดือนปี 2 เม.ย. 2558
2. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ 1 วันที่เดือนปี 2 เม.ย. 2558
3. เอกสารชี้แจงอาสาสมัครผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย	ฉบับที่ 1 วันที่เดือนปี 2 เม.ย. 2558
โดยการตอบแบบสอบถามและการพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมการวิจัย	
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัย	ฉบับที่ 1 วันที่เดือนปี 2 เม.ย. 2558

(ลงชื่อ).....

(อาจารย์ แพทย์หญิงจันทร์ทรา ดันนัทยทวงศ์)
เลขานุการคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

(ลงชื่อ).....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

หมายเลขรับรอง : SWUEC/E-114/2558

วันที่ให้การรับรอง : 29/06/2558

วันหมดอายุใบรับรอง : 29/06/2559

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อสกุล จุรีพร ภิบาลจันทร์
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 524 ลาดพร้าว ซอย 1 แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
 สถานที่ทำงาน กองคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ
 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2540 ศิลปศาสตรบัณฑิต การจัดการทั่วไป (การบัญชี)
 จากสถาบันราชภัฏจันทร์เกษม
- พ.ศ. 2551 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พ.ศ. 2559 วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อสกุล จุรีพร ภิบาลจันทร์
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 524 ลาดพร้าว ซอย 1 แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
 สถานที่ทำงาน กองคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ
 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2540 ศิลปศาสตรบัณฑิต การจัดการทั่วไป (การบัญชี)
 จากสถาบันราชภัฏจันทร์เกษม
- พ.ศ. 2551 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พ.ศ. 2559 วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ